

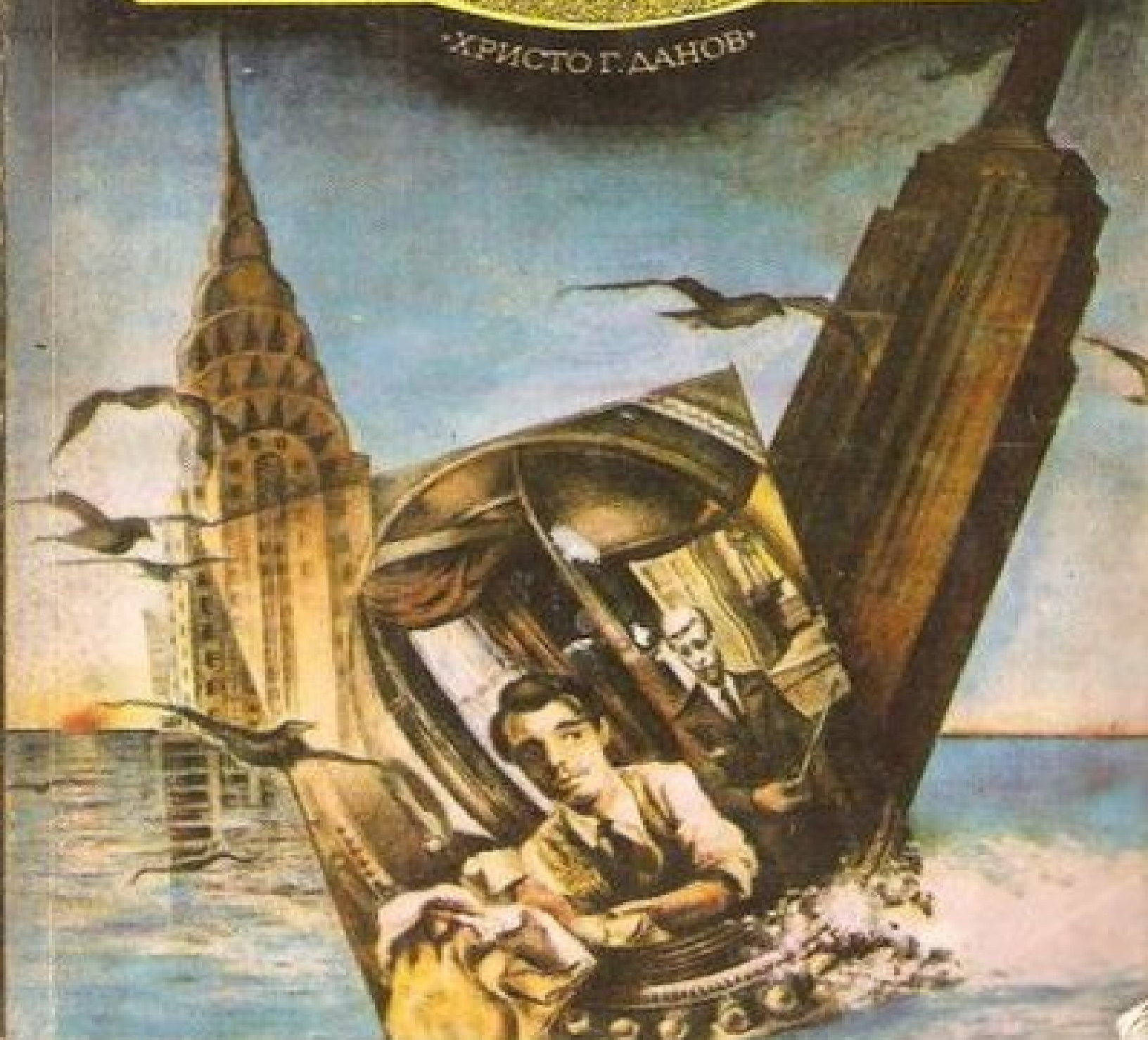
СВЕТОВНА ПРОЗА

Ърскин Колдуел

Муха В ковчега

ХРИСТО ГДАНОВ

ЪРСКИН КОЛДУЕЛ МУХА В КОВЧЕГА

Превод: Кръстан Дянков

chitanka.info

**УСТРЕМ, НА КОЙТО НЕ МОЖЕШ ДА
КАЖЕШ „НЕ“**

Когато някой, с амбицията да стане писател, отиде при писателя за съвет и съдействие, обикновено му задава няколко стереотипни въпроса. Мен най-често са ми задавали следните два:

Как пишете разкази?

Как успявате да ги публикувате?

Толкова години минаха и все още не зная как да отговарям така, че да задоволя изцяло както любопитството на читателя, така и любознателния начинаещ автор. Очевидно повечето мислят, че крия някаква тайна, тъй като малцина намират отговорите ми за изчерпателни. Обикновено отговарям, че според собствения ми опит най-резултатният начин да се научиш да пишеш е като пишеш, а да публикуваш разказа си — като го пращаш по разни редакции, додето се намери редактор, който да ти го отпечата.

Домакини от Тексас, таксиметрови шофьори от Охайо, студенти от Небраска и чиновници от Калифорния, получили от мен такива отговори, могат с право да се оплачат, че не им давам ясни напътствия. Може би не съм готов да давам подробни указания, които да посочат пътя на преуспяващия писател, защото смятам, че творческото писане всякога се обуславя от известно състояние на духа; освен това вярвам, че успех може да има само оня, който е роден със заложи, или когото изпълва непреодолимият стремеж да се изрази в печатното слово.

Състоянието на духа, както го наричам, представлява едно почти необуздано желание, което се стреми към своето осъществяване на всяка цена. То е устрем, на който не можеш да кажеш „не“. То наподобява, както намират някои, емоционалната необходимост от любов и приятелство; за други е тъй повелително, както са хлябът и водата. Силата в това състояние на духа тласка човека на точно онова разстояние, на което е готов да отиде, за да постигне своята съзнателна или несъзнателна цел в живота.

Силата на това състояние се измерва с градуси и тези градуси същевременно са мярката на успеха или на провала. Мнозина са готови да преживеят едва ли не всяко човешко лишение, само и само да научат тайната на писателския успех. Но има и хора, лесно загубили вярата си, които намират логични извинения за своя отказ и се отдават на други професии. Заедно с тези две крайности има и трети — и те не са малко, — които мечтаят да станат писатели, а им липсва необходимата сръчност, за да успеят.

Много от хората, които дълги години са учили изкуството да се пише, често смятат, че най-големи шансове за успех в своето творчество имат онази, които на драго сърце са понесли всички трудности. Какво по-глупаво да твърдиш, че човек трябва да бъде без пукнат петак, за да се оформи като автор! От друга страна, вярно е, че желанието да станеш писател се гради на първо място от оня дух на настъпателност, който те принуждава с борба да превъзмогваш препятствията по пътя към успеха. Нищетата и гладът, много по-често явление от богатството и безделието, са както символични, тъй и реални и бъдещият писател, като разбира, че постепенно е почнал да ги отстранява, се изпълва с надежда и кураж. Наградата, изразена в осъществяването, е за повечето писатели — били те имащи, или нямащи — техният първоначален стимул да пишат; парите стоят на второ място.

Рядко съм се колебал дали да насърчавам човек, който казва, че му липсвало свободно време да пише, че редакторите не оценявали както трябва творбата му. Може би подобно отношение от моя страна изглежда лишено от съчувствие, ала мен, ако питате, то е по-честно и реалистично и следователно от по-голяма полза, отколкото безкритичното насърчение. Много бъдещи писатели — вероятно несъзнателно — са склонни да търсят извинения, че не са продължили да се борят за успеха. Такива хора биха имали много по-честито съществуване и биха били по-полезни като граждани с професия, нямаща нищо общо с писането. Онзи, у когото пламти волята да пише, винаги ще намери възможността; тези, които не са склонни да дирят тази възможност, обикновено имат други интереси и независимо от това дали ги съзнават или не, те са им по-скъпи.

Мнозина, които се опитват да пишат проза — било като начин за убиване на времето, или като професия, — ще имат много по-голям успех, ако разбираха по-добре естеството на това, което искат да направят. За белетристиката съществуват не едно определения. Моето определение на разказа или романа е, че те са въображаема приказка, която притежава свой смисъл и е достатъчно занимателна, за да задържи вниманието на читателя, но и достатъчно дълбока, за да остави траен отпечатък в съзнанието му. Може би съществуват тъй наречените разказвачи по природа, но аз мисля, че повечето автори придобиват рано или късно — чрез усърдна работа или умни

напътствия — способността да творят истории с такава завършеност, която би заинтересувала и други, не само техния автор. А щом от него се заинтересуват достатъчно хора, нормално е да се предполага, че поне един сред тях ще се окаже издател на някое списание.

По всяка вероятност в началото всеки автор притежава известна вродена способност дори ако талантът му се ограничава само до онази умствена възможност, нужна да различава думите една от друга. Но съмняват се някой да е достигнал до публикуването на своя пръв разказ или роман, без най-напред да е чиракувал в „занаята“, кой по-дълго, кой по-малко, но непременно известно време.

Този период, когато се ходи на училище за белетристика, заедно със състоянието на духа, което в резултат прави от човека завършен разказвач, изтиква на повърхността всеки грам талант, който авторът притежава. Нетърпението, недостатъчното чиракуване или липсата на воля да сядаш всеки ден, години наред пред пишещата машина, — всичко това е в състояние да натежи и над най-благоприятното състояние на духа или волята за успех. Стане ли тъй, желанието да пишеш може и да не си е отишло, но способността отслабва и вече не дава резултати. И тогава следва нещастие и чувството за пълна духовна изчерпаност.

Разкази и романи се пишат и ще се пишат. Много от бъдещите писатели ще бъдат мъже и жени на всякаква възраст, които откриват, че една от тайните на писането е от практиката да се научаваш как да изразяваш своите мисли и чувства; това ще бъдат хора, които непрекъснато работят, додето написаните от тях разкази не станат достатъчно добри, за да събудят желанието на читателя да ги прочете и на списанието — да ги отпечата.

2

Всеки писател получава в различни количества и съответно в различни съотношения писма от поклонници и от критикуващи. Не съм имал време, а в някои случаи и намерение, да отговарям и на половината от тях. Една трета от пощата, която получавам, може без отваряне на плика да се окачества като искане — за пари, автограф или съвет по различни професионални и интимни въпроси.

Въпросите, които групирам по-долу, съставени приблизително по оригиналните образци, са типични като най-често задавани от читателите. Много от тях са също така въпроси, каквито задават обикновено студентите, журналистите и други лица, проявяващи интерес към професионалния живот и трудовите навици на писателя.

Въпрос: *Приятелите ми твърдят, че животът ми бил страшно интересен. Аз мисля същото. Нищо подобно не съм виждал ни на кино, ни в книга. Бихте ли описали живота ми, ако ви предоставя всички факти?*

Отговор: *Не. Опишете го сам! Тази форма на самоизява, ще ви бъде полезна. Много повече задоволство ще си осигурите, ако пишете сам.*

Въпрос: *В училище ли научихте онова, което знаете за писането и за книгите?*

Отговор: *Не. Научих се от опит, от неуспехи и грешки. И с труд — труд, докато не стигнах до резултат, който ме задоволяваше. ...*

Въпрос: *Съществуват ли в действителност героите на вашите разкази и романи? Истински ли са те?*

Отговор: *Не. Измислени са. Но се мъча да направя въобразяемите хора жизнено правдиви.*

Въпрос: *Един от героите ви приказва и се държи досущ като чичо ми. Него ли сте имали пред вид?*

Отговор: Не. Но се радвам всякога, когато открия, че един или друг от измислените ми герои има свой еквивалент в живота.

Въпрос: С каква цел написахте книгите „Тютюнев път“, „Пътуващият проповедник“ и „Печална земя“? Каква е ползата от подобни книги?

Отговор: Целта на всичките книги, които съм написал, е да служат като огледало, в което хората могат да гледат. И дали от тях има полза или нанасят вреда, зависи от реакцията на отделния човек спрямо образа, който вижда в това огледало.

Въпрос: Пишете твърде много за бедните. Защо не пишете за приятните неща в живота?

Отговор: Онези, които могат да се радват на приятните неща в живота, са много по-малко от тия, които понасят неприятните. Престанат ли да съществуват сегашните социални условия, ще разбере, че вече няма смисъл да се пише за влиянието на нищетата върху човешкия дух.

Въпрос: Искам да пиша разкази. Ще имам ли полза, ако се хвана на работа като журналист в някой вестник?

Отговор: Не познавам човек, който да е загубил от това, че е практикувал писането, каквото и да е то. Освен дето ви дава предимството на постоянната практика, журналистиката ще ви помогне да си създадете навика всеки ден да пишете. Очакването на вдъхновение е вид извинения, което рядко се среща сред школувалите се в печата автори.

Въпрос: Винаги съм искал да пиша, но имам семейство, трябва да го издържам и затова не мога да се откажа от работата си, за да правя тепърва експерименти и да живея от писане. Тогава?

Отговор: Тогава правете и двете. Останете си на работа и пишете. Не всички писатели са професионалисти. Много хубави неща са написани от хора, които обстоятелствата са принудили всеки ден да вършат къщна работа или шест дни в седмицата да отиват в своето учреждение. Писането, както марколюбителството и спортната стрелба, може да бъде любопитно хоби, а малцина са филателистите и стрелците, които са зарязали основната си работа.

Въпрос: Сигурно има нещо, което смятате за най-важен елемент в писането. Какво е то?

Отговор: Да не употребявам многосрична дума там, дето същата работа ще свърши и по-късата. Да не използвам думи, които читателят ще трябва да проверява по речниците. Веднъж седнах и лист по лист прегледах речника — задрасках всички думи, които имат повече от четири срички.

Въпрос: Какви, според вас, са най-важните стъпки в обучението на писателя?

Отговор: Първо, да научи значението и употребата на думите; второ, да научи как се построява изречението и то тъй, че да носи желаната мисъл; трето, да има нещо, което си струва да бъде изказано и да знае какво е то, преди още да е взел перото; четвърто, да се научи как да използва емоционалната сила на разказа тъй, че да прави трайно впечатление в съзнанието на читателя.

Въпрос: Какъв съвет бихте дали на младия писател?

Отговор: Да се пригоди към писането тъй, както, чиракувайки, правят всички, които искат да станат нещо в дадена област. Лекари, юристи, пекари, бръснари, техници, инженери, печатари — всички се учат от опит. Защо да не причислим към тях и писателя?

Въпрос: Какви книги четете?

Отговор: Чета малко. Да речем пет-шест книги в годината. Преди години разделих човечеството на две: едни, които четат, и други, които пишат. За себе си избрах втората категория.

Въпрос: Ако ви падне отначало да изживеете живота си, пак ли бихте станал писател?

Отговор: Повече от сигурно. Съмнявам се, че от друго бих могъл да се прехранвам.

Ърскин Колдуел

КОНЕКРАДЕЦ

1.

Аз не откраднах пъстрия кон на Лъд Мозли.

Всички се мъчиха да ме изкарат крадец, но всеки, който ме познава добре, ще ви каже, че такова нещо не ми се е случвало никога през живота. Мистър Джон Търнър всичко ще ви разкаже. Работил съм при него с малки прекъсвания не помня вече колко години. Според моите сметки, има-няма, работя му цял живот, от малък. Мистър Джон знае, че не мога да открадна кон. Затуй твърдя, че не съм откраднал коня на Лъд Мозли, а пък той се кълне, че съм го бил откраднал. Затова ли израснах — да излезе от мене крадец?

По-миналата вечер мистър Джон ми каза да яхна неговата кобила, Бетси. Искях да изляза за малко по една работа, той вика, вземи Бетси — аз тъй и правя всяка неделя вечер от две години. Взех, казва, тексаското седло, но аз отговорих, че ми е все едно, че и без седло ме бива. Обичам да си яздя само с юзда и поводи и нищо друго. Всъщност, така се язди най-добре. А там, за където бях се запътил, не исках да ми скърца седло отдолу. Не че съм искал нещо лошо да извърша. Това си беше само моя, лична работа, за която никой няма право да ме разпитва. Почти винаги в неделя вечер вземам седлото, но по миналата вечер беше четвъртък. И затова, като тръгнах, не взех седлото.

Мистър Джон Търнър ще ви каже, че не съм от тия, дето си завират носа в неприятни истории. Попитайте мистър Джон за мене. Той ме знае още от малък, неприятности никому не съм създавал, нито на него, нито на други.

Нея вечер, като изкарах след вечеря Бетси от яхъра, мистър Джон излезе на двора при хамбара и пак ме попита няма ли да взема тексаското седло — Бетси, кобилата, е малко кокалеста, но на мен ми е все едно. Казах му, че на драго сърце ще яздя на голо. А той вика, ако искаш да се срежеш през чатала на две, добре!, съгласен бил, да вървя и да правя, каквото си искам. И през всичкото време си стоеше там, гладеше Бетси по гривата и все го чопли да узнае къде ще ходя, не ме

пита направо. Но той много добре е знаел къде отивам, понеже всичко знае за мене. Сигурно е искал да си направи малко смях с мене, но не можа, защото не се издадох. В края на краищата, щом не желая, той се съгласи да яздя кобилата му без седло, аз отворих портата и тръгнах към кръстопътя Бишъп.

Това беше по-миналата вечер, в четвъртък. Току-що се беше стъмнило и като се обърнах, видях мистър Джон, облегнал се на портата и ме следи накъде ще поема. Същия ден орах на новата нива и бях капнал като куче. Та затуй не препуснах веднага, както правя в неделя. Подкарах Бетси бавно, оставих я да си върви, както ѝ се харесва: най-после, не бързах толкоз много. Оставах ми цели два часа, а пък разстоянието беше малко повече от три мили. Затуй тръгнах бавно.

2.

Всички знаят, че отидох на среща с най-малката дъщеря на Лъд Мозли, Нейоми. Бяхме се разбрали нея нощ да се видим пак. Преди девет и половина там не смея да се показвам, защото Лъд Мозли не ми даваше да се срещам в други дни, освен в неделя. А тази нощ беше четвъртък. Бяхме се виждали три-четири пъти преди това, все в четвъртък, но Лъд Мозли не усети. Нейоми каза да ходя и в четвъртък. И аз затова ходех там, въпреки че Лъд Мозли разрешаваше да се виждаме само един път в седмицата. Но нали все пак Нейоми искаше да идвам, излизаше дори в предния двор, при люлката под дърветата, да чака.

През целия си живот не съм имал абсолютно нищо против Лъд Мозли. Същото ще ви каже и мистър Джон Търнър. Е, много-много не го обичам, но това може да се очаква и той си знае защо. Да се виждаш само един път в неделята с момиче, което много харесваш, както аз харесвам Нейоми, съвсем не е достатъчно. А пък си мисля, че сигурно и тя малко ме харесва; иначе щеше ли да ми каже да отивам при нея в четвъртък вечер, когато Лъд Мозли не дава? Той си въобразява, че ако се виждаме повече от един път на седмицата, непременно ще ни хрумне тайно да се оженим, без той да разбере. Ето защо ми беше казал, че мога да ходя при Нейоми, но само веднъж на седмицата — в неделя вечер.

Сега той ще гледа на всяка цена да ме бутне в затвора, да блъскам там двайсет години, защото съм му бил откраднал пъстрия кон Бързоног. Но мен ако питате, той много добре знае, че не съм го откраднал. Сигурно си прави сметка, че сега му е паднал удобен случай да ме отстрани, додето успее да омъжи Нейоми за някой друг. Само така си представям аз цялата работа, защото всеки от нашия край, който е слушал за мен, ще каже, че не мога да бъде конекрадец. И мистър Джон Търнър ще потвърди. Мистър Джон ме познава по-добре и от другите. Работил съм му толкоз време, че веднъж дори поиска да ме направи член на семейството си, ама аз не се съгласих.

И така значи, по-миналата вечер, в четвъртък, качих се аз на Бетси на голо и тръгнах. Да убия времето, отбих се до ручея — на около една миля от къщи — и когато отново погледнах часовника, виждам, станало точно девет. Метнах се на Бетси и поех към къщата на Лъд Мозли. Като стигнах до хамбара им, беше съвсем тихо навсякъде. Точно по това време Лъд си лягаше. Отправих се направо към портата на хамбарския двор — тъй правя всеки четвъртък. На горния етаж, в стаята, където спяха Нейоми и по-голямата ѝ сестра Мери Лий, светеше. Ние винаги разчитахме, че Мери Лий ще излезе с някого или пък в девет и половина ще си легне. Като погледнах в прозореца, какво да видя — Нейоми лежи в кревата напреко, а Мери Лий — застанала до леглото, нещо ѝ говори. Разбрах, че става лошо, защото почне ли Мери Лий да убеждава Нейоми, че трябва да се събличат и да си лягат, туй значи още час, додето Нейоми успее да се измъкне от стаята, тъй като първо ще чака Мери Лий да заспи. Като заспи Мери Лий, ще стане, ще се облече на тъмно и чак тогава ще излезе на двора, при люлката под дърветата, дето я чакам.

Постоях върху Бетси десет-петнайсет минути, да разбера как ще се оправи Нейоми със сестра си. Мисля си, ако бяхме открили тайната си на Мери Лий, щеше да се държи както трябва, но така или иначе, Нейоми все не се решаваше да рискува. Имаше всъщност голяма вероятност Мери Лий да не вземе наша страна и току-виж издрънкала всичко на Лъд Мозли; А ние не искахме да рискуваме.

След малко видях, че Нейоми става и почва да се съблича. Моментално разбрах, че ми предстои още един час висене, ако не и повече, докато успее да се измъкне. Луната изгряваше и в двора взе да светлее. Бях свикнал да отварям портата и да пущам Бетси в двора, но нея нощ се побоях. Представи си, Лъд Мозли стане — вода му се припие, туй-онуй... И вземе, че случайно погледне в двора и види кон, току-виж, взел го за някой от своите... ще излезе, ще го затвори в конюшните си... а може и да разбере, че аз съм дошъл. Щом зърне Бетси отблизо, веднага ще види, че кобилата не е негова и тогава ще стане, каквото ще стане. Затуй отворих яхъра и бутнах Бетси в първата празна клетка, която ми попадна. Не посмях да драсна кибрит — отде да знаеш, може тъкмо в това време Лъд Мозли да гледа през прозореца и да види огънчето. И тъй, оставих Бетси в конюшната, затворих

вратата и излязох да чакам; додето Нейоми се измъкне, та да се срещнем при люлката.

Когато се наках да си вървя, беше дванайсет и половина-един. Луната се скри зад облак и в конюшната стана тъмна като в рог. Ръка да протегнеш напред, изчезва: такъв гъст мрак! Пак не посмях да драсна кибрит. Намерих пипнешком вратата на яхъра и се вмъкнах да изведа Бетси. Нищо не се виждаше н като й напипах врата, реших, че си е хвърлила юздата. Все такива ги върши, ако се застои по-дълго време на едно място. Достраша ме да я яхна без никакви поводи, защото можеше да се разбесува из двора и да събуди Лъд Мозли. Взех да търся юздата по земята, няма я! Тогаз изведнъж си помислих да не би аз да съм я свалил в началото и се върнах до вратата там да я търся. Прокарах ръка по дъската и напипах юлара, откачих го, нанизах го на врата на Бетси и я изведох навън. Беше все още тъмно, нищо не се виждаше и доста се полутах, докато случя портата. Като стигнахме на пътя, възседнах кобилата и без да губя повече време около фермата на Лъд Мозли, тръгнах за дома. Стори ми се, че Бетси върви някак смешно — поклаща се ту на една страна, ту на друга и аз, нали нямам седло да се хвана за лъка му, се подхлъзвам по гърба й ту надясно, ту наляво. Но тъй като се радвах, че съм се измъкнал, без да ме спипат, не обърнах внимание. Пристигнах благополучно в къщи, свалих юздата и вкарах Бетси в яхъра. Трябва да е било един-два часът.

На сутринта, тъкмо се готвя да впрягам мулетата и да вървя за оран на новата нива, гледам, по пътя откъм града се носят галоп Лъд Мозли и още трима-четирима, между тях и шерифът, спират и си връзват конете на яслите. Мистър Джон излезе, тупна шерифа по гърба, каза му нещо смешно. Приказваха си така близо половин час. По едно време шерифът попита мистър Джон къде съм. Мистър Джон му отговори, че се стягам да ора на новата нива — там през пролетта бяхме засели царевица, — а шерифът вика, че имал заповед да ме арестува. Мистър Джон попита за какво, така на шега ли, защо? А шерифът — откраднал е, вика, пъстрия кон на Лъд Мозли, Бързоног. Мистър Джон прихна да се смее, още си мислеше човекът, че това е само на шега, но шерифът измъкна някаква хартия и му я показа. Мистър Джон не можа да повярва на очите си и почна да им обяснява, че тук има грешка, тъй като, казва, той не може да открадне кон. Да, аз

не крада коне. Мистър Джон знае, че не съм конекрадец. Никога през живота си не съм се насаждал в такава неприятност.

Веднага ме откараха в града, натикаха ме в една килия — в затвора под къщата на шерифа. Знаех си аз, че не съм откраднал коня на Лъд Мозли и си бях съвсем спокоен. Но като ме затворили, всички се върнали обратно. Шерифът претърсил нашата конюшня и намерили Бързоног, пъстрия кон на Лъд Мозли, вързан в клетката на Бетси. Мистър Джон разправял, че има грешка, защото му било известно, че аз никога няма да открадна кон, а той наистина знае, че не мога. Но конят бил там, пъстрият кон Бързоног, а юздата му висяла на вратата. След туй отишли у Лъд Мозли, премерили отпечатъците на краката ми в хамбарския двор и открили там походите на Бетси. Лъд Мозли казал, че съм дошъл с кобилата на мистър Джон, пуснал съм я на свобода, надянал съм юздата ѝ на Бързоног и после съм офейкал. Но и досега не могат да обяснят как точно юларът се е намерил в конюшната на мистър Джон. Вратата на Лъд Мозлевия яхър не била заключена, но не била и разбита. Сега едва се сецам, че като съм вкарвал Бетси вътре, съм забравил да тръшна силно вратата и Бетси по-късно се е измъкнала и на своя глава се е прибрала в къщи още през нощта.

Сега Лъд Мозли се заканва да ме прати в затвора за двайсет години, та да е спокоен за най-малката си дъщеря Нейоми. Искане да я даде на оня, вдовеца, дете живее оттатък кръстопътя Бишъп и има двайсет плуга и голяма бяла къща с петнайсет стаи. Мистър Джон Търнър каза, че ще наеме най-добрия адвокат в града за моето дело, но май нищо няма да излезе, защото са ми видели следите в двора на Лъд Мозли, з пък и Бързоног е бил в яхъра на мистър Джон.

Ако поискам, мога да се измъкна от тая история. Но не обичам да правя такива неща. Представете си, признаей, че съм бил у Лъд Мозли на среща с Нейоми, че съм вкарал Бетси в конюшната да не ме издаде, че после по погрешка съм взел в тъмното Бързоног — още по-лошо ще стане, нали ще изложи Нейоми? Тогаз и тя ще трябва да си признае, че всяка вечер в четвъртък излиза тайно, когато всички са заспали, че се виждаме, а това също няма да е много хубаво. Представете си, един ден поиска да се омъжи за някой друг, не за мене; нали покрай мен ще има лошо име? — измъквала се посред нощ от стаята си, да се среща с тоз-онзи!

Нейоми знае, че не съм крадец. Тя знае как е станало всичко: яхнал съм в тъмното по погрешка пъстрия кон на Лъд Мозли, Бързоног, забравил съм да затворя вратата, Бетси излязла сама и се прибрала в къщи на своя глава.

В съда Лъд Мозли все разправя, че щял да ме прати двацет години да блъскам каторжна работа, само и само да даде Нейоми на оня, вдовеца с двацетте плуга. Лъд Мозли сигурно не може да се нарадва, дето ме е хванал на тясно и дето ще ме тикне в затвора, преди да е паднал на Нейоми случай да разкаже всичко, както си е.

Но нещо все не съм сигурен всичко ли ще каже тя, ако й падне случай. Всеки знае, че съм ратай на мистър Джон Търнър, затуй ми се струва, че Нейоми може би няма да излезе открито да каже каквото знае.

Мога да обясня най-откровено на шерифа как стана цялата работа, ама не искам да споменавам името на Нейоми. Ако поминалата нощ беше неделя, а не четвъртък, можеше... но пак ще звучи много лошо. Това е.

Ако Нейоми дойде в града и каже, каквото знае, дума няма да обеля и да я спра — щом го казва, значи иска да се ожения за нея.

Но ако си остане в къщи и позволи на Лъд Мозли й оня, вдовеца, да ме тикнат в затвора за двацет години, ще ида, това е всичко.

Винаги съм казвал на Нейоми, че съм готов за нея да направя всичко на тоя свят и мисля, че сега му е времето Да докажа дали съм човек на думата си, или не.

ПАНАИР

Повече тя не можеше да понася.

Измъкна се от стрелбището и като се препъваше във въжета, колчета и щайги, тръгна към палатката, в която спяха. На Хъч каза, че иска да се вчеше, но беше сигурна, че той разбира не по-зле от нея цялата истина.

Бес не плачеше. От година не бе плакала. През цялото време, повече от две години, беше винаги до Хъч, следваше го по панаирите, със стрелбището и кученцата и от година насам сълза не пророни. Бес въздъхна дълбоко и се отпусна на походното легло.

От време на време всред оглушителния дрезгав рев на тълпата долавяше гласа на Хъч. Колкото и високо да кънтяха кресливите гласове в павилионите на смеха, металическата музика на фонографа от Кубинското кабаре, или затрещелият в рупорите хрипав вой на предлагащите „опитайте щастието си“, Бес пак различаваше познатия напевен повик на Хъч:

„Който събори кученцата, отнася в къщи един нов новеничък сребърен долар!“

Сама беше повтаряла този апел толкова пъти, че сега думите на Хъч излизаха сякаш от нейните уста.

Вдигнат от тътрещите се нозе на панаирната тълпа, прахът се наслаяваше върху лицето и ръцете ѝ. Тя лежеше изпъната и вдървена и горещината, шумът, неумолимата ярка светлина я обгръщаха като тежка завивка.

„Който събори кученцата, отнася в къщи един нов новеничък сребърен долар! Ще спечелите цял сребърен долар!“

Гласът на Хъч отново ечна. Все тъй безизразен. Бес лежеше неподвижна.

Той бърбеше с онова момиче, което от половин час се облягаше на парапета пред стрелбището, Винаги, когато се опитваше — както сега — да върши две неща едновременно, в гласа му звучаха различни нотки. Тя знаеше какво е намислил — определяше на момичето среща.

Наговорят ли се, ще изчезне, момичето също ще офейка и Бес няма да го види до следната утрин. Така ставаше толкова често през последните две години, че бе вече изгубила представа за кой път ще бъде сега.

Бес се обърна да отбегне ослепителния блясък на лампите, който се процеждаше през тънкото платно. Не знаеше дори името на града, в който се намират. Беше нещо като Емпория, Фостория, Пеория... град на памука, някъде на запад от Бирмингам — това бе всичко, което знаеше. Откакто Хъч свикна да излиза с разни момичета по няколко пъти в седмицата, градовете ѝ се струваха едни и същи.

Бес се изправи, среса коси и се изчетка. В това време Хъч я повика. Тя излезе от палатката и се запрепъва към стрелбището.

— Който събори кученцата, отнася в къщи нов новеничък сребърен долар! — извика Хъч; Бес се провря под парапета. Той се обърна и намигна. — Съборете кученцата, хора! Само десет цента!

Непогледнала Хъч, Бес съзря момичето. Същото момиче, което се облягаше на парапета и говореше с Хъч, когато тя преди малко излезе.

— Какво ще кажеш, Бес? — започна Хъч.

Бес се обърна и изгледа момичето от глава до пети. Съвсем обикновено същество с права, отдавна немита руса коса. Не изглеждаше повече от двайсет, но ръцете ѝ бяха захабени и някак сбръчкани от работа.

— За нея ли? — без да има защо, попита Бес.

— Има ли значение за кого? — нетърпеливо се обади той.

— Струва ми се, Хъч, не си вече тъй взискателен.

— Хайде! Няма да се караме, Бес! — каза Хъч и нервно я потупа по рамото. После се провря под парапета и изчезна зад стрелбището. Сновяща напред-назад, тълпата вдигаше облаци прах, които на ярките светлини изглеждаха като гъст жълтеникав дим. По лицето и ръцете ѝ се полепваха частици прах и песъчинки. Помъчи се да ги изтърси.

Момичето я погледна неспокойно два-три пъти, постепенно отдръпвайки се в тълпата. Изведнъж се обърна, проби си път между хората край стрелбището и се скри от погледа ѝ.

Група мъже и жени напънаха към парапета и веднага запълниха останеното от момичето празно пространство. Зяпаха Бес, като че ли е от чудесата на близкия паноптикум.

— Как се играе? — попита на висок глас един от мъжете.

Бес втренчи поглед в лицата пред себе си. Във всяко от тях виждаше Хъч и неговите момичета. Бес пое машинално шепа очукани топки и ги вдигна пред себе си.

— Който събори кученцата, ще отнесе в къщи нов новеничък сребърен долар!

— Честна игра! — възкликна мъжът и ѝ подаде монета от десет centa.

После хвърли трите топки, но свали само две от натъпканите със слама кученца. Обърна гръб да си върви.

— Почакайте, мистър! — извика Бес подире му. — Ще ви предложи нещо по-добро!

Мъжът се върна.

— За такава игра повече пари не хвърлям — каза той, като поклащаше глава. — Много хитро сте ги закрепил тия кучета! Нямаше да паднат и да ги бях ударил.

Бес се наведе над парапета.

— Опитайте пак, мистър. Едва ли ще ви падне такъв случай през живота. Ето! Давам ви десет топки. Ако съборите и трите кученца, цялото стрелбище става ваше. Е, как ви се струва?

Мъжът сграбчи топките и ги запрати върху кученцата. И трите се катурнаха на земята.

— Спечелихте — извика Бес и се промъкна под парапета. — Сега всичко е ваше. Влезте и бъдете господар!

Като си пробиваше път с лакти, тя се смеси с тълпата и бързо потъна в нея.

Скоро бе заслепена от праха, който се надигаше от земята, и още преди да стигне края на средната алея, се изгуби.

Измъкнала се най-сетне от навалищата, тя прекоси някаква поляна и тръгна по първата улица, която, изглежда, водеше вън от града. Беше ѝ все едно накъде ще поеме, стига пътят да я изведе далече от Емпория, Фостория или Пеория — истинското име не знаеше.

БЪК ГОЛЕМИЯТ

Когато слънцето се наклони на залез, по пращия път плъпнаха тълпи от хора, които нищичко в белия широк свят не можеше да разтревожи. Беше събота вечер, въздухът се захлади, а това стигаше да направи щастливи сумата хора. В прахоляка на пътя тътреха копита и няколко дърти мулета с угрижени муцуни, но те имаха право да изглеждат тъй, защото цяла седмица здравата се бяха трудили да мъкнат трупи на тресавището, часът за вечеря бе дошъл и отминал, а те все още се намираха далече, далече от дома.

За негрите бе дошъл най-приятният момент от цялата година — поради горещините белите много-много не се мяркаха навън и негрите можеха да се разхождат по големия път колкото им душа иска. Жени и момичета, до една натъкмени с бели колосани рокли и пъстри свилени панделки на косите, вървяха редом с пременените в празнични костюми мъже.

По едно време някъде надолу по пътя залая ловджийско куче — дереше се като смахнато, без глас щеше да осъмне. Колкото и да се вираше натам, човек нищо не би забелязал, защото луната още не беше изгряла. Момчетата застанаха наред пътя и се послушаха. Старият пес продължаваше да лае. Момчетата не си продумаха, но много добре знаеха, че никой стар пес не би си направил труда да се надигне по туй време и да лае току-тъй, ако не е надушил нещо.

— Пази се, черна кожо — провикна се негърчето с жълтата шапка. — Дръпни се, не дишай, че няма да усетиш как ще ти се случи нещо.

— Какви ги дрънкаш бе? — попита го Джимсън.

— Погледнах назад — рече Мозес — и видях нещо, от което и на тебе ще ти изскочат очите.

— Какво си видял, хлапако? — полита Джимсън и се разтрепери като калинка — нещо страшно ли видя?

— Видях Бък Големият — каза Мозес с изтънял и отслабнал глас — и не веднъж го видях, а дважд, защото се озърнах още един път, не

бях сигурен дали не съм се припознал.

Негърчетата кривнаха по пътя в канавката и се укриваха в гъсталака. Приклекнаха там и се послушаха. Някъде по пътя хората се смееха, пееха, разговаряха високо. Стариият ловджийски пес лаеше ли лаеше, сякаш няма намерение никога да млъкне.

— Защо му е на Бък Големият да изкарва акъла на хората? — продума Джимсън. — Грехота е.

— Той съвсем не иска да ги плаши — прекъсна го Мозес. — Хората без да щат се разтреперват, когато Бък се появи, това е. Бък не е виновен. Като детенце е добър.

— Тогаз, като няма от какво да се страхуваш, защо си клекнал в храстите?

Мозес замълча. Отдръпнаха клоните встрани и надникнаха към пътя. Бък Големият не забелязаха, защото след залеза веднага се стъмни, но дочуха ясно нозете му да шляпат по прашния път, сякаш кипарис пада посред бял ден в блатото.

— Може да е бил добър, когато е бил детенце — додаде Джимс. — И сега може да е добър, но само като спи. Я си спомни миналата събота — на кръстопътя хич не приличаше на детенце.

— Че какво толкова е направил? — полюбопитствува Мозес.

— Каза, че много му харесвала панделката на новата ми сламена шапка, тая на ивиците, и после тъй ме халоса по гърба, че целунах земята. Ето ти тебе детенцето Бък! Знам си го аз.

— Стига си плещил — прошепна Мозес. — Ей го, иде!

Пуснаха храстите и приклекнаха още по-ниско да не ги види Бък Големият. Свалиха шапки и се снишиха. Радваха се тайно, че се е смрачило.

— Виж го ти него, женкаря! — зашепна Джимсън. — По-голяма скица виждал ли си? Виж го как се е докарал, с жълти чепици и червена вратовръзка — с тия шарки на първото момиче ще завърти главата. Такъв женкар, че се усуква и там, дето никой не се е усуквал. Ех, човече божи, да бях на негово място, щях да си намеря някоя с по-светла кожа...

— Затваряй си устата, черна муцуно! — изсъска Мозес и смушка с лакът Джимсън в ребрата. — Току-виж скочил в храстите и тогава... като не си затваряш устата...

Бък Големият се люлееше по пътя, сякаш отпреди си бе намислил къде точно иска да отиде. Подсвиркваше пронизително като дъскорезница в събота следобед, когато свършва смяната, размахваше глава и ръце, като че целият свят е негов. Нямахше съмнение — тръгнал бе да се заная с някоя.

Негърчетата в храсталака тъй се разтрепериха, че чак костите им затропаха.

Като се изравни с гъстака, Бък Големият спря и се огледа. Нямахше котка, която да вижда в мрака по-добре от него. Стига само да извърнеше огромното си черно лице, накъдето пожелае да гледа, и пред очите му ставаше светло като бял ден.

— Хей, вие там, още малко и ще изроните листенцата на бедните храсти! — провикна се Бък Големият, ухили се и зъбите му лъснаха като новички надгробни плочи на лунна светлина. — Какво са виновни тия хубави дръвчета, че тъй ги наказвате?

Той протегна ръка над канавката и сграбчи една рунтава глава. После издърпа ръката си на пътя.

— Как те викат, негърче?

— Джимсън, мистър Голям Бък — рече негърчето. — Казвам се Джимсън.

Бък Големият протегна другата си ръка към храстите и спипа втора рунтава глава. Тръсна я два-триж и Мозес, подскачайки, излезе на пътя. Застанаха с Джимсън под ръцете на Бък Големият, разтреперани още по-силно и от листата на шубрака.

— Ами ти бе, черньо, ти как се казваш?

— Аз съм малкият Мозес — отговори момчето.

— Малкият Мозес, ама чий?

— Малкият Мозес Март.

— Ама че смешно име през август! — каза Бък Големият и така го разтърси, уловил го за косата, че Мозес сто пъти съжали, дето майка му го е родила. — Какво си се разтреперил, момчето ми? Какво пък толкоз, няма нищо страшно, ако си смениш името на Август.

— Слушам, сър мистър Голям Бък — каза Мозес, — ще си го сменя. Както кажеш, тъй ще си го сменя. Каквото поръчаш, туй ще сторя. Честна дума, мистър Голям Бък.

Бък Големият пусна Мозес и се разсмя. Шляпна Джимсън по гърба между плешките и преди да се опомни, Джимсън видя, че земята

се надига и му се залепя в лицето. Големият Бък погледна надолу, хвана в шепата си малко рунтава коса и изправи Джимсън на крака. После се дръпна и продължи да се смее.

— Слушайте, фъстъци — рече той, — я не се правете, че вие страх! Никому зло не съм сторил. Вие сте ми приятели. Ако не бях закъснял и ако не си бях наумил нещо по тънката част, щяхме да седнем ей тука и такъв майтап щеше да падне...

Бък Големият приповдигна панталоните си и пристегна вратовръзката.

Щат не щат, момчетата се възхищаваха от яркожълтите му чепици и червената връзка, която приличаше на червен фенер, окачен на врата му.

— Откъде се минава за къщата на Сали Певицата? — попита Бък.

— Чия къща? — попита Джимсън и зяпна от удивление. — За коя къща питаш?

— Казах, къщата на Сали Певицата.

— Искаш да кажеш къщата на Сали Певицата, така ли мистър Голям Бък? — обади се Мозес. — Не може да бъде, защото на Сали Певицата коцкарски номера не минават. Такава е една, инат...

— Чу какво питах, фъстъче! Казвам, каквото казвам, точно за Сали Певицата става дума. Откъде се минава?

— Ама ти сериозно ли си решил да й се завъртиш? — попита Мозес.

— Че нали затуй съм тръгнал — рече Бък Големият. — И много бързам, ще знаеш. А вие, фъстъци такива, най-добре елате с мене да ми покажете де живее момичето.

Джимсън и Мозес припнаха край него в тръс да не изостават от грамадните му крачки. Извървяха половин миля и през цялото време и тримата мълчаха.

При всяка среща с хора по пътя хората скачаха в хендека — даваха път на Големият Бък. Всъщност Бък Големият нямаше повече от сто двайсет и пет килограма и не беше кой знае колко висок — някъде към два и двайсет, но минеше ли по пътя, заемаше го сякаш от край до край. Жените и момчетата се кикотеха, но Бък Големият не им обръщаше внимание. Вървеше право напред по големия път, същински птичар, надушил жива следа.

Не мина много, Джимсън и Мозес се запъхтяха, заиздуваха бузи и ако Бък Големият не рече да спре и да им даде възможност дъх да си поемат, кой знае дали щяха да издържат на неговото темпо. А хората по пътя се пръскаха като ято бекасини.

Като стигнаха отклонението на пътя, Бък Големият спря и попита накъде.

— Оттука, оттатък реката — едва дишащ, каза Джимсън. Ако нямаш нищо против, ще вървя малко по-назад. Ние с Мозес и без това насам се бяхме запътили.

— Хич не ми е да си губя времето и поред да хлопам на хорските врати — рече Бък Големият, — затуй ще ме водите, до където трябва. Да вървим, няма защо да киснем тук.

Поеха вдясно. Из тоя край нямаше много къщи, вървяха, без да се бавят. Бък Големият през цялото време крачеше напред, момчетата едва го следваха.

Отминаха две-три къщи и от моста се заизкачваха по хълма. Бък Големият почна нещо да си тананика. Беше му все едно изкачва ли се, или по равно си ходи.

На върха Бък отново спря и намести панталони. Обърса в крачолите си прахоляка от жълтите обувки и така пристегна червената връзка, че за малко не се задуши.

— Тук е — посочи с ръка Джимсън.

— Значи тук ще кацна — каза Големият. — Значи тук ще си търся закачалка за шапката.

И тръгна към хижата, пресичайки съборената дъсчена ограда. На половината път спря и се провикна назад:

— Много съм ви задължен, момчета — после си бръкна в джоба и подхвърли една лъскава десетачка. Джимсън я улови преди да се е скрила в тъмнината, — много ми помогнахме, сума време спечелих. Страшно съм ви длъжен.

— Ти нали няма да задиряш Сали Певицата, нали мистър Голям Бък? — попита Джимсън. Двамата с Мозес приближиха стобора и се надвесиха през него. — Всички казват, че Сали Певицата не ги гълтала такива. Някои казват, че изобщо не разбираше какво се иска от нея. И който се опитал да я занася, на решето си е отивал.

— Защото досега не се е появил истинският мъж за нея — натърти Бък Големият. — И аз съм ги чувал тия приказки, но като я

катурна, друга песен ще ми запее.

Бък Големият направи няколко крачки към вратата. Мозес отстъпи към пътя. Знаеше той — когато не даваше да я безпокоят, Сали Певецата имаше навика да стреля с пушка. Мозес тръгна назад, но Джимсън си остана на мястото и го повика — да пристъпят още по-близо, та да видят какво ще стане, когато Бък Големият се намъкне вътре.

— От какво те е страх бе? — изхриптя Джимсън. — Бък Големият знае какво прави, иначе щеше ли да бие толкова път чак дотук?

Бък Големият отново си намести панталоните и заобиколи камарата дърва и старото корито, пълно с ръждясали консервени кутии. После стъпи с един крак на верандата и се отпусна с цялата си тежест да провери ще го издържи ли. Стъпалото изскърца и се огъна, но остана здраво.

На двора Джимсън и Мозес стояха до повалената ограда, притискаха се до един от стълбовете и чакаха. Когато Бък почука на вратата, и двамата затаиха дъх, сякаш някой им затъкна гърлата. Поеха си въздух едва като чуха отвътре падането на стол. Моментално подир това издрънча нещо като тиган, съборен я от масата, я от лавицата. Дигна се голям шум. Очевидно изненадата беше необикновена.

— Кой е? — попита Сали Певецата. — Който и да си ти, какво искаш?

Бък Големият ритна вратата с една от жълтите си обувки. Потрепери цялата хижа.

— Пристигна мъжът, когото чакаш — каза той, като въртеше бравата на всички страни. — Отвори, момиче, и пусни добрия мъж да влезе!

— Я се пръждосвай, докато си още здрав и читав! — отсече Сали Певецата. — Нямам време за тебе, който и да си. Обирай си крушите и стой по-далече от моята къща!

— Сладурче — Бък Големият хвана здраво бравата, — знаеш ли откога съм решил да ти се поулуча, дорде е още, топла, гозбата? Пригответи ми стола и слагай чиния на масата!

Бък не успя и сантиментър да се отмести, в този миг през паянтовата врата изтрещя пушката на Сали Певецата. Не улучи Бък, но го постресна. Той намести панталони и натисна бравата.

— Хвърли тая играчка, сладурче, че може и ти да пострадаш! — извика той през дупката, пробита от пушката във вратата, — От такива хич не се плаша, ще знаеш.

После натисна бравата и тя се счупи заедно с ключалката. Вратата полека се отвори и през верандата и двора, чак до камарата дърва, се проточи жълт сноп светлина. Той прекрачи прага, а Сали Певницата го гледаше като замаяна. По този начин никой досега не беше влизал при нея. Бък се държеше, като че от нищо на света не се бои, дори от двуцевки.

— Кой си ти? — попита го тя с изскочили от учудване очи.

Той се ухили и устата му се разтегнаха от ухо до ухо.

— Мъжът, когото чакаш, сладурче. Дойдох да те задирям.

Бък Големият мина край нея и додето тя стоеше като вцепенена, огледа я от горе до долу. След това застана зад гърба ѝ, да я види как изглежда отзад. Тя стоеше и не мърдаше.

Джимсън и Мозес се прокраднаха по-наблизо, стигнаха камарата от дърва и застанаха до нея, та да има къде да се крият, в случай че Сали Певницата се окопоти и отново грабне пушката.

— Аз съм Бък Големият от другия край на тресавището. Сигурно си чувала за мен от по-рано, цял живот из тоя край съм се въртял. Не е много приятно, че едва сега се сецам за тебе, но нали дойдох! Найсетне пристигна мъжът, когото чакаш.

Той дръпна стола и седна. Обърса с ръкав жълточервената мушама на масата и се присегна към печката за тигана, пълен с пържени костури, протегнали напред нацупени уста. И докато прибираще рибата с една ръка, протегна другата, взе кафеничето и си напълни чашата. Като свърши и това, отвори фурната и измъкна оттам шепа горещ сухар. През цялото време Сали Певницата стоеше и гледаше с вид на човек, който в този миг се пробужда от продължителен сън.

— Думи няма, знаеш да готвиш, сладурче — каза Бък Големият. — Ох-ох! Ох-ох! Ако имаш от тая намръщена риба и тия топли сухари, всяка вечер ще идвам да те задирям!

Бък Големият налапа парче риба, после цял сухар. Сали Певницата трепна и се наведе да вдигне пушката от пода — беше я захвърлила след първия изстрел. Взе я, насочи я към Бък. Големият и

присви око. Бък Големият я стрелна с поглед и налапа второ парче риба.

— Слушай, сладурче, затвори вратата, да не влиза тоя студен нощен въздух! — И си наля второ кафе. — Хич не обичам, като ям, да стоя с гръб на течение.

Сали Певицата обърна ухо да го чуе, след това отново се прицели, ала двуцевката заигра, разтrese се, дотежа й. Сали я подпря на пода. Постоя тъй миг-два, сетне щракна предпазителя и прибра пушката под леглото.

— Е? Та откъде, казваш, си дошъл?

— Нали ти рекох, от оня край на блатата. По цяла седмица сечем кипариси. Да знаех колко е хубаво при тебе, нямаше да чакам събота, ами отдавна да съм тук.

Лапна още риба, доля си още черно кафе. Панерчето сухар беше ометено. Той обърса мушамата с длан, дано напипа някоя останала трошица. Сали Певицата застана зад него и го огледа от глава до пети. Не й обърна никакво внимание. И ни една дума не обели, додето не изяде всичката риба. След това блъсна масата, избърса си устата и протегна дългата си ръка назад. Ръката му хвана Сали през кръста и я привлече. Той разтвори колене и постави Сали пред себе си.

— Била си хубава като костурите и сухара — каза той. — Ох-ох-ох, какво сладурче!

Вдигна ръка и я нагласи в скута си. Наведе се и звучно я целуна в устата.

Сали Певицата замахна с ръка и я стовари в носа на Бък Големият. Той се изсмя. Тя замахна с другата ръка, но юмрукът й отскочи от лицето му, сякаш беше гумена топка.

Той посегна да я притегли, а тя го заудря с пестници, с колене и накрая с железния капак на тигана. От удара на капака Бък Големият падна на пода, Сали Певицата това и чакаше, скочи отгоре му и с все сила го заблъска с железния капак и чайника. Чайникът се счупи и полетя на парчета из стаята. Бък Големият пропълзя, ала тя го замери с тигана, после с кафеничето и най-сетне с масата. С това би трябвало да го довърши, но той не забрави, че е дошъл да я ухажва. Протегна ръка да я дръпне, а тя го халоса по главата с вратичката на фурната.

Сали Певицата фучеше като настръхнала котка, дишаше тежко. По едно време, останала без сили, залитна и се подпря на крака на

легло. Задъхана и запотена, просто не виждаше с какво да го удари. Стори ѝ се, че с каквото замахне, полза няма — всички вещи отскачаха от него, като че ги запраща към тухлен зид. Такъв никога не беше виждала. Не подозираше, че може да има такива мъже.

— Сладурче — обади се Бък Големият, — много си била пламенна бе! Точно такива обичам да задилям. Ох-ох! Ох-ох!

Сега вече успя да я сграбчи. Тя не се отмести от мястото си, та се наложи да я тегли. Дръпна я, но тя стоеше като забит стълб и не мръдна. Тогава отново я грабна. Тя се стовари отгоре му като чувал картофи, претърколи се на дъските и размаха ръце и крака, сякаш пъди пчели или стършелци. Бък Големият я спипа, тя се обърна по гръб и се отпусна, притихнала и кротка, ще речеш — преди малко помежду им нищо не се е случило. Очите ѝ се взряха в неговите и ако беше коте, сигурно би замъркала.

— Как ти хареса пържената риба и сухарът, Бък? — попита тя с отпаднал глас. — Кажу ми, Бък, хареса ли ти?

— Велика работа — рече той. — Не съм турял такава прелест в уста, откакто се помня.

Вятърът духна и притвори вратата. Остана да зее тясна цепнатина. Джимс и Мозес се надигнаха и впериха поглед в жълтия лъч светлина, който се процеждаше в нощта. После се върнаха при порутения стобор и се отправиха към големия път. Сегиз-тогиз до тях достигаше кръшният смях на Сали Певицата. Седнаха в канавката и зачакаха. Повече нищо не можаха да сторят.

Мина доста време, додето Бък Големият излезе от хижата. Луната бе отдавна изгряла, вече се поклащаше по средата на небето, нощната роса ги обливаше и ги караше да тръпнат като че са паднали с дрехи в реката.

Когато Бък Големият се запрепъва при камарата от дърва и дупката в оградата, те скочиха. От вратата навън се втурна дълъг сноп жълта светлина и заля целия двор. В единия край на вратата стърчеше главата на Сали Певицата.

— Защо висите тука бе, момчета? — промърмори Бък Големият. — Хайде, тръгвайте да си вървим!

Заспускаха се по хълма, Бък крачеше напред, а Джимсън и Мозес подтичваха отзад да не изостават.

Бяха вече по средата на склона, а Бък Големият думица не бе отронил. Джимсън и Мозес тичаха до него, да не изпуснат нищо, ако рече да разправя как е задирял Сали Певицата. Беше недопустимо човек да влезе при Сали, в собствената ѝ къща, и да няма подир това за какво да разправя.

Препускаха до него и все се надяваха, че нещо ще продума. Добре че беше надолнище, та лесно го настигаха!

В подножието на хълма, където пътят пресича реката, Бък Големият спря и се извърна. Погледна към върха, дето живееше Сали Певицата, и дълбоко въздъхна. Джимсън и Мозес се прилепиха до него, всичко да чуят.

— Най-вкусният костур, който някога съм ял — каза бавно Бък Големият. — Ох-ох! Тая пържена рибка и тоя топъл сухарец! По-сладко не съм си похапвал! Ох-ох-ох! Думи няма, умее да готви момичето!

Бък Големият си намести панталоните и закрачи към моста. До тресавището имаше много път, а слънцето вече се канеше да изгрее.

— Ох-ох-ох! — додаде той и се заклатушка нататък. Джимсън и Мозес припнаха подире му, твърдо решили да не изостават.

МУХА В КОВЧЕГА

Лежи бедният стар Доуз Мъфин, изпънат на пода в хамбара за царевични кочани, мъртъв като попарен от студ динен филиз през ноември, а по носа му се разхожда една досадна къщна муха. Де да можеше само за миг да се пробуди старият Доуз, залагам и последния си дрипав долар, че досадната муха вече никога нямаше да гъделичка никой човешки нос, нито да си точи хобота отгоре му.

— Хей, Уудро! — провикна се леля Марти. — Я прескочи до хамбара и виж там някоя дърта муха да не закача чичо тя Доуз.

— Но на чичо ми Доуз сега му е все едно — отвърна Уудро. — Сега чичо Доуз за нищо вече не се притеснява.

— Не е така — рече леля му Марти, — ако е за мухи, той жив или мъртъв пак ще се тревожи.

В къщата не се намери достатъчно място, за да го положат. Там беше пълно с народ и затуй място не достигаше. Освен това бе дошъл и Хеп Консън, глупакът, дето свиреше на банджо, а за него всякога се искаше простор. Тук беше и жълтокожата Гуди — тя постоянно се киска, а вдигне ли поли да се друса, иска цялата стая.

Бедният стар Доуз, мъртъв вече един ден и една нощ, не можеше и дума да обели. Мухата лазеше по носа му, спираше от време на време да приглади крилца или да си измие краката. Бе минало само един ден и една нощ, откакто за последен път Доуз бе гонил муха в дъскорезницата. Така и падна, а банцигът го преряза на две и той си умря бесен от яд, че мухата му се беше измъкнала здрава и читава. Де да можеше сега да се надигна за миг-два, така щеше да цапардоса тая бръмчаща досада, че от нея и кафява точка нямаше да остане.

— Чуваш ли, Уудро? — извика леля Марти. — Иди да видиш мухите не са ли накацали чичо ти Доуз!

— Да не ме накараш да ги трепам върху мъртвия човек?

— Няма да ги трепах — рече леля му Марти, — само ще ги пропъдиш.

От другата страна на къщата се мъчеха да сковат някакъв временен ковчег за стария Доуз. Повече мереха и опитваха, по-малко ковяха и режеха. На мързеланковците сега хич не им беше до работа. Погребален агент с нов ковчег също нямаше да дойде, тъй като беше поискал цели шейсет долара, от които двайсет и пет в предплата. А никой нямаше шейсет долара, от които двайсет и пет в предплата.

Сковат ли импровизирания ковчег, щяха веднага да погребат бедния стар Доуз, при условие че дотогава ризата му бъде колосана и изгладена. Сега тя висеше на въжето и се полюшваше в упоителния ветрец, щом ветрецът духнеше насам.

Старият Доуз Мъфин, предоставил носа си на публичен гъдел, лежеше мъртъв в хамбара за царевични кочани и трябваше час по-скоро да бъде погребан, стига само да му изкопаеха гроба. А гроб му копаеха едни мързеливци от дъскорезната, дето не си затваряха устата, а и за нищо ги не биваше. Къде-къде по-рано можеше да го спуснат в земята, стига само проповедникът-бърборко и мръсноустото негърче да бяха млъкнали, колкото да довършат ковчегата, който уж стягаха заедно. Никой не си даваше зор. Бързаше само старият Доуз.

Старата Марти, дето все си пилееше времето, не беше бутнала ризата му до обед. Де да беше жив, да е почнала още в зори! Оня глупак с банджото, Хеп Консън, се беше настанил в къщата, накара всички да забравят погребението и затуй на никого не му хрумна да прескочи до хамбара — хем да размаже досадната муха, хем да каже едно здрасти на чичо Доуз. Жълтокожата Гуди с развените поли така си друсаше задника, че от друсане и къщата можеше да събори, но коя щеше да е оная душа в света, която ще откъсне разнежен поглед от Гуди и ще изтича до хамбара да провери няма ли там мухи за пропъждане?

Сиромашът Доуз Мъфин си умря като работник в дъскорезницата с пробито дъно на панталоните и без никакво обществено положение. Той бе зарязал най-святната работа, каквато животът можеше да му предложи, портиер в хотела за бели, защото хукна да гони една муха, която му беше кацнала на сандвича с препечено кюфте тъкмо когато се канеше да си отхапе. Осем дни я гони по околията, а тя така и не спря. Накрая му се зави свят от глад, прибра се у дома, но трябваше да тръгне на работа в дъскорезницата. Така изгуби общественото си положение.

— Абре, Уудро! — извика пак леля Марти. — Колко пъти да ти кажа? Виж мухите не закачат ли чичо ти Доуз.

— Страх ме е да обикалям около умрял човек, лельо Марти — призна си Уудро. — Сега чичо Доуз не може да види никакви мухи.

— Доуз не е като другите хора — рече тя. — Не му трябва да е жив, за да усеща мухите. Той и мъртъв ги вижда.

Ризата изсъхна, ковчегът бе скован, гробът зейна шест стъпки дълбок. Облякоха ризата на умрелия, опънаха го в сандъка и го спуснаха в земята. Проповедникът-бърборко взе да се моли, вадейки от пръстите си дребните тресчици, набити, докато прекрояваха с мръсноустото негърче чамовите дъски за ковчега. Хеп Консън клечеше на земята и дърпаше струните на банджото, сякаш са живи въглени. Приблужи се и невъзпитаната Гуди, друсаша всичко, което може да се друса, когато свири банджо. Тръшнаха капака върху Доуз и го приковаха с два-три ръждясали гвоздеа, взети на старо. После метнаха отгоре му няколко лопати пясък и чакъл.

— Стойте — обади се Доуз.

От страх Марти можеше и да хвъркне, но не успя. Остана си прикована на място, след малко отвори очи и надникна в дупката.

— Какво има? — попита тя, извивайки шия да разбере какво става в земята. — Какво ти става, Доуз?

Капакът отскочи, чакълът и пясъкът политнаха в очите к. А Доуз скочи на крака, по-гневен, отколкото е бил някога през целия си живот.

— Врата ще ти извия, жено! — закани ѝ се той.

— Какво не ти е удобно, кажи, Доуз? — запита го Марти. — Да не ти е много корава ризата?

— Слушай, жено! — И Доуз се закани с юмрук. — Много зле си пренебрегнала своите задължения. Заравяш ме тук, в тая земя, заедно с една досадна муха в ковчега! Ха сега, друг път да помниш, донеси ми една мухобойка. Ако си мислиш, че ще ме заковеш в ковчега заедно с една муха, силно се лъжеш, жено!

— Винаги съм правила, каквото кажеш, Доуз — смутолеви леля Марти. — Почакай, сега ще ти донеса мухобойката.

Никъде ни звук. Тия с лопатите — като замръзнали. Хеп не смее да мръдне, а на Гуди нищо не ѝ се друса.

Марти донесе бързо-бързо мухобойката — знаеше си тя, че Доуз не обича да чака — и му я подаде. Доуз се изпъна в сандъка и дръпна

капака. След малко всички дочуха някакво шумолене отдолу. „Сссст!“ — просъска мухобойката.

— Почакайте още малко — каза леля Марти и поклати глава към ония с лопатите. „Сссст!“ — отново профуча мухобойката. „Шляп!“ — Сега вече Доуз я улучи — рече леля Март и се изправи. — Давайте, момчета, по-бързо!

Пръст, пясък и камънак ругнаха отгоре и гробът се изпълни. Проповедникът си довърши молитвата и успя да измъкне повечето трески от пръстите си. Хеп Консън, глупакът с банджото, засвири така, като че му беше дошло да продъни горкия инструмент. А жълтокожата Гуди вдигна поли, раздруса задник и заигра по двора. До сутринта щяха може би да се насвирят и наиграят, но все пак не е много сигурно, защото колкото по-дълго време се загряваш, толкова по-дълго ти продължава веселието.

КРАЯТ НА КРИСТИ ТЪКЪР

Яхнал мулето си, като свирукаше през целия път, късно след обед Кристи Тъкър пристигна в градчето на плантацията. Цял ден бе сякъл пръчки за оградата около къщата си и свършената работа го изпълваше с радост. Не му падаше често случай да ходи в градчето, затуй паднеше ли му, бързаше да се отбие.

Завърза мулето на гредите зад редицата от магазини и тогчас забеляза, че другите негри не са кой знае колко разположени да разговарят с него. Като пристигна с жена си преди три месеца, Кристи се беше сприятелил с всички цветнокожи в плантацията и сега не можа да си обясни защо се правят, че не го виждат.

Пое бавно по уличката към канцелариите на плантацията и се питаше защо никой не го поздравява.

Малко по-нататък срещна Фроги Милър. Преди да се е отскубнал, той хвана Фроги за ръката.

— Какво ви е прихванало днес? — попита той. Фроги Милър живееше само на една миля от него, точно в права линия от другата страна на памука, с Фроги се познаваха по-добре от всички в плантацията. — Кажи какво е станало, Фроги?

Грамаден негр, шест стъпки висок, с ниско подстригана коса, Фроги отстъпи.

Кристи грабна ръката му и силно я тръсна.

— Слушай, ей! — разтревожено рече Кристи. — Защо всички се държите като шантави?

— Нали мистър Лий Кросмън прати да те викат — каза Фроги.

— Да, повика ме. Сигурно иска да си поговорим нещо за работата. Но какво общо има това...

Още недовършил, Фроги се дръпна и забърза по пътя.

Кристи незабавно хукна към канцеларията да разбере какво толкова е станало.

Врълхлетя в предната стая и завари там счетоводителя Хендрикс и по-малкия брат на Лий Кросмън, Морган, вдигнали крака на

прозореца. Щом зърна Кристи, Хендрикс стана и хлътна в съседната стаичка. В това време Морган Кросмън втренчи празен поглед в Кристи.

— Хей, ти, ела тук! — подвижна след малко Хендрикс от вратата.

Кристи се извърна и забеляза Лий Кросмън, собственик и управител на плантацията, да стои на прага.

— Слушам, сър — рече Кристи.

Лий Кросмън бе облякъл кафеникава риза, тежък сив брич за езда и черни ботуши с връзки до коленете. Дръпна се да мине Кристи и затвори вратата отвън. Кристи се изправи наред стаята и зачака Лий Кросмън.

Кристи дойде в плантацията на Кросмън на Нова година, преди около три месеца. За пръв път идваше в Джорджия и кой знае защо, хареса я повече от Алабама, дето бе живял досега. Решиха с жена си да се преместят, защото чуха, че земята тук била по-добра за изполичарите, които отглеждат памук. Кристи бе казал, че не му стига само да живее как да е; искаше да се издигне.

Лий Кросмън се бавеше и Кристи се нареди да седне на един от столовете. Още недопрят стола, вратата внезапно се отвори. Той скочи.

— Здравейте, мистър Лий — усмихнато поздрави той. — Вече успях да поразгледам земята както трябва и мисля да ми дадете още едно муле и плуг. Мен ако питате, от тая земя може да се изкара двойно повече памук, стига само да имаш плуг с повече палешници. По-хубава земя не съм виждал. Няма камъче, бучка няма, един шубрак няма, чиста като длан. Как и една падинка не видях! Ако ми дадете още едно муле и плуг, ще ви изкарам памук колкото за двама изполичари.

Лий Кросмън го изчака да свърши, после тръшна вратата и закрачи из стаята.

— Пратих да те викат, черна муцуно, аз те повиках, а не ти, нали?

— Точно така, мистър Лий. Вие ме повикахте.

— Тогаз си дръж черната уста затворена, не съм ти заповядал да я отваряш!

— Добре, сър, мистър Лий — каза Кристи и взе да отстъпва, додето усети стената зад гърба си. Лий Кросмън седна и впи в него очи. — Слушам, мистър Лий — повтори Кристи.

— Ти си май от ония, надутите чернокожи, а? — продума Лий.
— Впрочем откъде се домъкна? Не си от Джорджия, а?

— Не съм, сър. — Кристи поклати глава. — В Алабама съм раждан, там израснах.

— Така ли ви учеха в Алабама?

— Да, сър.

— Кой те прати в Джорджия да ми се надуваш?

— Не знам, сър, мистър Лий.

Кристи обърса лице с длан и още не разбираше защо му е сърдит Лий Кросмън. Сега му стана ясно защо останалите негри гледаха да не се приближават до него. Знаели са, че е викан, а това означава, че е сторил нещо, което не се харесва на Лий Кросмън. Просто не са искали да ги видят, че разговарят с човек, когото собственикът на плантацията не обича.

— Имаш ли радио? — попита Лий.

— Имам, сър.

— Откъде си го взел?

— Купих си го.

— А пари? С какво го плати?

— Имах спестени, а и жена ми продаде едно-две билета.

— Защо не си го купил от магазина на плантацията?

— На другото място беше по-евтино.

— Черните муцуни от моята плантация купуват, каквото им е нужно, от моя магазин — натърти Лий.

— Не исках да ви ставам длъжник, мистър Лий — каза Кристи.
— Щеше ми се в края на годината, като си уреждаме сметките, повечко да получа.

Лий Кросмън се облегна на стола, кръстоса крака и измъкна джобния си нож. Почна да си чисти ноктите.

Известно време в стаята се възцари тишина. Кристи се облегна на стената.

— Изправи се, черна гадино! — изкрещя Лий.

— Слушам, сър — каза Кристи и се изпъна.

— Сякъл ли си пръчки в моята гора за ограда?

— Да, сър.

— А защо не ме попита може ли?

— Видях, че оградата има нужда тук-таме да се подмени, някои пръчки са изгнили, а тъй като в тая къща живея аз, отидох и насякох.

— Ти много важен се пишеш — викна Лий. — Или си въобразяваш, че моята къща и моята земя са твои, а? Какво си мислиш ти, че си свестен като белите, тъй ли?

— Не, сър, мистър Лий — възпротиви се Кристи. — Не съм си и помислял такива неща. Просто ей тъй, по природа, гледам всичко да е в ред, не мога без работа. Не поправя ли оградата, не сека ли дърва, не бера ли памук — ей тъй, на, не ми е хубаво! По природа съм такъв, все гледам да подреждам.

— Знаеш ли какво ги правим надутите негри в Джорджия?

— Не, сър.

— Учим ги да си гледат работата и да си знаят мястото.

Лий Кросмън стана и отиде в другия край на стаята, дето имаше шкаф. Дръпна вратичката и бръкна. Като се обърна, в ръката си държеше дълъг кожен бич, украсен с тежки пиринчени топчета. После се върна назад, плющейки с бича о ботушите си.

— А кой разреши на жена ти да отглежда кокошки в моята плантация?

— Никой не ѝ е разрешавал, мистър Лий. Отде да знаем, че не може? Около къщата място колкото щеш. И курник направих.

— Стига си ми възразявал, куче такова!

— Слушам, сър.

— Не искам кокошки, ще ми разровят плантацията!

— Добре, сър.

— Отде взе пари за радиото?

— Пипнах два заека, одрах им кожата и после ги продадох.

— Никой няма право да пипа зайците в моята плантация!

Лий размаха тежкия бич и го удари по ботуша си.

— А защо в книгите на магазина не си записан нито веднъж?

— Просто не искам да влизам в дългове — рече Кристи. — Щеше ми се в края на годината, като си уреждаме сметките, повечко да взема.

— Дали ще има да даваш или да вземаш в края на годината, това е моя работа — сопна се Лий и посочи с ръка някаква цепнатина на пода. — Сваляй ризата и панталоните и падай на колене над тая дупка!

— Какво ще ми правите, мистър Лий!

— Ще ти кажа аз какво! Сваляй ризата и панталоните и падай както ти рекох!

— Но, мистър Лий, как така ще ме биете? Не, сър, не мога да ви позволя! Не мога, ей тъй, на!

— Чернокожа гадино, затвори си задника, стига е бръщолевил!
— провикна се Лий, а лицето му поаленя от гняв.

Замахна и удари Кристи с тежкия, украсен с пиринчени топчета бич. Кристи се дръпна и когато Лий замахна повторно, хвана бича и се вкопчи в него. Изумен, Лий го изгледа, после се помъчи да измъкне бича от ръцете му.

— Мистър Лий, нищо не съм ви сторил. Само два заека хванах, една-две кокошчици отгледах и толкоз. Не съм искал нищо лошо да ви причиня. Мислех си, доволен ще останете, ако позакърпя оградата.

— Затвори си устата! Сваляй ризата и панталоните! — Лий се разгневи още повече. — И пусни бича, да не си го взема аз!

Кристи не помръдна от мястото си и с все сила стисна бича. Лий побесня, онемя, подскочи до шкафа и измъкна пистолета. Завъртя се и стреля три пъти в Кристи. Кристи пусна бича и се свлече на пода.

Морган, братът на Лий, и счетоводителят Хендрикс се втурнаха в стаята.

— Какво стана, Лий? — попита брат му, виждайки падналия Кристи Тъкър.

— Тая свиня ме заплаши — рече Лий запъхтян, доближи шкафа и запрата пистолета на полицата. — Вие с Хендрикс чухте, заплашваше ме, че ще ме убие. Трябваше да го застрелям, живота си да отърва.

Измъкнаха се от задната стаичка и спряха в канцеларията. Дотичаха продавачите от магазина на плантацията — и те искаха да разберат какви са тия изстрели.

— Един надут негър и толкоз! — обясни Лий и натопи ръце в умивалника да се измие. — Оная свиня от Алабама, дето се довлече преди три месеца. Тая сутрин пратих да го викат — да каже откъде му е хрумнало да поправя оградата с нови пръчки, без да ме пита. И като го вкарах тук, взе да заплашва. Многознайна чернотия!

Продавачите се върнаха в магазина, а Хендрикс разгърна книгите и потъна в своите сметки.

— Отвори задната врата — заповяда Лий на брат си — и покажи на черните да видят какво става с тия, дето се фукат като това говно от Алабама!

Брат му отвори задната врата. Погледна към улицата, ала не съзря ни един негър. Едничкото живо същество бе мулето, с което Кристи Тъкър бе дошъл до града.

НОВА ХИЖА

Насред тресавището Дейви Милърд спря да се измие в бистрата вода на плиткия ручей, бликащ изпод дънера. Спираше тук всяка нощ на връщане от работа и забелязваше, че потокът непрекъснато намалява.

Когато започна преди два месеца да сече трупи за новата си хижа, водата все още се носеше в пясъчното си корито, достатъчно буйна и силна, влечеше клони и отломки от изгнили в блатото пънове. Но щом зимните дъждове престанаха, тресавището отново се превърна в море от мека, бездънна тиня, която невинно се прикриваше под покривката от гъста преплетена растителност. Пролетно време и през лятото тук израстваха зелени папрати и диви лози, които тъй добре забулваха пълните с кал трапове, че човек едва можеше да ги отличи от твърдата земя.

Дейви бе израсъл на брега на блатото и познаваше коварството му. Стъпка по стъпка, той премина моста от завързани един за друг с вериги дънери, стигна другия край на тресавището и се втурна към старата хижа. До нея оставаше не повече от миля, но тясната пътека дълго извиваше навътре из гъстата борова гора. Грееше луна и в гората бе светло като ден. Дейви съзря полянката пред себе си и затича още по-бързо.

Хижата беше стихнала като боровете наоколо. Дори обичайната струйка дим от комина бе секнала и ако отпреди не познаваше това място нощем, би го взел за напълно необитаемо.

Дейви откряна безшумно вратата и за миг се послуша. През счупения капак на прозореца в тъмната стая се промъкваше блед лунен лъч и падаше върху крака на леглото. Дейви притвори вратата след себе си и застана мълчаливо сред стаята. Оттук виждаше очертанията на масата, столовете, леглото. В полумрака всичко изглеждаше покрито с дебел слой прах. Приблужи се до сандъка за дърва и затършува в тъмното за късче борина. Намери, драсна кибрит, смолата пламна изведнъж и той хвърли горящата клечка в огнището. Когато се

обърна, цялата стая беше оживяла от жълтата трептяща светлинна. Масата, столовете и леглото светеха като нови.

Джийни се надигна уплашена. Завивката се свлече от раменете ѝ и още неотворила очи, тя се усмихна на Дейви. Той се загледа в нея, а тя вдигна падналата на челото си коса.

— Отдавна ли спиш, Джийни? — попита Дейви.

Тя пак се усмихна и кимна.

— Май закъснях и тая вечер? — виновно каза той. — Луната изгря веднага след залез слънце, затуй продължих да работя. Искам час по-скоро да завърша новата хижа.

Джийни отметна завивката и седна на ръба на леглото. Нозете ѝ докосваха студения под.

— Сума време поддържах огъня, но тъй ми се доспа, не издържах и легнах. Вечерята ти сигурно е изстинала, Дейви.

Той не мръдна от мястото си. Само усмивката му ставаше все по-широка и когато Джийни се изправи, цялото му лице сияеше. Тя пристъпи към кухнята, но Дейви изведнъж я грабна и я понесе обратно към леглото. Задържа я за миг, притисна я тъй плътно до гърдите си, че тя спря да диша, целуна я по устата и я пусна в леглото. Тя едва си пое дъх. Стори ѝ се, че пада не от два, а от кой знае колко фута.

— За моята вечеря не мисли — рече Дейви засмян. — Ще я изям и студена.

После отиде в кухнята и потърси в тъмното хляба и картофите. Взе си питка царевичен хляб и един картоф, върна се и седна на леглото. Джийни се разсъни съвсем.

— Дейви, скоро ли ще е готова новата хижа? Страшно ми е самотно тук през деня.

— Още една седмица, а може би и по-рано, и ще се пренесем. Да накова пода и готово! Капаците на прозорците могат да почакаат. Тях за два-три дена ще ги стегна.

Пламъчето в огнището замига, припламна и угасна. Борината беше догоряла.

Дейви отнесе картофените люспи в кухнята. Върна се, съблече се и бързо се пхна в леглото.

Дълго лежаха, без да продумат. Джийни се сви до него, Дейви зарови лице в косите ѝ.

Вече заспиваше, когато Джийни прошепна нещо.

— Не чух — той извърна глава.

— Тоя нахалник, Бони Кинг, днес пристигна пак — продума тихо
тя.

Дейви се повдигна на лакът и погледна лицето ѝ в мрака.

— Какво иска?

— Все едно какво е искал. Казах му, че никак не ме интересува.

— А той?

— Не обърнах внимание какво ми отговори. Казах му да се маха
и да си гледа работата, а той само се изсмя и не мръдна.

Дейви се отпусна на възглавницата.

— Какво си въобразява той? Да не мисли, че ще се пренеса сам, а
тебе ще оставя тука? — Дейви си поемаше дъх след всяка дума. — Да
не мисли, че новата хижа, дето я строя отгатак тресавището, е за някоя
друга?

Джийни се сгуши до него и притисна лице о страната му.

— Не ме е грижа какво мисли — продума изтръпнала тя. —
Само че не го искам да се мъкне всеки ден, да седи и да ме гледа по
цял следобед. Дразни ме, някой път няма да се сдържа и... Днес ми
идваше да грабна пръта и да му дам да се разбере.

Дейви се подпря на лакти и се загледа в мрака на стаята. Джийни
остана да лежи притихнала до него. Дълго мълча, после усети, че
Джийни отново потреперва.

— Изтърси ли се Бони още веднъж, кажи му, че ако не престане
да те закача, ще си поговорим другояче!

— Всеки път ме пита не съжالياвам ли, че не съм се омъжила за
него.

— А ти, Джийни, какво отговаряш?

— Казах му, че ако не бях срещнала тебе, изобщо нямаше да се
омъжа.

Дейви я прегърна и притегли към себе си. Тя изхлипа няколко
пъти, после утихна съвсем. Дейви почувствува как се отпуска, как
дишането ѝ става по-леко и равномерно. Допря устни до страната ѝ и
затвори очи.

Минаваше полунощ, когато внезапно се стресна. Опомни се за
миг, недоумяващ какво го бе накарало да се събуди. Надигна глава,
ослуша се — нищо не чу. Навън във всички посоки се разстиляше
безкрайната борова пустиня. Най-близкото човешко жилище беше на

дванайсет мили оттук. Единственият шум, който достигаше до тях, беше глухият трясък на някое повалящо се изсъхнало дърво или далечното скимтене на рисовете. Този път той нищо не долови.

Дейви пак легна, но не можа да заспи. Не смееше да шавне, да не събуди Джийни.

И както лежеше с отворени очи, в очакване на утрото, внезапно свърза събуждането си посред нощ с мисълта за Бони Кинг. Колкото повече мислеше за това, толкова повече се убеждаваше, че именно тази мисъл го е събудила. Обърна се и загледа през цепнатината на счупената щора облените в лунна светлина борове около поляната.

От година насам Бони Кинг се мъчеше да се набърка в живота му. Но Дейви все вярваше — щом Бони се увери, че Джийни няма никога да тръгне с него, ще престане. Спомни си: вече три седмици поред Джийни всяка вечер му се оплакваше от посещенията на Бони в негово отсъствие.

Бони се занимаваше с добив на терпентин и живееше в бараките край Източния ръкав на блатото Огичичоби. Още в началото заяви на Джийни, че додето не изостави мъжа си и не заживее с него, все ще я преследва. Веднъж — Дейви го срещна в магазинчето на Източния ръкав — Бони му каза същото. Тогава Дейви само се изсмя. Но ето, трета неделя Бони идваше всеки ден в старата хижа...

До утрото Дейви не мигна. Питаше се какво да стори. Не можеха да се махнат от тресавището, тук беше техният дом.

Малко преди зазоряване стана и се облече, без да буди Джийни. Отиде в кухнята, хапна от студения хляб и подсладените картофи. Слънцето изгряваше. Преди да тръгне, надникна в стаята. Джийни още спеше. Излезе на пръсти и се отправи надолу по пътеката. На три мили оттук, край новата хижа, го чакаше още един работен ден.

Джийни се събуди след час. Най-напред се обърна да види спи ли още Дейви и като не го намери до себе си, скочи от леглото, изтича в кухнята, после на двора и чак там, напълно будна, разбра, че е тръгнал.

Беше ранна утрин. Като закуси и почисти къщата, Джийни пое нацърбената мотика и излезе в градината да чисти бурени. Преди месец бяха посадили зеленчук и сега, под топлите лъчи на слънцето, той растеше буйно и бързо на тази влажна земя. Копа и скуба, докато в първата леха не остана нито стрък плевел.

Към обед Джийни вдигна глава и видя Бони Кинг — седнал върху боровия пън в другия край на градината. Мълчеше, наблюдаваше я и Джийни не разбра откога е тук. Първата ѝ мисъл беше да захвърли мотиката и да побегне в кухнята, но се сети, че Бони сигурно ще я последва, дето и да избяга. Едничкото, което ѝ остава, реши набързо тя, е да стои тук. Продължи да копае още половин час и не го погледна нито веднъж. Знаеше, че е още там, на дънера, защото с крайчеца на окото си долавяше сянката му, но бе твърдо решила да не му обръща никакво внимание.

Но накрая Джийни не издържа. Бони седеше повече от час, дялкаше някаква клечка и се усмихваше. Тя остави мотиката и се обърна към него.

— За какво си дошъл Пак, Бони Кинг? — Джийни тропна с крак и се удари с юмруци по бедрата.

Бони не отвърна. Само усмивката му се разтегли още повече.

— Махай се отгук! Остави ни на мира! — ядосано извика тя. — Не можем да те понасяме.

— Дейви да, но не и ти — Бони кръстоса крак върху крак. — Кажи не е ли така, Джийни?

— Глупости! — извика тя. — Гледаш само как да се заяждаш. И то защо? Защото вместо тебе съм взела Дейви!

Бони изтърси треските от комбинезона си и продължи:

— Ти, Джийни, вече трябва да смениш мъжете. Сега е най-удобният момент, защото аз вече си имам нова хижа, а Дейви още няма.

— Лъжеш! Ти дори не си почвал да строиш хижа, сам знаеш!

— А ти отде знаеш толкова добре какво правя и какво не правя?

— Дейви ми каза.

— Дейви не ти казва истината; отдавна съм почнал да строя.

Джийни не искаше да му отговаря. Разбираше — той бръщолеви тъй, само да се намира на приказка. Въпреки това не успя да се сдържи.

— Дейви довършва нашата, а ти, Бони Кинг, изобщо не си почвал.

Бони се изправи, прекоси градината и застана в лехата до мотиката ѝ.

— Ако някоя нощ се подхлъзне по дънерите в тресавището, Дейви няма да я довърши — каза той. — Опасно е да се минава през мочура вечер. Представи си, в тия лунни нощи неочаквано излезе облак, тъкмо като пресича блатото. В мрака няма да забележи къде стъпва, особено по оня мост от хлъзгавите дънери. И както се е забързал, току-виж паднал в тинята под папратите и дивите лози. Толкова тъмно става там, че и в очите да ти бръкнат, няма да усетиш.

Джийни посегна към мотиката, но Бони стъпи на дръжката и тя не можа да я вдигне.

— Не съчинявам тия истории само заради тебе — продължаваше да клати глава той, — това е самата истина.

— Дейви внимава — бавно издума тя.

— Нищо няма да го спаси, ако някоя черна нощ се спъне и падне от дънерите в тинята — рече Бони. — Имало е такива случаи.

Джийни за миг затвори очи, каза си, че ще предупреди Дейви отсега нататък да си идва преди мръкнало.

Бони се обади пак:

— Някои не си вземат поука, пък после станало късно! Стоеше на няколко крачки от нея и преди Джийни да разбере какво става, пристъпи и я сграбчи. Тя се помъчи да се отскубне, но роклята ѝ беше тъй вехта и износена, че се уплаши, ако се сборичка с Бони, да не я скъса. Обхванал я здраво с ръце, той се опитваше да я целуне.

— Ако Дейви беше тук, не би посмял да посегнеш.

— Защо не? — изсмя се Бони. — Какво общо има Дейви с тая работа?

Тя се отдръпна, опря лакти в гърдите му и го удари с все сила. Той се засмя:

— Харесват ми жени, които обичат да се борят — и отново я хвана. Дрехата ѝ се скъса като хартия, оголи раменете и гърдите ѝ до кръста. Докато се мъчеше да се закрие, тя разбра колко много сила може да има в мишците на един мъж.

— Колкото повече се съпротивляваш, толкоз по-скоро ще се измориш — той се присмиваше на усилията ѝ да вдигне скъсаната дреха. Роклята ѝ бе разпрана на гърба до кръста и слънчевите лъчи пареха оголеното ѝ тяло. И освен това — продължи Бони, — като се бориш, роклята, естествено, ще се скъса още повече.

Джийни направи крачка напред и изведнъж го блъсна тъй силно, че той политна, падна и се претърколи. Краката му заритаха във въздуха. Беше смачкал цели две лехи лук и зеле.

Джийни се затича с последни сили и се втурна в кухнята. Тук беше в безопасност. Блъсна вратата и я затисна с масата.

Бони обиколи къщата няколко пъти като куче, което не смее да нападне непознато животно. Надзърна през прозорците, най-напред през предния, после през задния, но не се реши да ги отвори. После седна на няколко крачки от прага и подвикна:

— Стига да искам, ще вляза. Нищо не ми струва да разбия прозорците. Това се иска, но не желая. Реших, ще почакам.

Разтреперана и обляна в сълзи, Джийни се сви на пода до леглото. По едно време дочу стъпки. Добра се до прозореца и погледна през счупения капак: без да се обръща, Бони бавно вървеше по пътеката към блатото.

Събрала последни сили, тя се дотътра до леглото, просна се върху него и плака, додето заспа.

Когато се събуди, въвн беше притъмняло. Изтича до прозореца, погледна небето и разбра, че слънцето отдавна е залязло. Черни разпокъсани облаци пълзяха към луната.

Джийни си спомни. Сънят избяга от очите ѝ. Отиде до вратата, върна се при прозореца, после отново към вратата... Колко пъти направи това? След всяко прекосяване на стаята силите я напущаха. Свлече се на пода, разтрепери се пак и заплака. Беше тъй отмаляла, че ѝ бе трудно дори на колене да стои.

Най-сетне Джийни стана, отвори вратата и огледа двора, огрян от лунната светлина. От Дейви все още нито следа. Обиколи няколко пъти поляната, двоумеше се какво да предприеме. После свърна към пътеката и се втурна презглава към блатото.

На няколко крачки от брега, дете почваше дългият мост от дънери, тя внезапно спря. Пред нея лежеше обраслото с преплетени клони тресавище, през което Дейви я пренасяше на ръце. Като заопипва с крак плъзгавото излющено дърво, тръгна предпазливо навътре. Още неминала и първия дънер, усета, че нозете ѝ се откъсват от дървото и някой я вдига. Не можа да се обърне, но разбра — непознатите ръце около кръста ѝ бяха на Бони. Той я понесе назад към твърдата земя.

Сетне я пусна да стъпи, обърна я към себе си и се вгледа в лицето ѝ. Усмиваше се по същия начин, както през деня, на пъна на градината.

— Много късно си тръгнала — продума той.

— Къде е Дейви? — извика Джийни.

— Дейви? — повтори Бони. — Преди малко и аз се питах къде е. Честна дума, не зная.

— Знаеш, Бони! Къде е Дейви?

Впил пръсти в ръцете ѝ, той я стисна още по-силно.

— Минава ми нещо през ума, но не мога да се закълна така ли е — каза той. — Не мога да се закълна, защото нищо не съм видял с очите си. Толкова е тъмно, като се скрие луната, че не можеш ръката си да видиш.

— Кажи къде и Дейви! — извика Джийни и го заудря с юмруци в гърдите.

— Сигурно е тръгнал насам, но се е подхлъзнал. Било е ужасно глупаво да тръгва през блатото в такава облачна нощ. На негово място щях да умра от страх да не падна в тия пълни с тиня трапища.

Джийни се изтръгна от прегръдката на Бони. Той се впусна след нея, но не успя да я хване и тя затича към тресавището. След две-три крачки той напълно я изгуби от погледа си. Чуваше само стъпките ѝ, но бе невъзможно да разпознае посоката, от която долитат.

— Джийни! — развика се той. — Джийни-и-и! Върни се, глупачко! Сама не можеш да минеш през блатото. Върни се, Джийни-и-и!

Не се обади никой. Бони закрачи по първото дърво от безкрайно дългия мост. Като разбра, че по-нататък не може да продължи, защото повече не вижда нищо под краката си, спря. Ослуша се. Тишина. Отчаян, коленичи и запълзя по плъзгавия дънер. От време на време спираше, извикваше Джийни, слушваше се за отговор и се взираше в траповете край дънера, пълни с лепкава тиня.

На разсъмване, изкалян и безпомощен, Бони стигна другия край на тресавището и стъпи на твърда почва. Седна и зачака утрото. Недоумяваше дали ще намери — и кога? — някаква следа от Джийни или от Дейви.

ПАМЕТНИКЪТ

Голяма скръб обзе съседите, когато една вечер след мръкнало Нели Стодард падна от стълбата и се помина на петдесет години. Сега вече, понеже им се удаде случай да си припомнят, съседите заразправяха как последните трийсет години от живота си Нели отредила да пече сватбени торти, да помага на майки, чиито дечурлига имат разхлабен стомах, да пъди мухите от постелите на болните, да утешава близките на смъртници, с една дума — да върши добрини на всички. И всякога смогваше да си гледа къщата — добавяха те, — просто светеше; винаги се отнасяше като съпруга с Хейм; на туй отгоре никой не можеше да си спомни поне един път Нели да се оплаквала от умора или от заетост в къщи, че да не се притече на помощ на съсед, изпаднал в нужда.

„Ако на тая земя някога е живяла праведна жена — казваха хората от единия край на областта Веч до другия, — това е само Нели Стодард. На света грешници колкото щещ, ала може ли някой да причисли Нели към тях?“

Някои съсед, по-откритосърдечните, твърдяха, че било голям срам, дето последните трийсет години от живота си Нели трябвало да прекара с такъв заваян и непостоянен човек като Хейм Стодард; повечето от нейните близки и всичките й роднини казваха, че много по-добре за света би било, ако от стълбата на мазето бе паднал Хейм — той да си счупи врата, не Нели. Болна, здрава, тя никога не пропускаше неделните проповеди в църквата на кръстопътя; и в най-лошото и бурно време се вдигаше, биеше път миля след миля, само и само да подаде ръка на страдащия.

„Нели Стодард беше светица — повтаряха хората. — Който каже, че през живота си Нели е извършила грях, лъже. Едничкото, което заслужава укор е, че взе мъж като Хейм Стодард.“

Когато Нели умря, Хейм приближаваше петдесет и пет. Беше опак човек, своеволен и вироглав — как в тия трийсет години един ден не стана друг! В младостта и ранната си зрелост е бил ковач, та и досега

още минаваше за як и жилав мъжага със 150 килограма кокал и мускули. Имаше въгленово черна коса без нито едно сиво кичурче, а дебелите му и тромави пръсти винаги изглеждаха мръсни и задебелили от дърпането на духалото и очукването на палешници и сърпове. Откак се отказа от наковалнята, потръгна му: отвори магазинче на горния кръстопът и взе да продава консерви и дребна железария — купувачи му бяха семействата на дърварите и терпентинчиите от боровата низина.

Него следобед, като свършиха погребалните церемонии, Хейм се прибра в къщи, седна до прозореца и се загледа в късните летни бурени, поникнали край пътната врата. През цялото време, додето траеше погребението, стоя неподвижен, не отрони ни една сълза, но като разбра сега, че за пръв път от трийсет години е сам в къщи, почувствува се изоставен, стана му мъчно. За първи път от детството очите му се навлажниха. Липсваше му Нели, нямаше я нейната грижа. Замисли се какво да стори, та някак да ѝ обади колко е самотен и неутешим без нея. Слънцето се скри, падна здрач, а той седеше и плачеше. В целия свят сега за него нямаше нищо по-важно от мисълта за нещо безкрайно мило и пропито с любов, което да извърши в нейна памет. Притиснат от скръб и жалост, той седя в тъмното до полунощ.

С пукването на зората Хейм се надигна, облече се. Свари си кафе и яйца и още незакусил, качи се в автомобила и замина за града, на десет мили отгук. Стигна рано и се наложи кажи-речи час да виси на стъпалата пред съда, додето отворят. Точно в осем часовникът в кулата разклати камбаната, вратарят отключи и Хейм се втурна направо в стаята на регистратора.

— Имам тук един много важен документ, искам да се впише в книгите — обърна се той към Хенри Джулиън. — Малко е поовехтял и поизбледнял, ама още се чете. Хайде, побързай и оправи работата!

— Не разбирам за какво става дума, — рече регистраторът. — Нищо не е останало нито от печата, нито от ръкописа. Какво е това, Хейм?

— Тури си очилата и ще видиш — нетърпеливо каза Хейм. — Тая сутрин, още слънцето не беше изгряло, го прочетох открай докрай. Хенри сложи очилата и наведе глава над неясния документ.

— Хейм! Та това е разрешително за брак! — възкликна той и вдигна поглед, пълен с изненада. — Какъв свят! Откъде го измъкна?

— Може малко да е старо, но му дойде времето да се впише в книгите. Прави там каквото трябва и оправяй работата! Хайде, че много бързам.

— Не малко, а много е старо — каза регистраторът, като подхвърли хартията към Хейм. — Това позволително е издадено преди трийсет години, ако съм му разчел датата. Ти и Нели да встъпите в брак. И не е вписано, както му е редът. Сега е късничко, Хейм. С трийсет години си закъснял.

— Няма никакво значение — сопна се самонадеяно Хейм, връщайки хартията обратно към Хенри. — Платил съм на времето такса, използвал съм го и сега искам да се впише. Нали това ти е службата, да вписващ законни документи, а не да плещиш врелинекипели. Дошъл съм работа да върша, не за приказки.

— Хейм — съчувствено почна Хенри, — бих искал да ти услужа, заради жена ти... впрочем заради Нели. Не е малко нещо да живее жената толкоз време с един мъж, без да е сключила законен брак. Най-много да кажем, че Нели ти е била жена пред хората, но не и пред закона. Бих го вписал заради Нели, но не може. Разрешителните за брак важат пет дена след издаването. Такъв е щатският закон, Хейм, нищо не можем направи, ни ти, ни аз. Ако искаш, ей го, да ти го прочета от кодекса. Вземе си човек разрешително, а не го използва, не го заверява в петдневен срок, и цялата работа се анулира. И както ти казах, излиза, че въпросните лица, ако продължат заедно да живеят, живеят в незаконна връзка.

— Едно време, като си дадох парите да го вадя, не беше тъй — упорстваше Хейм. — Може оттогава законите други да са станали, но разрешителното си е валидно и законно. Никой не може да ми попречи да си го заверя. Щом искам, значи има защо.

Хенри Джулиън надяна отново очилата и се наведе над неясния документ. Дълго не откъсна очи от пожълтялата хартия и бледото мастило. Минаха няколко минути, той свали очилата и тържествено поклати глава.

— Ще се кача горе да попитам областния съдия — каза той, — но не ми се вярва да има полза. Все пак, знаеш, не мога да поема отговорност и да го впиша при тия обстоятелства и при днешните закони. Клетва съм полагал от буквата да не отстъпвам.

— Все ми е едно с кого ще говориш — каза Хейм, намествайки се на една от дървените пейки, — аз от тук няма да мръдна, додето не ми се завери документът, както му е редът. Снощи се заклекх проклет да бъда, ако не уредя тоя въпрос а памет на Нели. Свещеникът ни е венчал, свидетелите са си турили подписа дето трябва. После ни написа разрешителното, нали това му е работата. Значи освен вие, всички други са изпълнили своето. Хайде, остава заверката, нали си регистратор! Кълна се, да пукна дано, ако позволя да ми се откаже законният брак с Нели след толкоз време!

— А защо свещеникът не е препратил разрешителното за заверка? — попита Хенри. — Трябвало е да го донесе тука, в съда, веднага след венчавката. Кой го знае дали не е умрял, че и свидетелите...

— Не го е донесъл, защото на времето не бях сигурен на къде ще тръгнат работите. Исках умната да я карам и в случай че реша един ден да се отметна, никой да не може нищо да ми каже. Рекох си, чакай да видя как ще се погаждаме с Нели, ще остана ли доволен, ще ми бъде ли жена на място. Та затуй помолих свещеника да ми даде разрешителното, пък вместо него, аз да се погрижа, да му спестя труда да не бие път чак дотука. Скрих го на тавана и зачаках да дойде оня ден, когато ще ми стане ясно, че ето, това е жената, с която искам законно да съм обвързан. И снощи, след погребението, реших: този ден е дошъл. Уверих се, че Нели е доказала какво може. Качих се на тавана, измъкнах разрешителното от скривалището, ето ти го! Хич нямаше и да идвам, ако не бях си наумил, че сега, като я няма Нели, тъкмо туй трябва да свърша.

Мина доста време, Хенри мълчеше. Най-сетне прибра очилата си в джоба.

— Нямаше да ти повярвам, Хейм — каза той, — ако не те познавах. Никой друг в областта не би измислил такова нещо. — Той замислено поклати глава. — Качвам се горе да попитам някой от областните съдии. На такъв случай досега не бях попадал, а съм областен регистратор вече цели шест мандата.

— Ти само гледай да не ти рекат, че не може — закани се, Хейм, — че тогаз да видиш! Като се кача аз горе при съдиите, че като ще ви дам до един под съд! Казах си — заради Нели всичко ще оправя, пък наложи ли се, и адвокат ще си взема.

Хенри Джулиън се забави половин час, ако не и повече. Като се върна в стаята, водеше съдията Причърд.

— Излиза, Хейм, че си абсолютно прав по въпроса — поде Причърд. — В законите има изменение — анулират се всички разрешителни за брак, незаверени в петдневен срок след датата на издаването, точно както ти е казал Хенри, но това е станало след издаването на твоето разрешително и аз не мога да открия никакъв текст, от който да личи, че новият закон има обратна сила. Това, по мое мнение, означава, че въпросното разрешително все още е валидно и следователно трябва да се завери. Така е, Хенри. Впиши брака на Нели Смитсън с Хейм Стодард.

— Знаех си аз, че всеки ще разбере — доволен каза Хейм. — Ако ме познавахте, както другите ме знаят, щеше да ви е известно, че наумя ли си нещо — край! Заклех се да пукна, ама да оправя тая работа с разрешителното. Само заради Нели. Какво ли не премислих снощи и най-сетне измислих — тъй, както е дошло, въпросът да се уреди!

— Радвам се, че тъй стана — рече съдията Причърд. — Бог да я прости! Нели е заслужила мир и спокойствие, след като трийсет години е живяла в грях. Но сега ще ѝ бъде простено, защото ще се вземе под внимание фактът, че през цялото време е била мамена да вярва в законността на своя брак. Според мен благословията иде оттам, че никакви деца не са били родени от този... бих го нарекъл съюз.

Хейм се изправи и нахлупи шапка.

— Едно ми кажи, Хейм — спря го Причърд.

— Какво? — попита Хейм и застана до вратата.

— Защо чак сега, когато Нели не е вече между живите, реши да завериш разрешителното? Няма, струва ми се, да сгреша, ако ти кажа, че да беше си мълчал, никой нямаше да разбере истината.

— Защо ли? Защото съм намислил на гроба ѝ плоча да издигна, голяма и хубава плоча, а в гранита искам да издълбаят, че за нея скърби мъжът, с когото е живяла трийсет години. А може ли един честен и почтен човек да се нарича неин мъж, ако никога не ѝ е бил законен съпруг?

Съдията Причърд важно кимна.

— Не може — потвърди той. — Един честен и почтен човек не би казал такова нещо.

ДИВИ ЦВЕТА

С изгрева на слънцето присмехулникът, който цяла нощ, кацнал на върха на покрива, пълнеше ясения хладен въздух с песните си, отлетя. Настана тишина — дълбока и тайнствена като равната песъчлива земя, която се простираше наоколо въз всички посоки, на мили далеч. Вечерните сенки се разместиха по белия пясък под дърветата и край стълбовете на оградите и разстлаха по земята дантелената мрежа на клоните и разкривените дъски на стоборите.

Слънцето изгря — подскачаше и се люлееше, втурнало се нагоре, сякаш страшно бърза да се издигне над върховете на боровете, та да освети цялата равнина — от тук, чак до Зализа.

Стаята, в която спяха, беше светла и топла. Нели се събуди още с отлитането на присмехулника. Лежеше настрана, мушнала ръка под главата си. Другата ѝ ръка, отметната нагоре, бе отпусната върху възглавницата. Клепачите ѝ потрепериха. Сетне застинаха. И после отново трепнаха — бързо, десетина пъти едно след друго. Търпелива както винаги, тя зачака Върн да отвори очи.

Снощи Върн се прибра късно, но не я разбуди. Бе го чакала, но по едно време тъй много ѝ се доспа, че очите ѝ се затвориха преди да се е върнал.

Тъмнокосата глава на възглавницата до нея изглеждаше уморена и безсилна. Дори насън челото на Върн леко се бърчеше над носа. В ъглите на очите му кожата беше по-тъмна. Тя предпазливо се надвеси над него и го целуна по бузата. Искеше ѝ се да обхване главата му с две ръце, да го притегли към себе си и притиснала мургавата му глава, дълго, дълго да го целува.

Клепачите ѝ неволно трепнаха пак.

— Върн — тихо прошепна тя, — Върн!

Той бавно отвори очи и моментално ги затвори.

— Върн, мили! — Сърцето ѝ неудържимо затупа.

Върн извърна лице към нея и намести глава между ръката и гърдите ѝ. Най-последно тя усети дъха му в шията си.

— О, Върн! — полугласно рече тя.

Осъзнал, че го целува по очите, по страните, по челото, в устата, сега вече Върн се пробуди и я потърси с ръце. Притиснаха се плътно.

— Какво ти каза той, Върн? — попита го тя; не можеше повече да чака. — Какво, Върн? — Той отвори очи, едва сега разсънил се напълно.

По лицето му тя прочете думите, които трябваше да изрече.

— Кога, Върн?

— Днес — каза той, отпусна клепачи и отново се сгуши в нейната топлина.

Като чу това, устните ѝ потрепериха. Не можа да се овладее.

— А къде ще се преместим, Върн? — попита тя като малко дете и погледна устните му за отговор.

Той поклати глава, притисна се силно в гърдите ѝ и замря, долепен до нейното тяло.

Дълго лежаха неподвижни. Ранното есенно слънце стопли стаята и в нея отново стана душно като през лятото. От излющения перваз на прозореца горещината плъпна нагоре на трептящи малки талази. До настъпването на зимата щеше да има още малко лято.

— А ти каза ли му? — обади се Нели. Не се доизказа и наведе поглед. — Каза ли му за мен, Върн?

— Да.

— А той?

Върн не отговори. Свря глава в гърдите ѝ и се вкопчи о нея, сякаш търсеше онзи сок, който би върнал силите в тялото му, за да се изправи след малко в голата стая.

— Той нищо ли не каза, Върн?

— Само това, че не можел нищо да стори. Не помня точно какво рече. Но разбрах какво искаше да каже.

— Нима това не го интересува, Върн?

— Мисля, че му е все едно, Нели.

Нели се изопна, трепна; тялото ѝ се вдърви като че изведнъж е загубила всякакъв контрол над себе си.

— Но нали на теб не ти е все едно, Върн?

— Боже мой, не! Сега това е всичко, друго не ме интересува. И ако нещо се случи...

Те лежаха дълго в обятията си, а мислите им ги връщаха все по-близо до действителността.

Нели стана първа. Върн не разбра колко бързо бе минало времето — Нели бе вече излязла от стаята. Върн скочи от леглото, облече се и дотича в кухнята да запали печката. Когато тя се разпали, Нели вече белеше картофите.

На закуска много не приказваха. Трябваше да се местят, трябваше да се преместят още днес. Не им оставаше нищо друго. Покъщнината не беше тяхна, а дрехите им бяха толкова малко, че пренасянето съвсем нямаше да ги затрудни.

Докато Нели измие съдовете, Върн стегна багажа. Не беше кой знае каква работа — трябваше само да свърже в един вързоп своите панталони и ризи, дрехите на Нели — в друг, и да потеглят.

Когато се приготвиха да тръгват, Нели спря на дворната врата и се обърна да погледне къщата още веднъж. Не съжаляваше, че напускат това място, макар тук да беше единственият им общ дом, който са имали досега. Къщата бе тъй разнебитена, че сигурно след някоя и друга година щеше да рухне. Покривът течеше, една от стените се беше изместила от подпорната си греда, а верандата бе хлътнала до земята.

Върн я дочака. Тя се извърна от къщата — в очите ѝ блестяха сълзи — и не погледна повече назад. На първата миля пътят правеше завой и боровете скриха къщата от погледа им.

— Къде отиваме, Върн? — през сълзи го попита тя.

— Просто ще вървим, додето намерим нещо — отвърна той. Знаеше много добре — това знаеше и тя, — че в този край на боровете и пясъка фермите и къщите понякога се намират на десет-петнайсет мили една от друга. — Нямам представа къде ще спрем.

Повлякла нозе в песъчливия път, тя усети край себе си уханието на последните летни цветя. Те се криеха в шубраците и буренака и тя все спираше за миг да ги открие край пътя. Върн продължаваше нататък и ненамерила цветята, които диреше, тя хукваше да го настигне.

Следобедът преваляше, когато стигнаха някакво поточе. Тук беше сенчесто и прохладно. Върн ѝ намери място да легне, събра купчина сухи борови иглици, олющи от дърветата шепа мъх да ѝ подложи под главата и я събу — да си починат краката ѝ. Донесе ѝ

вода — тя миришеше на листа и на тревите, които се къпеха в поточето, но беше студена и бистра. Още не сръбнала, тя заспа.

Върн я събуди късно.

— Спиш вече два-три часа, Нели. Какво мислиш, можеш ли до мръкнало още малко да повървиш?

Тя се надигна, обу си обувките и тръгна подире му към пътя. Щом се изправи на нозе, усети, че ѝ се вие свят. На Върн не биваше да казва — не искаше да го тревожи. При всяка крачка я прерязваше болка. Понякога беше едва поносима — Нели хапеше устни и свила юмруци, чупеше пръсти, — но продължаваше да върви след него, като се криеше от погледа му — да не разбере.

На залез слънце тя спря и приседна край пътя. Стори ѝ се, че повече не може ни една крачка да направи. От болка лицето ѝ побледня, а ръцете и краката изтръпнаха, сякаш някой ги е откъснал от тялото. И преди да разбере какво ѝ става, тя загуби свят.

Кога го отвори очи, Върн коленичеше до нея, вееше ѝ с шапката си. Тя го погледна в лицето и се постара да се усмихне.

— Защо не ми каза, Нели? Не знаех, че си толкова уморена.

— Не исках да се уморявам. Но просто не издържах.

Върн се вгледа в нея и продължаваше да вее с шапката.

— Как ти се струва, може ли да ни се случи, преди да сме стигнали? — разтревожено попита той. — Кажу ми, Нели, може ли?

Нели притвори очи, помъчи се да не мисли. От сутринта не бяха минали покрай нито една ферма, покрай нито една къща. Не знаеше колко им остава до първия градец, а сега вече се боеше да си помисли колко им остава и до първата къща. Мисълта я ужаси.

— Нали ми каза, че уж имало още две седмици? Нали, Нели?

— Тъй ми се струваше. Но сега, след това ходене цял ден...

Той изпусна шапката и уплашено се огледа. Не виждаше какво може да стори, но съзнаваше, че още тозчас трябва нещо да направи.

— Не бива да се мотаем — рече той, — трябва да направя нещо.

Вдигна я на ръце и я пренесе от другата страна на пътя. Положи я да легне под един бор, сетне развърза вързопите, сложи куп дрехи под главата ѝ, а с останалите ѝ загърна краката.

Слънцето бе залязло, стъмваше се. Ами сега? Страхуваше се да я остави съвсем сама тук, в гората, но разбираше, че трябва да потърси помощ.

— Върн! — обади се тя и протегна ръка да го докосне.

Той сграбчи ръката ѝ, стисна я, погали я.

— Какво има, Нели?

— Страх ме е, ще се случи... ще се случи... ей сега ще се случи!
— гласът ѝ отпадна и очите ѝ се затвориха, преди да довърши.

Върн се наведе и видя, че устните ѝ са останали без капка кръв, а лицето — бяло, по-бяло лице никога не бе виждал. Тялото ѝ се напрегна и тя прехапа устни да не извика от болка.

Върн скочи и се завтече към пътя. Огледа се вдясно, вляво. Нощта бе паднала тъй неусетно, че не можа да различи ниви ли вижда, или голи поля — това би му подсказало дали наблизо има хора. Не се виждаше ни къща, ни човек.

Върн се върна тичешком при Нели.

— По-добре ли си сега?

— Да можех да поспя поне малко, струва ми се, ще ми стане по-добре.

Той се отпусна до нея и я прегърна.

— Да зная, че няма да те е страх, ще ида да потърся някоя къща, да взема я кола, я нещо друго — да те пренесем. Не мога да те оставя тук, на земята, цяла нощ.

— Ами ако не се върнеш... навреме! — неистово извика тя.

— Ще бързам колкото сили държат. Ще тичам, само да намеря някого!

— Ако се върнеш до два-три часа, ще издържа. Но забавиш ли се повече, няма да изтрая сама.

Той се изправи.

— Отивам!

Върн се втурна по пътя с всички сили. Спомни си как бе молил да ги оставят в къщата още малко, да не тръгва Нели в това състояние. Единственият отговор, дори след като обясни за Нели, бе поклащане на глава. Видя, че е безсмислено да се моли. Изхвърлиха го, а той не можеше нищо да стори. Бе сигурен, че има да взима пари за своята реколта тази есен — може би няколко долара, — но каква полза да си ги иска. Прибра се в къщи с ясното съзнание, че трябва да напуснат. Хукнал презглава, Върн се препъна и падна на пътя.

Когато се надигна, съзря пред себе си светлина. Беше само блед лъч от прозорец, плътно затворен с капак. Но това означаваше къща, а

в къщата живееха хора. Той стремглаво затича нататък.

Изпод къщата лавна куче, но той не му обърна внимание. Намери се до вратата и я заблъска с пестници.

— Пуснете ме! Отворете!

Вътре някой извика, катурнаха се столове. Кучето изхвъркна изпод къщата и се нахвърли да го ухапе по крака. Върн се помъчи да го изрита, но то се оказа упорито като него и още по-разлютено отново го връхлетя. Най-послед той счупи резето и отвори вратата.

В стаичката се криеха неколцина негри. Под леглото, зад един долап и под кревата той видя глави и нозе.

— Не се плашете — каза той колкото може по-спокойно. — Идвам за помощ. Долу на пътя е жена ми, зле е. Трябва да я заведем до някоя къща. Лежи, на земята лежи!

Под леглото изпълзя негрър с посивели коси — изглеждаше на петдесет, най-старият от всички.

— Ще ти помогна, господарю — рече той. — Като си викнал така, отде да знаем какво искаш. Затова не ти отворихме.

— Нямаш ли каруца? — попита Върн.

— Имам, каручка за един кон — каза старият. — Джордж, идете с Пит да впрегнете мулето! Бързо!

Две момчета се измъкнаха от своите скривалища и се завтекоха към задната врата.

— Ще ни трябва и нещо като дюшек, да легне — каза Върн.

Негрърката дръпна завивката от леглото, Върн грабна сламеника и го изнесе на пътя. Закрачи напред-назад и докато момчетата изкарат каруцата, помъчи се да си внуши, че с Нели всичко е в ред.

Като приготвиха колата, метнаха се в нея и колкото можеше мулето, препуснаха по пътя. До горичката, дето бе оставил Нели, стигнаха за по-малко от половин час. Едва сега той разбра, че го е нямало най-малко три часа.

Върн я повика и скочи от каруцата. Тя не се обади. Той изтича по склона и падна на колене до нея.

— Нели! — извика той и я разтърси. — Събуди се, Нели! Аз съм, Върн! Нели!

Но тя мълчеше. Долепи лице до нейното и усети изстиналата ѝ страна. Сложи ръка на челото ѝ — също студено. Тогаз потърси китките на ръцете ѝ и притисна ухо до гърдите ѝ.

Най-после негърът успя да го отдръпне. За миг Върн забрави къде се намира и какво се е случило. Главата му сякаш изведнъж се изпразни.

Негърът се опитваше да го заговори, ала Върн не чуваше ни дума. Схващаше, че нещо се е случило, че лицето и ръцете на Нели са студени, че не долавя ударите на сърцето ѝ. Разбираше, но не искаше да повярва, че е истина.

Той се строполи на земята, зарови лице в борвите иглици и впи пръсти в меката влажна пръст. Над себе си чуваше гласове, чуваше думите, които гласовете изричат, но в тях нямаше капка смисъл. Някога — след дълго време — щеше да попита за детето, за рожбата на Нели, за тяхното дете. Но дотогава — колко ясно разбираше това! — трябваше да мине много време. Едва след много време думите отново щяха да имат значение.

СТАРИЦАТА НА ДЖО КРЕДОК

На трийсет и пет Джулия Кредок си беше такава, каквато се е помнила открай време — нито хубава, още по-малко очарователна. Бяха минали трийсет и пет години — и младост, и зрелост — нищо не остана: нито хубост, нито чар. Колкото по старееше, толкова по-грозна ставаше. От тия петнайсет години в кухнята, над коритото, снагата ѝ се бе вдървила и загрубяла. Косите бяха твърди, сплъстени, същински върви. Трудът бе врязал по лицето ѝ бръчки, а гърдите ѝ висяха чак до кръста като капаците на кавалерийско седло. В Джулия никой мъж не можеше да види друго, освен отблъскващия символ на жената. Тъй беше и с Джо, мъжа ѝ. За него тя винаги си беше Старицата.

И ето, че се помина.

Смъртта бе нейното възнаграждение. Възнаграждение за грозното лице и грозното тяло, за целия ѝ живот. Приживе беше безкрайно нещастна — единайсет деца, четиринайсет крави, ято пилци. И на всичко отгоре осем вонящи свине. От десет години Джулия ни един път не напусна фермата. Работа, работа, работа от четири заран, до девет вечер; никога почивка, никога пътуване до града, та дори да се изкъпе време не остана. Джо също се блъскаше по цял ден. Но и той от своя труд получаваше едничка отплата — схванат гръб, разхлопано сърце, сиромашия. Колкото повече работеше, толкова по обедняваше. Изкара ли на есен двајсет бали памук, цените ще паднат и той едва смогваше да си плати торовете, а обикновено пари не достигаха и за това. Ако пък цената скочеше на шейсет цента, килограма, ставаше тъй, че поради многото дъжд, или поради голямата суша, не успяваше и една бала да изкара. С една дума, животът на Джо и Джулия не беше нищо — направо не си струваше да се живее като тях.

Сега Джулия беше мъртва. Никога не е била хубава, нито пък се е смятала за хубавица. До кожата ѝ никога не беше се докосвала коприна, до носа ѝ — пудра, до страните — руж, а мръсотията под ноктите ѝ остана докрай да се чернее.

Пристигна човек от погребалното бюро и отнесе трупа. На следната утрин го върна готов за погребението, насрочено за същия следобед в гробището, в съседство с поляната, дето ставаха публични събрания.

Но що за труп беше това!

Джо гледаше и не вярваше, че вижда Джулия. После изрови от някъде снимката, която му беше подарила няколко седмици, преди да се оженят, и я позна. Изглеждаше отново като младо момиче.

Беше окъпана, бяха измили косата ѝ с благовонни сапуни. Ръцете ѝ бяха бели, ноктите — лакирани; лицето чисто и гладко, напудрено и начервено, а хълтналите ѝ страни — изпълнени отвътре с памук. За първи път Джулия беше красива. Джо не можа да откъсне от нея очи. Седя целия ден до ковчега, притихнал, разплакан, боготворящ хубостта ѝ. Бе облечена в коприна — и фустата, и чорапите, — отгоре ѝ бяха навлекли морскосиня рокля, и тя копринена, без ръкави, с дълбоко изрязано деколте. Отново бе станала красиво младо момиче.

Погребаха я заедно с красотата ѝ същия следобед в гробището до поляната за събрания. До последната минута Джо се молеше да отложат погребението за другия ден, но хората от погребалното бюро не искаха и да чуят. Той нищо не разбра.

С изключение на двете най-големи, децата на Джулия не успяха добре да схванат какво се е случило с майка им. Щяха да минат години, додето се уверят, че трупът, който им върнаха от погребалното бюро, е бил на майка им Джулия.

— Но жената в ковчега беше красавица — казваха те.

— Да — добавяше Джо. — Джулия, майка ви, беше истинска красавица.

После отиваше до скрина, измъкваше снимката и им я показваше — да видят.

НОЖ, ДА РЕЖЕМ ЦАРЕВИЧНИЯ ХЛЯБ

Слънцето отвори очите на Рой. През прозореца — дупка четири на четири фута, пробита в стената на къщата, без перде и с дървен капак, който я затваряше в лошо време — той видя как слънцето се покатери по склона на пясъчния хълм, половин миля отсреща. Шумоленето в отворената врата зад гърба на Рой му подсказа, че Нора пали кухненската печка.

Ранната утрин бе студена и влажна, неуловим слой мъгла се разстилаше в стаята и дори одеялото беше влажно, натезало.

— Събуди ли се най-последно? — подвикна Нора през вратата с нежното си гласче на момиче.

— Току-що — отвърна той и се вслуша в шляпа нето на босите й нозе по пода. — На слънцето му се иска май да подпали цялата земя. Погледни го от прозореца!

Нора дойде и застана до леглото, опирайки ръка — бледа и крехка на ранната утринна светлина — върху раздрънканата желязна табла на кревата. Не се усмихна, когато го погледна, но в очите й той долови онази позната искра, която вече две години си стоеше все там.

— Само слънцето може тъй да раздвижва и разбужда — каза той с блуждаещ в нищото поглед. — Всяка сутрин видя ли го да изгрява, сякаш света ще подпали, нещо в мене трепва.

Очите й се отместиха встрани.

— Сланината свърши — продума тя с едва забележимо треперещи устни. — Остава да ядем само сух хляб.

Рой замълча. Очите му се обърнаха отново към слънцето, заприличало на опожарена среднощ къща. Червеното кълбо бе стигнало гребена на пясъчния хълм и бавно се движеше над върховете на недораслите борове и дъбовите храсталаци.

Нора излезе, без да я усети. Разбра, че я няма едва когато чу стъпките на босите й нозе в кухнята.

Извика високо, за да го чуе:

— Може би днес мистър Джийн ще позволи да вземем малко сланина. Седмицата сега почва, зная, но си му работила цели два дни, длъжен е да ни отпусне нещо.

Миг по-късно той я чу да отива до кладенеца за ведро прясна вода. Върна се, Рой чакаше да му отговори, но отговор не дойде. Тя отвори фурната — сигурно да провери дали царевичният хляб се е опекул. После излезе на задната врата и плисна в двора помията от легена.

След няколко минути внесе горещия царевичен хляб и каната с кафе. Сложи ги на пода до леглото. После седна и му наля пълна чаша.

Рой смогваше да крепи чашата, но трябваше по-напред Нора да му я сложи в ръката. Тогава, като навеждаше глава, отпиваше от кафето. Въпреки това Нора винаги внимаваше да не го излее. Той беше в състояние сам да отхапва от царевичния хляб, стига да му е даден в ръката, а ръката му — нагласена на гърдите: защото можеше да навежда глава само колкото да ухапе със зъби. Все пак Нора стоеше до него и от време на време го хранеше сама.

Като закуси, тя стана, готова за работа. Наля му втора чаша кафе, след това излезе на верандата, може би да оправи косата си още веднъж.

— Още колко дни ви остават да копаете памука на мистър Джийн? — попита я той.

— Може три, а може би и четири. Двама от негрите вчера не дойдоха. Ако ги няма и днес, ще трябва още четири дни, за да свършим.

Той пак попита:

— И тогава ще ти платят за шест дни, нали? Като видиш мистър Джийн, кажи му, Нора, че сланината се е свършила. Кажи му да отпусне едно малко парче.

Тя замълча. Отиде до кухнята и пак се върна в стаята при него.

— Ами ако не ни даде? — попита тя.

— Но той трябва да направи това за нас.

Рой не усети, че е излязла. За момент бе затворил очи й, когато ги отвори, не я видя. Предположи, че го е помислила за отново заспал и е тръгнала да копае памука, без да го събуди.

Вече не му се спеше. Погледна пак през прозореца, но слънцето се беше изместило и вече не се виждаше.

Предстоеше му още един цял ден. До залез слънце ще лежи по гръб, без да помръдне. Навеждаше само главата си, защото за разлика от ръцете и краката, вратът му се движеше. И все пак не можеше да се отмести. Лежеше тук цели осем месеца, само сегиз-тогиз Нора го полуизвличаше, полуизнасяше през стаята на верандата.

Струваше му се, че не осем месеца, а осем години са минали, откакто балата памук се стовари отгоре му. Помагаха на мистър Джийн с един от негрите да наредят балите с почистен памук под навеса до господарския хамбар. Никой не разбра кой е виновен да се търкулне балата от камиона и да го сплеска на земята. Рой сам не знаеше. Може би стана случайно, може би някой я блъсна ей тъй, за да види какво ще стане. Каквато и да беше причината, той не я забеляза до момента, когато бе вече твърде късно да се отдръпне. Тя го удари, събори го на земята по корем и след това го затисна. Оттогава не можеше да шавне нито с крак, нито с ръка. Мистър Джийн натърти, че това е божа работа, че било невъзможно да се предотврати. И много пъти след това повтаряше, че повече нищо не може да се направи.

Известно време мистър Джийн настояваше Рой да напусне фермата. Каза му, че не може с нищо да му помогне, искаше си къщата за друг наемател. Но Рой и Нора нямаше де да идат и заявиха, че щом Рой е осакатял, докато е работил за него, той е длъжен да не ги гони оттук. Накрая мистър Джийн се съгласи, но постави условие Нора да отработва наема, хляба, месото и кафето. Тя тръгна с негрите из полята, стараше се да работи колкото може по-добре с мъничката сила, която притежаваше.

Понякога Рой се мъчеше да стане. Веднъж, скоро след злополуката, лекарят дойде и каза, че Рой никога вече няма да ходи, камо ли да работи и че сигурно за цял живот ще остане на легло, по гръб. Рой не можеше да си представи какво би станало с него, ако не беше Нора. Нямаше кой друг да се грижи за него. Бяха се оженили само преди две години. Тогава, като дойдоха да живеят тук, Нора беше на петнайсет и дори сега, на седемнайсет, пак не изглеждаше голяма. Беше все същото малко момиче.

Негрите, които живееха малко по-надолу по пътя, също в изполичарски къщи, се отбиваха при него, разговаряха, а повечето от тях, когато имаха достатъчно да отделят, донасяха и по нещо от градината си. В дъждовни дни, а някой път и в неделя, идваше Ърнест

Мен — с жена си и децата си той живееше в най-близката негърска хижа, постояваше миг-два, разменяха до две-три думи. Ърнест му разказваше всичко, което става във фермата; Рой беше доволен, защото имаше много неща, които Нора все не сполучваше да разбере.

Рой не знаеше какво ще стане с тях. Боеше се, че някой ден мистър Джийни положително ще ги изхвърли. Сигурен беше, това рано или късно ще стане. Той нямаше представа какво ще правят тогава. Дори тук за Нора беше трудно да печели за двама; а ако идеха другаде, каква работа би могла да захване, та и наем да плаща, храна да купува, за облекло да изкарва? Тази мисъл го тревожеше през цялото време, но Рой не успя да открие задоволителен отговор. Няколко пъти пращаше Нора да си иде, да го напусне — не искаше тя да се съсипва заради него. Нора не му даваше да говори тъй, гълчеше го.

Сам не можеше да измени нещата. За какво да живее? Бе му останала само любовта към Нора и нейната към него.

След всички тия месеци на легло бе започнал да определя с точност до четвърт час времето, когато Нора ще се прибере вкъщи. Наблюдаваше слънчевите лъчи през прозорците и четеше по тях като по стрелки на часовник.

Нора се показва на стъпалото. Вперил поглед във вратата, той я очакваше всяка минута. Изглеждаше уморена и отпаднала повече от всякога. Страшна мъка беше да я гледа всяка вечер, изнемощяла и пребита. Измъчваше го натрапливата мисъл, че е заприличал на човек, който с бич в ръка заставя едно седемнайсетгодишно момиче да работи тежка работа по десет, по единайсет часа на ден под палещите лъчи на слънцето.

— Ти ли си, Нора? — Рой напрегна очи да я види по-ясно.

— Да, Рой.

Нора седна до него на леглото. Старите чорапи, които навличаше на ръцете си, да ги пази от слънцето и дръжката на тежката мотика, бяха на парцали. Тя ги свали и ги пусна уморено на пода в нозете си.

— Добре ли мина денят, Рой? — Усмивка раздвижи ъгълчетата на устните ѝ. Но беше тъй изморена, че усмивката не можа да достигне страните ѝ. — Добре ли си, Рой?

Той ѝ се усмихна и колкото можеше доближи лице до нейното. Тя се приведе и допря уста до неговата. Очите ѝ бавно се затвориха, а той жадно я зацелува.

— Пита ли мистър Джийн за сланина? — Тя кимна. — Ще даде ли? — Тя поклати глава. — Защо не?

— Трябвало да чакаме до събота. И да сме живеели с каквото ни отпуска за седмицата.

Рой почувствува как целият му разум се мъчи да раздвижи тялото. Като че ли бе привързан през ръцете и краката с железни въжа. Всеки път щом правеше опит да повдигне ръка, усещаше някаква сила, която го бие по главата и лицето с тежки вериги.

— Не ме е грижа какво е казал; това съвсем не е честно! — колкото може по-високо извика Рой. — Работиш му по цял ден, като всички останали, и той е длъжен да ти осигури достатъчно храна!

Нора го прегърна и се свлече на гърдите му. Разтърси се от ридания, но не издаде мито звук. Рой затвори очи и напрегна мисълта си — какво да стори? Това, че трябва да лежи неподвижен и да гледа как Нора страда, го влудяваше.

Скоро тя престана да плаче и се изправи.

— Ще опека малко царевичен хляб, кафе ще сваря. — Бе станала, но ръцете ѝ все още галеха лицето му. — Ще побързам да приготвя нещо за ядене.

Той я остави да излезе, без да каже нищо повече. Чуваше босите ѝ нозе по пода на кухнята, чуваше как неустойчивата къщичка се клати и потреперва при всяка стъпка.

Продължил сякаш само няколко минути, здрачът бързо се сгъсти. Беше тъмно.

На стъпалата някой тропна.

— Кой е? — извика Рой.

— Ърнест.

— Влез, Ърнест.

Рой не можа да види негъра в тъмното, освен само за миг, когато прекоси вратата. Като влезе, той седна на пода и опря гръб на стената.

— Какво правихте днес, Ърнест? — попита Рой.

— Кършихме памук.

— Свършвате ли скоро?

— На това място, дето сме сега, или в петък вечер, или събота сутринта.

— И Нора тъй мисли — каза Рой.

За известно време и двамата замълчаха. След малко Ърнест потри нозе о пода, но не се изправи.

— Чух тая сутрин мис Нора да моли белия господар за парче сланина — заговори той. — И нещо ми стана.

— Мистър Джийн нищо не дава — отвърна Рой. — Казал на Нора да чакаме до събота.

— Зная — продума Ърнест. — Бях до тях, всичко чух. Тя нищо не му каза. И да ти кажа ли, тоя път усетих... — Нора отвори фурничката и пъкна тавата с хляба. — Мисля, знаеш, белият господар всяка неделя ходи в оная църква при Суифт Криик — рече Ърнест.

— Виждал съм го — каза Рой, — преди да пострадам.

— Казаха ми, че сега най-много приказвал в църквата. Най-гръмогласно говорел, молел се най-високо от всички, пеел най-силно и вдигал най-много шум, като пуцал пари в касичката.

— И аз така си го спомням. Все за църква говори. Открай време си е бил набожен. Веднъж ми каза, че сигурно ще ида в ада, защото не ходя на църква като него.

Ърнест потри нозе о пода.

— Само се прави на набожен, а на своите изполичари не дава едно парче сланина до събота следобед.

Рой не отвърна. Беше гладен, невъзможно гладен. Усещаше аромата на кафе, което зазира; Нора извади тавата с горещия хляб от фурната, но беше тъй гладен за малко месо, че му идеше да отреже къс от вдървените си крака! За такова нещо досега не бе помислял и се почуди какво ли ще му стане, ако опита. Не вярваше да го заболи. Вече осем месеца изобщо не усещаше има ли ръце и крака. Ако протече кръв, ще я спре, като омотае здраво около крака си единия край на чаршафа. Чудно, какво би направила Нора — сам той не би могъл да хапне, ако тя откаже. Но защо пък да й казва откъде е месото? Тя ще помисли, че му го е дал Ърнест или някой друг от негрите. Мозъкът му сякаш бе станал птица, стрелкаше се, летеше. Мъчеше го неговият глад, но знаеше, че гладът на Нора, дни наред вършила мъжка работа в полето, е още по-силен. Само да можеше да я нахрани, би лежал след

това с дни, без да се измъчва от мисълта какво да стори, безпомощен, като притегнат през ръцете и краката с железни въжа!

Изведнъж чу, че Ърнест нещо говори. Заслуша се.

— Вие белите го наричате мистър Джийн. А знаеш ли как му викам аз на белия господар?

— Как? — попита Рой.

— Мистър Исус. Само да не чуе! Това е. Мистър Исус.

Сякаш игла прободете съзнанието на Рой. Представи си мистър Исус, изправен в църквата край Суифт Криик, четете молитви на висок глас. Виждаше го как завежда проповедника у дома си на обед, как сядат край масата, отрупана с пилета, сланина, батати и бял хляб. Видя и себе си: лежи в леглото и реже с ножа филии месо от крака си. Видя...

Влезе Нора, седна на леглото. Той усети ръката ѝ на челото си — хладна и мека.

— Донесе ли нож да нарежем царевичния хляб? — попита я той.

— Не, Рой — отвърна изненадано тя. — Искаш ли да донеса нож?

Представи си как ще задържи ножа в леглото до следната утрин, когато тя отиде на полето да бере памук.

— Никога не си искал нож, Рой. Да донеса ли?

— Най-острия нож! — извика той. — Най-острия нож, да режем царевичния хляб.

Тя дръпна ръка от челото му и от този миг той всичко забрави. Затвори очи и я зачака да се върне. Как би изтърпял отново да остане сам и за миг дори?

ПОД ЛЪЧИТЕ НА СЛЪНЦЕТО

Едва сега от час насам през отворените прозорци полъхна ветрец и леко надипли белите пердета. Мъртъл Луис се дръпна от прозореца, одето безцелно рееше поглед в равния хоризонт, и се хвърли на леглото. И с плътно притиснати в покривката очи, тя пак виждаше безбройните огърлици на трептящия зной.

Грамофонът безспирно се въртеше на последната бразда от плочата. Беше го навила докрай, а игличката бе нова и остра. Звукът наподобяваше пращането на приглушен саксофон.

„Уа хуу уа... уа хуу уа... уа хуу уа...“

Стенанията изпълваха къщата, проникваха във всяка пукнатина, до всеки гвоздей; стичаха се като рядко масло и попиваха в жилките на врати, дъски и первази. Звучите, които политаха през отворените прозорци, се понасяха над околните поля — тези необгледни простори гола и равна земя, обляна от слънчевите лъчи, — додето най-сетне горещината ги смазваше и те затъваха в коравата пръст.

Мъртъл се помъчи да прогони звучите от себе си — обви главата си с ръце, — но разбра, че съвсем не е тъй лесно. Звукът я пронизваше като острието на рязка болка. Преминавайки през нея, той се устремяваше навън, където — стори й се, ясно вижда това — се сливаше с вълните на жегата и в зигзаг се издигаше нагоре, нагоре, към бездънния безкрай на синьото небе.

Вън някой блъскаше по вратата, но от болезнения вой на грамофона Мъртъл не чуваше нищо. Все тъй кръстосала ръце около главата си, тя се замята насам-натам. Каква полза да сдържа сълзите — както и да се мъчи, плачът не спираше.

Грамофонът бавно се развиваше. Иглата почна да стърже и последният стон на саксофона прозвуча като далечен вик без болка. Тя заплака още по-силно.

Със замирането на звука престана и хлопането по вратата.

Тя се въртеше на леглото, притиснала главата си, когато вратата се отвори и в спалнята влезе Сид. Спря се, погледа Мъртъл и затвори.

После направи няколко крачки.

— Мъртъл — повика я той и огледа стаята да се увери, че няма никой.

Тя с нищо не показа, че е чула; не спираше да се мята и върти от единия край на леглото до другия. Неудържимо плачеше; бялата ѝ рокля беше изпомачкана и влажна.

Сид се спусна към леглото, коленичи на пода и посегна да отдели ръцете ѝ от главата. Едва като усети допира му, тя разбра, че не е сама.

— Кой? — стреснато извика тя, преглътна риданията си и понечи да се отскубне от ръцете му. — Кой е тук?

Бе спряла да плаче, но след продължителния плач успокоението не идваше бързо и още Сид неотвърнал, тя отново се разхълца.

— Аз съм, Сид — рече той и я раздруса. — Какво се е случило, Мъртъл? Какво ти е?

Слънцето светеше право в лицето ѝ, пареше през стъклото на близкия прозорец и я заслепяваше. Като позна гласа на Сид, тя престана да се тресе, само от време на време неудържимо потръпваше.

Мъртъл отвори очи. Видя го и поривисто се хвърли в прегръдките му. Сид не направи опит да я заговори, додето не се успокои напълно. Притисна я, погали нежно косите ѝ, а тя се сви до него.

На петдесет стъпки от тях, по нагорещеното широко бетонно шосе, прелетя автомобил, а въздушната вълна разтърси цялата къща. Колата се движеше най-малко седемдесет мили в час.

Бръмченето на хвърчащия автомобил бе отдавна заглъхнало, когато Мъртъл отвори най-сетне широко очи и погледна Сид. Той ѝ се усмихна, помилва гъстите ѝ кестеняви коси и подигна с пълните си загрубели пръсти падналия на челото ѝ кичур.

— Здравей, Сид — каза тя и доволна се усмихна. — Сума време не сме се виждали.

Той завъртя глава и обърна лицето ѝ към себе си. За миг тя пожела да се отдръпне, но той здраво държеше страните ѝ в дланите си и тя престана да се противи на целувките му. Притвори очи и когато усети, че устните му се отлепят от нейните, погледна го.

— Защо плачеш, Мъртъл?

— Не съм плакала, Сид.

— Та ти още хълцаш.

Тя се надигна и обърса сълзите от лицето си. После оправи коси и опита да се засмее. Сид стана от пода и седна на леглото до нея.

— Има ли тук някой? — попита той и повторно се огледа.

— Не. Никой няма.

— Какво ти се е случило?

— Нищо, Сид — усмихна се тя и наведе очи. — Нищо не се е случило.

— Тогава защо плачеш?

Мъртъл се обърна и погледна грамофона на масата. Докато приказваха, бе спрял, игличката почиваше забита в последната бразда на плочата. Тя стана и затвори капака.

— Няма ли да ми кажеш? — настоя Сид.

— Няма нищо за казване — отвърна тя. — Честна дума! Понякога просто изглупявам. Това е.

Сид застана до прозореца и отмести бялото перде. Додето погледът му стига, се простираше равна и гола земя. Лятната мараня танцуваше пласт върху пласт, а въздухът висеше неподвижен като земята под него.

— Искаш ли нещо? — Думите ѝ го изненадаха.

Той се отправи към вратата, водеща в предната стая. Тя го изпревари и мина. Той я последва.

— Отивам в града и спрях за пакет цигари — каза Сид. — Откога чукам, а ти и не чуваш.

— Сигурно. Трябва да съм била заспала. — Тя се изсмя.

Сид хвърли четвърт долар на тезгяха, тя подаде цигарите и му върна дребни.

— Може и да пийна нещо — рече той, разкъсвайки пакета.

Мъртъл извади от хладилника бутилка бира и я отпуши. Сид пое чашата и поклати глава.

— Забрави това, Сид — примоли се тя и се наведе към него. — Нали ще забравиш?

Той отпи няколко глътки.

— Защо? Дори и да мога, защо трябва да забравям?

Мъртъл седна на масата.

— Никой няма да спечели. Защо ти е да помниш?

Той глътна още бира.

— Тогава тръгвай с мен в града! Няма да ти е по-лошо от тук. Може и да е по-добре. Тия, дето сега спират при тебе, ще те потърсят и в града. Имаш много повече приятели, отколкото си мислиш. Ще те подирят, дето и да си. А в града познавам хора, които веднага ще поискат да се разменят с тебе.

— Сигурен ли си, Сид? — засмя се тя.

Нечула още отговора му, тя скочи от масата и тръгна към външната врата. Изправи се на прага и загледа полето оттатък широкото бетонно шосе. Там някъде равнината се пресичаше от ивица борове и дъбрави, сред които лъкатуши реката. Никакво друго дърво не препречваше хоризонта.

— Тук е и малко опасно — продължи Сид, като я последва. — Не ми е много приятно да ти го казвам всеки път, но е така.

— Не ме е страх — каза Мъртъл. — Никога не ме е било страх, Сид. Пък и от какво да се плаша?

Тя все тъй се взираше в заляното от слънце поле. Префуча втори автомобил, и той със седемдесет, ако не и повече мили в час, но тя не отмести поглед.

— Слушай, Мъртъл — почна Сид, — да беше по-голяма, разбирам, ама ти и двацет и пет нямаш. Друго е.

Тя се извърна към него и за миг му се стори, че отново ще заплаче. Но прехапа устни и пропъди сълзите.

— Кълна ти се, няма да позволя за друг да се омъжиш — каза той с разтреперан глас. — Или ще се махнеш от тука и ще дойдеш в града на безопасно, или...

Тя пристъпи към него; помисли си, че иска нещо да му каже, но тя само опря глава на гърдите му.

— Къде си тръгнал, Сид? Спираш тук, а после де отиваш?

— Имам среща с един човек в града. Една работа трябва да свършим.

Тя се дръпна назад.

— Какво правят другите в града, Сид? Знаеш ги, тия, дето се отбиват за цигари и бира.

Той също направи крачка назад, да я огледа по-добре. Беше успяла да надвие сълзите.

— Нищо особено — отвърна той. — Какво могат да правят?

Мъртъл отскочи и застана зад тезгяха.

— Лъжеш, Сид Темпъл! — извика тя. — Това е лъжа, Сид, сам знаеш!

Сид я настигна и я хвана.

— Чуй какво ще ти кажа, Мъртъл. Час по-скоро да се махаш от тук! Иначе ще се побъркаш! Не е това за тебе — да киснеш самичка и да си изкарваш къшея хляб от напитки и цигари. Няма да те оставя!

— Не искам да се женя! За никого на света! И за тебе не искам — развика се тя. — По-скоро бих умряла... По едно време си бях наумила, но сега е вече друго. Всички сте плъхове, долни плъхове! И ти, Сид! Познавам ви.

В този миг и двамата обърнаха глави. На прага бяха застанали Джим Лайън и Джек Рандлет с още двама-трима други.

— Какво става тук? — попита Джим и влезе:

— Нищо — отвърна Сид.

— Я кажи, Мъртъл, закача ли те? — настоя Джим и се изправи помежду им.

— Отде накъде? — засмя се тя.

Джек Рандлет и останалите също влязоха. Всеки поглеждаше най-напред Сид, после Мъртъл. Тя прекоси стаята и спря до хладилника. Джим я последва и се закова до нея. Сид седна.

— Какво ще обичате? — усмихната попита Мъртъл.

Всички мълчаха.

— Не се стеснявайте — подкани ги тя. — Ти какво ще пиеш, Джим? Тоя път май всички са на твои разноски.

— Каквото дадеш.

— Бира?

— Бира ли?

— Защо не бира?

— Не — той тръсна глава. — Днес не искам бира. Сода ми дай.

Мъртъл извади от хладилника няколко бутилки и ги остави на масата. Посегна да ги отвори, а Джим седна — тъй я виждаше по-добре.

— Пречи ли ти Сид Темпъл? — шепнешком попита той.

— Отде накъде? — Тя се засмя. — Просто спорехме. Нищо особено.

— Радвам се, отвори ми се работа в града. Иначе нямаше да намина.

Мъртъл го погледна. Очите им се срещнаха.

— Отиваш в града по работа, нали? — рече тя.

— Разбира се — каза той. — Намислили сме да преградим реката с бетонен яз и да направим риборазвъдник. По всяко време имаш риба. Излизаш от къщи, хвърляш въдицата и вадиш.

Мъртъл седна до него.

— И сега сте тръгнали до града да купите двајсет торби цимент.

— Разбира се — повтори той, — само че са нужни двајсет и четири.

Мъртъл обърна поглед към Джек Рандлет.

— А ти защо отиваш в града, Джек Рандлет?

Джек не очакваше въпроса и се поколеба какво да отговори. Мъртъл никога не бе го питала защо отива в града, затуй остана изненадан.

— Да си купиш чифт обувки?

— Отде да знам — заекна той. — Имам ли нужда от нови, к'во ще кажеш?

Всички му се изсмяха и той не разбра как лицето му пламна.

Изразът на Мъртъл стана друг. Очите ѝ засвяткаха към Джек, към Джим, към останалите.

— Ти си лъжец, Джим! И ти си лъжец, Джек Рандлет! — Тя скочи от масата. — Всички сте лъжци! Отивате в града да прекарате една нощ на улица „Дева Мария“!

Ни звук, ни движение. Всички се спогледаха, после един по един стрелнаха Мъртъл изпод вежди.

— Нямах представа, че знаеш за улица „Дева Мария“ — каза Джим. — Отде разбра, че...

— Млъкни, Джим! — прекъсна го Джек Рандлет.

По лицето на Мъртъл се бе изписало изражение, което ги уплаши.

— Тръгнете ли за града, отбивате се тук да похарчите някой петак и все разправяте, по важна работа сте тръгнали. И очаквате да ви вярвам. А отидете ли там, юрвате се право на улица „Дева Мария“, поръчвате силни питиета и почвате алабала с ония гърли, дето висят по прозорците. На връщане пак спирате при мене, пиете по нещо

безалкохолно и се надпреварвате да дрънкате врели-некипели, а аз да ви вярвам! Всички сте такива — и женените, и неженените. Какво си мислите — че като се отбиете за пакет цигари, ще ви повярвам, а? До един сте най-долни плъхове, бълзливци такива! Бях по-рано годеница на един от вас, няма го сега, ама беше от вашата тайфа. Сгодени бяхме, а той все в града, по цели ноци на улица „Дева Мария“. На другия ден се домъкне и мисли, че нищо не знам! И отде ли да зная? Въобразявате си, че като не съм ви виждала на улица „Дева Мария“, не мога да зная де сте били. Добре, мислете, каквото си щете, само не искайте от мен да ви вярвам!

Сид пристъпи към масата, на която седеше Мъртъл. Приближи и я погледна право в очите.

— Помолих те да се оженим, Мъртъл — каза той — и пак настоявам. Кажи на Джек и Джим да се махат, нещо искам да ти кажа.

— Те са мои клиенти — отвърна Мъртъл. — Защо да ги гоня?

— Защото аз искам.

Мъртъл прихна.

— Това тук е най-почтено крайпътно заведение, а не... Хората идват и си отиват както им е угодно, и посред бял ден. Изглежда някои са останали с неверни впечатления.

Сид прошепна нещо на Джек Рандлет и всички излязоха, След миг Мъртъл дочу как избръмча автомобил, после заглъхна и Сид се върна при нея.

— Да затворим, ти имаш нужда от почивка, полегни за малко — каза Сид, улавяйки ръката ѝ. — Почини си! Тая жега в това напечено поле всекиго би смачкала.

Тя отскубна ръка и го отблъсна.

— Колко си глупава, Мъртъл! Годеникът ти е бил мошеник, но това не значи, че всички са такива. Знаеш чудесно, че не е тъй. Не може да не знаеш, Мъртъл.

— Защо не отиде и ти в града, нали натам се беше запътил? Нали и ти по работа... — закиска се тя.

— Всички не са еднакви, Мъртъл. Аз не съм...

— Лъжец си ти, Сид! Признай, лъжец си!

— Пет години се познаваме, Мъртъл. По-добре от мене знаеш, че всякога съм бил един и същ.

— Не ме интересува какъв си! Не желая да имам нищо общо с тебе.

Тя изтича от стаята и тръшна вратата зад себе си.

Сид отвори външната врата и прекрачи прага. Слънцето го шибна през лицето, но той не го усети. По нажежения бетон на шосето прелетяха няколко автомобила, но не ги чу. Извървя десетина крачки, приседна на стъпалото на автомобила си и подпря глава с ръце.

Като вдигна поглед и присви очи на яркото слънце, тон чу грамофона на Мъртъл. Не знаеше името на плочата, но беше единствената, която Мъртъл пускаше.

„Уа хуу уа... уа хуу уа... уа хуу уа...“

Заслушан в музиката, той се помъчи да реши: в града ли да иде и на връщане да потърси Мъртъл, или още сега да опита отново да я заговори.

Звучите на грамофона, излитащи от прозореца, станаха сякаш по-гърмки като че някой неочаквано го бе засилил докрая. Мина автомобил, но бумтежът му се удави в оглушителния пукот, който се разнесе от къщата.

Сид скочи и се втурна по стъпалата. Вратата към стаята на Мъртъл бе все тъй затворена, откряна я тихо и влезе в спалнята ѝ.

Очакваше да я намери в леглото, да се тръшка и мята както преди. Беше сигурен, че пак плаче. Но като се озова в стаята, забеляза я неподвижна върху леглото. Грамофонът гърмеше в ушите му, погледът му се замъгли.

Втурна се към леглото. Мъртъл лежеше по гръб със затворени очи, в отворената ѝ длан чернееше револвер. По страните ѝ нямаше и следа от сълзи.

Наведе се над нея, извика я на име, помъчи се да я заговори. Грамофонът продължаваше да се върти, изпълваше къщата с дрезгавото си пращане. Хвана я за раменете, Мъртъл отвори очи и ги втренчи в неговите. По устните ѝ заигра далечна усмивка, очите ѝ отново се притвориха, но усмивката остана. Повече живот Сид не успя да изтръгне.

Мембраната на грамофона бе стигнала последната бразда. Въртеше се в кръг, игличката дращеше и непрекъснато повтаряше едни и същи звуци.

„Уа хуу уа... уа хуу уа... уа хуу уа...“

Сид се изправи и блъсна грамофона от масата. Той полетя през стаята и се разби о стената. Дискът продължаваше да се върти, издаваше някакво пърпорене, но игличката вече не стържеше в последната бразда на плочата.

Той приближи прозореца, отдръпна пердето и се загледа в пламналото поле. Жегата не беше намаляла. Стори му се, че знаят, който се надига на вълни от земята, влече нагоре звуците от грамофона на Мъртъл, откъснали се още докато мембраната се клатушкаше над последната бразда.

МЪЖ И ЖЕНА

Изкачваха се бавно по пътя в безцветното утро като сенки, забравени от нощта. В телата им нямаше движение, само нозете се влачеха и вдигаха прах, който начаса се стелеше подире им. На всяка крачка погледът им се откъсваше от земята и очите се взираха в хоризонта — да доловят първите кървави лъчи на слънцето.

Жената яростно хапеше устни. Болеше я, но тъй поне се заставяше да върви, стъпка подир стъпка. Иначе не би могла толкоз мили да влачи крака. От време на време простенваше, но не заплакваше.

— Време е да поспрем. Да отдъхнем пак — каза Ринг.

Тя не отвърна.

Продължиха.

Като възлязоха на хълма, срещу лицата им се изпречи слънцето, пресечено от равния хоризонт като с нож на половина. Долу някъде, под булото от мъгла, която бавно се надигаше от земята, лежеше долина. Виждаха се къщи и ниви, но бяха тъй далеко, че почти се стапяха в мъглата. От комина на най-близката къща се виеше дим.

Рут погледна мъжа до себе си. Слънчевите лъчи багреха бледото му лице в кървавочервено. Но очите му бяха тъй уморени и безжизнени. Стори й се, че се държи с последни усилия, сякаш след миг ще загуби равновесие и ще рухне.

— Дано тук ни огрее за къшей хляб — каза тя.

Той не отговори.

— Ще ни дадат — вместо него рече тя, — ще видиш. Забързано и червено, слънцето се издигна над хоризонта.

През лицето му преплуваха ивици от сиви облаци, подобно дим от запалени дърва. Също тъй неочаквано, както бе изгряло, то се сви на малка огнена топка, от която очите изгарят и повече не могат да гледат.

— Да опитаме все пак — подхвърли Рут.

Ринг я погледна на ярката светлина. Сега я забеляза за пръв път след снощния залез. Лицето й беше по-бледо, страните й — по-

хлътнали.

Без да продума, той закуца надолу. Не се и обърна да види следва ли го тя, или не. Само затътри нозе — провличаше единия крак, после го изхвърляше с все сила напред, после пак...

Беше стигнал къщата, приковал очи в пушека, който се носеше над покрива, когато Рут го застигна.

— Ще вляза да питам. Ти седни и почини, Ринг.

Той отвори уста, нещо да каже, но гърлото му се задави и думите спряха. Погледна къщата: протрит праг, пердета зад стъклата, димящ комин. Позната картина, която му отне чувството на пришелец в чужда страна.

Рут влезе в двора, заобиколи къщата и застана пред кухненската врата. Обърна се и откри, че Ринг също е влязъл в двора и се приближава.

Изад пердето някой ги наблюдаваше.

— Почукай — каза Ринг.

Тя сви пръсти, доближи ги до дъсчената стена и похлопа тъй силно, че я заболя. Извърна глава и погледна Ринг. Той само кимна.

След малко вратата се откряна на една педя и в пролуката се показа женска глава. На средна възраст, с потъмняло лице, тя имаше на челото си дълъг, дълбок белег, сякаш на това място се бе връзало парче от пръснал се някога стъклен буркан.

— Вървете си! — каза им тя.

— Няма да ви преча — отвърна Рут, — само ще ви помоля за някой залък. Един картоф, ако имате, или малко хляб...

— Отде да знам какво търсите тук — каза жената, — не обичам чужди хора да ми се въртят около къщата.

И тя почти затвори вратата. Но след миг процепът се разшири отново и главата ѝ пак се показа.

— Ще нахраня само жената — съгласи се най-после тя, — но на мъжа нищо няма да дам. Така или иначе, нямам достатъчно за двама.

Рут живо се извърна и петите ѝ потънаха в пясъка. Погледна Ринг. Той кимна, че е съгласен. Тя мълчеше, но Ринг ясно видя как на устните ѝ се оформят думи. Пристъпи към нея.

— Да опитаме на друго място — каза Рут.

— Не. Ти влез и хапни. Аз пък ще опитам в другата къща.

Не искаше да влезе без него. Жената отвори вратата и зачака.

Ринг приседна на някаква пейка под едно от дърветата и продума:

— Ей, тук ще почакам. Влез и хапни.

Рут се изкачи бавно по стъпалата и влезе. Жената ѝ показа стол до масата и Рут седна.

На масата пред нея имаше претоплени картофи от миналата вечер и студен сухар. Жената напълни чаша с горещо кафе и я сложи до чинията. Рут се нахвърли, засърба кафето, задържа картофите и хляба, а жената с кафявото лице застана до вратата, откъдето можеше да наблюдава и нея, и Ринг.

На два пъти Рут успя да пхне в пазвата си късове сухар, а накрая скри в джоба си половин картоф. Като откъсваше очи от Ринг, жената я поглеждаше с подозрение.

— Надалече ли? — попита тя.

— Да — отвърна Рут.

— Отдалече?

— Да.

— Кой е този с тебе?

— Мъжът ми — каза Рут.

Жената пак надзърна в двора, после отново стрелна Рут, ала замълча.

Рут се опита да пусне още едно парче картоф в джоба си, но не успя, защото сега жената я наблюдаваше с удвоено внимание.

— Не вярвам, че ти е мъж.

— Ако щете — отвърна Рут, — мъж ми е.

— Как ще ти е мъж, като те кара да скиташ с километри и да просиш хляб?

— Беше болен — бързо рече Рут и се обърна на стола с лице към кафявата жена. — Преди да тръгнем, цели пет седмици лежа на легло.

— А защо не си останяхте в къщи, ами сте тръгнали да пътешествате? Да се хване на работа! Или не иска?

Рут се изправи и хлябът падна от ръката ѝ.

— Благодаря за закуската — каза тя. — Отивам си.

— Мен ако питаш — заговори жената, — падне ли ти случай, зарежи го веднага! Като не иска да работи, ти ще си глупачка, ако...

— Той работеше, но се разболя от треска.

— Не ти вярвам. Обзалагам се, че ме лъжеш.

Рут тръгна към вратата, отвори я и излезе на верандата. После спря и се обърна към жената, която ѝ даде хляб.

— Ако е бил болен на легло, както казваш — подхвана пак жената, защо се е вдигнал да бие този път? И на всичко отгоре няма с какво да те нахрани.

Рут съгледа Ринг на пейката под дървото. Не искаше да отвърща на жената, но не се стърпя:

— Тръгнали сме да бием този път, защото сестра ми писа, че детето ни е умряло. Когато той се разболя, пратих детето на сестра си. Сега отиваме да видим гробчето.

И изтича по стълбата. Като стигна ъгъла на къщата, Ринг стана и я последва към пътя. И двамата мълчаха. Тя не издържа и още веднъж се обърна. Жената ги гледаше през полуотворената врата.

След стотина метра Рут разкопча блузата си и измъкна сухарените късчета. Ринг ги пое, без дума да каже, и ги изяде. Тогава му даде картофа. Той лакомо го ухапа, дъвчеше, преглъщаше и говореше с очи.

Вървяха половин час. Рут първа наруши тишината:

— Каква подла жена! Ако не беше за тия зальци, щях да си ида, нямаше да ѝ близна картофите.

Ринг мълчеше. Стигнаха дъното на долчинката и се заизкачваха по отсрещния хълм. Едва сега той се обади:

— Може би ако знаеше къде отиваме, нямаше да е толкова лоша.

Рут преглътна сълзите си.

— Още колко остава, Ринг?

— Петдесет-шейсет километра.

— Ще стигнем ли утре?

Той поклати глава.

— А вдругиден?

— Не знам.

— Ако бяхме взели влак, довечера сигурно щяхме да сме там — каза тя, неспособна вече да сдържа риданието, което стягаше гърлото и гърдите ѝ.

— Да — отвърна той. — С влака щяхме да стигнем много по-бързо.

Ринг се обърна и погледна извървения път. Нищо не видя. Сведе поглед към земята и захвана да брои стъпките — най-напред с десния,

после с левия крак...

САМОТЕН ДЕН

От една седмица над Мейн пълзяха влажни летни мъгли, идваха от юг, от брега; ниско увиснали като нечисти изпарения, зад околността се простираха сиви облачни дрипи, които смазваха хълмовете и ги превръщаха в равни поляни, а планините, обвити в дъждовни тъмни облаци, се губеха от погледа някъде на север, към Канада. Вчера мъглата се понадигна, откри покрива на къщата, показаха се дори върховете на брястовете; но днес, неделя, въздухът тъй се навлажни, че в пролуките на щорите сякаш се опънаха стъкла от мътна вода.

Кетрин изтича през мократа трева на градината и влезе. Тихо откряна кухненската врата и бавно я затвори зад гърба си.

Старата замахна с тежкия връх на патерицата и я изруга.

Момичето отскочи и се намери в другия край на кухнята.

От летните мъгли всичко бе подгизнало. В пращната паяжина над печката блестяха капки, а от време на време по единия крак на масата се стичаше тънка струя вода.

— Върви да ми набереш къпини! — изкрещя тя. — Чуваш ли? — заповяда старата. — Върви за къпини! — изкрещя тя. — Чуваш ли? Проклета змио! Да ми донесеш едно ведро къпини, че като дигна тая патерица, на място ще останеш!

— Добре — изхълца Кетрин, — отивам.

— Не виждам да тичаш. Врата ти прекършвам, ако не тръгнеш веднага!

Кетрин пое ведрото за къпини от масата и се завтече навън, преди старата да е посегнала повторно. Хукна към пасището, мократа мъгла се впи в косите ѝ, а по мокрите ѝ страни капеха сълзи. Къпиновите храсталаци растяха отвъд реката, оттатък ливадите, дето водеха овцете на паша. А зад храсталаците, протегнало се на север и на юг, минаваше щатското шосе.

Почна да бере колкото може по-пъргаво. Знаеше, че старата ще я чака на кухненския праг да я удари с патерицата, дето не се е върнала

по-бързо. Помъчи се да къса росните къпини още по-чевръсто, но не успя.

Няколкостотин метра от нея в двете посоки, на север към канадските провинции и на юг, обратно към Мейн, профучаваха автомобили. Отвсякъде се простираше гора, дълбоката мрачна гора, в която зиме мъжете отиваха през белите замръзнали снегове да сечат трупи за хартиените фабрики. Работниците бяха предимно французи, прескачаха от Канада, затуй не им разбираше приказката. Сега наоколо нямаше никой. Най-близкото човешко жилище бе четиридесет мили на юг и единствените хора, които проникваха в горите, бяха туристи — минаваха, но никога не спираха. По-далеч от пътя не бе стигала, но дойдеше ли да бере къпини, чуваше рева на забързаните автомобили, сегиз-тогиз и смеха на мъже и жени. Старицата не и позволяваше да приближава шосето.

Както късаше къпините, стори ѝ се, че наблизко спря автомобил. Ослуша се — откъм пътя долетяха викове и смях, но разстоянието бе твърде голямо и не разбра какво си казаха, Наведе се над храста и продължи да бере.

Минаваше пладне, когато ведрото най-сетне се напълни. Тя се втурна към къщата, където старицата чакаше своите къпини.

И както тичаше по склона към реката в пасището, отново чу виковете и смеха — бяха няколко души. Като наближи висящия мост, разпозна неясните им силуети в мъглата. Бяха пет или шест млади мъже и жени, нататък по течението, към долното езеро.

Кетрин премина моста и тръгна към хората. Най-напред си помисли, че ловят риба и додето усети, намери се на един хвърлей от тях — сега забеляза, че се къпят и гмуркат във водата. Надвисналият над брега облак се беше отдръпнал за миг и тя ги видя съвсем близо.

Един от мъжете и едно от момичетата излязоха от реката, изправиха се на брега и отново се хвърлиха във вълните; Кетрин гледаше и не вярваше на очите си. Гледката тъй страшно я смути, че нито можеше да извика, нито да побегне. Сърцето ѝ диво затупа, снагата ѝ се разтрепери от вълнение.

В това време, докато ги наблюдаваше изумена, по брега се изкатери едно от момичетата, затича през ливадата, после извърна глава и подвикна на един от мъжете:

— Хей, Джими, хвани ме, ако можеш!

Заливащо се от смях, голото момиче побягна и се скри в сгъстилката се мъгла.

Останалите плискаха вода в реката и се смееха.

Кетрин стоеше на брега, над тях. Никога досега не бе виждала подобна сцена и просто не можеше да повярва, че е възможно, когато са заедно, мъже и жени тъй непринудено да се веселят. Беше безкрайно невероятно, за да е вярно, но затова пък чуваше всяка тяхна дума, виждаше ги какво правят. И въпреки това гледката ѝ се струваше недействителна. Всякога сама, тя никога не беше се събирала с момчета и момичета на своя възраст; затуй се слиса от необикновеното им поведение.

Сърцето ѝ биеше тъй възбудено, че едва се сдържаше на едно място. Доця ѝ се да се втурне с всички сили, да се озове сред младите мъже и жени и заедно с тях да се разсмее. Но усети внезапно тежестта на ведрото с къпини, обърна се и забърза към къщи, дето я очакваше старицата.

Старата грабна ведрото от ръката ѝ и се нахвърли на къпините. Кетрин се прибра в стаята си и притвори вратата. Застана трепереща от смущение до леглото и си припомни видяното и чутото на брега. Притичваше от прозорец на прозорец и се взираше през влажните мъгли. Да я нямаше мъглата, от тук би видяла младите хора на пасището. Но по-далеч от прозорците нищо не се виждаше. Навън всичко бе обгърнато от влагата.

И докато старата лапаше своите къпини в кухнята, Кетрин се измъкна тихичко от предната врата и пое тичешком към реката. Като се спускаше по хълма, тя наостри уши да долови думите, които си разменят момчетата и момичетата. Искаше да ги свари, да застане сред тях и да се хвърли като тях на тревата. Искаше да се смее, да скочи във водата и да изпръска всички.

Втурнала се през глава към реката, Кетрин изведнъж забеляза, че там е безлюдно. Прибрали дрехите си, младите хора се бяха върнали в автомобила да се облекат и сега сигурно бяха вече няколко мили оттук. Какво ѝ оставаше? Не ѝ се стоеше край реката сама. Искаше да бъде с някого, с младите мъже и жени, да се смее и да плиска вода. Спря на брега и заплака.

Мократа мъгла прониза тялото ѝ, то се разтрепери, а топлите сълзи изстиваха още преди да капнат на ръката ѝ.

Тръгна бавно назад и се за изкачва по хълма към къщата. Не спираше да си повтаря на ум думите, които, както ѝ се стори, бе дочула преди миг, когато тичаше като луда към реката.

Старицата не беше забелязала отсъствието ѝ. Още седеше в кухнята и една след друга унищожаваше къпините, които Кетрин набра сутринта.

С рукнали сълзи Кетрин приседна на леглото си. После се строполи назад и притисна лице о възглавницата, да не чуе старата.

Надигна се късно следобед. Заснова из стаята и се помъчи през прозореца да пронже с поглед сивата мъгла, надвесена над земята. Вече нямаше кой да я види, нямаше ги вече мъжете и жените. Сега беше друго, различно, отминала бе сутринта, когато непроницаемата мъгла над пасището се изпълваше от смях, а в реката вреше разпенена вода. Не беше същото. Сега не можеше да се засмее на глас.

След вечеря старицата си легна, а Кетрин се измъкна крадешком и пое в мрачната мокра нощ към пасището. При реката вечер нищо не се виждаше, изчезна дори тревата в нозете ѝ. Около себе си усещаше кипящите кълба на изпаренията. Черна мъгла покриваше всичко. Отвъд хълма, по шосето към Канада, профуча автомобил. Опита пак, но не можа да се засмее на глас. Запровира се през къпиновия гъстак и излезе на пътя, дете летяха автомобилите. Спря се там и зачака. Минаваше полунощ. Чакаше, но отникъде не се зададе кола.

Застанала наред шосето, по едно време тя ясно долови в далечината същия смях, който я бе развълнувал през деня. Съвсем ясно ечна и гласът на момичето. Някой викаше: „Хей, Джими, не можеш да ме стигнеш!“ Веднага след това някъде в тъмното прозвуча мъжки глас. След миг от всички страни се разнесоха викове и смях, досущ като на пасището. По извивките в гласовете им тя позна, че плискат вода в реката и се изпъват след това голи на тревистия бряг. Но бяха тъй далеч оттук, че в този мрак и мъгла едва ли щеше да ги открие.

Чакаше и се ослушваше няма ли отнякъде да се зададе автомобил. Отникъде нищо. Тя стоеше по средата на пътя, искаше да я видят.

Светликът на деня проби мъглите и я свари простряна на шосето; само час преди това изникнал от тъмнината автомобил бе изтръгнал живота от нейното тяло. Лежеше неподвижна, разсъблечена,

а усмивката — това начало на смеха — я правеше най-красивата жена, която забързаните за канадските провинции туристи някога са виждали.

НА КОЛЕНЕ ПРЕД ИЗГРЯВАЩОТО СЛЪНЦЕ

1

През тялото на Лони премина тръпка. Спомни си какво бе казал Клем и отдръпна ръка от заострената си брада. Стори му се, че върши престъпление, като показва лицето си пред Арч Гънард.

Днес следобед, когато той и Клем крачеха по пътя за бензиностанцията, Лони се оплака, че нямало какво да се яде. Клем се позапря за минута, изрита от пътя си някакво камъче и отвърна, че ако човек работи на Арч Гънард по-дълго време, лицето му така ще се изостри, та с него би могъл да си насече дъски за собствения ковчег.

Лони се извърна и приседна на празния сандък до бензиновата помпа. Неволно му се дощя да не се страхува от Арч Гънард — както не се страхуваше Клем. Макар и негър, нямаше ли какво да яде, Клем не се двоумеше и си поискваше пая. Щом той и семейството му нямаха, Клем отиваше при Арч и искаше. Арч търпеше, но бе дал клетва, че при пръв удобен случай ще изгони Клем от фермата си.

Без да се обръща, Лони знаеше, че Клем с още двама-трима негри стои до ъгъла на станцията и го наблюдава, но без сам да разбира защо, не смееше да срещне погледа му.

Седнал на припек, Арч Гънард точеше о ботуша си голям джобен нож. На два-три пъти той погледна Нанси, кучката на Лони, която лежеше наред пътя и го чакаше да си тръгнат за дома.

— Твое ли е това куче, Лони?

Ръката на Лони уплашено трепна и подскочи към брадата му — да скрие хлътналото лице, което би могло да укори Арч за дългото гладуване.

Арч щракна с пръсти и кучето се надигна от земята с размахана опашка, зачака да го повикат.

— Мистър Арч, аз...

Арч извика на кучето. То запълзя към него по корем и всеки път щом Арч щракваше с пръсти, опашката му се завъртваше все по-живо. Като се приближи на няколко стъпки, то се обърна по гръб и навири лапи във въздуха.

Дадли Смит и Джим Уивър, които вечно се навъртаха около станцията, се изсмяха. Допреди малко те се облягаха на стената, но сега се изправиха да погледнат какво ще прави Арч.

Арч изплю върху ботуша си сдъвкания тютюн и прокара още веднъж острието на ножа по кожата.

— Каква порода ти е псето? — попита той. — Мене ми се струва, че е ловджийско, а?

Лони почувствува как погледът на Клем Хенри се впи в тила му и се запита как ли би постъпил Клем, ако Арч Гънард щракнеше с пръсти и подмамваше така неговото куче.

— Много му е дълга опашката за пойнтер или птичар, нали Арч? — обади се някой зад Лони и високо се засмя.

Всички прихнаха. Арч също. После погледнаха Лони, любопитни да чуят как ще отговори на Арч.

— Ловджийска ли ти е кучката, Лони? — и Арч отново щракна с пръсти.

— Мистър Арч, аз...

— Ти не се смущавай, ако излезе, че не е птичар, ни лисичар. Всеки си има нужда от куче — да му се върти край къщата и да дави свине и питомни зайци, щом му дотрябват. Ловджийското куче е почетно животно. Помня, едно време и аз се гордеех с едно.

Всички се изсмяха.

Арч Гънард се готвеше да сграбчи опашката на Нанси. Лони се изправи, изви глава и съгледа Клем Хенри, застанал до долния край на станцията. Клем го стрелкаше с поглед, в който се четеше онзи непогрешим израз, същият израз, с който днес бе рекъл, че нито един от работниците на Арч Гънард не е длъжен да се примирява с оскъдните дажби. Лони сведе очи. Той не можеше да си представи, че един негър може да бъде по-смел от него, белия. Много пъти, както и сега, той е бивал готов да даде всичко — само да можеше да бъде на мястото на Клем.

— Бедата, Лони, е, че краката на твоето псе са слаби да го одържат. Не ти ли се струва, че ще бъде много по-хитро, ако някак си му намалим теглото — нали е ловджия?

Лони си спомни: веднъж Клем му бе казал какво ще стори, ако някой ден Арч Гънард се опита да отреже опашката на неговото куче. Лони, Клем и всички други знаеха, че тъкмо това за Арч ще бъде

дългоочакваният случай. Арч се беше заканил, че му стига само Клем Хенри да пристъпи с половин инч по-напред от мястото си или да му се сопне с една единствена думица — тогава той си знаел работата. Всички разбираха какво означава тази закана на Арч, особено ако Клем не се изплаши и не избяга. А за петнайсетте години, откакто Клем живееше тук, никой не бе чувал пред някого да е трепнал.

Докато Лони си мислеше за Клем, Арч се наведе и хвана Нанси за опашката. Кучето сякаш реши, че Арч иска да си поиграе с него. То извърна глава към ръката му да го близне. Арч само го удари по муцуната с дръжката на ножа.

— Много ти е закачливо кучето, Лони — Арч прихвана опашката по-нагоре. — Но махалото му е много дълго за ръста, пък иска да мине за ловджия!

Лони едва преглътна.

— Мистър Арч, тя е чудесна зайчарка. Аз...

— Глупости, Лони! — извика Арч, точейки ножа си по опашката на Нанси. — Никога през живота си не бях виждал зайчар, който, за да лови зайци, се нуждае от толкова дълга опашка. Тази е прекомерно дълга за един най-обикновен и прост пес.

Лони погледна с надежда към Дадли Смит и другите. Нито един от тях не му се притече на помощ. Беше безполезен всеки опит да спре Арч, защото Арч Гънард не би допуснал никой да му попречи, когато си е наумил нещо. За Лони бе ясно, че ако си позволи да покаже гняв или упорство, Арч ще го изгони от фермата, преди да се е стъмнило. Клем Хенри беше единственият човек, който можеше да му помогне, но Клем...

Белите мъже и негрите, застанали до двата ъгъла на станцията, се обърнаха в очакване към Лони. Всички се надяваха, че той ще се застъпи за кучето си. Ако някой събереше достатъчно смелост и попречеше на Арч Гънард да отреже опашката на някое куче, може би тогава на шегите му щеше да се сложи край. Но беше ясно, че Лони — един от изполичарите на Арч — се бои да проговори. Само Клем Хенри не се страхуваше. Клем единствен би дръзнал да спре Арч, дори с това да се излагаше на опасност. И всички добре разбираха, че тогава Арч ще се потруди или да изгони Клем от фермата, или да го напълни с олово.

— Мисля, че си съгласен, а Лони? — подхвърли Арч. — Не чувам никакви възражения.

Клем Хенри пристъпи няколко крачки и спря.

Като гледаше Лони право в лицето, Арч се изсмя и с рязко движение накара Нанси да се изправи на нозете си. Кучето изквича от болка и изненада, но с един ритник в корема Арч го принуди да млъкне.

Лони изтръпна.

— Мистър Арч, аз...

Гърлото му се сви, придуши го и той трябваше да отвори широко уста, за да си поеме дъх. Белите мъже край него мълчаха. Никому не беше приятно да ритат куче в корема.

С крайчеца на окото си Лони погледна към другия ъгъл на станцията. Той видя, че двама негри приближават Клем зад гърба и го хванаха за комбинезона. Клем плю на земята между широко разрачените си нозе, но не се помъчи да се освободи от тях.

— Тъй като не чувам възражения — Арч се изплю, — смятам, че всичко е наред и че мога да режа.

Лони наведе глава. Виждаше само задните крака на Нанси. Беше дошъл тук да поиска малко свинско шкембе, малко меласа, нещо за ядене — какво да е. Но сега вече не знаеше ще намери ли кураж да се примоли за дажбата си, макар че напоследък в къщи гладуваха все често.

— Свикнал съм най-напред да попитам човека — каза Арч. — Никога не бих се засилил да отрежа опашката на едно куче, ако някой се възпротиви. Няма да е справедливо. Да, сър, няма да е честно.

Арч придръпна опашката и сложи ножа на два-три инча от тялото. На тези, които го наблюдаваха, се стори, че устата му са пълни със слюнка, тъй като от ъглите на устните му почна да се стича тютюнев сок. Той повдигна ръка и се отри.

По пътя шумно профуча автомобил, затънал в дълбокия червен прахоляк. Всички вдигнаха очи да видят кой е.

Лони също погледна нататък, но веднага пак сведе поглед. Главата му падна надолу и той усети, че заострената му брада се забива в гърдите. Беше ли забелязал Арч колко е измършавял?

— Пред къщи всякога държа две-три гончета — подзе Арч, продължавайки да точи ножа по опашката като о бръснарски каиш,

докато по лицата на събралите се мъже не се появиха усмивки, — но не виждам смисъла гонче да влачи такава километрична опашка. Само ще му пречи, като го пратя да ми сдави някое прасенце или питомен заек за вечеря.

Като дръпна с лявата ръка и натисна е дясната, Арч преряза опашката на кучето тъй бързо и лесно, сякаш си отрязваше върбово клонче, за да закара с него кравите от паша до дома. Освободено от опашката си, кучето се хвърли напред, далече от ръцете на Арч, и зави тъй силно, че сигурно се чуваше на половин миля. После изведнъж спря да вие, обърна се, погледна Арч, подскочи напред, започна да се мята и върти в кръг и продължи да джафка и хапе кървящия остатък от опашката.

Арч се облегна назад: с едната ръка завъртя отрязаната опашка, а с другата изтри ножа в подметката си. После се загледа в кучето на Лони, което се премятеше в червената прах.

Никой не намери подходяща дума. Лони се стараеше да не вижда мъченията на кучето и в същото време се помъчи да отбегне погледа на Клем Хенри. Затвори очи и се замисли: защо през тия години бе останал в плантацията на Арч Гънарда да работи на изполища, само колкото да не умре от глад и непрекъснато да слабее? Сега взе да проумява колко е вярно това, което Клем бе казал за изполичарите на Арч и за изострящите се лица, с които ще нацепят дъските за собствените си ковчези. Преди да узнае какво върши, ръцете му се подигнаха към брадата и като напипаха кости — челюстта и издадените скули — се отпуснаха.

Както беше изгладнял, той разбираше, че дори да получи от Арч нещо за ядене, то няма да им стигне и че идната седмица пак ще гладуват. Жена му Хети бе вече съсипана от глад и непосилна работа в полето, а баща му, Марк Нюсъм, оглушал от двайсет години, все го питаше защо храната в къщи вечно не достига, та веднъж да се натъпчат до насита. Главата на Лони се отпусна още по-ниско и той усети очите си да се навлажняват. Заострената му брада така се впиваше в гърдите, че най-сетне трябваше да вдигне глава, за да се отърве от неприятната болка.

Най-напред видя Арч, който въртеше опашката на Нанси в лявата си ръка. У дома си Арч Гънард имаше куфар, пълен с кучешки опашки. От незапомнени времена режеше кучешки опашки и за тия години бе

натрупал колекция, с която тъй се гордееше, че куфарът стоеше вечно заключен, а ключът, нанизан на канап, висеше на врата му. В неделните следобеди, когато проповедникът му идваше на гости, или пък на верандата му се събираше ленива тълпа за клюки и за вицове, Арч показваше опашките и по памет назоваваше кучетата, сякаш на всяка висеше етикет.

Клем Хенри си беше тръгнал от бензиностанцията и крачеше сам по пътя към плантацията. Къщата на Клем Хенри заедно с куп други негърски хижи се намираще под големия дом на Арч и за да стигне дотам, минаваше край къщата на Лони, Лони се намери да си върви, но забеляза, че Арч го гледа. Не можа да разбере дали Арч гледа изпитото му лице, или чака да види дали ще тръгне след Клем.

При мисълта да си тръгне си спомни за какво е дошъл. До довечера трябваше да получи нещо за ядене, пък дори и шепа трохи.

— Мистър Арч, аз...

За миг Арч го погледна втренчено, сякаш долови някакви странни, нечувани досега звуци.

Лони прехапа устни, очаквайки, че Арч ей сега ще каже нещо за изнемощелия му и гладен вид. Но, Арч мислеше за друго. Той се удари с ръка по крака и високо се изсмя.

— Понякога ми се ще негрите също да имат опашки! — извика той, сви опашката на Нанси на клъбце и я пусна в джоба си. — Колко по-приятно е вместо кучешки, да режеш негърски опашки! Преди всичко ще падне повече рязане...

Дадли Смит и още някой зад него се разсмяха. Но смехът замря тъй внезапно, както и избухна.

Негрите, които чуха Арч, затътраха нозе в прахта и се отдръпнаха назад. След няколко минути при станцията не остана никой. Всички се изкачиха на пътя и скоро изчезнаха зад червената дървена постройка.

Арч стана и се протегна. Слънцето залязваше и в октомврийската вечер повя хлад.

— Е — рече той, — да си бях тръгнал за вечеря.

После възлезе бавно на средата на пътя, спря и погледна Нанси, която се отдръпна в канавката.

— Има ли някой да си вървим заедно? — попита той. — Но какво ти е, Лони? Няма ли да си ходиш за вечеря?

— Мистър Арч, аз...

Лони сам не забеляза как скочи на крака. Хрумна му да поиска свинско шкембе, меласа, или може би малко царевично брашно, но когато отвори уста, думите отказаха да излязат. Той направи няколко крачки напред и поклати глава. Какво би могъл да стори, ако Арч му отвърнеше с „не“?

— Хети ще те чака — каза Арч, обърна гръб и тръгна. Бръкна в джоба си, извади опашката на Нанси и като я завъртя, се отправи към голямата постройка в далечината.

Дадли Смит влезе в станцията и останалите се разотидоха.

След като Арч се отдалечи на няколкостотин крачки, Лони тежко се стовари на сандъка до бензиновата помпа, от който скочи преди малко, когато Арч го заговори. Отпусна се съвсем, раменете му клюмнаха, а ръцете увиснаха между разтворените колене.

Лони не разбра колко време е стоял със затворени очи, но когато ги отвори, видя между краката си Нанси да ближе отрязаната опашка. Той отново усети, че брадата му се впила в гърдите. Скоро вратата зад гърба му хлопна и след миг чу стъпките на Дадли Смит — и той се прибираше у дома.

2

След няколко часа неспокоен сън Лони внезапно се стресна. Хети го разтърси още веднаж. Той се приповдигна на лакът и се взря в тъмнината на стаята. Без да знае колко е точно часът, реши, че до изгрев слънце има не по-малко от два часа.

— Лони — обади се Хети, потръпвайки от нощния хлад, — Лони, баща ти го няма!

Лони седна в леглото.

— Отде разбра?

— Откакто съм легнала, не съм заспивала. Чух го да излиза. Оттогава не се е връщал.

— Може да е излязъл само за малко — отвърна Лони, обърна се към прозореца и се втренчи навън.

— Знам какво говоря, Лони — настоя Хети. — Баща ти го няма от много отдавна.

За миг и двамата се умълчаха, ослушвайки се за Марк Нюсъм.

Лони стана и запали лампата. Разтреперан от студ, той навлече ризата си, комбинезона и обувката. Връзките завърза как да е, защото на оскъдната светлина не се виждаше почти нищо. Зад прозореца беше тъмно като в рог. Лъхна го влажният октомврийски въздух.

— Да дойда ли и аз? — предложи Хети и отхвърли завивката, готова да стане.

Лони се върна до леглото, покри я отново и я притисна да легне.

— Ти гледай да заспиш! Цяла нощ ли ще се кокориш? Аз ще го доведа.

Той се отдалечи, духна лампата и като опипваше стената с две ръце, се запрепва към верандата. В началото не виждаше нищо пред себе си, но очите му постепенно почнаха да свикват с мрака. Ослуша се. Стъпало по стъпало Лони слезе на двора, заобиколи къщата и се ослуша още веднъж. После извика:

— Татко! Хей, татко!

Разбрал какво върши, той спря под прозореца на спалнята. „Ама, че глупост! — упрекна се той. — Гръм да е, пак няма да чуе!“

Креватът вътре скръцна.

— Той излезе толкова отдавна, че сега да е чак при кръстопътя, ако не и по-далеч — обади се Хети през прозореца.

— Лягай си, Хети, и гледай да дремнеш. Ей сега ще го доведе.

Лони чу как Нанси се пощи под къщата, но знаеше, че сега тя не е в състояние да му помогне. Трябваше да минат няколко дни, докато бъде забравена отрязаната опашка.

— Много отдавна излезе — не се стърпя да повтори Хети.

— Няма значение — отвърна Лони. — Рано или късно ще го намеря. А на теб ти казах да си лягаш, чуваш ли, Хети?

С наострени уши Лони се отправи към хамбара. Откъм Голямата къща долиташе грухтенето и квиченето на свинете. Да бяха млъкнали — помисли си Лони, — от тях нищо друго не може да се чуе. От време на време пролайваха кучетата на Арч Гънард, но те си лаеха всяка нощ и Лони им бе свикнал.

Приблужи хамбара, надникна вътре, огледа го и отвън. После го заобиколи и излезе на полето, чак до навеса с памук. Знаеше, че е безполезно, но не се сдържаше и сегиз-тогиз се провикваше:

— Хей, татко! — и се взираше в тъмното.

Лони направи още няколко крачки. „Какво ли може да му се е случило?“ — запита се той и недоумявайки къде да го търси, спря.

Върнал се обратно в двора, за пръв път тази нощ Лони почувствува тревога. През последните седмици Марк се държеше не по-чудновато от друг път, но Лони разбираше, че го мъчи недояждането и малките дажби на Арч Гънард. Веднъж дори Марк бе подхвърлил, че ако Арч Гънард ги храни все тъй, едва ли ще доживеят и три месеца.

Лони отново излезе от двора и се упъти надолу към негърските хижи. Като стигна къщурката на Клем, отби се от пътя, потропа на вратата и зачака. Никой не му отговори и той почука повторно, този път по-силно.

— Кой е? — чу се съненият глас на Клем.

— Аз съм — отвърна Лони. — Искам да те видя само за минутка. Чакам те на двора.

Той приседна, докато Клем се облече, и пак напрегна слух. През полето, откъм Голямата къща, се дочу грухтенето на угоените свине.

Клем се показва и притвори вратата. На прага се обърна да успокои жена си, че скоро ще се върне, излезе на двора и попита:

— Кой е?

Лони се изправи и го пресрещна.

— Какво се е случило? — Клем закопчаваше комбинезона си.

— Баща ми го няма в леглото! Хети каза, че излязъл много отдавна. Търсих го около хамбара, на полето, но никъде ни помен от него.

Клем закопча последното копче и като свиваше цигара, тръгна бавно по пътя. Беше още тъмно, но след час щеше да се развидели.

— Да не е бил гладен? Човек като е гладен, не може и да спи. Вчера го срещнах, каза, че бил толкова изнемощял и залинял, че не му оставало много да живее. Станал е само кожа и кости — няма накъде повече да мършавее.

— Оная вечер си поисках от Арч дажбите, да даде малко шкембе и меласа. Обеща да нареди сутринта да ми дадат.

— А защо не му речеш или да ти дава целите дажби, или нищо. Като знаеш, че няма нищо да получиш, можеш да се махнеш от тук и да си подириш по-свестен господар, нали?

— Работил съм честно на Арч Гънард толкова време — възрази Лони, — че не ми се ще да се измъкна и да го оставя.

Клем погледна Лони, но нищо не продума. Свиха по алеята за Голямата къща. Угоените свине продължаваха да квичат и грухтят в кочините си. От памуковите редове край алеята едно от кучетата на Арч изскочи и подуши краката им.

— Тия свине винаги имат какво да ядат — рече Клем. — Няма ни една по-малко от триста кила. И всеки ден стават все по-тлъсти и охранени. Не стига, че омитат всичко, което им се хвърля, ами изяждат и пилетата, които сбъркат да се наврат в кочината.

Лони се послуша в грухтенето на свинете. Наближаваха Голямата къща.

— По-добре да събудим Арч, а? Да ни помогне да намерим татко — каза Лони. — Не ми се ще да го будя, но ме е страх да не се залутал из тресавището. Той и гръмотевица няма да чуе. И ако е пропаднал в оня гъсталак, няма никога да го откроя.

Клем промърмори нещо под носа си и тръгна към хамбара и кочините. Лони остана зад него.

— Я по-бързо ела насам! — извика Клем и се обърна да разбере къде е Лони. Лони изтича към свинарника и се покатери на дъсчената преграда. В началото не можа нищо да види, но постепенно взе да различава черната маса на угоените свине, които се движеха в другия край на кочината. Те се хапеха една друга и ръмжаха — досущ като глутница гладни кучета, надушили умрял заек.

Лони се покачи до върха на оградата, но Клем го хвана и дръпна назад.

— Да не си посмял да влизаш вътре! Както са подивели, на парчета ще те разкъсат. Не виждаш ли, бият се за нещо.

Тичешком заобиколиха свинарника откъм страната, дето се бяха натрупали свинете. Долу, под нозете на животните, Лони зърна някаква тъмна маса с белезникави петна, но само за миг, защото веднага след това една от свинете я стъпка с крака.

Клем няколко пъти отвори и затвори уста, преди да продума. Той сграбчи Лони за ръката и го раздруса:

— Това ми прилича на... баща ти — промълви Клем. — Кълна се, Лони, на него ми прилича!

Лони не повярва на ушите си. Пак се покатери до върха на оградата и зарита свинете да се отдръпнат настрана, но те не му обърнаха внимание.

В това време Клем притича до навеса с колите и скоро се върна с две върлини, кой знае как намерени в мрака. Подаде едната на Лони, но преди това трябваше да го ръгне два-тон пъти с нея, докато отвлече вниманието му от свинете и го накара да я вземе. После Клем се прехвърли през оградата и размаха върлината над, свинете. Като викаше по тях, Лони се спусна в кочината след него. Една свиня се нахвърли върху му, но Клем така силно я удари по врата, че тя мигновено се отдръпна.

Едва сега Лони разбра какво се е случило. Той се втурна към свинете, риташе ги с тежките си корави обуца и ги налагаше по главите с железния връх на пръта. Изведнъж усет остра болка и се наведе. Една свиня го бе ухапала за крака. Можеше да го откъсне. Лони се изви, стовари върлината по гърба ѝ и я пропъди. Почувствува

студения нощен въздух върху мокрия си крак и разбра, че панталонът му е съдран.

Клем бе смогнал да си пробие път и да прогони свинете, но те отново ги заобиколиха в ръмжащ кръг. За да ги държат на разстояние, непрекъснато трябваше да размахват прътовете напред-назад. Най-после Лони успя да се наведе и хване крака на Марк. С помощта на Клем дотътра баща си до оградата и го прехвърли отвън.

Бяха тъй запъхтени, че известно време стояха безмълвни и вцепенени. Грухтящите охранени свине се натрупаха край дъските на оградата, загризаха коловете и телената мрежа и ревът им се понесе по-силен от всякога.

Докато Лони бъркаше в джобовете си за кибрит, Клем драсна клечка и я поднесе към главата на Марк Нюсъм.

Гледаха и не вярваха на очите си. Клем духна пламъчето. Онемели и двамата, спогледаха се вторачено в тъмнината. Клем се отдалечи на два-три разкрача и пак се приближи до Лони.

— И все пак, той е. — После седна на земята. — Точно така, той е!

— И аз тъй мисля — отвърна Лони. Не можа нищо повече да каже.

Седнаха на земята от двете страни на трупа с вперени в него очи. Откакто се бяха докоснали до него, той не проявяваше никакви признаци на живот. Лицето, гърлото и коремът бяха напълно изядени.

След малко Клем продума:

— По-добре иди да събудиш Арч Гънард!

— Защо? — сепна се Лони. — Сега не може с нищо да ни помогне. Късно е за помощ.

— Няма значение! — настоя Клем. — По-добре иди го събуди, да дойде да види! Ако чакаш до сутринта, току-виж измислил, че свинете не са виновни. Още сега трябва да го събудиш, нека види!

Клем се обърна към Голямата къща. Мрачните ѝ очертания на тъмното небе го накараха да се подвоуми.

— Този, който държи изполичарите си гладни, трябва да пое гои тук и да погледа, додето тия останки не бъдат заровени в земята.

Лони уплашено подигна очи към Клем. Разбираше, Клем е прав, но му стана страшно да слуша негър тъй да говори за бял.

— Не бива да говориш така за Арч — упрекна го Лони. — Сега той спи. И няма нищо общо с това, тъй както и аз...

Клем късо се изсмя и захвърли пръта между нозете си. След това отново го вдигна и захвана да удря с него по земята.

Лони бавно се изправи. Никога по-рано не беше виждал Клем да се държи така и сега просто недоумяваше. Без дума да продума, тръгна с вдървени нозе в мрака да събуди Арч Гънард.

3

Да събудиш Арч Гънард не беше лесно. Дори когато най-сетне се разсъни, не побърза да стане. Лони стоеше под прозореца на спалнята му, а Арч лежеше в леглото си само на десетина стъпки от него. Лони го чу да се върти и да мърмори:

— Кой те прати да ме будиш посред нощ?

— Как да ви кажа... Клем Хенри е тук... каза, че може би, вие трябва да узнаете всичко.

Арч се превъртя в постелята си и удари възглавницата с юмруци.

— Върви кажи на твоя Клем Хенри, че ще му изкарам червата и то още тия дни!

Лони упорито чакаше. Съзнаваше, че Клем е прав и че Арч е длъжен да стане и да види какво се е случило. Страх го беше да се върне при свинарника и да каже на Клем, че не е събудил Арч. Някак несъзнателно се боеше, че Клем може да нахълта в спалнята и да измъкне Арч от леглото. Ставаше му страшно само при мисълта за това.

— Още ли си вън, Лони? — извика Арч.

— Тук съм, Мистър Арч, аз...

— Ако не ми се спеше толкова, щях да дойда, че да грабна една тояга... не знам на какво бих ви направил!

Лони пресрещна Арч на задните стълби. До кочината Арч мълча. Той вървеше с тежки стъпки и дори не се обърна да види следва ли го Лони. Фенерът му хвърляше дълги хоризонтални лъчи жълта светлина; когато стигнаха до мястото, където Клем пазеше тялото на Марк, лицето на негъра блесна в нощта като излъскан палешник.

— А какво е търсил Марк в свинарника ми посред нощ? — изрева Арч.

Клем и Лони замълчаха. Арч свирепо ги загледа, но очите му все се връщаха на разкъсаното тяло на Марк Нюсън, проснато в нозете му.

— Сега не може нищо да се направи — най-последно отсече той. — Ще почакаме да съмне и ще повикаме гробар. — Той се отдръпна на

няколко крачки. — И преди всичко можехте да изтраете до утре. Нямахте защо да ме будите.

Арч се извърна и косо стрелна Клем. Вперил поглед в очите на Арч, Клем не помръдна.

— А ти, Клем Хенри, какво искаш? Кой ти е разрешил на се приближаваш нощно време до дома ми? Хич не обичам разни черни муцуни да ми се въртят наоколо, освен, ако не съм ги викал!

— Не мога да стоя със скръстени ръце и да гледам как свинете изяждат човека!

— Я си гледай работата! — викна Арч. — И като говориш с мен, си сваляй шапката, да не съжаляваш. Нищо няма да ми струва да те наредя както трябва.

Лони отстъпи. Ставаше опасно. Точно така винаги започваха скандалите между Арч и Клем. Не един път Лони е бил свидетел. Ако Клем обърнеше гръб и си тръгнеше, нямаше нищо да се случи, но понякога той се заковаваше на място и отвърщаше на Арч, както бял на бял.

Дано този път не стане същото, помисли си Лони. Арч бе разгневен, че го събудиха среднощ, а Лони го познаваше — разгневи ли се Арч, при това на негър, способен е на всичко. Наистина никой не бе го виждал да убие негър, но сам веднъж се беше похвалил и разправяше, че окото му нямало да мигне да го стори пак.

— Мисля, че ви е ясно защо са го изяли — рече Клем, като гледаше Арч в лицето.

Арч рязко се обърна.

— На мен ли говориш?...

— Аз само питам.

— Бъди проклет, страхливецо!... — изкрещя Арч.

Той замахна с фенера към Клем. Клем отскочи, но дъното на фенера го удари по рамото и се строши на парчета. Петролът се плисна по земята и горящият фитил го подпали. За щастие газта не заля Клем.

— Но чуйте... — поде Клем.

— Ти ли бе, страхлива негърска муцуно? — спусна се Арч. — Ще те науча аз как се отговаря! В последно време си навирил един нос!... Стига съм те търпял! Свърши се вече!

— Мистър Арч, аз... — продума Лони и пристъпи напред, почти помежду им. Никой не го чу.

Арч направи крачка назад и се вгледа в припламващия по земята петрол.

— Много добре знаете защо са го изяли свинете — продължи Клем, без да отстъпва. — Бил е толкоз гладен, че от глад не е могъл да заспи, станал посред нощ и се добрал дотук в тъмнината да намери нещо за ядене. Може би е искал да намери бараката дето опушват месото. Но и така да е, няма никакво значение. Гладувал е като всички, които ви работят, а е толкова стар, че не се е сетил къде да подири храня, освен в бараката. Много добре знаете, че тъкмо така се е изгубил в мрака и е попаднал в кочините!

Газта напълно угасна. На светлината на последното пламъче Арч се наведе и грабна пръта, който Лони бе захвърлил. Вдигна го над главата си и с все сила замахна към Клем. Клем се сви, но Арч веднага пак замахна, Клем не успя да се отдръпне, прътът се стовари върху ръката му, малко над лакътя. Ръката увисна безжизнена.

— Ти ли, страхлива негърска муцуно? — провикна се Арч. — Дойде ти времето, копеле черно! Отдавна дебнех да ти видя сметката! Сега ще те науча аз тебе, та цял живот да ме помниш!

Клем опипа земята с нозе да намери другия прът, докосна го, наведе се и го взе. Не се опитваше да удари Арч, а само държеше пръта пред себе си — да отбива ударите на Арч, и се закова на мястото си, без да отстъпва ни крачка.

— Хвърли тоя прът! — заповяда Арч.

— Да не мислите, че ще се оставя да ме биете! — отвърна Клем.

— Бога ми, точно това исках да чуя! — Арч сви устни. — Твоят час удари, черно куче!

Той се нахвърли още веднъж върху Клем, ала Клем се затича към хамбара. Арч се спусна подир него, но след няколко крачки спря, захвърли пръта и се завтече към къщата.

Лони приближи оградата, мъчейки се да реши какво да прави по-нататък. Разбираше, че не трябва открито да взема страната на един негър, въпреки че Клем му бе помогнал, въпреки че бе наговорил на Арч неща, които измъчваха и самия него, но които той не смееше да изкаже. Лони беше бял и за да спаси живота си, за нищо на света не трябваше да се опълчва срещу Арч.

Скоро в един от прозорците на Голямата къща проблесна светлина. Лони чу виковете на Арч и разбра, че буди жена си. Като

видя, че жена му пристъпва към телефона, Лони изведнъж се досети какво се готви. Тя викаше съседите и приятелите на Арч. Разберат ли каква е работата, те охотно биха се надигнали и среднощ.

Изад хамбара го викаше Клем. Лони излезе от двора и се запъти нататък.

— Какво има, Клем?

— Мисля, че краят дойде — прошепна Клем. — Арч Гънард ги плещи такива само когато е озверен. Точно тъй приказваше и на времето, като отведе Джим Мофии в тресавището. Джим така и не се върна оттам.

— Арч няма да ти стори нищо подобно — отговори развълнувано Лони, но сам не си повярва.

Клем замълча.

— Може би додето му помине и поохладнее, най-добре да се скриеш в тресавището — продължи Лони. — Може би си прав, Клем.

Очите на Клем се впиха в него като нажежени железа.

— Няма да има никаква полза, освен, ако не ми помогнеш. Няма ли да ми помогнеш? — рече Клем.

Когато смисълът на това предложение достигна до съзнанието му, Лони потрепери. Както беше гърбом към хамбара, тон се облегна на стената и пред очите му се завъртяха черни и бели кръгове.

— Няма ли да ми помогнеш? — повтори Клем.

— Не знам Арч как ще погледне на това? — запъна се Лони.

Клем се отдалечи. Застанал с гръб към Лони, той се загледа през полето към хижите — там някъде беше неговият дом.

— Ще се скрия в оная горичка, там ще стоя, додето се изморят да ме търсят — Клем се обърна към Лони.

— По-добре иди другаде — смутено каза Лони. — Познавам Арч Гънард. Науми ли си нещо, мъчно е да се разправят с него. И да искам, не мога да го възпра. Май ще е най-добре, ако изобщо се махнеш от тук, Клем.

— Не мога да оставя семейството си — ето го, оттатък полето...

— Но ако не се махнеш, той ще те пипне!

— Помогнеш ли, няма да успее. Аз само ще се скрия и оная горичка. Ти ще сториш това за мене, нали? Аз как ти помогнах да откриеш баща си в свинарника?

Като се вслушваше в гласовете откъм Голямата къща, Лони кимна.

— Ако речеш да се застъпиш за мене, ще ида да се скрия в горичката и ще чакам да им мине. Ти няма да им казваш къде съм. Можеш да ги заблудиш, кажи, че съм избягал към тресавището. Без кучета няма никога да ме намерят.

— Добре — заслушан в шумовете на къщата, отвърна Лони. Не искаше да го намерят до хамбара, защото Арч можеше да го обвини, че е разговарял с Клем.

Още недочакал отговора на Лони, Клем се обърна и потъна в нощта. Лони тръгна подире му, сякаш внезапно бе променил решението си, но Клем бе изчезнал. Лони постоя така и след малко дочу шумоленето на шубраците в горичката, на четвърт миля оттук. Когато и то заглъхна, Лони заобиколи хамбара и изведнъж се намери пред Арч. Арч идваше от къщата с двуцевната си пушка в едната ръка и фенер в другата. Джобовите му се издуваха от патрони.

— Къде се дяна този проклет негър? — запита той. — Накъде отиде? Лони отвори уста, но думите се спряха. — Нима не знаеш накъде отиде?

Лони пак се опита да каже нещо, но издаде някакъв неясен звук. И като разбра, че кимна утвърдително, цял потрепери.

— Мистър Арч, аз...

— Това ми стига — каза Арч. — Това ми трябваше. Дадли Смит, Том Хокинс, Франк и Дейв Хауърд и другите пристигат всеки миг. А ти ще останеш тук, да ни покажеш къде се е скрил.

Лони напразно се мъчеше да проговори. Посегна да улови Арч за ръкава, но Арч забърза към предния двор. Скоро по пътя профуча автомобил. Фаровете му осветиха целия двор — и свинарника, и къщата, и всичко наоколо. Лони си помисли, че това е сигурно Дадли Смит, тъй като неговата къща беше най-близо, само на половин миля. Докато колата завиваше в алеята, от горната и от долната страна на пътя се зададоха още няколко автомобила.

Лони вдигна поглед и съзря Франк Хауърд да пълни пушката. А беше обещал на Клем да не казва. Искаше му се да вярва, че Арч Гънард само ще набие Клем и нищо повече.

Клем не бе извършил нищо, за да го линчуват. Не бе изнасилил бяла жена, не беше стрелял в бял мъж; само бе възразявал на Арч с

шапка на глава. Но Арч беше тъй разлютен, че можеше всичко да направи; тъй разгневен на Клем, че не би се спрял и пред линч.

Преди да ги усети, мъжете се стълпиха около него. Хванал го здраво за ръката, Арч викаше в лицето му.

— Мистър Арч, аз...

В светлината на мътното утро Лони ги разпозна всички. Бяха възбудени, като че цяла нощ бяха гонили лисица, която едва сега са успели да спипат на тясно. Пушките им и револверите, затъкнати в поясите, бяха готови да сеят смърт.

— Какво става с тебе, Лони? — изкрещя в ухото му Арч. — Събуди се и кажи къде се скри Клем Хенри! Ние сме готови!

Лони изтръпна. Уплаши се, че Арч ще го принуди да им ката си с дванайсетмилиметрови жълти патрони. Франк се наведе към него, да чуе къде се крие Клем.

— Нали няма да убиете Клем, мистър Арч? — попита Лони.

— Няма да го убием? — повтори Дадли Смит. — Ти какво си мислиш, тоя случай съм го чакал толкова време! Откакто е дошъл във фермата, мръсният му негър, все си го търси. Проклето животно, пада му се!

— Но Клем не е чак толкова виновен... започна Лони. — Ако баща ми не беше попаднал в свинарника, Клем нямаше да има нищо общо с тая история. Само ми помогна, това е всичко.

— Млъкни, Лони! — извика някой. — Какво си се толкова оплел, че не знаеш какво говориш. Или искаш да се застъпваш за негър?

Хората го притиснаха тъй плътно, че той се уплаши да не го смачкат. На всяка цена трябваше да глътне малко въздух, да поеме дълбоко дъх, да се измъкне от тълпата.

— Да, така е — каза Лони.

Чу се, че говори, но не разбра какво казва.

— Но Клем ми помогна да намеря баща си. Нали се изгуби, като търсел нещо за ядене.

— Млъквай, Лони! — отново се обади някой. — Млъквай, мръсен глупако!

Арч го сграбчи за рамото и тъй го разтърси, че зъбите му затракаха. Едва сега Лони схвана какво бе казал.

— Слушай, Лони! — викна Арч. — Ти сигурно не си с всичкия си — иначе, ако умът ти беше, дето му е мястото, нямаше да говориш

като негролюбец; много добре разбираш, нали?

— Да, така е — потвърди Лони, разтреперан от главата до петите. — Разбира се, не искам да приказвам така.

В рамото, където се впиха силните пръсти на Арч, усещаше болка.

— Към тресавището ли отиде? — попита Дадли Смит. — Кажи, Лони!

Лони се помъчи да поклати глава; сетне закима... Пръстите на Арч се забиха в тънкия му врат и той погледна мъжете с обезумели очи.

— Къде се скри Клем? — настояваше Арч, а пръстите му стягаха ли стягаха.

Лони направи две-три крачки към хамбара. Спря се, но мъжете отново го изтласкаха нататък и той не видя как се намери далеч зад постройката.

— Е, Лони — каза Арч, — сега накъде?

Лони посочи горичката, оттатък ручея. Тресавището се намираще в обратна посока.

— Каза, че щял да се скрие в оная горичка, някъде покрай потока, мистър Арч. Сигурно е вече там.

Лони усети, че го помитат напред и се запрепъва в неравната земя, като се стараеше да не го блъснат и стъпчат. Всички мълчаха и сякаш всички се движеха на пръсти. Сивата светлина на ранното утро показваше пътя и в същото време все още ги прикриваше.

Малко преди да стигнат края на гората, мъжете се разделиха на две и Лони се видя в кръга, който постепенно се затваряше около Клем.

Лони остана сам. Нямахше кой да го спре, но и не можеше да се движи — ни напред, ни назад. Сега му ставаше ясно какво е извършил.

Клем сигурно се е покачил на някое дърво. Но сега вече са го обградили от всички страни. И ако дръзнеше да пробие пръстена, шиха да го застрелят като заек.

Лони седна на един пън и се напрегна да измисли нещо. След няколко минути слънцето щеше да изгрее и тогава щяха да доближат потока, да се доберат до Клем. Нищо, нищо не би могло да го спаси от всички тия пушки и пистолети. На няколко пъти Лони съзря през гъстака пламъчета на кибрит: легнали на земята, мъжете дебнеха. До

ноздрите му достигна мирисът на цигарен дим и той се запита дали Клем, където и да се е скрил, няма да го надуши. Наоколо все още не се чуваше нищо. Лони знаеше, че Арч Гънард и останалите очакват слънцето, което след малко щеше да се покаже зад гърба му, на изток.

Беше вече достатъчно светло и можеше ясно да се видят неравната земя, преплетените шубраци, попуканата кора на боровете.

Мъжете бяха почнали да пълзят напред с вдигнати пушки, сякаш преследват елен. Гората не бе голяма и живият кръг скоро щеше да достигне другия край. Все още имаше вероятност Клем да се е измъкнал от кръга преди пукването на зората, но Лони почувствува, че това не е така, че Клем е тук. Взе да му се струва, че Клем е тук именно защото сам той го беше изпратил в горичката, за да могат полесно да го открият.

Лони усети, че се движи напред, повлечен от стесняващия се кръг. Изведнъж видя наоколо неясните очертания на другите. Преминавайки от дърво на дърво, те претърсваха с очи гъстите зелени върхове на боровете.

— О, татко, татко! — дрезгаво прошепна той.

Като се заглеждаше в храстите и върховете на дърветата, Лони извървя още няколко крачки. Но щом отново видя другите, разбра: те не търсеха Марк Нюсъм!

Пълзенето овладяваше тялото на Лони. Подскачаше на пръсти, навеждаше се — също като на лов за зайци, само че без пушка. По едно време отново забрави какво търси тук. Нозете му го носеха напред, на скокове, и след всеки скок се движеше все по-бързо. Приведе се тъй ниско, че почти докосваше земята с пръстите на ръцете си. Сега вече не можеше да спре и се понесе с кръга на мъжете.

Петнайсетимата се приближаваха все повече и повече. Зазори се и не беше мъчно да се различат стрелките на часовник. Слънцето вече обагреше небето горе високо.

Лони ги изпревари. Не смогна да се удържи. Силата в нозете му беше по-голяма от желанието да спре. От толкова дълго време не бе имал възможност да купи патрони за пушката си, че дори беше забравил колко много обича да ходи на лов.

Шумът на непрестанното пълзене стана ритъм, който затупа в ушите му.

— Ето го, кучия син! — някой изкрещя и изсъхналите клончета на шубрака дружно изпрацяха. Лони се втурна напред и стигна дървото заедно с другите.

Видя ги до един с вдигнати пушки, а горе, далече в небето, се откри остро очертаното лице на Клем Хенри, обляно от лъчите на изгряващото слънце. Тялото му се притискаше о нежния върхар на бора.

Лони не разбра кой стреля пръв, но никой не закъсня. От пушките и револверите се разнесе оглушителен рев, огън и дим обвиха стъблото на дървото.

Затвори очи: достраша го да погледне лицето в клоните. Стрелбата продължаваше без прекъсване. Клем се притисна до дървото с всички сили и тогаз, сякаш някъде далеч се бе разцепило дърво, върхът заедно с Клем се понесоха с трясък през долните клони към земята. Разперено и разкъсано, тялото се просна на тревата с глух удар, от който сърцето на Лони замря.

Стрелбата се поднови и той се хвана за най-близкото дърво да не падне. При всяка градушка от олово, която се изливаше от вси страни, сгърченото тяло се мятеше насам-натам като торба с котенца, в която стрелят с картечница. От земята се надигна облак прах със задушаваща миризма на изгорял барут и се понесе над главите им.

Лони не запомни колко продължи стрелбата. По едно време осъзна, че тича от дърво на дърво, че прегръща грубата борова кора, че обезумял се препъва, завтекъл се към полето. Когато най-сетне излезе на открито, небето от сиво беше станало червено. Залитайки над коравите буци на разораното поле, той тичаше нататък, без да откъсва очи от къщата, белееща се някъде далеч пред него.

В един миг падна и разбра, че е почти невъзможно да се изправи отново на крака. Успя само да застане на колене, с лице към кръглото червено слънце. Топлината му даде сили и той се надигна отново, мълвейки неразбираеми думи: опитваше се да говори неща, за които никога по-рано не беше помислял.

Хети го чакаше на двора. Бе дочула изстрелите в гората; бе го видяла да се препъва в коравите буци на полето; бе го видяла да пада на колене пред изгряващото слънце. Цяла разтреперана, Хети се втурна към него да разбере какво се е случило.

Намерил се в двора си, Лони погледна през рамо назад. Мъжете прескачаха оградата на Арч Гънард. Жената на Арч стоеше на верандата и нещо им говореше.

— Къде е баща ти, Лони? — попита Хети. — И за какво беше тая стрелба в горичката?

Лони се олюля и щом се добра до верандата, рухна на стъпалата.

— Лони! Лони! — разтърси го Хети. — Опомни се, кажи, за бога, какво има! Досега не бях виждала такива страхотии.

— Нищо — каза Лони, — нищо.

— Но щом няма нищо, защо не идеш до Голямата къща да поискаш малко месо? Малко жилаво месо. Няма какво да сготвя за закуска. Кой знае как е огладнял баща ти, след като е бил цяла нощ на крак.

— Какво? — Лони скочи, а гласът му се превърна в крясък.

— Как какво, само ти казах да идеш до Голямата къща за малко месо, Лони.

Той я хвана за раменете.

— Месо? — извика Лони и грубо я разтърси.

— Да — изненадана тя се отдръпна. — Не можеш ли да помолиш Арч Гънард за малко месо?

Лони се отпусна на стъпалата тежко. Ръцете му паднаха между разтворените колене и брадата му се заби в гърдите.

— Не — едва чуто каза той. — Не! Не съм гладен.

АВТОМОБИЛЪТ, КОЙТО НЕ ВЪРВЕШЕ

Мол Андерсън се намести до кучето върху задната седалка на автомобила и засвири с банджото. Седнала под навеса на хотел Пенъбскот, Сайни го слушаше и се люлееше и а стола. Беше посред лято, горещо, задушно. По всичко личеше, че още преди мръкнало от запад ще връхлети буря. От време на време западният вятър се спускаше на пристъпи по улицата и подгонваше кълба от прахоляк, досущ като жълти балончета.

Мол работеше във фабриката за бобини, до само през лятото, не се задържаше там цяла година. Затова дойдеше ли зима, отиваше в гората и не се връщаше до пролетта. Лятос, щом Сайни се покажеше на верандата пред хотела, повече му харесваше да живее с кучето си в колибата и да свири на банджо.

Мол задрънка небрежно на банджото. А там, на верандата, Сайни се люлееше на стола все по-бързо.

Д и н г-а-л инг дран дрън... дий г-а-л и н г дран д р и н!

Мол, комуто вейки, които не го обичат, викаха „оня проклет швед“, беше отличен секач. Във фабриката обаче работеше лошо. Просто не искаше да работи през лятото. Фабриката произвеждаше бобини и сега Мол трябваше да е там, да преглежда дървените блокчета, преди да са отишли в стругарното; но Мол не обичаше да работи цяла година.

Сайни пък държеше хотел Пенъбскот. Всъщност това беше ханче за дърварите. Като слизаха в градчето да похарчат припечелените в горите пари, мъжете отсядаха в него. Сайни нямаше помощници. Не й трябваша.

Динг-а-линг дран дрън... динг-а-линг дран д р и н!

Мол свиреше за Сайни. Двамата никога не бяха си говорили. Можеше да се каже, че се е родил ням — почти не използваше езика си. Приказвай му, ако щеш, цял час — няма и думица да издума.

Сайни се шмугна в кухнята и след малко изнесе кокал за кучето на Мол. Мол отвори вратата, кучето се хвърли на кокала и скочи

обратно в автомобила. Сетне се сви на седалката до Мол и заблиза. Мол свиреше на банджото мелодия за Сайни.

Д и н г-а-л инг дран дрън... дин г-а-л инг дран д р и н!

В пет часа Сайни се прибра да приготви вечеря. Мол остави банджото на седалката, слязоха с кучето и забута автомобила по улицата към сайванта край бараката, в която живееше. Автомобилът не вървеше сам. Една зима, докато Мол беше в горите, някой се беше промъкнал в сайванта и откраднал мотора. Като се върна напролет Мол, който знае как, навикна да добутва автомобила до хотела, сядаше в него и свиреше на банджо за Сайни.

Мол добута колата до бараката. Тук го чакаше надзирателят. А Мол не можеше да го търпи.

— Здравей, Мол! — извика Скот, надзирателят. — Имам добри новини за тебе.

— Не желая да ти слушам новините.

Мол си знаеше — Скот пристигне ли в бараката, то е, за да изтръгне от него още малко труд. Никой в горите не обичаше Скот.

— Събирай си нещата, Мол. Утре сутрин в четири тръгваме за гората.

— По дяволите и ти, и гората, и всичките ти проклети бобини! — викна Мол и тръшна вратата на сайванта. Нямаше по-сигурен начин да заставиш Мол да проговори — ядосай го. Но да го ядосваш беше опасно — досега бе изгонил половин дузина надзиратели от тия места. Тъкмо да ги пипне на тясно, избягваха в Канада.

Скот пое обратно по пътя и не се обърна нито веднъж. Скот беше храбър надзирател.

Мол се прибра в бараката и блъсна вратата. В очакване на вечерята кучето се сви под масата.

Всички в горите бяха чували за Мол Андерсън. Преди всичко, от Рангли до Карибу нямаше по-добър свирач на банджо. Освен това Мол беше един от най-добрите секачи. На онова място, дето искаше да падне отсеченото дърво, забиваше кол. Дървото падаше и вкарваше кола в земята. На работа тръгваше с две брадви. Нагорещи ли се едната, ще я захвърли, другата ще грабне. Дайте на двама души триони, брадви, всичко, каквото си поискат, и ги поставете едновременно с Мол да секат. Дървото на Мол ще е повалено, преди да

се е разклатило другото. Ето защо на Мол плащаха за осем работни дни в седмицата, а другите получаваха само за шест.

Но сега беше лято и Мол не искаше да отива в гората, преди да е настъпила зима. През лятото обичаше да се навърта в града и да свири на банджо пред хотел Пенъбскот. Ала фабриката имаше нужда от блокчета и Мол трябваше да сече трупи. Нищо по-глупаво от това, да накараш човек да работи по това време на годината!

На следната утрин Мол се отправи с групата нагоре по реката, а на другия ден почна да сече дървета. Кучето и банджото останаха в къщи.

Бригадата прекара в гората три седмици и на третата седмица хората взеха да роптаят. Още в началото Скот обеща, че след две недели ще се върнат. На края на третата седмица Мол побесня. Скот бе решил да ги задържи още един месец. В началото на четвъртата седмица Скот се видя принуден да внимава и да се пази. Можеше да му се случи нещо. Току-виж някое дърво се строполило отгоре му.

— Хайде да потопим кучия син в реката! — предложи един от секачите.

— Да го вържем за някой дънер — да го изядат рисовете! — каза друг. — Тоя бързлив задник няма да се удави: той си е жаба по рождение.

— Мол ще го спипа тия дни под дървото си — каза Сандерсън, бригадирът. — Дайте го на Мол!

Мол подвиг крака, седна и нищо не каза.

Скот беше достатъчно благоразумен и като се прибереше в колибата си след вечеря, не се показваше до сутринта. Знаеше си, че за пет минути с него може да бъде свършено.

Но ето, че в края на шестата седмица Скот, както досега, си беше все още цял-целеничък. Старателно се пазеше, като шаваше из гората и след мръкнало се скриваше.

В това време двама от дърварите решиха: Скот не Скот, да избягат от гората. Никому нищо не казаха и се приготвиха да се измъкнат сами. Скот си беше в бараката, миеше се за обед, а те двамата се довлякоха до реката и отплаваха с едно кану.

Няколко минути по-късно всички седнаха на масата и Скот забеляза, че ги няма. Извика Мол и още един секач и тримата се втурнаха към реката. Бегълците бяха вече на половин миля по

течението и гребяха като луди. Стърчаха прави в лодката, внимаваха да не се натъкнат на потънал дънер или камъни, а ръцете и греблата им се мятаха като крила на вятърна мелница, връхлетяна от смерч.

— Взимай едно кану, Мол, викни си един човек да ти помага и да ми доведеш тия проклети канадци! — заповяда Скот, ругаеше и тъпчеше по брега.

Мол махна на най-близкия от мъжете и без да рекат дума, отплаваха. От всички в лагера Мол беше й най-големият, и най-силният. Другият само управляваше.

На около две и половина мили оттук реката течеше права, без завои. Пролетно време и лете свличаха по нея трупите до фабриката. Зиме замръзваше на дълбоко, покриваше я четири педи лед и тогава на отиване и връщане дърварските бригади минаваха по нея.

Скот прати да му донесат бинокъла.

Мол и другият се впуснаха по реката след бегълците. И в двете лодки хората въртяха веслата като безумни. Лодката на Мол се носеше над водата с бясна скорост. Нямахше съмнение, още миля и ще настигне другите. Мол и другарят му на кърмата приклегнаха, за да бъдат по-близо до водата. Тяхното кану летеше по течението, а бялата пенеста следа след него се разтягаше до двата бряга. Донесоха на Скот бинокъла.

— Ще ги науча аз тия проклети канадци как се бяга от работа! — извика Скот и отскубна бинокъла от ръцете на човека.

Двете лодки се приближиха на дванайсет дължини една от друга. Първата се беше отдалечила на около миля и четвърт. С всеки мощен удар на веслото Мол я настигаше. Скот долепи бинокъла до очите си и застина. Дърварите се струпаха край брега да видят как Мол ще настигне другите и напържаха очи в далечината. Струваше си да се погледа: Мол сигурно ще им подържи главите под водата и преди да се удавят, ще ги метне на лодката и ще ги доведе обратно. Скот им бе измислил вече такава работа, че всякакво упорство щеше да им се изпари от главите.

Лодката на Мол съвсем се приближи до първата. Бегълците продължаваха да гребат е всичка сила, но Мол потапяше веслата все по-бързо.

В следващия миг лодките застанаха нос до нос, на едно гребло разстояние помежду си. И тогаз в настъпилата суматоха всички видяха,

че Мол ги задминава, а първата лодка остава зад него на цяла дължина.

— Мръсната му кожа, син майчин!... — изпсува Скот и запрата бинокъла в скалите. Беше тъй разгневен, че и да приказва не можеше. Мол го бе надлъгал! Той извика на мъжете наоколо и ритна е ярост счупения бинокъл на брега. — Кучи син, неговата...!

И двете лодки изчезнаха от погледа. Сега вече втората се намираще на половин миля пред първата.

Скот заповяда на секачите да се върнат в гората. Като остана сам, той тръгна бавно към лагера. Мол Андерсън го беше изиграл, и то тъй ловко!

На следния ден Мол се прибра рано след обед в къщи и отвори вратата на колибата. Кучето спеше под бараката и щом го надуши, скочи. Мол запали огън — да сготви нещо — и за себе си, пък и за кучето.

Хапнаха, после Мол взе банджото и избута автомобила от сайванта, по улицата, до хотел Пенъбскот. На верандата в стола-люлка седеше Сайни. Като видя Мол да бута насам автомобила, тя се облегна и се залюля още по-бързо.

Пред хотела Мол спря. Отвори вратата, преместиха се с кучето на задната седалка, сетне тръшна вратата и грабна банджото. Мол засвири за Сайни.

Кучето се сви и заспа. Мол задрънка небрежно:

Ди н г-а-л инг дран дрън... дин г-а-л и н г дран д р и н!

Доволна, че Мол е пак в града, Сайни се люлееше напред-назад и му се усмихваше.

Мол се намести и подпря нозе на предното облегало. Сайни изнесе кокал за кучето, Мол отвори вратичката, кучето се хвърли на кокала, скочи обратно в автомобила и заблиза. Мол дръпна вратата и отново взе банджото.

Ди н г-а-л инг дран дрън... дин г-а-л инг дран дрин!

Мелодията полетя към верандата на хотел Пенъбскот, понесе се по улицата и нагоре и надолу, на всички страни.

КЪСНА ПРОЛЕТ

Мери Джейн разбра, че с Дейв нещо не е в ред, но, господ да спаси душата ѝ, не успя да открие какво му е. Повече от месец Дейв се държеше странно. Върнеше ли се в къщи, ставаше неспокоен, раздражителен, хапваше набързо и както и да го придумваше, все ще остави нещо в чинията. Оправдаваше се, че не бил гладен, но за Мери Джейн беше ясно, че причината е друга. Имаше нещо.

За всичко Дейв обвиняваше времето. Април свършва, утре ще почне май — казваше той, — а зимата още не си е отишла. Топенето трябваше да захване още преди един месец, но вместо това половин метър сняг покриваше земята, а термометърът упорито си стоеше под нулата. На всичко отгоре изглежда пак щеше да вали.

Мери Джейн му припомни как преди три години пролетното разтопяване почна едва в началото на май. Според нея нямало да минат два-три дни, и ледът в езерото щял да се разтопи.

Мери Джейн не виждаше отде накъде времето може да има нещо общо с настроението на човека.

Вместо да се оправя, Дейв ставаше все по-лош. Ще се върне вечер, след като целия ден се е блъскал в дъскорезницата, и хапнал надве-натри, скачаше и отново се втурваше навън. Всеки вторник в салона на Грейндж устройваха танцови забави, в петък прожектираха филм. В останалото време от седмицата човек нямаше де да иде вечер. В петък Мери Джейн ходеше на кино, а имаше ли танци, ходеше и на танци. В останалите вечери си седеше в къщи и плетеше дантела. А Дейв от известно време излизаше всяка вечер.

— Защо не останеш една вечер, да седнеш пред огъня, вестника да прегледаш? — попита го тя и на челото ѝ се появи тревожна бръчка, която той на времето тъй много харесваше.

— Ходи ми се някъде — отговори той. Казваше това всеки път.

Тя сложи вечерята, Дейв се отпусна на стола си.

— Дейв, държиш се като момче на дванайсет години — укорително почна тя. — Едно време като исках да ходя на танци или на

кино в Грейндж, ти искаше да си стоим в къщи. Сега излизаш всяка вечер и ме оставяш сам-самичка. Какво те е прихванало?

— Зимите — рече той, — зимите стават все по-лоши. Да бяхме сега в Калифорния или на юг във Флорида например... Там хората не си губят времето половин година с ледове и снегове.

Мери Джейн се отказа да разговаря с Дейв. Попиташе ли го от какво е тъй неспокоен вечер, той все зимите ругаеше и заявяваше, че иска да отиде там, дето нямало зима. Каква полза от приказки! Дейв не й обръщаше никакво внимание. Все за друго си мислеше.

След два дни падна нов сняг, цяла педя. Почна да вали към осем сутринта, Дейв току-що бе отишъл в дъскорезницата. Към шест вечерта престана и върху половинметровия вече сняг се стелеше една педя нов.

Мери Джейн очакваше с нетърпение вечерта. Не защото искаше по-скоро да се стъмни, а защото от нея се Поеше повече от всичко друго на света. Знаеше — Дейв ще се прибере, ще ругае зимата и снега. После, ял не ял, ще скочи и ще поиска да излезе. Чуваше точно всяка дума от устата му.

Стана тъй, както предполагаше — Дейв остави вилицата по средата на вечерята и се изправи. Отиде в съседната стая да си вземе шапката и мушамата, после излезе в преддверието да си обуе високите обувки. Тя не се стърпя, изтича при него.

— Къде отиваш, Дейв?

— Излизам да се поразходя — раздразнено отвърна той. — Излизам. Ще се върна след малко.

Дейв се измъкна и затвори вратата. Тя долови скърцането на снега под краката му — отиваше към пътя. Като стигна там, скърцането престана. Мери Джейн разбра — нагазил е в дълбокия сняг и сега псува ли псува зимата.

Като изми чиниите и подреди кухнята, Мери Джейн се прибра в стаята и седна пред камината. Много работи й минаваха през ума от две-три седмици насам и колкото повече мислеше, толкова повече се тревожеше. Имаше нещо смуцаващо.

В последно време все по-често се сещаше и за учителката, която живееше под наем у Максуелови. Беше у тях още от началото на зимата, но Мери Джейн я видя едва през януари — много млада за учителка и много хубава да живее на село. Казваше се Флора Дън.

Спомни си, че Дейв пръв ѝ спомена за нея. Според него била някъде между седемнайсет и деветнайсет. Повече Дейв нищо не рече, но оттогава Мери Джейн се замисли. Предишната учителка изгониха, защото много си рисувала лицето. Флора Дън не беше такава. Толкоз млада тя и без грим си беше хубава.

Неочаквано Мери Джейн подскочи, навлече дебели дрехи, отиде в яхъра и запрегна коня в шейната. След това внимателно откачи звънците. И без туй мислите ѝ пречеха, та не ѝ беше много до звънчетата на коня. При това тази вечер дрънкането на звънчетата щеше да ѝ пречи. Свали ги и ги остави на седалката.

Подкара по пътя и стигна къщата на Максуюлови. Обиколи я петшест пъти, на седмия спря до едно дърво и върза коня. Стана ѝ студено и за да се стопли, взе да се разхожда напред-назад.

Като почака двайсетина минути на пътя, Мери Джейн забеляза, че Флора се качи в стаята си и угаси лампата. Две минути по-късно от къщата се измъкна някаква фигура и закрачи през снега към пътя. Мери Джейн позна Флора. Беше сигурна, че е тя.

Застанала до коня и шейната, тя проследи Флора, която прекоси пътя и се спусна по хълма към консервната работилница при езерото. Мери Джейн тръгна подире ѝ в снега. Луната не се виждаше, но облаците бяха редки и бе достатъчно светло, за да не я изпуска от очи.

Когато стигна работилницата, Флора отвори вратата — беше отключена, — влезе и след няколко минути се върна, застана на прага и се загледа към езерото, сякаш очакваше някой да се зададе откъм леда.

Мери Джейн се скри зад едно дърво. По едно време някъде откъм езерото се изсвири и почти в същия миг Флора отвърна на сигнала. Мери Джейн чакаше. Знаеше, че по леда на езерото върви Дейв. Знаеше още, че идва насам, към работилницата.

Дейв излезе на брега и се качи по стъпалата на работилницата. С пристигането му Флора потъна вътре и Мери Джейн повече нищо не видя. За един миг се намери пред работилницата и предпазливо изкачи стъпалата. Вратата беше затворена, но не заключена. Отвори я лесно, без звук. Дейв и Флора бяха запалили свещта, закрепена на масата, дето белеха плодове. Светлината не беше особено силна и не всичко се виждаше, но тя лесно разпозна Дейв и момичето. Шепнеха си нещо в ъгъла зад казаните.

Мери Джейн тръшна вратата и посегна към въжето, което видя да виси зад вратата.

— Кой е там? — обади се уплашеният глас на Дейв.

Флора изпищя.

Мери Джейн се спусна към ъгъла. Шибна Дейв през лицето, Флора през краката.

— За бога, Мери Джейн — примоли се Дейв, като позна лицето ѝ на светлината на свещта. — Моля ти се, Мери Джейн, не прави глупости!

— Значи до гуша ти е дошло да чакаш края на зимата, а? — развика се тя. — Неспокоен си бил поради зимата, а?

Тя го заудря с въжето по страните и раменете, но към Флора не посегна. Флора се улови за ръката на Дейв и се притисна до него. Като я видя, Мери Джейн още повече се разгневи. Дръпна се назад да удари момичето, но Дейв измъкна въжето от ръката ѝ.

— Какво ти става, Мери Джейн? — извика той. — Да не съм те видял да посягаш към нея!

— Затваряй си устата, Дейв, ще ѝ дам аз да се разбере! Додето е жива, няма да помисли женени мъже да закача.

Дейв хвана ръцете ѝ. Щом я допря, Мери Джейн се отпусна и едва ли не падна на пода.

— Ако обещаеш, че няма да се срещате с Дейв, няма да те издам — обърна се тя към Флора. — Но ако не обещаеш, и двамата ще ви поведе и ще обадя на Максвел всичко — къде съм ви сварила, какво сте правили. А кажа ли, още утре ще изхвъркнеш от училището. А догодина, ако нямаш ум в главата, ела пак в същото училище.

— Обещавам — умолително каза Флора, — обещавам да не се срещаме повече. Само не казвайте на мистър Максвел, никому не казвайте!

— Добре, да си вървим — каза Мери Джейн. — Хайде!

Заизкачваха се по хълма към пътя. Дейв вървеше пръв, след него Мери Джейн, последна Флора. Щом стигнаха пътя, Флора изтича към къщата, без да се обърне.

— Да се прибираме, Дейв — подкани го Мери Джейн и го поведе към шейната. И двамата мълчаха. Пресякоха селото. При яхъра Дейв разпрегна коня, а Мери Джейн влезе в къщи.

Когато и той се прибра, Мери Джейн прелистваше алманаха. Дейв се направи, че му е все едно защо го е разтворила.

— Дейв — обади се Мери Джейн и му подаде книгата, разтворена на месец април, — в алманаха пише, че от 20-ти в северните краища на Нова Англия почвало голямото пролетно топене. Утре сме двайсети. Не знаеше ли това?

— Къде, къде пише? — нетърпеливо попита той, пое алманаха и го обърна тъй, че да не си тъмнее. — Наистина ли пише, че от утре почва пролетното топене?

ТОПЛАТА РЕКА

Автомобилът спря до висящия мост и шофьорът ми показва къщата на отвъдния бряг. Платих за пътя от гарата, която остана на две мили зад нас, и слязох от колата. Тя отмина и останах сам в студената нощ. В долината блещукаха далечни светлини — същински звезди, — а под мен, зелена и топла, течеше широката река. Планините се издигаха наоколо като купища черни облаци в нощта; погледнах право нагоре, към небето, и едва сега забелязах неясните отблясъци на залеза.

Мостът заскърца, залюля се в ритъма на стъпките ми и след миг тъй силно се заклати, че трябваше да ускоря крачки, за да се движа в такт с това огромно, надвиснало над реката махало. Най-сетне видях отсрещния бряг — там планината се спускаше косо и се скриваше под топлата вода, — стиснах чантата си по-здраво и с всички сили се затичах нататък.

Страхът не ме напусна дори когато под нозете ми изхрущя пясъчната пътека. Знаех, денем бих минал по моста, без да се уплаша, но през нощта, в този непознат край е черни планини, които се извисяваха около мен като исполински кули, и тази широка зелена река отдолу, ръцете ми не можеха да не потреперят, сърцето — да не затупти по-силно.

Къщата намерих лесно и се присмях на себе си, задето се уплаших от реката и побягнах от нея. Като премине моста, човек се изпречва пред къщата; дори да не бях я видял, Гретхен щеше да ме повика. Тя стоеше на стъпалата на покритата веранда и чакаше. Чух познатия глас да ме вика на име и се засрамах: бях изпитал страх от планините и от голямата река.

Тя изтича да ме посрещне и развълнувано ме попита:

— Уплаши ли се от моста, Ричард?

После ме хвана за ръката с две ръце и ме поведе по пътеката нагоре към къщата.

— Признавам си, да, Гретхен, но все пак нали минах...

— Първият път всички се боят — каза тя, — но после ти се струва, че ходиш по въже. Като малка обичах да ходя по въже. Ти не си ли опитвал, Ричард?

— Опитвал съм. Само че много отдавна и вече съм забравил.

Достигнахме стъпалата и се изкачихме на верандата. Гретхен отвори вратата. Вътре някой ходеше с лампа в ръка. Когато лампата се показа, видях на светлината ѝ двете сестри на Гретхен.

— Това е по-малката, Ан, а тази — Мери.

Продумах нещо и влязох. Бащата на Гретхен седеше на масата: той отмени лампата да ме разгледа по-добре. Виждах го за първи път.

— А ето и татко — каза Гретхен. — Боеше се да не сбъркаш пътя в тъмнината.

— Исках да ви посрещна на моста, да ви светна с лампата, но Гретхен каза, че и тъй ще дойдете. Не се ли изгубихте? Сигурно трябваше да дойда.

Здрависах се с него и обясних, че много лесно съм намерил пътя.

— Шофьорът ми показва къщата и тръгнах, без да свалям очи от светлината. Но ако не светеше, и досега щях да се лутам, а можеше и в реката да падна.

Страхът ми от реката го накара да се усмихне:

— Какво от това? Водата е топла. Дори зимно време, ледове, снегове, а тя — топла. Всички я обичаме.

— Но, Ричард, как тъй ще паднеш? — обади се Гретхен и потърси ръката ми. — Видях те още като слезе от автомобила и ако беше тръгнал по друг път, щях веднага да дотичам.

Поисках да ѝ благодаря, но тя вече се качваше по стъпалата за горния етаж и ме повика. Протегнах чантата напред и я последвах. Гореще светеше лампа със смъкнат фитил. Тя взе лампата и отвори една от стаите. Мълчахме, гледахме се.

— В каната има прясна вода — каза тя. — Ако ти потрябва нещо, кажи. Гледах уж всичко да приготвя.

— Не се безпокой, Гретхен, нищо не ми трябва. Стига ми, че съм тук, при тебе. Друго не трябва.

Тя ме погледна и после сведе очи. Не знаехме какво да си кажем и продължихме да мълчим. Искаше ми се да ѝ разкажа колко се радвам, че съм при нея, макар и за една нощ, но се сетих, че мога да ѝ кажа това и по късно. Гретхен знаеше защо съм дошъл.

— Оставям ти лампата. Като се нагласиш, ела долу, ще те чакам на верандата.

Додето ѝ светна по стълбите, тя изчезна. Върнах се в стаята, затворих вратата и почнах да се мия — цял бях в сажди от влака. После подирих Гретхен. Намерих ги на верандата — тя и баща ѝ. Той се изправи и ми подаде стола, а Гретхен приближи своя стол и докосна ръката ми.

— За пръв път ли идвате в планините, Ричард? — попита ме баща ѝ.

— Никога не съм идвал. Друг е вашият край. Но сигурно и на вас морето ще ви се стори необикновено.

— Едва ли, татко е живял в Норфолк — обади се Гретхен. — Нали, татко?

— Да, кажи-речи три години.

Очаквах да продължи — стори ми се, че има още нещо да каже.

— Татко е механик — пошепна Гретхен. — Работил е в депото.

— Да — рече той след малко, — на много места съм живял, но искам тук да си остана.

Доця ми се да го попитам защо предпочита планината, но изведнъж усетих, че той и Гретхен се умълчаха. Недоумявах.

Той пак заговори, но сега не говореше нито на мен, нито на Гретхен, а сякаш другиму, някакъв четвърти, когото не можех да разпозная в тъмнината. Вълнувах се, бях напрегнат. Бавно и безшумно Гретхен премести стола си още по-близо до моя. Топлината на реката струеше до нас и ни обгръщаше в хладната нощ.

— Когато Грет и сестрите ѝ изгубиха майка си — едва чуто започна баща ѝ, наведе се и се взря в далечината оттатък зелената река, — върнах се да живея в планините. Нито в Норфолк можех да остана, нито в Болтимор. Единственото място на земята, дето можех да намеря спокойствие, беше тук. Гретхен помни майка си, но да не мислите, че разбира какво ми е? И вие не можете да разберете. С майка ѝ, двамата, сме раждани тук, в планината. Тук двайсет години сме живели. Когато ни остави, заминах, наивно вярвах, че мога да забравя. Глупости. Това беше грешка. Човек не може да забрави майката на децата си дори и ако знае, че никога няма пак да я види.

Гретхен се наведе към мен. Погледнах силуета ѝ. Реката под нас, макар и безшумна, излъчваше топлина и напомняше за себе си. Баща ѝ

се приведе още повече — стори ми се, че иска да види някого на отсрещния бряг, горе, на върха на планината. Снопът светлина, който се процеждаше през полуотворената врата, попадна в очите му и те заблестяха. Като отломъци от звезди от тях капеха сълзи и пареха ръцете му.

После, все тъй смълчан, той се изправи и си влезе. Огромната му сянка падна върху нас и вратата се затвори.

Гретхен улови ръката ми, вплете пръсти в моите и опря страната си о рамото ми, сякаш да изтрие нещо от нея. Стъпките на баща й заглъхнаха.

Някъде под нас в долината трещеше влак и раздираше със сирената си нощта. Светлините му се нижеха една подир друга и отраженията им танцуваха в реката като полярно сияние. Металното ехо гърмеше между високите стени на планините.

Треперещите пръсти на Гретхен се свиха.

— Защо дойде, Ричард?

Гласът й се сля с писъка на влака. Очаквах да зърна очите й, но когато се обърнах към нея, те бяха приковани далече някъде в долината, в топлите речни води. Тя знаеше защо съм дошъл. Сега аз не знаех. Гретхен ми харесваше, желях я, а сега не намирах сили да й кажа, че я обичам. И как да й го кажа, когато преди малко баща й бе говорил тъкмо за любовта? Неговите думи ме накараха да съжалявам, че се намирам тук. Знаех, Гретхен ме обичаше; би ми дала всичко, би ми дала себе си. Но аз нямах какво да й дам в замяна. Беше хубава, исках я, но отсега нататък никога вече нямаше да си помисля за нея, както си мислех по-рано, с каквито мисли бях дошъл.

— Защо дойде, Ричард?

— Защо?

— Да, Ричард, защо?

Затворих очи и си представих блещукащите светлилки на долината, представих си реката. Усещах ласката на Гретхен.

— Кажи, Ричард, защо дойде?

— Не зная, Гретхен, и аз не зная.

— Ако ме обичаше, както аз те обичам, щеше да знаеш. — Пръстите й потрепериха в ръката ми. Отдавна знаех, че ме обича.

— Може би не трябваше да идвам. Сгрехих, Гретхен. Не трябваше.

— Но ти си тук само тази нощ, утре рано заминаваш. Защо съжеляваш?

— Не съжелявам, че съм дошъл, Гретхен. Но не трябваше изобщо да идвам. Не съзнавах какво върша. Нямам право да съм тука. Само хора, които се обичат...

— Но ти ме обичаш, мъничко поне, нали, Ричард? Може би не колкото мене, но кажи, че поне малко ме обичаш — ще ми бъде по-леко, когато си отидеш.

— Не зная — потръпнах аз.

— Ричард, моля те...

Стиснах ръката ѝ — внезапно почувствувах, че ме обзема нещо силно. Като че ли думите, изречени от баща ѝ, полека-лека ми ставаха ясни. Досега не подозирах, че може да има такава любов, а той бе говорил именно за такава любов. Все си мислех, че мъжете не могат да обичат тъй, както жената може да обича; сега знаех, че разлика няма.

Седяхме дълго, мълчахме, стиснали ръце. Отдавна минаваше полунощ — светлините в долината угасваха една по една, но какво значеше времето!

Гретхен се притиска към мен и отново опря глава на рамото ми. Погледът ѝ галеше лицето ми и в този миг я чувствах толкова моя, колкото една жена може да принадлежи на мъж. Вече разбирах, че никога не ще злоупотребя с обичта ѝ, че не мога да си ида, без да я обичам с обич, за каквато говореше баща ѝ. Когато пристигнах, не знаех това. Пропътувах огромното разстояние само за да я усетя за няколко часа в ръцете си и после да я забравя, може би завинаги.

Трябваше да се прибираме. Прегърнах Гретхен. При докосването ми тя потрепери, но се притисна тъй плътно към гърдите ми, че усетих биенето на сърцето ѝ удар след удар да прониква в мен.

— Ричард, целуни ме, преди да си идеш.

После, с лампата в ръка, тя ме поведе нагоре. На вратата ѝ помогнах да запали своята лампа.

— Лека нощ, Гретхен.

— Лека нощ, Ричард.

Смъкнах фитила да не пуши. Гретхен се отправи към своята стая.

— Не бой се, ще те събудя навреме, да не изпуснеш влака.

— Добре, Гретхен. Не ме оставяй да се успя.

— Имаш много време, Ричард.

Вратата се затвори зад гърба ми, аз се прибрах в стаята си. Съблякох се бавно, духнах лампата, легнах, но не можах да заспя — пушех цигара след цигара, напрягах се. Къщата утихна. По едно време ми се стори, че отсреща, в стаята на Гретхен, чувам стъпки. Реших, че съм се излъгал.

Не помня колко време седях на леглото си буден, цял нащрек, когато изведнъж скочих. Отворих вратата и доближих стаята на Гретхен. Бях сигурен, че не се е заключила и безшумно натиснах бравата. Тънка ивица светлина се промъкна през процепа и в този миг я видях такава, каквато винаги си я представях. Беше будна, но не ме усети. Защо не спеше? Коленичила пред леглото си, скрила в длани лицето си, Гретхен плачеше. Привързана със синя панделка, косата ѝ се спускаше по раменете, а бялата копринена нощница оголваше врата ѝ. Колко беше хубава!

Когато преди миг отворих вратата ѝ, все още не знаех какво ще извърша. Но сега знаех — видях я да коленичи като за молитва, чух нейните слова и ридания. Тя не подозираше, че я гледат. Сега знаех — обичах я.

Дочаках утрото. Седнах до прозореца и дълго се вирах в зелената топла река. Очите ми посвикнаха с мрачината и ми се стори, че водата все повече се приближава към мен — протегнех ли ръка, щях да я докосна.

Призори от съседната стая отново долетя шум: Гретхен слезе по стълбата да ми приготви закуска. После пред вратата ми спряха леки стъпки.

Слънцето се показва на върха. Вече бях облечен. Стъпалата отново заскърцаха. — Гретхен идваше да ме събуди. На вратата тихо се похлопа. Скочих и отворих. Тъй се изненада, че съм станал, че за миг забрави какво иска да ми каже.

Грабнах ръцете ѝ.

— Не бързай, Гретхен! Оставам. Не зная, но снощи... зная само, че не мога без тебе.

— Но, Ричард, ти каза снощи...

— Казах, че рано тази сутрин ще замина, но не знаех какво говоря, Гретхен. Сега вече няма да тръгна, ако и ти не дойдеш с мен. Всичко ще ти обясня, Гретхен, но после. А сега ми покажи от къде да сляза до реката. Още сега трябва да ида и да потопя пръсти във водата.

КЕТИ

Морето се втурваше откъм синия залив в бели, огънати една след друга пътеки от блестяща пяна и разстилаше по широкия плаж плетеници от нежна дантела, които подир миг-два се стапяха. Беше неделя, в Сийшор Бийч приближаваше краят на сезона. Повечето летовници бяха заминали и във високия крайбрежен хотел почти не останаха гости. Три-четири рибарски лодки подскачаха като огромни бели тапи по вълните на мастиленото море, над брега лениво се носеха чайки.

Ван Ролинз се надигна от леглото и погледна от прозореца на десетия етаж.

— Да можех да остана още един ден — каза той и по загорялото му лице се изписа завист. — Ще ми се да слеза там долу и да потъна в пръските на водата. Колко ли е хубаво!

— Ние сме тук от три дни, Ван — припомни му Кети. — Можехме да отидем на плажа вчера или днес, а можеше и вчера, и днес.

— Да — рече той, — а не сме излизали от тази стая 48 часа. — Ван поклати глава. — Но лесна работа, пак ще идем някъде, пак ще бъдем заедно. Винаги с теб, хубавице, чудно творение на природата.

— Ван — усмихна се щастлива Кети, — защо винаги казваш това?

Той ѝ намигна, дръпна се от прозореца и посегна към бутилката уиски на масата. Беше празна.

— Я виж, пак празна! Телефонирай долу да изпратят още две, и лед да пратят, много лед. Кажи да бързат и нов лед да сложат, че последният беше такъв един лигав. Представяш ли си на какво би заприличал животът, ако на света не останеше нито капчица уиски, а само лигав лед?

Кети вдигна слушалката и поръча лед и уиски. После седна на леглото.

— Ван — нервно почна тя, — искам да поговорим за нещо много важно. Много важно!

— Щом е толкова важно, защо не ми каза още онази вечер, като пристигна?

— Не исках нищо, което... Не исках нищо да помрачи дните ни.

— Говориш много сериозно, Кети — той натъпка възглавницата зад гърба си с отсечени движения и я загледа с тъмните си търсеци очи, а тя неспокойно запремята в ръце далите на халата си. — Какво има, Кети? — попита той угрижено.

Тя загърна розовия халат и отметна от челото си кестенявите коси. Приличаше на дете, крехка, свила се на ръба на огромното двойно легло.

— Ван, искам да се омъжа — без колебание каза тя и се помъчи да избегне пронизателния му поглед.

— Слушай, Кети — поде той и като посегна към нея, раздражение изкриви лицето му. Тъй като знаеше какво да очаква от него, тя бързо се дръпна. Той отново се облегна на възглавниците.

— Кети, нали сме говорили за тия неща? Защо почваш пак? Какъв смисъл отново да влачим едни и същи теми? Имам жена, имам четири деца и не мога да си позволя да разбия семейството си. И освен това, няма да бъде разумно, на работата ми ще попречи. Знаеш. Хайде да не се караме за неща, които не могат да се променят. Познаваме се вече пет години и всеки път се разбираме отлично, не е ли така? Виждаме се четири-пет пъти в годината, прекарваме заедно по един уикенд... Кажи, при тия условия какво повече може да иска едно момиче в наше време?

— Не говоря за това, Ван — тя все още си налагаше да не го погледне. Знаеше, че страшно го обича, страшно би я наранило да му причини неудоволствие или неприятност. — За друго става дума, Ван.

— Тогава за какво говориш, Кети? — смутено попита той. — Каза, че искаш да се омъжиш, нали?

Тя си пое дълбоко дъх и го погледна право в очите.

— Искам да се омъжа, но за друг, Ван.

Той се втрещи изумен, след миг недоверчиво се усмихна.

— Какви са тия смешки, след като години наред сме били един за друг толкова много? Или може би вече мислиш, че не ни е хубаво

заедно? Бъди честна, кажи истината. Разбира се, хубаво ни е. Винаги си го казвала.

— Ван, сега съм на двайсет и осем. След две години ще бъда на трийсет и...

— След две години ти ще бъдеш още по-хубава и още по-чудесна. И ще лудея за теб тъй, както винаги съм лудеял. Времето само подобрява чудните творения на природата.

— Моля те, Ван, помъчи се да разбереш. Страшно е, като си помисля, че скоро ще бъда на трийсет. Затова искам да се омъжа сега, докато още мога. Да, точно така — докато още мога.

— А кой е той? За кого ще се омъжиш, Кети?

— За теб името няма никакво значение. Не го познаваш, не си го чувал. Не заема висок пост като твоя, не печели много. Живее в нашия край.

— Какъв е? Някой прочут местен дървар или дестилатор на терпентин в боровите гори на Алабама?

— Не, не е такъв. Адвокат е в града ни. Вдовец, горе-долу на твоите години. Четиридесет и една. Много е мил. Поиска да се оженим.

— Та кой няма да е мил с теб, кой не би поискал да се ожени за теб, да докосне едно такова необикновено творение на природата като теб?

— Досега нищо не е представлявал за мене — открито каза тя, надявайки се, че ще ѝ повярват. — Поне не това, което си мислиш. Нищо не е имало. Ти знаеш, Ван, не мога да те лъжа.

— А защо искаш да се омъжиш за него? Защо за него?

— Защото никой друг не ме поиска.

— Не ме карай да се чувствам като последен мошеник, Кети! Ужасно е. Знаеш, не мога да се разведа и да се ожения за теб. Не мога току-тъй да си разруша семейството. А тия четири деца, които сега растат? Нали и за тях трябва, да мисля, и за тях? Пък и в службата ще ми навреди.

— Не искам да ти е криво, Ван — каза тя и съчувствено поклати глава. — Знаеш, не искам. Твърде много те обичам, за да ти причинявам болка, когато мога да ти я спестя. Просто стигнах онзи момент, когато трябва да се омъжа, преди да е станало късно. Всяко

момиче трябва да мисли за младостта си, Ван, нали? Мина ли трийсет...

— Разбирам — кимна той и погледна през прозореца, — разбирам, Кети. — Чайките се рееха над брега — Но защо изобщо искаш да се омъжиш? Защо да не можем все тъй да се срещаме на всеки два-три месеца, както досега? Лошо ли е тъй? Знаеш, много пътувам. Винаги мога да си наредя нещата и да се срещаме по за два дни — било тук, било в Ню Орлеан, Чикаго, Атланта, Майами, навсякъде. Винаги си казвала, че тези наши срещи ти харесват, нали?

— Харесват ми, Ван, защото съм с теб, а с тебе ми е най-хубаво. Чувствам се сигурна, обичана. За мен няма нищо по-хубаво на света. Но трябва да помисля и за бъдещето. Повече не мога да отлагам.

Келнерът похлопа на вратата. Кети скочи, отключи, той влезе и остави на масата две бутилки уиски и ваничка ледени кубчета. Кети подписа сметката и му даде петдесет цента от чантата си. Келнерът благодари за бакшиша, събра празните бутилки и ги отнесе. Затвори за него, заключиха и едва тогава продумаха отново.

— Ако знаех, че тъй ще стане, щях да поръчам четири бутилки — отбеляза Ван, засмивайки се на себе си. — Додето се разберем, ще отидат четири бутилки. Спор за четири бутилки, ако изобщо има място за спор. — Той напълни две чаши, пусна небрежно леда и предложи едната на Кети. Тя загълта течността бавно и замислено. — Не мога да те пусна, Кети — рече той, очаквайки я сякаш да се подчини на решението му. После надигна чашата и я изпразни. — Аз така мисля, Кети. Това е.

— Не приказвай тъй, Ван — примоли се тя. — Помъчи се да погледнеш през моите очи, моля те!

— Не искам да гледам през твоите очи. Искам да бъда егоист, дяволски егоист! Отде накъде да гледам през очите ти? Не искам да ме напускаш, за да идеш при някого си там, в боровите гори на Алабама. Казвам ти, не искам! После вече никога няма да се видим.

— Разбира се, няма да се видим — тя си пое дъх. — Няма да мога, Ван.

Той заклати глава още по-решително.

— Мен, ако питаш, това е, Кети. Не бива да правиш това.

— Трябва да ме пуснеш, Ван!

— Не трябва — каза той и за пръв път се обърна към нея с раздразнение. — Ти си моя. И ще си останеш моя. Така е било, така е и тъй ще бъде — Ван спря запъхтян. Замълчаха. Накрая той се усмихна, гневът бе изчезнал и в този миг тя почувствува, че докато е жива, не ще бъде в състояние да му противоречи. — Мъдрецът си каза думата, Кети — шеговито додаде той.

Обви я с ръце и отчаяно я притисна. Кети зарови лице в него, прегърна го и тъй го целуна, сякаш се срещаха за пръв път след дълга раздяла.

— Избий си глупавата мисъл от главата, Кети! — рече той, отново добавяйки груб тон. — Забрави! Ти си моята любов, малка и сладка. Няма да те пусна при друг. Ти може да се правиш, че не знаеш, но аз зная кое е хубаво за нас и кое не.

— Но щом не можем да се оженим, трябва да се погрижа за бъдещето. Искам да имам деца, Ван. Нямам намерение да остана стара мома — само като си помисля, прилошава ми. Когато не сме заедно, ми е толкова самотно, страшно самотно!

— Не ти ли давам всичко, което поискаш, Кети? Имаш нов автомобил, приказно палто и куп други неща. Ако искаш, откажи се и от работата! Ще мога и теб да издържам. Печеля достатъчно. Винаги ще се грижа за тебе.

— Не, Ван — твърдо каза тя. — Не!

— Слушай, мила...

Тя се дръпна от него и застана до другия край на леглото.

— Не ме наричай вече така!

— А как да те наричам? Госпожа Еди-коя-си?

— Да!

— Да, но ти няма да бъдеш никаква госпожа! Ще си останеш тази, която си — Кети Уудсън!

Тя се обърна и приближи прозореца. Загледа се в извивката на белия плаж и сините води на залива. Гневът на Ван отново се изпари, той почака минутка, стана и се изправи до нея. Протегна ръка и силно я притегли към себе си. Като всеки път, когато бяха близо един до друг, тя обърна бавно глава, подигна устни към неговите и го целуна.

— Това е вече друго, Кети — каза той, отведе я към леглото и я накара да седне. — Значи не искаш никъде да отиваш, няма да ме напускаш и няма да се омъжваш за никого.

— Напротив, Ван — с подновена настойчивост каза тя. — Ще отида!

— Няма. Аз като ти кажа...

— Въпреки това!

— Няма!

Очите ѝ се замъглиха. Тя скри лице в ръцете си.

— Бързо ще ти мине, Кети — помъчи се той да я утеши. Целуна я по страните, по челото, ръцете. — След около два месеца ще се срещнем пак някъде. И тогава ще разбереш, че не си сбъркала, като си ме послушала да не вършиш глупости.

Тя го отблъсна и с протегнати ръце го задържа на разстояние.

— Не, Ван! Сега е последната ни среща. Повече никога няма да се видим. Прибера ли се у дома, веднага се омъжвам...

— Кълна ти се, ако направиш това, ще дойда там горе и главата му ще счупя на тоя мерзък адвокат!

— Ти няма да направиш това, Ван. Ти не можеш да направиш такова нещо. Сам знаеш, заради мен...

— Кети — замоли се той, — всичко на света бих сторил за тебе, само забрави тази глупост! Кажу какво искаш, всичко ще сторя! Ако по-рано не съм, сега ти обещавам!

— Ще се ожениш ли за мен?

— Но, Кети, пак ли почваш?

— Тогава помни какво ти казах — прибера ли се у дома...

Ван грабна чашата и я напълни. Взе от ваничката няколко ледени бучки и ги хвърли вътре тъй, че уискито се разплиска. После изпи всичко.

— Кети, след два часа тръгвам. Утре в девет трябва да съм в Ню Орлеан на конференцията. Щатско съвещание по търговията. Хайде да не разваляме последните часове с повече спорове! До следващата ни среща ще минат горе-долу два месеца и в това време...

— И аз не искам да разваляме нещата, Ван — с напрежение в гласа рече тя. — Но трябва да направя това, което разумът ми повелява. Утре се връщам и...

— Ако трябва, всичко ще зарежа, ще се добера до тия ваши борови гори и ще го разкъсам на парчета тоя приятел! Не се шегувам, Кети! Помен няма да остане от твоя долен адвокат!

— Не говори така, Ван, моля ти се! За мен това е всичко.

— Кети, ще те направя щастлива, до края на живота си ще бъдеш щастлива, тъй щастлива, че от щастие ден и нощ ще се носиш като в облаци. Ти и сега си щастлива, знаеш го много добре, по-щастлива не си била. Който те погледне, начаса ще разбере колко си щастлива. Така ще бъде винаги. Няма да се откажа от тебе заради някой си там... Всеки друг, но не и ти, чудно творение на природата! Не съм аз кой да е. Хората от моята професия могат да ти кажат, че реши ли Ван Ролинз нещо да притежава, той го получава, независимо от конкуренцията и съпротивата. Нали затова са ми дали най-високия пост в търговския отдел на компанията; нали затова се готвят подпредседател да ме направят. Аз диктувам цените в цялата страна — от Ню Йорк до Сан Франциско, после тръгвам на проверка — цените не мърдат никъде, ако ще и потоп, и огън... А сега съм решил теб да притежавам, ти си моя, не забравяй това! Никакъв мизерен адвокат от боровите гори не е в състояние да ми подбие цената!

Кети захлупи лице в дланите си и се отпусна на леглото. Стъмваше се. Той отиде до прозореца, погледна ранните звезди, замигали над залива. На хоризонта изгряваше новата луна. Върна се и затвори куфарите.

Готов за път, той повдигна Кети и я долепи о себе си. Стояха тъй, един до друг, времето минаваше. Кети потрепери, обви врата му с ръце и пламенно го целуна.

— Колко много те обичам, скъпи мой — прошепна тя. — Никога не съм обичала тъй. И докато съм жива, никого няма да обичам като тебе. Любими... любими!

— Още ли искаш да се омъжиш за оня адвокат от горите?

— Да, Ван — тя се мъчеше да бъде спокойна. — Трябва. Не мога да го избягна.

— Но аз мога. Слушай, чуй ме! Всичко ще забравиш, всякакви женитби, всичко! Искам да се видим след два месеца в Чикаго или Сент Луис. Ще ти съобщя точно деня и мястото и ще ти изпратя билет за самолета.

— Не, Ван! Недей!

— А като си тръгнеш утре, подпиши сметката и я остави на касиера. Ще му кажа да ми я препрати в кантората.

— Моля те, Ван! Нека се омъжа за него! Моля те, заради мен!

— Няма да го бъде, Кети. Повече да не говорим. Ще изпусна влака за Ню Орлеан. Довиждане, любов моя! Внимавай, пази се! Ще се видим след два месеца.

Той почна да я целува, а тя се сгуши в него.

Най-сетне се отдалечи, пое куфарите и тръгна. Кети се изправи на леглото и загубила дъх, го проследи до вратата.

— Любими мой... — нежно каза тя. — О, любими мой!

— И аз те обичам, Кети — продума той. Сърцето ѝ се сви от болка. Той застана на прага, хубав и привлекателен в тъмносивия си костюм, и я погледна с копнеж. — И тъкмо затова ще те задържа, заради нас. А сега, внимавай за себе си, че след два месеца...

Тя не запомни каза ли ѝ нещо повече след този миг, но го видя — едър и мъжествен да излиза в коридора. После вратата се затвори. Той бе изчезнал; тя се строполи на леглото по очи и заплака в опустялата стая, заплака, както никога преди не беше плакала.

ТЯ СЕ КАЗВАШЕ АМИЛИА

Нищо друго не ми остава да направя. Повече не мога да живея. В това напрежение не бих могла да издържа нито ден повече.

Омъжена съм от две години и никой в целия свят не ми е бил по-скъп, отколкото ми беше Рей от първия ден на съвместния ни живот. Не мога да си представя, че е могъл да ми бъде по-предан, а и аз се радвам, че той е единственият мъж, когото истински съм обичала. Никога, никога, никога не бих могла да обичам друг тъй, както обичам Рей. Но стават вече две години, откакто живея в постоянна мъка, не мога нито ден повече да изтърпя.

За всичко, което ми се случи, сама съм си виновна. Рей няма никаква вина. Той дори не знае нищо. Виновна съм си само аз.

Как не се мъчих през цялото време — и денем, и нощем, — дано склоня Уолтър Гринуей да ме остави на мира, та повече да не мамя Рей. Не помня вече колко пъти падах на колене, молех го да ме остави, но Уолтър не искаше и да чуе. Щом се опитам да го заговоря за това, заплашва ме, че щял да ме издаде на мъжа ми. Рей винаги е казвал, че ако някога го измамя, ако ме хване в изневяра, ще ме напусне, и аз зная, че ще го направи. Толкова го обичам, че всичко на света бих сторила да го задържа. Не искам да лъжа Рей; това е последното нещо на тоя свят, което бих направила. Искам да му бъде вярна, защото е Рей, защото ми е съпруг. И се мразя, няма миг от деня, в който да не се мразя за това, което извърших.

Преди четири години, когато бях на двайсет и три, постъпих на работа в службата на Уолтър като книговодителка. Току-що бях завършила търговския колеж. Беше две години преди да се оженим с Рей Хемънд. Уолтър беше комисионер на търговци с етерични масла и държеше малка посредническа кантора на втория етаж в една постройка от червени тухли близо до брега, между реката и площад Джексън. Прекарал целия си живот в Ню Орлеан, Уолтър беше по него време на трийсет и четири, наследил борсовото посредничество след смъртта на баща си. В тази част на града имаше много комисионери и

борсови дружества, тъй като се намираше само няколко преки от складовете и доковете на Мисисипи.

Уолтър беше ерген и живееше в апартамент на третия етаж в същата постройка. Беше голямо, просторно жилище, с чудесен изглед към реката, с широка веранда с железен парапет над площада. Елегантен и красив, Уолтър беше висок, с изправена фигура. Косата му бе много черна, по-черна и от моята, а очите му — ясни и блестящи. Все ми се струваше, че никак няма да е трудно за кое да е момиче да се влюби в него и сигурно много са се влюбвали. Самата аз не веднъж съм била готова да се влюбя и често се питах какво би станало с мен, ако наистина го обикна. Няколко пъти в седмицата, след работа, се качвах в апартамента на Уолтър на третия етаж и понякога, вместо да се прибера у дома в Джентили, където живеех с майка си и малката ми сестра, оставах при него цяла нощ. В ония дни всеки път, когато оставах при Уолтър, бях готова на драго сърце да приема да се оженим, стига да беше поискал. Но той не поиска — само безброй пъти повтаряше, че съм била достатъчно хубава, за да задоволя всеки мъж, че предпочитал мен пред всяко друго момиче от тия, които познавал.

През първата година, преди да се запозная с Рей, Уолтър цяло лято ме водеше в празнични дни до Билъкси и Гълфпорт, до Пас Крисчън, возехме се с платноходка в залива, излежавихме се на плажа в лунните нощи. Бях щастлива тогава, защото схващах колко самотна съм била, преди да се сближа с Уолтър. Той беше първият мъж, когото желяех, първият мъж, с когото ми се любеше, и може би по тази причина нищо от онова, което вършехме, не ми се струваше нередно. Сигурна бях, че някой ден, рано или късно, той ще поиска да се оженим и когато бивахме заедно, все се надявах да каже това. Но той нито един път не ми направи предложение.

— Уолтър — попитах го една нощ на плажа в Билъкси, — твоите братя и сестри всичките ли са женени?

— И тримата, миличка, се ожениха и подредиха рано-рано — той се засмя. — Но аз винаги съм бил по-различен. Отде да знам, може да не съм създаден за такъв живот. И досега тия неща ми се струват чужди.

— И така ли смяташ да живееш, Уолтър? — попитах го.

— Точно така, миличка — в гласа му прозвуча непогрешима нотка. — Свикнал съм да получавам всичко тъй, както ми се ще.

Година по-късно се запознах с Рей Хемънд и само седмица след запознанството ни той поиска да се оженим. Рей беше мил, щедър, внимателен и от самото начало реших, че никога няма да съжалявам, ако се омъжа за него. Не беше хубавец като Уолтър и не можеше да си позволи да носи скъпи дрехи, но ми допаднаше повече от всеки, когото познавах. Работеше в едно застрахователно дружество и разправяше, че след няколко години щял да може и двама ни да издържа, а по-нататък още двама, че и трима. Разбрах, че иска деца, аз също исках. Настояваше да остана на работа, докато дойде време за първото дете. Тогава Рей беше на двайсет и осем и се надяваше след още две години да го направят помощник-управител на застрахователната служба.

— За година-две ще си стъпим на краката — казваше той уверено — и след това вече няма да има защо да работиш нито ден повече. Това поне мога да ти обещаю. Имай търпение и ще видиш.

— Нямам нищо против да работя, Рей — отвърщах аз, — но искам да стъкмя дом и ще напусна в деня, в който кажеш.

— Ще се постарая да не чакаме дълго това време — уверяваше ме той. — Сега по-голям стремеж в живота си нямам.

Когато на следния ден разказах на Уолтър какво смятам да сторя, той ми каза да правя, каквото съм решила и щом толкова искам, да се омъжа за Рей, но той нямало да се откаже от мен и щял да ме чака след работа пак да ходя при него както през двете години дотогава. Не можах да повярвам, че наистина мисли това, което казва, и тъй като бях вече много влюбена в Рей, оженихме се. Веднага заминахме за една седмица на сватбено пътешествие до Флорида. Бях толкова щастлива с Рей, че забравих и Уолтър, и онова, което очакваше от мен.

Първия ден, когато се върнах на работа след приказната седмица с Рей във Флорида, Уолтър ми заръча да го чакам в апартамента му, вместо да си отида в пет и половина. Разплаках се, как не се мъчих да му обясня, че обичам Рей и не искам да му изменям. Тъй се обърках, че не знаех какво да правя. В началото Уолтър ми се смя, подиграваше се на верността ми. После, когато продължавах да го моля да ме пусне, той се разгневи и заплаши, че ако не постъпя по волята му, щял да обади на Рей за двегодишната ни връзка. Може би трябваше да му дам да разбере, че ми е все едно дали ще каже на Рей и тогава може би всичко щеше да тръгне другояче. Или пък трябваше да призная на Рей, че съм живяла с Уолтър. По това време, струва ми се, Рей щеше да ми

прости, защото толкова силно се обичахме, че, струваше ни се, нашият меден месец вечно ще продължи. И в двата случая щях да се откажа от службата си в кантората на Уолтър и щях да намеря работа другаде. Но се страхувах от Уолтър Грийнуей. Страхувах се от това, което би станало, ако откажех да отида при него в апартамента му; и тъй в пет и половина, вместо да се прибера у дома при Рей, качих се на третия етаж.

Уолтър приготви по един джин-физ, седнахме и дълго време се гледахме. Беше лято, топло, от време на време откъм Залива през отворените прозорци появяваше ленив бриз. Мислех за Рей, за малката къща, която бяхме наели. Виждах го как ме чака у дома, знаех колко мъчно ще му бъде, ако разбере къде съм и защо съм там. И тук вече не успях да сдържа сълзите си.

— Няма смисъл да почваш, миличка — рече Уолтър след малко. Седна до мен, обгърна ме с ръце и ме целуна. Доця ми се да окажа съпротива, да го отблъсна, но знаех колко е безсмислено да опитвам. Беше свикнал да получава от мен винаги това, което иска, и познах, че на всяка цена е решил да получава и занапред моята любов. В този миг бях тъй безсилна и размекната от страх и злощастие, че се чувствах напълно безпомощна. Когато най-сетне отворих очи, наоколо вече се смрачаваше. Лежах и хълцах още дълго. По-късно чух Уолтър да казва:

— Всичко ще се оправи, миличка, ей сега ще се почувствуващ по-добре. Не си такова момиче, дето ще поиска да сложи край на всичко между нас. Не се познаваме от вчера, че да правим сега такива неща. Тъй можем да продължаваме вечно, нали сама знаеш?

— Не зная, не зная! — извиках аз. — Зная само, че искам да си ида. Моля ти се, Уолтър, пусни ме!

— Сега си развълнувана, мила. Успокой се и ще ти стане по-добре.

— Ще кажа на Рей, всичко ще му кажа, още щом се върна у дома.

— Ако му кажеш, това ще е последният ти разговор с него, защото повече няма да го видиш. Помисли!

Усетих как цялата се разтърсвам и безсилно заплаках:

— Боже мой, господи...

Уолтър ме остави и отиде в другия край на стаята.

— Ще приготвя още по един джин — чух го да казва от там. — Помага.

Когато се прибрах нея нощ у дома в десет часа, поисках да разкажа на Рей всичко, което ми се случи, да го помоля за прошка и за помощ. Той веднага разбра колко съм развълнувана и поиска да му обясня причината за това мое състояние. Прегърна ме, притисна ме, но дори и когато се сгуших до него, все не можех да се реша да му разкажа. Спомнех ли си заплахата на Уолтър, обземаше ме страх, че с Рей може да се случи нещо лошо. Знаех, че веднъж, в спор за някаква жена, Уолтър бе убил човек и се боях да не би сега и на Рей да му се случи нещо.

Затова не казах на Рей; не му казах и следващия път, когато бях при Уолтър. И така, цели две години продължавах да ходя при Уолтър всеки път, щом ме повика. А това ставаше поне веднъж в седмицата, понякога по два и дори по три пъти. Рей вярва, че тия нощи работя до късно в службата и не мисля, че подозира каква е причината да се прибирам толкова късно.

Откакто сме се оженили, две години вече, Рей все говори как ще си имаме дете, а аз все чаках досега, надявайки се всеки ден, че Уолтър ще ме остави. Рей вече е повишен, направиха го помощник-управител в неговия отдел и получава тройно по-голяма заплата от деня, в който се венчахме. Напоследък няколко пъти подхвърля, че според него вече било крайно време да напусна работа. Легнала будна в мрака до Рей, всяка нощ все се надявам и се моля Уолтър да си намери някоя друга, която да желае повече от мен. Но седмиците минават една подир друга, нищо не се променя и той продължава да разправя, че съм била най-привлекателната жена, която познавал, а пък аз съм бременна и не съм сигурна чие дете нося. Обичам Рей твърде много, за да му позволя да мисли, че е баща на едно дете, за което аз самата никога не бих могла със сигурност да кажа негово ли е, или на Уолтър. И до края на живота си, колкото и да обичам детето, което съм родила, ще страдам и ще бъда нещастна заради Рей.

Сега вече е много късно отново да моля Уолтър да ме освободи от работа и повече да не се виждаме, защото дори и да се откаже от мен, аз никога няма да разбера дали той или Рей е баща на детето.

Сега и на Рей не мога да кажа, не мога да му искам прошка — дори и да ми прости, все ще живеем в тази ужасна несигурност. Защо не му казах за Уолтър още преди две години? Трябваше да му го кажа още оня ден, когато се върнах на работа след сватбеното ни

пътешествие, дори много преди това трябваше да му кажа. Точно тъй трябваше да постъпя. Но сега е много късно, о, колко късно е сега!

Страдам от това, което съм извършила, а сега, когато ще имам и бебе, не мога да понеса мъчението си нито ден повече.

Остава ми само едно. Просто не бива повече да живея. Длъжна съм да взема решение и да сторя каквото съм намислила. Как бих могла още една утрин да се събудя и с това ужасно чувство да живея още един ден? За всички ще бъде по-добре. За Рей ще бъде по-добре.

Може да има и друг изход, но сега нищо не ми идва на ум. Мислих, мислих, додето накрая умът ми отказа да мисли. Длъжна съм да се реша и да извърша каквото съм намислила.

... Аз се казвах Амилия.

СЪНЯТ

От шест или седем години насам Хари ми разказваше един и същ сън. Това не ми правеше впечатление, защото почти всеки сънува; едни имат приятни сънища, на други сънищата са доста противни, но все пак аз не разбрах какво пък чак толкоз смущаващо може да има в един сън. Когато на мен се случваше да сънувам, помнех случилото се насън ден-два и после всичко забравях. Но Хари сънуваше един и същ сън — най-редовно, всеки месец. И всеки път на сън му се случваше едно и също нещо, времето и мястото бяха неизменно едни и същи; двете действащи лица в съня му се явяваха все в едни и същи одежди, винаги еднакви. Едното от тях беше Хари, другото — едно младо момиче.

Предишната зима, като си бил в града, Хари се доверил на лекар. Човекът се славел, че може да лекува всеки по-дребен случай на душевно разстройство и Хари си помислил, че ако му има нещо, лечителят на душевни страдания ще му помогне. При него обаче отишъл само веднъж. Обяснил му, че сънят се повтаря всеки месец, а онзи рекъл, че в това няма нищо особено. Според него цялата работа била безкрайно глупава и затова посъветвал Хари да не й обръща внимание.

Такъв е бил може би неговият способ на лечение. Но Хари казваше, че след тази случка изгубил всякакво доверие в лекаря и повече не го потърсил. Усъмнил се в неговите способности, защото между другото му рекъл, че не е възможно сънищата да се повтарят. Ала сънят на Хари се повтарял. Присънил му се и на следващия месец, и на третия, и на четвъртия.

С Хари това лято се видяхме в края на юни. Току-що беше сънувал своя месечен сън. Разказа ми го отново. От това, което бях чул предишната година, нямаше никаква разлика.

Намирахме се под навеса за лодките. Хари боядисваше лодката си с нова зелена боя. Аз седях, опрял гръб на едно дърво, а той разказваше. Краят на разказа приближаваше и аз видях как четката му взе да се движи все по-бързо и по-бързо, а щом свърши, ръката му

сновеше толкова бързо, че в космите на четката не се задържаше никаква боя.

— Довърши ти — рече той. Очите му блестяха, ръцете му нервно потръпваха. — И без това остава малко.

Поех четката и още неприсегнал към кофата с боя, той се скри в гората зад навеса. Този ден повече не го видях.

Състоянието на Хари този път ме разтревожи много повече от по-рано. Трябва да му се помогне, все има някакъв начин, мислех си аз. Трябва да се направи нещо, да се излекува Хари веднъж завинаги. И през ум не можеше да ми мине, че Хари ще се побърка. Самият Хари не вярваше в това. Той винаги си е бил в ред и доколкото виждах, в ред си беше и сега. И за двама ни сънят беше нещо временно, което всеки миг може да изчезне.

Познавахме се от десет години. В Мейн идвахме с бащите и майките си всяко лято и стояхме тук до есента. Станувахме край едно и също езеро и се срещахме едва ли не всеки ден. Заедно ходехме на риба, заедно плувахме по два-три пъти на ден. На седмицата един път ще отидем някъде да танцуваме, а по-често прескачахме до близкото градче да гледаме кино. Заговорехме ли за съня, Хари се оплакваше, че от това по-лошо не знаел. Измъчваше го постоянното повтаряне на съня; самият сън обаче беше много приятен.

Незаличима беше изразителността на съня, не се забравяше лесно съдържанието му. В съня всъщност нищо не се случва, разказваше Хари; но най-голяма тревога му причиняваше чувството, че всичко това не е сън, че става в действителност. Върви Хари по някакъв изоставен път през горите в Североизточен Мейн. В небето грее луна, но сив облачен воал забулва всичко и през него пътят и гората се очертават в мътната светлина, сякаш озарени от меките лъчи на засенчена лампа. Като извърви миля и половина по пътя, той стига до една река, над която е прехвърлен мост. Мостът е дървен, широк четири стъпки и половина. До моста той не чува никакъв звук, не вижда никакво живо същество. Но още нестъпил на моста, дочува, че някой тихо го вика на име. Вдига поглед и точно пред себе си, по средата на пътя отвъд моста, съзира едно момиче, осемнайсетгодишно. Стои на пътя и се къпе в меката жълтеникава светлина на забулената луна. Той се спира на моста и пита:

„Какво искаш?“

„Чакам Хари“ — отвръща му тя.

Хари я моли да каже името си, иска да узнае къде живее, но тя не отговаря.

„Аз съм Хари“ — казва той.

„Тогаз ще си отида.“

„И аз ще дойда с теб — казва Хари. — Аз съм Хари и щом ме чакаш, ще дойда с теб.“

„Не. Аз трябва да се върна сама.“

Хари се завтича подире ѝ и едва не се пребива да я настигне. Всеки път тя се намира на едно и също разстояние пред него; колкото и бързо да тича, той не може да скъси това разстояние. Гони я три мили, но внезапно се събужда и скача от леглото. След това, колкото и да се мъчи да заспи отново, за да продължи съня си, той лежи буден до изгрев. Последния път станал посред нощ, облякъл се и до сутринта обикалял бивака. След това никога не му се спеше, макар че обикновено си поспиваше до осем-девет.

На следния ден отново се видяхме с Хари, но той не отвори дума за съня цял месец. И ето, една сутрин ми довери, че предната нощ сънувал юлския сън. Разказа ми го пак. Както винаги, сънят беше същият.

Каза ми и нещо друго. През това лято, откакто бил тук на стан, сънят захванал да го спохожда и буден. Дневният сън, както го наричаше той, не идвал с упоритата точност на нощния, но въпреки това бил същият. Върви с автомобила по междуселския път за градеца и пее и си подсвирква, и изведнъж вижда момичето по средата на пътя. Още нестигнал до нея, тя се извърща и хуква напред. И сега Хари не успява да я догони, макар че веднъж подкарал колата с осемдесет мили в час. Тя изчезнала на три мили след мястото, където я видял. Спирал колата веднъж-дваж, слизал и тичал из гората да я вика. Разбираше, че върши глупости, но казваше, че тя го тегли със страшна сила, на която не можел да устои.

— Ако я срещна пак, ще полудея — каза ми Хари. — Едничкото, което може да ми помогне, е да я настигна или някъде да я открия. Мина онзи миг, когато можех да я забравя. Сега вече не мога, дори ако сънят неочаквано престане да се повтаря. Едничката ми надежда, че няма да се побъркам и да си загубя ума до края на живота, е надеждата, че тя ще ми принадлежи. Оня доктор разправяше, че

нямало за какво да се безпокоя, но това време вече мина. Повече не се тревожа. Просто трябва да я намеря. Не я ли намеря, няма да мине и година, и ще се побъркам... Още не е късно да се спася — ето, през зимата и пролетта, докато бях в къщи, дружих с момчета и момичета, определях си срещи, на танци ходех, държах се най-естествено. Но, наближи ли сънят, цял се разнебитвам.

— Сигурно някога си видял някое момиче, като нея и то се е превърнало в твой любовен идеал — подхвърлих на шега, за да го убедя, че не бива толкова сериозно да приема нещата. — Като се прибереш у дома есента, опитай се да я откриеш.

Но той не се шегуваше. Беше винаги сериозен, сякаш ставаше дума за нещо свято.

— Като нея няма друга. Не може и да има. Няма друго момиче с такъв глас — звучащ като песен, в която всеки тон има определено значение.

— Ами! Ако бях на твое място — рекох аз, — върна ли се у дома, ще се помъча да намеря някоя като нея. И тогава ще бъдеш добре. Всичко ще се свърши. Сънят положително вече няма да се повтори.

Хари се отдалечи, без да отговори. По изражението му долових, че според него аз никога няма да го разбера.

Към края на август, няколко дни след като трябваше да му се присъни редовният сън, аз отидох в една ранна утрин до бивака на Хари. Заварих го в един дълбок платнен стол под боровете. Мълчеше. Като ме видя, скочи и се втурна да ме посрещне.

— Онази нощ сънят дойде — възбудено започна той. — Ръцете му трепереха още по-силно от оня ден, когато боядисваше лодката си под навеса. — Онази нощ сънувах същия сън.

— Но това е ужасно! Този път ти трябва да обиколиш всички лекари в страната, докато не се излекуваш. Все някъде ще се намери човек, който ще ти помогне.

— Не. Сега вече не искам. Сега искам сънят да се повтаря, да се повтаря, защото знам, че ще стане действителност. Ще я намеря. Онази нощ, докато сънувах, видях на едно от дърветата до моста закован надпис. По-рано го нямаше. Изглежда някой го е сложил не много отдавна. Беше съвсем нов надпис, като покрай шосетата, прясно боядисан и изписан. На него имаше стрелка с надпис: „Изгубеното езеро — 20 мили.“

— Какво може да значи това?

— Това значи, разбира се, че ще намеря момичето при Изгубеното езеро. Тя живее там.

— Отде знаеш, че живее там? — Не можех да разбера — шегува ли се или е сериозен и вярва на думите си.

— Защото на знака пишеше, че това езеро е на 20 мили от моста. А Изгубеното езеро се намира на 20 мили от Рангли, нали? Това значи също, че мостът е близо до Рангли. Там ще ида да я търся. Може би няма да я срещна още първия ден, но докато не я намеря, няма да се върна. Тя живее някъде покрай Изгубеното езеро. Сигурен съм в това. Страшно съм сигурен, за да не е така.

Не разбих увереността му, че момичето е именно там. Не вярвах дори, че там може да има момиче, което поне да прилича на нея, та да го заблуди, че е тя.

— Само едно езеро ли се нарича така? — рекох аз. — Това, което ти търсиш, може да се намира на другия край на континента.

Той не ми обърна внимание.

— Не съм сигурен къде е мостът — продължи Хари, — но това не е важно, защото откъдето и да тръгна — от Рангли, или от друго място, — ще намеря езерото. Нали разбираш? Важното е да се стигне до езерото. Тогава ще тръгна по брега и навсякъде ще питам за нея. Може и седмица да обикалям — по брега път няма, — но няма да е чудно, ако я открия още на първия бивак от летовници.

Колкото и да се въздържах, запалих се и аз. Неговият разказ за надписа на дървото и тълкуванията на съня трябваше отдавна да ме убедят, че момичето наистина съществува, ако здравият разум не ми казваше, че това е невъзможно. Както и да е, доця ми се да тръгна с него, заради приключението.

— Кога тръгваш? — попитах го аз. — Искам да дойда с тебе.

— Утре, но не мога да те взема. Съжалявам. Ти разбираш, нали? Намеря ли я, ще се ожена за нея. От седем години това съм чакал.

— За бога, Хари! Да не искаш да кажеш, че... Да не би да вярваш, че ще намериш момиче, което да прилича на това от съня? И как ще разбереш, че е същото?

Той извади от джоба си два пръстена и ми ги показа на дланта си. Единият беше с диамант, а другият — обикновена венчална халка.

— Поръчах ги преди повече от две години. Досега не смеех да ти ги покажа, защото знаех, че ще ми се смееш. Но сега мога да ти ги покажа, защото съм я открил.

— Как така си я открил, Хари! Ами ако тя не е при Изгубеното езеро?

Хари замълча. Погледна ме така, сякаш се учудваше, че има хора, които могат да се съмняват, че момичето, което е сънувал, не съществува.

— Ако не вярваш това, което ти казвам, хайде да се обзложим, че ще я откроя!

И малкото съмнение, което бе останало в главата ми, взе бавно да ме напуска. В този момент ми се стори, че я виждам застанала там, в гората, край езерото, чакаща Хари.

— Искаш ли да се обзложим? — настоя той.

— Не — отговорих аз. — По-добре не!

ПРАЗНАТА СТАЯ

Видях я за първи път почти година след сватбата им. Погребението свърши, всички си тръгнаха, останахме в стаята сами. Нямах какво да ѝ кажа, тя също мълчеше, мълчеше още от предната сутрин. Водиха се с Финли малко повече от година. Тя още нямаше и двайсет — истинско дете, макар да беше с оформено тяло на младо момиче.

Седя до прозореца, загледана навън, в гъстеещия здрач, до свечеряване. Не бях запалил лампата, а тя, вече няколко часа, седеше неподвижна на стола. От мястото си виждах нейния тъмен силует, очертан неподвижно върху сивата привечер като абаносова гравюра върху камък. В този миг разбрах, че хубост може да има и в скръбта.

Финли беше единственият ми брат, а преди смъртта си — едничкият близък човек, който ми беше останал в света. Сега тя беше вдовица.

Казваше се Томасика, но нито веднъж досега не бях произнасял името ѝ. Не можех да свикна; в непознатото име нещо издига щит срещу безразсъдното натрапване на чуждите хора. А когато настъпи миг да се обърна към нея, съзнавах, че устата ми ще произнесат звукосъчетание, което е само нейно.

За къщата бях чужд, не бяхме още разменили и една дума. Финли беше неин съпруг и мой брат, а аз все тъй не знаех какви сме с нея помежду си. Разбирах, не можеше да останем в къщата сами по-дълго време, без да си дадем сметка къде и какво са нейното и моето място.

Вечерта беше студена, тъмната стая бавно растеше, сякаш беше празно пространство, което се разширява в своите безстенни и огромни размери. Безцветната дрезгавина преминаваше във вечер и профилът ѝ ставаше все по-мътно очертан. Стените отстъпиха, като че стаята никога не ги е имала. Беше просторна стая, а нейната сянка на белезникавата виделина се разтапяше в чернеещия мрак на къщата.

Седнала в другия край на стаята, тя не съзнаваше докрай колко е самотна. Извивката на главата и раменете ѝ се разля в сенките, които я поглъщаха, но тя не мислеше дори за собственото си присъствие. От смъртта на Финли бяха минали едва няколко часа.

Като се изправи да си върви, надигнах се и аз и прекосих стаята. Застанахме на протегнатата ръка разстояние, но истинското разстояние помежду ни можеше да се измери само с размерите на безграничното пространство, в каквото се превръщаше стаята. Пожелах да я обгърна с ръце, да я утеша, както бих утешил любим човек, но тя бе вдовицата на Финли, а стаята със своите стени правеше разстоянията неизмерими. Празна и огромна, тя плуваше в мрачината на безкрайната си пустош. Дори искрата на кремък би ни ослепила със силата на светлината си, а веднъж подпалени от нея, бихме се превърнали в пепел.

Преди да дойда в тази къща, не бях и помислял за момичето, което се нарича Томасика, а ето сега тя бе вдовицата на моя брат.

Цветята в стаята се бяха свили — идеше нощ, — но розите продължаваха да капят и листата им нежно падаха на пода.

Като се обърнах в тъмното към нея, тя ненадейно прошепна:

— Нахрани ли тази вечер зайците на Финли?

— Да, нахраних ги — казах аз. — Дадох им, да хрупкат колкото щат. Нищо няма да им липсва.

Косата ѝ бе нападала по раменете, гъста и тежка, като кипнал водопад. Имаше цвят на портокал и странно подхождаше на мрака в стаята и на черните ѝ дрехи. Цветът правеше лицето ѝ още по-скръбно, защото около главата ѝ сенките изглеждаха най-гъсти. Загледах се в мастилената чернота на стените, които се губеха, и ми се стори, че виждам портокаловите ѝ къдри, пръснати върху гърдите на брат ми, който целува нежното лице и гали заоблените ѝ ръце. Богата и красива, годината на тяхната любов се разтапяше, макар и бавно, в настъпващия мрак. Тъкмо в мрака на празната стая можах да повярвам в неизбежността на смъртта, да повярвам в тъгата, изпълнила нейното сърце. Хора, които цяла година са се радвали на любовта си, не могат да повярват в смъртта, в нейната безвъзвратност, най-малко тя. Искях да ѝ разкажа всичко, което зная, но от словата ми би излязло само една изтъркана фраза. Нейната любов не можеше да се смесва със смъртта, тя за нищо на света не би разбрала това.

Настъпваше нощ.

Не видях, че тръгва, но усетих, че столът до прозореца е вече празен. Вървах до нея, докосвах чуждата покъщнина, търсех где да стъпя — посоката ми даваше портокаловият аромат на косите ѝ.

Тя спря; разбрах, стигнали сме спалнята. Намерих се изправен на прага, гадаех пътя си единствено по дъхавия мирис на портокал, който лъхаше от къдрите ѝ. Тя кръстосваше стаята от ъгъл до ъгъл, а аз стоях на прага и я чаках да продума, да ме отпрати с едничко слово. Нищо не каза; тъй и не разбрах иска ли още нещо, не разбрах какво е онова, което не бих могъл да извърша.

В празната стая отекваха самотните стъпки от ъгъл до ъгъл, отекваше притихналият студ на леглото. Чух — приближи леглото, допря го с пръсти и отново се върна на килима, после при прозореца. Там спря и отправи поглед в нищото на нощта, в това непрогледно нищо, а аз чаках да ми каже, че трябва да затворя вратата, да си ида и да я оставя сама.

Въпреки че в стаята бе тя, че на прага стоях аз, а току под прозореца се намираха зайците, празнотата около нас се спусна върху къщата като нощна тишина, без звезди и без луна. Протегнех ли ръце, те увисваха в непознати простори, а очите ми сякаш диреха светлина във всяко ъгълче на непроницаемите небеса.

Тя знаеше, че съм на прага и чакам да ме отпрати, но беше безпомощна в самотата си. Знаеше, че не би могла дълго да издържи сама в стаята, чиито стени бяха станали невидими при тия необятни разстояния. Съзнаваше, че отронена в празната тъмнина, думата не би разпръснала самотността, че сама не ще успее да се изтръгне от гигантската къща.

Брат ми беше пратил писмо, пишеше за нея и ме съжаляваше, че си нямам някого като Томасика, когото да обичам. Живяха година, делиха тази къща и това легло. Всяка нощ, един до друг, влизаха в тази стая, тук, дето, ако не бях аз, тя щеше да бъде сам-сама. Но той ѝ бе отнет и сега почувствувах колко пуста е къщата. Аз, който никога не бях изпитвал любов като тяхната, никога нямаше да стана част от нея.

Тя приближи леглото и отново го докосна. Стаята беше тъмна, леглото беше притихнало. Тя разбираше, че отсега нататък ще бъде сама.

Заплака тихо, както плачат момичетата.

Пантофите се изплъзнаха от нозете ѝ, отекнаха, сякаш мъж е захвърлил тежкоподкованите си обувци на пода.

Като посегна към гребена на масичката и той падна в тъмното, стори ми се, че несръчни мъжки ръце, дирещи пътя си в мрака, са съборили часовници и огледала.

Коленете ѝ се удариха в някакъв стол, но сякаш през тъмната стая вървеше мъж, който сляпо се блъска в покъщнината и грубо ругае под нос.

Тя свали дрехите си и ги остави на скрина зад леглото, но като че мъж запрати през стаята към далечния стол тежкото си палто и панталоните.

Тя отвори безшумно прозореца, но сякаш го блъсна мъж, комуто е омръзнало да чака.

Седна на ръба на леглото и легна, но в него сякаш се хвърли мъж, който шумно дръпна завивката върху себе си.

Тя нечуто се извърна и протегна ръка към съседната възглавница, но ми се стори, че в празната стая се мята мъж, който блъска възглавниците с юмруци.

Ридания разтърсваха тялото ѝ, едва разклащаха пружините на леглото и матрака, но все едно, че върху тях безмилостно се тръскаше мъж, който не може да подчини силата си на своята воля.

Не помня колко съм стоял на прага в очакване да ме отпрати с една едничка дума. Времето в смолистата чернота на тази къща от празен мрак вървеше в началото бързо, а сетне се забави. Може час да е било, може и пет.

Отворих уста, проговорих. Звукът на словата ми отекна навсякъде, сякаш нямаха край.

— Лека нощ, Томасика — рекох разтреперан.

Тя изпищя от уплаха и болка. Да беше я пробол някой в сърцето, пак не би извикала тъй пронизително.

После бавно се преобърна в леглото на другата страна.

— Боже мой! Боже мой! Боже мой!

Възглавницата, която притискаше в ръце, падна от леглото на пода и в мрака се разнесе трясък като че отсечено дърво се сгромолясва вдън горите.

Вечерта свърши и в празната стая настана нощ.

ДОРОТИ

Като я видях за първи път, беше зареяла поглед някъде на стотици мили оттук. Стоеше на отсрещния тротоар, недалеч от ъгъла, стискаше на гърдите си вестник. Беше сгънат тъй, че се виждаха само обявите за търсене на работна ръка, приличаше на вестник без нито едно заглавие. Ненадейно клепачите ѝ заиграха и тя погледна вестника в ръката си. В нозете и коленете ѝ личеше напрежение, ала тялото се олюляваше напред-назад, като на човек, залинял от глад. Раменете ѝ бяха отпуснати, хлътнали тъй ниско, че се сливаха с ръцете.

Поглеждаше рекламите, после, почти обезкуражена, се обръщаше и търсеше номера на вратата зад себе си. По едно време отвори някакъв бележник и прочете написаното върху гърба на омачкан плик. Над повечето врати имаше номер, но или не виждаше ясно цифрите, или не намираще този, който ѝ трябва. Лицето ѝ не можех да различа. Беше навела глава, брадичката ѝ се губеше в яката на блузата. Поглеждаше за миг нагоре, след това клюмваше отново, сякаш не може дълго да държи главата си изправена.

Стоеше на отсрещния тротоар и само да посегне, щеше да докосне близкия стълб. Можеше да се облегне на стълба, да намери някъде място, да седне. Не знаех какво ѝ е. Не вярвам и тя да е знаела.

Бях застанал на сенчестата страна на улицата, нещо чаках. Сам не знаех какво чакам. Каквото и да било, няма значение. Нямах работа, за никъде не бързах. Просто стоях и като погледнах отсреща, зърнах я със сгънатия вестник в ръка. Улицата беше пълна с хора, стотици, всички бързаха. Тя и аз бяхме единствените, които стояха на едно място.

Беше между един и два следобед. От ресторантите оттатък и отсам излизаха мъже и жени и тръгваха забързани за работа. В джоба имах четвърт долар, но още не бях обядвал. Бях поогладнял, но исках да спестя парите. Имах намерение да отида в Ричмънд, бях сигурен, че там ще се хвана на работа. Беше юли, мъчно се намираще работа. Но в Ричмънд винаги ми беше вървяло.

Момичето на отсрещния тротоар обърна вестника и зачете друга колона от гъсто изписаната страница. На улицата имаше няколко учреждения и една-две банки. Всичко останало бяха най-различни магазини. На повечето витрини бяха изложени дамски облекла. Мъж тук не биха взели лесно, не беше и за жена, особено младо момиче, ако не е в подходящ тоалет.

Момичето прибра вестника под мишница и тръгна към отсамния тротоар. Бях застанал на две-три крачки от ъгъла. Тя приближаваше с вестника под ръка, притискаше го плътно и не откъсваше поглед от паважа. Като стигна бордюра, отпрати се към мен. Все тъй гледаше надолу в земята. Главата ѝ бе наведена през цялото време, сякаш наблюдава обувките си.

Плочникът беше нажежен. Юли.

Мина покрай мен, задмина ме. Чувах песъчинките да скърцат под нозете ѝ. Звукът ми напомни триенето на гласпапира. След малко звукът секна. Обърнах се и видях — спряла току зад мен. Беше тъй близо, че можех да я докосна. Имаше бледо лице, а устните бяха побели и от челото ѝ. Погледна ме, но не вдигна глава — видяха ме само очите ѝ. В тях блестеше влага. Бяха много сини. Искаше да не разбере, че плаче.

Не знаех какво да сторя. Додето не ме заговори, притискаше устни, но не успя да скрие потреперването им.

— Можете ли да ми кажете къде е улица „Форсайт“ № 67? — попита ме тя.

Огледах я. Тъй здраво бе вкопчила ръце една в друга, че от пръстите ѝ видях само върховете. Бяха изцапани, като че цял ден е пренасяла току-що отпечатани вестници. Не бяха мръсни. Просто не бяха чисти. По тях бе полепнал някакъв черен прах. Прах има във въздуха на всеки град и някои се мият по пет-шест пъти на ден да са чисти. Не знаех, но си помислих, че може би от няколко дни не е имала възможност да се измие. Лицето ѝ не беше мръсно, но ми се стори, че се е опитвала да го поддържа чисто с намокрения връх на кърпичката или с пухче от пудра.

Попита ме къде е „Форсайт“ 67. Бе започнала с „Извинете...“ и знаех, че упътя ли я, ще ми каже „Много ви благодаря“. Но преди да продумам, преглътнах. Знаех този адрес. Беше бюро за безработни. Същата седмица бях ходил там два или три пъти. Но работа нямаше. За

никого. Беше юли. Само да погледнех от другата страна на улицата веднага щях да видя позлатените цифри над вратата. Постоянно влизаха и излизаха; хората идваха и си отиваха.

— Какво? — казах аз. Всъщност не казах точно това. Когато говориш с момиче, което е много хубаво, изразяваш се малко по-другояче.

Разбрах много добре какво ме запита, но не помнех да съм чул. Бях се загледал в нея и мина толкова много време, че забравих въпроса ѝ. Тя отвори бележника и разрови страниците да намери пипнешком смачкания плик, на който бе написала адреса. Очите ѝ се взираха в мен със същия празен израз, който имаха, когато я видях за първи път на отсрещния тротоар. Търсеше плика, без да погледне в ръцете си. А той падна още с отварянето на бележника.

Наведох се да взема писмото. Адресирано до Дороти, не успях да разчета презимето. Изпратено до поискване в Централната поща на Атланта от някакво градче до границата с Флорида. Сигурно е било от майка ѝ, от сестра ѝ. Почеркът беше на жена. Тя го издърпа, преди да ѝ го подам. В начина, по който посегна, имаше нещо, което ме накара да се учудя. Може би е загубила баща си и сега се блъска да намери работа, та поне майка си да издържа. Не зная. Такива неща стават с всекиго. Или пък някакво нещастие, всичките ѝ близки са загинали тя се е видяла принудена да напусне дома и сама да си вади хляба — такива неща стават всеки ден.

Хората се обръщаха да ни гледат. Минаваха покрай нас, после извърщаха глави и зяпаха. От другата страна на ъгъла минаваше улица „Пийчтри“ — кварталът на лукса.

Не помня какво ме накара да кажа думите, които произнесох. Знаех къде е „Форсайт“ 67. Нали преди половин час тъкмо от там бях излязъл. Беше бюрото за безработни. Елате утре — ми казаха. На всички казваха едно и също — и на мъжете, и на жените. Беше мъртвият сезон, юли.

— Номер 67 е три преки по-нататък, от другата страна на надлеза — рекох аз и посочих с ръка над главата ѝ.

Тя погледна към надлеза. Точно там се издигаха пет-шест евтини хотела. От най-евтините. Кой не ги познава! Има ги във всеки град. Взимат по петдесет цента, по седемдесет и пет и по един долар. Помислих, че постъпвам правилно. В бележника ѝ нямаше никакви

пари. Нито цент. Нали видях! Аз имах четвърт долар, но за да намеря работа, трябваше да отида в Ричмънд. Отсреща, на № 67, работа нямаше. Мъртъв сезон. Хората бяха извън града, по курорти. Каква работа можеш да искаш през юли. А тя беше гладна. Опитвала нощно време да спи по гарите... Отвъд надлеза имаше седем или осем хотела. Евтини хотели. След полунощ из коридорите притичваха жени по комбинезони, нали съм ги виждал. Те винаги разполагаха с пари, можеха поне да се хранят, когато са гладни. Всеки знае какво е да си гладен. Мъжете повече издържат — седмица, десет дни, две седмици, но жените — ако някога сте виждали как изглежда гладна жена гола, ще разберете защо си помислих, че постъпвам правилно.

А тя продължаваше да стои.

— Три преки по-надолу, оттатък надлеза — повторих аз. Тя ме чу добре още първия път.

Но не помръдна.

Стоеше и гледаше мръсните червенотухли постройките. Разбираше какви са. Някои от тях имаха надписи, които се четяха и оттук — „Хотел — 75 цента и 1 долар“. Тя ги прочете. Стисках двайсет и пет центовата монета в джоба. Какво ли можеха да й помогнат тези пари? Беше ме срам да й ги предложи — само четвърт долар!

— Добре — обади се тя.

Сякаш бе решила нещо безкрайно важно, някакъв въпрос на живот и смърт. Имах чувството, че е казала „Добре, отивам!“ Не ми благодари, че я упътих. Защото знаеше, че № 67 е отсам, а не оттатък надлеза.

— Добре — повтори тя.

Обърна се и закричи към мръсните червенотухли постройките. Токовете й бяха изтъркани от външната страна. Стараеше се да върви изправена, ходеше вдървено, от страх да не изкълчи глезена. Не се обърна. Синята й сукнена пола бе тъй измачкана, че никой не би отгатнал първоначалната й кройка. Сякаш бе спала с нея нощи наред, цяла седмица. Цялата беше в петна, прашна, овъргалена. Имаше бяла копринена блуза, захабена, загубила цвета си. В гънките се беше наслоил прах, а през раменете й, като хоризонтални бразди от мръсотия, висяха съдрани ивици. След като е стояла на проливен дъжд няколко часа, шапката й бе, изглежда, висяла да съхне на нещо остро, защото на върха си имаше издутината, която нарушаваше фасона.

Повече не можех да остана тук. Тя бе изминала почти една пряка към постройките от червени тухли. Прекосих улицата и през един безистен се отправих към улица „Мариета“; На улица „Мариета“ имаше гараж. Един от техниците ми бе казал, че ако се повъртя около гаража и дочакам някой минаващ от там за дребна поправка автомобил, бих могъл да си изпрося да ме откарат до Ричмънд.

В гаража сварих да смазват някаква кола. Техникът ми кимна, посочвайки я с поглед. Беше голяма лимузина. За нея знаех, подобен рейс не би отнел много време. Помолих собственика ѝ да ме откара до Ричмънд. Той поиска да знае нещо повече за мен и заразително техника. Поговориха в канцеларийката, после човекът излезе и каза, че е съгласен. Тръгвал веднага.

Стигнахме Ричмънд. Заех се да диря работа. Под големия железопътен мост, между реката и щатския capitoлий, се намираще търговският район на града. Бях идвал тук.

С мен обаче нещо не беше в ред. Нямах търпение. Бях нервен. През цялото време обикалях, не ме свърташе на едно място.

Няколко дни по-късно се озовах в Балтимор. Проверих за работа в трудовото бюро. Работа колкото щещ, но не даваха веднага. Наемаха едва след две-три седмици, да се уверят през това време, че си здрав. Затуй повечето продължаваха към Филадельфия. Лятно време е така. Всички отиват на Север. Почне ли да застудява, отново се смъкват на Юг, спират в Балтимор, додето сезонът ги настигне, после продължават към следващия град. Накрая всички спират в Ню Орлеан.

Не можех да остана в Балтимор. Просто не ме свърташе. Като всички останали, заминах и аз за Филадельфия. От Филадельфия другите продължаваха за Джързи. Но аз не тръгнах. Останах във Филадельфия.

Един ден стоях на Маркетстрийт, недалеч от Общинския дом, и наблюдавах строежа на някакъв нов небостъргач. На отсрещния тротоар забелязах млада жена, която приличаше на момичето, с което разговарях в Атланта. Естествено не беше тя, но поразително си приличаха.

Нищо друго не ми идваше в ума. Цял следобед стоях и мислех за момичето от Атланта, питах се какво да сторя. Трябваше да измисля нещо, знаех, дължен съм да се върна в Атланта и да я открия. Нали аз я пратих отгатък надлеза на улица „Форсайт“! Тя знаеше къде отива, но ако не бях аз, може би нямаше да иде. Аз я пратих там! А можех

веднага да ѝ посоча къде е номер 67! Тя също знаеше къде е. Нали като я видях — зачела обявлението в сгънатия вестник, — стоеше пред самия вход. Но разбираше добре, че е безполезно да влиза. Щяха да ѝ кажат да намине утре. На всички казваха така. Сигурно е предполагала, че ще ѝ дам пари. Право да си кажа, не знаех какво е предполагала. Но и тя като мен беше отчаяна. Прекалено горда, тя не поиска пари за хляб, но все пак е помислила, че може би ще ѝ дам. Имах четвърт долар, но ме досрамя да ѝ го предложа, особено пък след като я пратих в ония хотели. Опитвала къде ли не да си намери работа, тя искаше залък хляб, искаше покрив. Оставаше ѝ само един път и тя го виждаше. Знаеше какво представлява улица „Форсайт“ от другата страна на надлеза. Все някой ѝ е казал. Да речем, случайно срещната жена по гарите. Не може да не са ѝ казали, защото всичко ѝ беше ясно.

Тя без друго щеше да отиде там, не я пратих аз... Тъй си мисля понякога, но това е лъжа. Не друг, аз ѝ казах да отиде оттатък надлеза.

РЕЙЧЪЛ

Всяка вечер тя слизаше в мрака на малката тясна уличка и се появяваше на ярко осветения булевард като внезапно привидение на изплашено дете, озовало се далече от дома. Знаех, че никога не идва преди осем и все пак имаше вечери, когато пристигах запъхтян на ъгъла цели два часа по-рано и чаках до големия пожарен кран, боядисан в зелено и червено. Откакто я познавах, закъсна само два-три пъти, и то не повече от десетина минути.

Рейчъл докрая не ми откри къде живее. Не даваше да я изпращам. При крана, там където започваше малката уличка, имаше врата — през нея Рейчъл излизаше в осем и зад нея се скриваше в десет. Когато се молах да я изпратя, винаги отказваше — баща ѝ не позволявал да дружи с момчета — и ме убеждаваше, че ако той ни види заедно, щял най-безмилостно да я набие или да я изгони от къщи. Затова спазвах обещанието си и никога не я придружавах по-навътре от началото на тясната уличка.

— Ще идвам всяка вечер, Франк — казваше тя и бързо добавяше: — докато искаш. Ти само не забравяй обещанието, никога не се опитвай да научиш къде живеея, не ме изпращай до дома!

И аз обещавах всеки път.

— Един ден може би ще дойдеш — прошепваше тя, докосвайки ръката ми, — но не сега! Не минавай оттатък крана, докато не ти кажа, че може.

Рейчъл говореше тъй всяка вечер, сякаш искаше да ми внуши, че в мрачината на уличката се крие опасност. Там нямаше нищо страшно: знаех това, защото живеехме зад ъгъла и както всички, познавах квартала добре. Дори през деня често минавах по нея, тъй като скъсяваше разстоянието до нашия заден вход — особено, когато закъснеех за обед. Но след мръкване уличката принадлежеше на Рейчъл и аз не минавах от там — боях се да не я срещна или да не разбере нещо повече за нея. Още от самото начало обещах да не я

следя, нито пък да се мъча да узная цялото ѝ име. Обещанието си удържах докрай.

Разбирах, че семейството на Рейчъл е бедно, защото цяла година тя носеше една и съща рокля — износена, избеляла памучна рокля, която нито веднъж не изглеждаше мръсна — знаех, Рейчъл я пере всеки ден. От време на време роклята биваше изкусно и грижливо закърпвана, но виждах, че платът едва се държи и силно се тревожех. Постоянно се страхувах да не се разкапе на дрипи и с ужас чаках този миг. Щеше ми се с малкото спестени в банката долари да ѝ купя нова, но все не ми достигаше кураж да ѝ предложи. Знаех, Рейчъл нямаше да позволи да харча за нея свои пари. А когато старата рокля се скъсаше окончателно? Какво щяхме да правим? Бях сигурен, то би значило повече никога да не я видя. Но благодарение на грижите ѝ роклята все още се държеше.

Веднъж Рейчъл дойде с черни копринени чорапи. Досега идваше на осветената улица с белите си памучни чорапи и цяла година не сложи други. Но ето че една вечер пристигна с черни копринени чорапи.

Надявах се на следната вечер отново да я видя с тях, но както обикновено, Рейчъл дойде с белите си чорапи. Нищо не попитах, защото се бях научил да не задавам въпроси, които биха я наскърбили. Но и досега не знаех какви бяха ония черни чорапи. Може би ги беше взела от майка си или от сестра си. Ако бях попитал, сигурно щеше да се засмее, да докосне ръката ми, както правеше, когато бивахме заедно, и всичко да ми разкаже. Но не посмях — беше тъй лесно да я обидиш, да ѝ причиниш болка.

Тя изникваше от черната уличка всяка вечер, идваше при мен и тръгвахме по осветения булевард към ъгъла, дето е сладкарницата. На отсрещния ъгъл имаше кино. Влизахме или там, или в сладкарницата. Искаше ми се да я заведа и на двете места, но никога не успявах да събера достатъчно пари. Двайсетте цента, които получавах всеки ден за разнасянето на следобедните вестници по домовете, не стигаха едновременно и за сладолед, и за кино. Затова трябваше да избираме.

Застанали насред булеварда, дълго се питахме — сладолед ли да ядем, или кино да гледаме. Но дори да не можехме да изберем, висенето по ъглите, както и всичко, което вършехме заедно, също ми

харесваше. Всеки път Рейчъл искаше най-напред аз да кажа какво предпочитам. Разбира се, пожелавах това, което иска тя.

— Никъде няма да ида, докато не кажеш какво предпочиташ — казвах аз. — Все едно ми е къде ще влезем, стига да съм с тебе.

— Да направим тъй, Франк — отговаряше тя и докосваше ръката ми с привидно безразличие, — ти иди в сладкарницата, а аз ще ида на кино.

По този начин Рейчъл ми даваше да разбере какво иска. Но знаех: тя не предполагаше, че тъй отгатвам желанието ѝ. Щом Рейчъл предлагаше аз да ида на кино, а тя — да яде сладолед, значи тази вечер ѝ се яде сладолед. Удоволствието от киното траеше кажи-речи два часа, а сладолед можеш да ближеш най-много половин час. Ето защо по-често ходехме на кино. И по-хубаво беше — в полумрака седяхме един до друг, държахме се за ръце. Когато салонът не беше много пълен, премествахме се по-назад, в един от ъглите, и там, стига никой да не гледа, я целувах.

След киното излизахме на светлия булевард и тръгнахме бавно към червено-зеления пожарен край. В началото на уличката спирахме за миг. Ако наблизко нямаше хора, прихващах Рейчъл през кръста и тъй приближавахме тъмния вход. Мълчахме и двамата, притеглях я поплътно до себе си, а тя стискаше ръката ми. Когато най-сетне, дълго отлагали раздялата, пристъпвахме в мрака на тясната уличка и заставахме прегърнати, едва тогава тя ме целуваше. Целувах я и аз — до насита, защото не винаги в киното можеш да сторя това. Все още мълчаливи, с мъка разплитахме горещите си пръсти и се откъсвахме един от друг.

Тя почти изчезваше в мрака на уличката, аз изтичвах отново след нея и хващах ръцете ѝ.

— Обичам те, Рейчъл! — казвах аз, стисках ръцете ѝ, мъчех се да я задържа.

— И аз те обичам, Франк! — отвръщаше тя, отскубваше се и хукваше нагоре, за да се появи едва на следната вечер.

Оставах за миг, вслушвах се в отдалечаващите се стъпки, после бавно потеглях за вкъщи. Къщата ни беше на една пресечка разстояние — недалеч от ъгъла. Прибирах се в стаята си, заставах на прозореца и вперил очи в тъмната нощ, наострях слух — няма ли да долети гласът ѝ. Прозорецът ми гледаше към уличката. Лампите на булеварда едва

прехвърляха мъждива светлина през покривите на къщите — нищо не се различаваше там долу, в тъмната пропаст. Час по-късно се събличах и лягах. Не веднъж ми се струваше, че долавям гласа ѝ някъде в мрака, скачах от леглото напрегнато и слушах на прозореца, но разбирах, че съм се излъгал.

В края на лятото получих от една моя леля пет долара за рождения си ден. Веднага почнах да кроя планове как най-добре да ги използваме с Рейчъл. Исках вечерта да я изненадам: ла идем до центъра на града с трамвай. Най-напред щяхме да влезем в някой ресторант, а след вечерята — в някой от големите театри. Никога не бяхме слизали заедно в града, а ето че сега за първи път разполагах с повече от петдесет цента. Като разнесох вестниците, прибрах се веднага и замечтах за предстоящата вечер.

Малко преди да се мръкне излязох на верандата да дочакам часа за среща. Седнах на стъпалата и съвсем забравих да кажа на майка си, че ще ходя в града. Не ми разрешаваха да се отдалечавам много от къщи, без да обадя къде отивам, с кого и по кое време ще се върна.

Седях на стъпалата повече от час, когато по-голямата ми сестра Нанси се показа на вратата и рече:

— Франк, имаме работа за тебе. Мама те вика в кухнята, преди да си излязъл. Да не забравиш и да хукнеш!

Отговорих, че идвам веднага. Но мислех как ще изненадам Рейчъл и чак след половин час си спомних за работата, която ме очаква в кухнята. Времето за срещата с Рейчъл приближаваше, затова скочих да свърша всичко колкото може по-набързо.

В кухнята Нанси ми подаде кръгла кутийка, поръча ми да я отворя и да поръся с праха кофите за смет. Чух мама да казва, че от хранителните отпадъци в кофите се завъдили пльхове. Посипах мишеморката, изтичах в къщи, грабнах си шапката и полетях на улицата. Обвинявах Нанси, че ме е забавила за срещата, макар вината да си беше моя — можех по-рано да се сетя. Бях уверен все пак, че Рейчъл ме чака, дори да съм закъснял с няколко минути. Не можех да повярвам, че ще дойде при крана и като не ме види, веднага ще си отиде.

Неизвървял и десетина метра, чух мама да ме вика. Спрях се неохотно.

— Отивам на кино! — извиках. — Скоро ще се върна.

— Добре, Франк — каза тя. — Помислих, че в града ще ходиш. Гледай по-рано да се прибереш!

Изтичах още няколко крачки, но отново спрях. Не знаех какво да сторя — боях се, че ако ѝ кажа къде отивам, майка ми ще ме накара да си остана в къщи. Никога не бях я лъгал, не можех и сега да я излъжа. Обърнах се: гледаше ме от верандата.

— Мамо, в града отивам — подвикнах гузно, — но няма да закъснеем.

И хукнах презглава по улицата, кривнах зад ъгъла и се завтекох към пожарния кран. Не видях Рейчъл и за миг поспрях — запъхтян от бързане и вълнение.

Тя все пак беше там — току-що пристигнала, чакаше ме до оградата. Като тръгнахме към сладкарницата на ъгъла, извадих си парите от джоба на жилетката и ги показах на Рейчъл. Развълнува се много повече от мен, когато ги получих, подържа ги в дланта си, погледа ги, а аз ѝ разказах какво съм намислил за тази вечер.

Чухме, че трамваят идва и забързахме към ъгъла да го хванем. Пътуването до центъра, макар и бързо, трая около половин час. Слязохме при театрите.

Пред една аптека Рейчъл ме улови за ръката:

— Моля те, Франк, ужасно съм жадна. Да влезем! Нали ще поискаш чаша вода?

— Ако си толкова жадна, да влезем — казах, — но защо не почакаш още малко? По-надолу има ресторант, там ще пиеш вода, додето чакаме вечерята. Да не губим време, че ще изпуснем представлението.

— Не мога да чакам, Франк — отвърна тя, здраво стиснала ръката ми, — моля ти се, моля ти се, само една чаша! По-бързо!

Влязохме в аптеката и застанахме пред продавача. Помолих го за вода. Рейчъл се долепи до мен и още по-силно стисна пръстите ми.

На стената пред нас висеше голямо огледало. Виждах ясно нашите отражения, но в тях, особено в образа на Рейчъл, имаше нещо, което никога по-рано не бях забелязвал. Наистина, досега не бяхме заставали заедно пред огледало и едва сега разбрах какво ми бе убягвало цяла година. Виждах хубостта на Рейчъл, тъй както само в едно голямо огледало можеш да я видиш. Извивката на страните и устните ѝ бяха все тъй красиви, съразмерната прелест на шията и

ръцете ѝ бе същата красота, която съм боготворил стотици пъти преди; но сега в огледалото пред нас за първи път открих нов, неподозирани чар. Още веднъж устремих очи в стъклото и още веднъж оттам ме погледна гъвкавата хубост на нейното тяло.

— По-бързо, Франк! — извика Рейчъл и отчаяно се притисна до мен. — Вода! Изгарям!

Обърнах се към аптекаря, без да откъсвам поглед от огледалото — не исках да изгубя новата прелест, която намерих там. Никога по-рано не бях съзирал толкова хубост в едно момиче. Някакво странно отражение на светлини и сенки разкриваше истинското обаяние на Рейчъл. За един миг, като светкавица в тъмна стая, огледалото бе озарило неочаквания чар, който досега или не виждах, или не можех да открия — Беше невероятно, една жена — Рейчъл — да притежава такава нова, може би неповторима красота. От обхваналото ме чувство главата ми просто се замая.

Тя отново ме хвана за пръстите, разбивайки, както разбиват огледало, отражението на мислите ми. Човекът бе напълнил чашата и я подаваше на Рейчъл, тя се протегна и я отскубна от ръката му. Бях не по-малко изненадан от продавача — Рейчъл никога не се държеше така: всичко вършеше безупречно. Рейчъл стисна чашата, сякаш иска да я изцеди, и на един дъх изгълта водата. После я подаде обратно на аптекаря, хвана се за гърлото и поиска още. Той пълнеше повторно чашата, когато тя внезапно изкрещя. Отвън се спряха минувачи и нахълтаха от любопитство. Струпаха се около нас и загледаха Рейчъл.

— Какво ти стана, Рейчъл? — хванах я за китката и я разтърсих. — Рейчъл, какво ти е?

Тя изви глава и ме погледна. Очите ѝ се обърнаха нагоре, устните ѝ потъмняха и подпухнаха. Лицето ѝ стана ужасяващо.

Аптекарят се спусна към нас, погледна Рейчъл и бързо хлътна в дъното на аптеката. Рейчъл политна към мраморната чешма, но успях да я хвана, преди да падне на пода. Аптекарят тичешком донесе чаша с нещо бяло като мляко, допря я до устните на Рейчъл и насила изля течността в устата ѝ.

— Боя се, че е много късно — каза той. — Ако знаехме десет минути по-рано, можеше да я спасим.

— Твърде късно? — извиках аз. — Твърде късно за какво? Какво ѝ е?

— Отровна. Струва ми се, с мишеморка. Но може и с друго.

Не повярвах нито на думите, които чух, нито на това, което виждах.

Противоотровата не подейства. Рейчъл лежеше в ръцете ми, лицето ѝ все повече се изкривяваше, тъмнееше.

— Дайте я тук! По-бързо! — каза аптекарят и ме раздруса.

Отнесохме я на ръце към вътрешността на магазина. Аптекарят вече държеше стомашната сонда и я слагаше в устата ѝ, когато някакъв лекар се затича и набързо прегледа Рейчъл. След миг се изправи и ни повика настрана.

— Много е късно — рече той. — Имало е възможност да се спаси, но преди половин час. Сърцето вече не работи, а и дишането е спряло. Сигурно е погълнала цяла кутия отрова — мишеморка, според мен. И тя вече е проникнала в кръвта и сърцето.

Аптекарят вкара сондата и почна промивката. Лекарят стоеше над нас и през цялото време поклащаше глава и даваше съвети. Наливахме в гърлото ѝ възбудителни средства и се опитвахме да я съживим с изкуствено дишане. А лекарят все повтаряше: „Не, не! Няма смисъл. Няма да оживее. Погълнала е отрова колкото за десет души.“

След малко пристигна линейка и я откара. Не разбрах къде я водят. Дори не попитах. Седях в малката, облицована в кафяво стая, заобиколен от шишета с бели етикети, и наблюдавах човека, който се помъчи да я спаси. Когато най-сетне си тръгнах, в аптеката не бе останал никой, освен един от дрогеристите и той ме гледаше най-безучастно. На улицата също нямаше хора, ако не смятаме шофьорите от близката пиаца, които гледаха в обратна посока и не ме видяха.

Закрачих зашеметен по пустите улици към дома. Беше ми празно, сълзи замрежваха очите ми, не знаех по коя улица вървя. Не виждах ни лампите, ни тъмните ъгли, но до болка ясно виждах като в огромно огледало образа на Рейчъл, която се навежда над нашите кофи за смет, а отражението на нейната хубост пареше сърцето ми.

ПОСЛЕДНАТА ГОДИШНИНА

Барманът Ник приближи ъгъла, където Ани шумно тропаше с празна бирена бутилка по масата.

— Какво искаш, Ани? — попита Ник.

— Още една бира! — дрезгаво извика тя.

— Не бива, Ани — рече той, поклащайки глава.

— Казах, още една бира!

— Казах не, Ани.

— Върви тогава по дяволите! — натъжена отвърна тя.

Ник седна от другата страна на масата.

— Чуй ме, Ани — почна той с добро. — Аз съм ти приятел и искам да ти помогна. За тази вечер стига. Ясно ли е? Достатъчно пи. Утре вечер ела пак.

— Върви по дяволите! — изкрещя тя.

Той помълча, сетне, като се наведе към нея, продължи:

— Дръж си езика, Ани — той съчувствено я потупа по ръката. — Ако направиш каквото ти казвам, всичко ще бъде наред. Не ми се ще да правиш поразии, в крайна сметка всичко ще свърши зле за тебе. Ще дойде полиция, а ти знаеш какво значи това. На всичко отгоре, ако в бара няма ред и тишина, ще ми отнемат позволителното. Хайде, бъди ми добричка и се прибирай, че си закъсняла. Направи това заради мене, Ани.

Ани замахна с чантата си, но той се наведе навреме и тя не можа да го удари.

— Много добре знаеш, че нямам дом.

— Тогаз иди там, където обикновено нощуваш.

— Гониш ме, с една дума?

— Не те гоня, Ани — търпеливо рече той, — просто те моля.

— А бе я си гледай работата! Върви по дяволите и да се не връщаш от там! — развика се тя.

Един от мъжете, които играеха карти на съседната маса, се извърна и повика Ник. Беше едър, с тъпо изражение на слабоватото си

лице.

— Защо не изхвърлиш от тук тая дърта и устата брантия? — каза той. — Дотегна ми да я слушам.

— Лесна работа — отговори Ник.

Неколцина от посетителите се обърнаха през рамо да видят какво става. Ник се помъчи да вдигне Ани за ръката и да я отведе на улицата. Решена да не мърда от мястото си, Ани се отскубна с див тласък на цялото си тяло.

— Ако не можеш да се отървеш от нея — рече едрият, — намери някой, който може. Омръзна ми да я слушам.

— Чуй ме, Ани — спокойно каза Ник. — Ако се държиш като хората, ще те науча какво да правиш. Обещай ми, нали веднага ще си тръгнеш, ако ти дам още една бира? Какво ще кажеш, Ани?

— Готово! — ухили се тя. — Готово, виж тъй става. И знаеш ли защо приемам? Добре, ще ти кажа. Днес празнувам годишнина.

— Какво празнуваш, Ани — попита той.

— Празнувам двайсет години. А двайсетата годишнина трябва да бъде най-тържествена от всички, нали?

— И аз тъй мисля, Ани — съгласи се Ник. — Но годишнина от какво? Всички знаем, че си стара мома.

— Тъкмо това празнувам — каза тя, кимайки многозначително. — Тъкмо това и нищо друго.

— Какво искаш да кажеш, Ани?

— Годишнината на моето неомъжване.

Объркан, Ник почна да клати глава.

— Ти съвсем си изкукуригала, Ани — каза той. — Че кой празнува такива неща?

— То си е моя работа — с горчивина отвърна тя, — а ти не си пъхай носа навсякъде.

— Не исках да ти се бъркам, Ани — заоправдава се той. — Просто съм любопитен, никога не съм чувал такова нещо. Защо не ми кажеш всичко?

— Да се продъниш в ада дано, там ти е мястото, чуваш ли какво ти думам?

— За бога! — разгневено извика едрият от съседната маса, извърна се на стола си и стрелна Ник. — Или ще накараш тази дърта гъба, напоена с бира, да млъкне, или я изритай на улицата!

Ник се върна зад бара и отвори бутилка бира. После я отнесе в ъгъла и я остави на масата пред Ани. Тя му отброи от чантата си няколко монети и небрежно ги захвърли на покривката. Ник събра парите и се върна на мястото си.

Още недопила студената бира, Ани залитна и падна посочи на масата. Зарови лице в шепите си и заплака. Как ли не се мъчеше да обясни, но никой не разбра колко дълбока и палеща е болката, измъчваща сърцето ѝ...

По онова време тя бе младо хубаво момиче, влюбено за първи път в живота си. Празните часове, когато не бяха заедно със Сидни, понасяше единствено с мисълта колко го обича, мечтаеше за деня, когато ще се оженят и ще имат общ дом.

После дойде време той да се запише в колежа. Беше краят на лятото и двамата знаеха, че скоро няма да се видят. Нощта преди заминаването прекараха на брега, там осъмнаха. Плътно завити с одеялото, прегръщаха се цяла нощ, а над тях ясно и сякаш благославящо блестеше луната.

„Обещай ми нещо, Ани — бе рекъл Сидни нея безсънна нощ, — нищо друго не искам на света, само това. Ще ми обещаеш ли, Ани?“

„Всичко бих ти обещала, Сидни — отвърна му тя с цялата преданост на сърцето си. — Толкова много те обичам, че всичко, каквото поискаш, ще ти обещаая, без дори да питам какво е.“

Той замълча, целувайки поруменелите ѝ страни и топли устни.

„Още ли си готова да обещаеш, Ани?“ — след малко попита той.

„Да, Сидни — прошепна тя, — какво да ти обещаая?“

„Искам да ми обещаеш, че ще ме чакаш. Каквото и да стане, искам да зная, че винаги ще ми принадлежиш, Ани.“ „Винаги ще ти принадлежа“ — каза тя. „Обещавах ли?“

„Обещавам, Сидни — без колебание рече тя. — Обещавам, обещавам! Винаги ще имаш любовта ми — дадох ти я сега и ще си остане твоя, додето сме живи. Няма да те разлюбя, каквото и да става, стига и ти да ме обичаш. Обещавам ти, Сидни.“

„Дори като замина? Току-виж, случило се нещо... Ами ако вече не се върна?“

Ани цялата изтръпна в ръцете му.

„Не казвай това, Сидни — уплашено се примоли тя. — Не говори такива неща!“

„Ще се върна, Ани — увери я той. — Но понякога тъй става, че каквото и да правиш... нали знаеш?“

„Не ме е грижа — каза тя и го притисна в прегръдките си. — Аз никога няма да ти отнема любовта си, стига само ти да ми я върнеш. Не я ли искаш, върни ми я!“

Лежаха дълго, притихнали един до друг, и наблюдаваха светлата луна над себе си. Отдалеч долиташе мекото плискане на вълните върху пясъка.

„Чувал съм, разделят се хората за по-дълго време, пък им стане самотно — поде той, — и тогаз какво? Като ти стане непоносима самотата, може и някой друг да си намериш. Стават такива неща, Ани. Не са малко четири години.“

„Ще те чакам, Сидни — разпалено обещаваеше тя. — Ще те чакам, колкото и дълго да е. Дори да се запилееш някъде, друга да си намериш и да се ожениш и никога да не се върнеш, пак ще те чакам, защото ти дадох любовта си и искам всякога да бъде с тебе. Ще чакам и десет години, и петнайсет, и двайсет години ще чакам!“

„Наистина ли толкова дълго ще ме чакаш, Ани?“

„Да, скъпи — двайсет години!“

От ъгъла на бара прокъртя пронизителен писък и всички се обърнаха да видят какво се е случило. Изправила се, Ани тропаше по масата с празната бирена бутилка. След миг бутилката се разби на десетки късчета и стъклото се посипа по масата и по пода.

— Върни ми любовта! — с болка изкрещя Ани. — Сега вече трябва да ми я върнеш. Повече не мога да живея без нея, клетница аз! Беше твоя цели двайсет години. Обещах ти и чаках. Сега ми я върни! Върни я!

— Млъкни, пиана кофо! — извика едрият от съседната маса.

Ник се притече. Грабна Ани за ръцете и като я разтърси леко, но настойчиво, накара я да се отпусне изнемоощяла на стола.

— Хайде, Ани — той я потупа утешително по рамото, — седни и много не приказвай!

— А любовта ми? Къде е тя? Искам си я обратно! Толкоз време съм я чакала!

— Да знаех за какво говориш, Ани, щях да ти помогна, ама като не знам...

— Никой не знае, никой не знае — изстена тя. — Но аз зная! Моля! Да ми се върне любовта! Веднага да ми се върне!

Слушаше целият бар. Всички се питаха какво ли ще значат нейните брътвежи, а някои дойдоха по-близо да гледат. Едрият с тъпото изражение стана от масата и се изправи до Ник.

— Защо позволяваш на тая фиркана пачавра такива номера? Ако не я изхвърлиш веднага, че ида да се оплача. Това тук бар ли е, какво е?

— Лесна работа — рече Ник.

— Да те видя как пипаш! — каза едрият, като се връщаше на масата си. — Не знам докъде ми дойде от нея. На света и без това има доста такива дърти кикимори.

Ник повика прислужника и му поръча да донесе бутилка бира.

— Сега вече нищо ти няма, Ани — каза той и отново я потупа по рамото. — Лош сън и толкоз. Нали ти мина?

— Никакъв сън не е това, а действителност!

— Добре, Ани, добре. Така да е, както казваш. Но ти мина, нали?

— Няма да мине, докато не си я получа обратно, не разбираш ли? — Тя изпитателно го погледна в лицето. — Аз трябва да си я получа. Повече не мога да понасям, нито една нощ повече.

Ник пое бутилката от прислужника и наля в чашата ѝ.

— Пийни малко студена бирица, Ани — настоя той, поднасяйки я до устните ѝ. Тя жадно загълта и пресуши чашата. — Сега вече си по-добре, Ани, ще викна такси и ще те изпратя. А като се прибереш, легни, наспи се и утре нищичко няма да ти има.

Като му се усмихна благодарно, тя стана и без да се противи, тръгна пред него към вратата. Излязоха на улицата, той ѝ помогна да се качи в таксито, после даде на шофьора пари.

— Лека нощ, Ани — рече Ник, потупвайки я по ръката. — Сега да се прибереш в къщи и като си легнеш, приятни сънища да сънуваш!

Очите ѝ ненадейно се напълниха със сълзи.

— Да можех да те целуна — рече тя и стисна ръката му, — ще зная, че съм получила любовта си обратно.

Ани се хвърли, склучи ръце около врата му и го зацелува, додето най-сетне той я отдръпна от себе си и я настани в колата.

— Върнах си я, най-сетне си я върнах, след два̀сет години! — каза тя, а на мокрото от сълзи лице се четеше израз на безоблачно щастие. — Сега тя отново е моя, след два̀сет години!

Ник кимна на шофьора и автомобилът се отдалечи в мъгливата нощ.

Като се върна в бара, той се изправи на прага и впери поглед в масата на Ани. Един от посетителите пусна монета в грамофона и певицата лигаво запя колко е доволна, че има кого да обича. Ник послуша песента, но не издържа, приближи автомата и го спря.

СПОМЕН

Не помня как стана всичко това. Просто стана. В един миг стоях до нея, сложил ръка върху нейната, в следващия миг вече я нямаше. Бих могъл да нарека това случка, събитие, трагедия, или чисто и просто последна проява на живота. Не зная какво точно бе станало, но каквото и да е, тя си бе отишла.

Стоеше до мен, хванала се за перилото на палубата, зареяла поглед някъде във водата. Въздухът беше чист, нямаше мъгла, звездите — ниски и светли, само светлините на брега изглеждаха далечни.

„Казаха ми, че никога вече няма да я видя — рече тя. — Сетне затвориха вратата и ме оставиха сама на верандата. Нима трябваше да остана там цял живот? Отидох си.“

Но какъв смисъл да повтарям думите ѝ? Не мога да си спомня всичко, пък и повечето остана недоизказано. Тя дори не започна от началото. Първите ѝ думи бяха: „Когато бебето се роди, бях на деветнайсет.“ После заговори за нещо съвсем друго. Ще бъде глупаво, ако се опитам да подредя мислите ѝ, невъзможно е. Дори да можеше да се вземат всички думи, които тя изрече нея нощ, и да се натъкмят в някакъв що-годе ред, дори и тогава нещата пак нямаше да имат никакъв смисъл. От думи могат да се направят хиляди неща, но кой може да каже какъв трябва да бъде логическият порядък?

„Къщата, в която живееха, беше на два етажа, с таван. Покривът беше от ламарина, боядисан червено. В двора имаше три бряста.“

Всеки ще предположи, че е родила детето в къща на два етажа с червено боядисан покрив. И че в двора е имало три бряста. Но това не е вярно, защото бебето се родило в болница. Та ето защо няма да повтарям думите ѝ. Едни ще повярват едно, други — друго. Всъщност стана тъй, че тя изрече само две-три думи и застана до мен край перилото.

Взели ѝ бебето, а мъжът ѝ я напуснал. „Никога не съм била нечестна към него — каза ми тя. — Но му омръзнах и реши да заживее

с друга. Щом иска, добре. Обичах го, но щом поиска да си иде, не го спрях. Да си иде, защо не? Да бъде щастлив! Но те нямаха право да ми отнемат детето. Моя си беше. Нали аз я родих!“

Няма да излъжа. Лъжата се изрича с думи, а думите нямат нищо общо с това, което разказвам.

Може би трябваше да ѝ предложа помощ, да ѝ обещаая, че ще се потрудя да намеря пари за адвокат, който ще отнесе въпроса в съда. Но аз нищо не ѝ предложих. Просто стоях и я гледах, нетърпелив да разбера какво ще стане по-нататък.

„Детето е мое — настоя тя. — Мое! Аз съм ѝ майка, а с него никога не съм била нечестна.“

Край нас минаваха хора, смееха се, разговаряха. Зад гърба ни имаше триста души.

„Никога няма да видя детето си. И тя никога няма да ме види. Ще ѝ втълпят, че майка ѝ е някоя друга. Но тя е моя, аз съм я родила.“

Какъв смисъл да се преструвам, че не съм чувствителен? Бях чувал неведнаж жени да разказват за децата си, за любовта си, за почти всичко под слънцето, за което живеят жените. И все пак, в този случай, когато една жена ми каза „Той ме молеше да се оженим, за да имаме дете“, просто не знаех какво да продумам, какво да мисля. Стоях и я гледах и се чудех как е възможно. Точно тъй рече тя: „Той ме молеше да се оженим.“

„Другата, в която се влюби, го направи по-щастлив. Да знаех, бих му дала всичко, което му е давала тя.“

Но тогава не бяхме на палубата. Бяхме в нейната каюта, хапвахме сандвичи, пиехме кафе. О, всичко беше тъй объркано! За нещата нямаше логичен ред — изказаното в един момент нямаше никаква връзка с казаното в друг. Беше като онази безнадеждна детска игра, при която се изрязват от хартия най-различни късчета, после трябва да ги сглобиш, но излиза, че няколко липсват, неизвестно колко. Така играта никога не може да излезе. Знаех. Знаех, че дори когато всичко свърши, когато играта излезе и без липсващите късчета, знаех, че и тогава никой нищо не би разбрал. Не само аз, никой не би разбрал отговора на детската задача.

Връщаше се в родния си град. Натам пътуваше. Но там нямаше да има с какво да се залови. Нямаше пари за наем, за прехрана, за дрехи. Дори не знаеше къде би могла работа да намери. Стигнаше ли

веднъж в родния си град, трябваше да тръгне от къща на къща, да проси храна, да моли за работа. Ако дъщеря ѝ бе с нея, може би щеше да се реши на това. Но сама, без семейство, което да я подкрепи, без някого, за когото би живяла, животът ѝ щеше да бъде бреме — потешко, отколкото можеше да понесе. Има една точка на прекъсването. Има едно място, което е крайт. Оттам нататък единственият път е връщането. Тя не можеше да се върне. Затворили вратата в лицето ѝ, казали ѝ да не се връща.

„Не ме е грижа какво ще стане с мен. Сега вече нищо няма значение. Искам за малко да забравя всичко. Да можех само за малко да бъда щастлива, това ми стига. За пръв път в живота си мисля за тези неща. Винаги съм била честна с мъжа си. Не съм го мамила. Не съм му изменяла, никога. Не съм искала. Никога не съм правила неща, които няма да му харесат. Но сега нищо не ме интересува. Искам само за няколко минути да бъда щастлива. Да посегна към алкохола, да пия, додето всичко забравя? Но това е глупаво. Няма да изпитам щастие. Само ще заспя. А аз искам да се почувствувам щастлива.“

Няма да си послужи с лъжа. Мога да представя всичко за лъжа, да твърдя например, че съм се опитал да я утеша. Можех да ѝ кажа, че ако престане да мисли и легне да поспи, на сутринта няма нищо да ѝ има. Но не казах. Не постъпих тъй. Сложих празните чаши на пода, в ъгъла на каютата — да не се катурнат от люлеенето на кораба — и продължих да я наблюдавам, а тя се мъчеше да продължи.

„Жената, която обича, пила заедно с него някаква напитка, после легнали заедно. А моята любов е по-силна от тия неща. За него бях готова да се разкъсам.“

Не знаех що да сторя. Бе се простила с всякаква надежда някога отново да види мъжа си или детето. Знаеше, че каквото и да се случи след тази нощ, то вече не би я засягало. Знаеше, че може да забрави и да изпита щастие, макар и за мъничко само. Знаеше още като почна да ми разказва, че искала за няколко секунди да забрави...

„Губеше се по две-три седмици, а после се прибираще в къщи и ми казваше да го оставя на мира. Не можа да разбере, че ме боли. Понасях, защото имах детето. Никой няма да разбере колко съм го обичала. Него и детето обичах повече от всичко на света.“

Какво можех да кажа аз? Какво би могъл да рече един мъж, свикнал да върши всичко, което си иска? Как можех да я разбера? Как

би могъл мъж да разбере жената, която е принудена да живее безмълвна и сама? О, каква бъркотия! Когато ме попита колко е часът, тя, а и аз, знаехме, че времето е без значение. Времето нямаше нищо общо с нас, с постъпките ни, със словата ни. Циферблатът само напомня миналото. Един, десет, или пет часа — нали сега тя би могла да бъде там, да надникне, да провери не се ли е отвило детето в съня си...

Защо потрепериха ръцете ми? Защо ми изтръпна сърцето? Всичко беше действителност. Ето я, седи пред мен — ще заплаче, после ще се усмихне. На пръста си носеше венчална халка. Дървените стени проскърцваха под напора и ударите на морето и моторите. Всичко беше истина. Можех да го усетя, да го докосна с ръка, да го издраскам, да го размажа с върха на обувката си.

„Отидох на пристанището и си купих билет. Чаках половин час, пред мен имаше сума хора. Най-сетне се качих на борда.“

Как се случи всичко това? Как стана тъй, че аз, който не я познавах и никога нямаше отново да я срещна, отидох и седнах при нея? Можех да извърша толкова други неща! Това не бе единствената каюта на кораба и тя не беше единственият човек.

„Ранете ме! Съсипете ме! Убийте ме! — прошепна тя. — Ето, вие няма за какво да страдате.“

Могат да се изрекат хиляди лъжи. Мога да кажа, че съм я утешил, че съм постъпил тъй или иначе... Можеха да се случат хиляди неща, а се случи само едно. Само то. Тъкмо то. Затуй не зная как да продължа. Затуй не мога да повторя думите ѝ в логичен ред. Какъв безнадежден хаос! Ето, сега казваше едно, след миг — друго. Събереш ли ги двете, смисълът изчезва.

Запуших с ръка устата ѝ. Беше почнала да крещи. Крясъци, каквито досега не бяха пронизвали ушите ми. Едва издържах — тя ме дращеше с нокти по лицето, — но крясъците трябваше да бъдат задушени. Завързах дебелата кърпа за лице през устата и. Какво друго можех да сторя? Лежеше, дращеше ме, мъчеше се да извика. Лицето ѝ загуби цвета си, сякаш кръвта ѝ се отля. Имаше нужда да крещи — нямаше значение, че на кораба има триста души. Триста или никой — все едно. Беше ѝ все едно ще изкъртят ли вратата, ще ни сварят ли вътре: мен, надвесен над нея с изподрано лице, от което капе кръв. Завързах дебелата кърпа през устата ѝ. Опита се да я свали, попречих

й. Ако я беше отдръпнала и изкрещяла, можех да я натъпча в гърлото й, да я задуша. Дишането й тогаз щеше да спре. Нали пожела да я убия. Самата тя го каза. Помоли ме да я убия. До кръв издра лицето ми, молеше да я убия. Но преди това искаше да бъде щастлива. Искаше да почувствува щастието в тялото си. Искаше да се забрави от щастие.

Но всичко това бе отминало. Сякаш всичко е било преди. Времето, мястото, събитията нямаха нито начало, нито край. Всъщност не помня кое беше преди и кое после. Просто се мъча да ви разкажа. Не мога да излъжа. Ще трябва да запиша всичко тъй, както си е било. И ако в края на краищата нищо не излезе, то ще е, защото от уважение към нея се опитвам да запиша самата истина. Бе изрекла думи, бе извършила неща, без да се интересува как ще изглеждат по-късно, как ще звучат, когато се повторят от друг.

Каза ми: „Той поиска да се оженим. Молеше ме. Като дете плака, когато му рекох, че е още рано. Плака като дете. Голям и силен, а като дете плака.“

Каза още: „Живеехме в къща с шест стаи. Отзад, на верандата, имаше помпа за вода. Имахме си и едно шотландско кученце, викахме му Спот. Бяхме тъй щастливи, и денем, и нощем. Не ме гледайте, че плача — не мога да се владея.“

Не помня какво отвърнах. Можех ли нещо да отвърна? Не искаше да й говоря. Само да слушам.

„О, как го обичах! Две години... И ето, една нощ се върна и ми рече, че щял да ме напусне. Разправи ми за другата. Как изглеждала, как се обличала. Всичко ми разказа за нея. След това си отиде и ме изостави. Някой дойде и ми взе детето. От ръцете ми я изтръгнаха. Измъкнаха се, преди да ги спра, и изчезнаха. Не знаех какво да сторя. Отидох горе, там, дето живееха близките му. Заварих сестрите, майка му, а детето — при тях! Не ми дадоха да го докосна, да го целуна. Посегнах, изтласкаха ме, блъснаха вратата. Оставиха ме на верандата, затвориха вратата, заключиха я.“

И още хиляди неща ми разказа. Всичко помня. Само дето съм забравил точните й думи. Не мога да ги повторя. Смесваше ги, идваха на устните й досущ като разбърканите късчета от играта с изрезките. За човешкото ухо това не би имало никакъв смисъл. Словата й бяха пратеници на сърцето. А там само чувството можеше да проникне. Звукът на думите никога не достига тия дълбини.

Но всичко това бе отминало. Беше преди да се случи каквото и да било. Все още нищо не бе станало. Имаше думи, движения и погледи, но все още нищо. Човек чувства тия неща. Звуците не могат да говорят така. Звуците в човешкото ухо предизвикват само усещането за острота или мекота. Нещата се усещат с любовта и с омразата. А аз я почувствувах. Не лъжа. Наистина я почувствувах. И ще ви кажа точно какво — тръпката на нейното сърце до моето.

Но всичко това стана преди да се дръпне рязко, да ме погледне за сетен път и да си отиде. Беше последното движение.

Пред нас беше перилото на палубата. Ръцете ѝ се облягаха на него, след това тя здраво го стисна, толкова здраво, че ноктите ѝ побеляха. Това вкопчване за лакираното перило беше началото. Дотогава все още нищо не бе станало.

Светлините на брега бяха далеч. Бяха още по-далеч от преди. Очертанията на сушата се губеха; само мътните светлини висяха като уловени светулки, забодени с карфица за голите клони на почернели от времето дървета.

Не каза, че тръгва. И двамата го знаехме. Не се помъчи да ми напомни за себе си. Не искаше да мисля за нея, да мисля, че си отива. И това беше всичко. Стоеше до мен, след миг вече я нямаше. Наведе се над перилото далече напред, за миг запази равновесие. След това, без никакво усилие, като остави тежестта на тялото да я увлече, прехвърли се отвъд борда и потъна.

Можех да я спра. Разбира се, можех. Не отричам. Не се опитах да я спра. Ръцете ми не се отместиха. Та и кой ли би поискал да я задържи? Има ли човек, който би могъл да го стори? Само един страхливец би я хванал, би я дръпнал, би извикал за помощ. Но ние, хората, не искаме да бъдем страхливци. Какво ли не правим да не бъдем страхливци. Искаме да сме храбри, мъчим се и тъй, и инак — само и само да се издигнем над страха. Вярваме, че сме безстрашни и се стараем да изпълняваме тази роля.

Оставих я да си отиде. Можех да я хвана, но аз само я гледах. Дори изместих едната си ръка, да ѝ дам път. И останах там, дето бях — безстрашен. Когато изчезна, почнах да броя: едно, две, три, четири, пет...

Какво бе казала за мъжа си? Нещо за косата му. Цветът. Бил рус. Тя ми каза това. Но какви бяха нейните коси? Не каза. Нали ги Видях

със собствените си очи? Руси? Не. Кестеняви? Не. Червеникави? Не. Черни? Не. Какви тогава? Не знам. Не мога да си спомня. Забравил съм. Те имаха свой цвят. И това стига.

Продължавах да броя: 47, 48, 49, 501 Стига толкоз. Вече си е отишла. Отишла!

Какво можех да сторя? Много неща. Но и това няма значение. Да скоча след нея? Не. Да викам за помощ? Не. Тогаз какво? Нищо. Не исках да ставам страхливец. Не исках да се уплаша, че ще видя как една жена умира. Щом тя не се боеше да умре... Животът е твърде скъп за повечето нас, клетниците, когато сме страхливци. Само смелите пристъпват към смъртта без превръзка на очите. Страхливците се борят за последен дъх, за последен поглед, за последно докосване. Страхливците не искат да умрат. Тя не се уплаши. Тогава защо трябваше аз да се страхувам, че ще стана свидетел на смъртта ѝ? Аз да бъда страхливец до една безстрашна жена? Тя не е очаквала, че ще се уплаша. Можех ли да я измамя?

Трябваше да действам, когато се наведе над перилото. Преди да се е прехвърлила. Но не сторих нищо. Исках да почувствува щастието от своята постъпка. Но се побоях да не стана страхливец в присъствието на една смела жена, която не трепна, за да изпита щастие за няколко мига.

Това беше всичко. Сега то няма никакъв смисъл. Думите са бъркотия. Звукът им понякога е остър, понякога мек. Сега нито една от тях няма значение. Остава само чувството. Заради него ви разказах тази история. Разказах я заради чувството, заради тръпката на сърцето ѝ до моето сърце.

В ПАМЕТ НА ДЖУДИТ КОРТРАЙТ

Мина доста време, додето в Ланкастър проумеят защо в оная понеделнишка утрин Мърл Рандолф се самоуби с бащината си пушка тъкмо когато биеше първият училищен звънец. Преди всичко, да се самоубие момче на осемнайсет години беше нечувана трагедия; освен това никой в Ланкастър не можа да види и най-дребната причина, поради която момък като Мърл Рандолф би посегнал на живота си.

Майка му, Сара Рандолф, дочу гърмежа няколко минути след като Мърл закуси и тръгна за училище, но не обърна внимание — в последно време съседите се бяха прирастили към стрелбата и често изпразваха пушките, карабините и пистолетите си по консервени кутии и разни други такива мишени.

Но когато бащата на Мърл (Джордж Рандолф от години бе навикнал да затваря по пладне магазина и да се връща за обяд) се прибра, Сара си спомни пушечния изстрел и реши да сподели с Джордж, защото колкото повече си мислеше, толкова по-необикновено ѝ се струваше да се учи някой да стреля в такъв ранен час. Като свърши обедата, Джордж излезе от къщата, прекоси задния двор и се намери зад гаража. И едва сега се разбра, че Мърл Рандолф се е самоубил.

Мърл караше последна година в гимназията и освен дето му пишеха добри бележки по всички предмети, беше още звездата и най-точният стрелец в баскетболния отбор от две години насам. Срещите за първенството бяха приключили предната събота вечер, когато отборът на Ланкастърската гимназия спечели със 72:64 срещу един от първите гимназиални отбори на Ню Орлеан.

Естествено резултатът повиши настроението на цял Ланкастър; нюорлеанските вестници дори похвалиха ланкастърци, победили отбора на училище, десеторно по-голямо от ланкастърското. Ланкастър беше градче с около четири хиляди жители, занимаващи се предимно със земеделие и дърводобив; сгушено в онези залесени с борови гори краища, които обхващаха крайбрежната равнина, то се намираше на

близо шейсет и пет мили североизточно от Ню Орлеан. Средното училище в града наброяваше приблизително триста момчета и момичета в първоначалните и основните паралелки и около сто и петдесет ученика в горния курс.

Миналата година през септември, в началото на учебната година, в Ланкастърското училище дойдоха две нови учителки — едната беше Ив Грейсън, преподаваше на отделенията, а другата се наричаше Джудит Кортрайт — назначиха я в забавачницата.

Ив и Джудит бяха завършили Щатския учителски колеж, две години бяха живели заедно в една стая и още оттогава мечтаеха един ден да почнат работа като учителки в едно и също училище. Бяха много щастливи и доволни, когато скоро след завършването им съобщиха, че съветът на Ланкастърското училище разгледал молбите им и решил да ги приеме на работа, че дори само за през учебната година щели да им уредят общо жилище в някаква частна къща. Писмата, които получиха от Ланкастър, носеха подписа на Джордж Рандолф, председател на училищното настоятелство.

За разлика от Джудит, която беше затворена, неразговорлива, тъмнокоса, Ив Грейсън имаше светлоруси коси, жив, безгрижен и енергичен характер. Беше на двацет и една, с една година по-млада от Джудит, и за четирите години в колежа успя да завърже приятелство с десетина млади мъже, както и с някои от неженените си преподаватели. Ето защо нямаше нищо чудно, дето Ив се разтревожи и се почувствува безкрайно нещастна, като научи с пристигането си в Ланкастър, че училищният съвет тук най-строго изисква от неженените учители да определят срещите си само в празничен ден и никога през седмицата.

Ив веднага се възпротиви на това и един вторник се появи публично с млад чиновник от банката; два дни по-късно получи от съвета изричната забележка, че ако в бъдеще не спазва изискванията на съвета, то училището би могло да мине и без нейните услуги. В последния абзац на забележката съветът изказваше мнението, че учителите едва ли биха дали достоен пример на учениците си, ако, додето не е привършила учебната седмица, се отдават във вечерните часове на разпуснат живот. Тъй се стигна до там, че Ив Грейсън си

подаде оставката още в края на първата седмица от назначението си и незабавно отпътува с автобуса за Ню Орлеан.

Джудит се натъжи от случилото се, защото от две години Ив и тя доста се бяха сближили, но съзнаваше, че е съвсем безсмислено да спори с твърдоглав и своенравен човек като Ив Грейсън. Ив се помъчи да придума Джудит също да си подаде оставката и заедно да заминат за Ню Орлеан, но Джудит желаше да продължи учителската си кариера и още от началото да преуспее — при това нямаше намерение скоро да се омъжва и се надяваше, че години наред ще има възможност да учителства.

Но понеже не искаше да загуби приятелството на Ив Грейсън, тя обеща до края на учебната година да я навести в Ню Орлеан, разбира се, в неделните дни. Когато Джудит я запита с каква работа ще се заложи в Ню Орлеан, за да се издържа, Ив се изсмя и я посъветва да не се тревожи. Припомни ѝ само, че в колежа през летните ваканции неведнаж е прескачала до Ню Орлеан и че там съвсем не ѝ е чуждо.

През първия срок Джудит се запозна с няколко млади мъже от градчето и в седмичните почивки някои от тях дори ѝ определяха срещи. Но общо взето, никой в Ланкастър не ѝ направи особено впечатление, а най-малко ѝ минаваше мисълта за женитба. Въпреки че в писмата си Ив Грейсън непрекъснато я викаше и настояваше да отиде при нея в Ню Орлеан, обещавайки ѝ запознанства с интересни мъже, по коледните празници Джудит замина при родителите си някъде в северната част на щата, където баща ѝ притежавал дръгстор.

Всеки път Джудит обещаваше на Ив скоро да ѝ гостува в Ню Орлеан. Ив с подробности ѝ бе описала удобния апартамент, който наела, покъщнината, двете спални и грамадния хол и редовно приключваше писмата си с молба да заживеят двете в това жилище. Все още не съобщаваше как се препитава, макар Джудит да се интересуваше от това във всяко писмо.

В края на коледната ваканция Джудит се върна в Ланкастър — на гарата я посрещна Мърл Рандолф.

Мърл я чакаше на перона със срамежлива момчешка усмивка, здравата се мъчеше да прикрие някак руменината на бузите си, каза, че бил с автомобила на баща си и че дошъл да я отведе до квартирата. Като се качваше в колата, тя си помисли, че Мърл — вероятно след

големи протести — е бил изпратен от баща си да я посрещне, да ѝ помогне за багажа и че всичко това е чисто и просто учтив жест от страна на председателя на училищното настоятелство.

На минаване през града Джудит няколко пъти се опита да заговори Мърл, но в нейно присъствие, очевидно смутен и стеснителен, той отвърщаше само с нервно кимване или поклащане на глава.

Най-сетне, когато стигнаха къщата, където живееше Джудит, Мърл спря колата и с рязка и неочаквана храброст я изпревари и преди да си е отворила вратата, хвана ръцете ѝ. Стаила дъх, Джудит изненадано се обърна.

— Мис Кортрайт... — развълнувано почна Мърл и гласът му заигра. — Мис Кортрайт...

Цялото му лице пламна и тя усети неудържимото треперене на ръцете му.

— Какво има, Мърл? — колкото може по-спокойно попита Джудит. Няколко пъти бе забелязвала срамежливия му поглед в училище и кой знае как долавяше, че докато е на двора с дечурлигата от забавачницата, Мърл я наблюдава отдалече. Веднаж дори, като се прибираше един късен следобед у дома, тя ненадейно почувствува, че Мърл Рандолф я следи, извърна се, но никого не видя. — Кажи какво има, Мърл — повтори тя и го погледна право в очите.

— Мис Кортрайт, искам нещо да ви помоля... — колебливо каза той.

— За какво да ме помолиш, Мърл?

— Мис Кортрайт, искам да ви видя... — той бързо отмести поглед. — Може ли, мис Кортрайт, ще позволите ли?

— Разбира се, Мърл — усмихна се тя. — Нали сега ме виждаш.

— Не така... другояче.

— Как другояче, Мърл?

— Как да ви кажа, другояче...

Гледаше я умолително, сякаш просеше да го разбере за какво говори. Тя поиска да му каже, че е разбрала, но се зачуди какво точно да изрече и какво точно би трябвало да стори, за да го избави от неудобното положение, но в същото време се уплаши да не го окуражи. Усети, че през тялото ѝ преминава тръпка.

— Ще позволите ли... Мис Кортрайт?

— Как другояче, Мърл?

— Искам да се срещнем довечера...

— Защо? — Тя се обърна на другата страна. Сега вече бе сигурна, че е схванала значението на думите му, но заедно с това нещо събуждаше в нея желание да го слуша. — Кажй защо, Мърл?

— Защото... защото ви харесвам... Мис Кортрайт и бих искал...

— Не, Мърл — рязко отвърна тя, погледна го в лицето и твърдо тръсна глава. Сега беше моментът да го обезкуражи. — Това е невъзможно.

— Защо не? — отчаяно попита той. — Или не ме харесвате...

— Не това, Мърл. Разбира се, харесвам те. Ти си много добро момче. Просто ти се възхищавам. Но аз... аз съм учителка, а на една учителка просто не ѝ отива да си определя срещи с учениците, и то такава среща, за каквато намекваш. Разбираш, нали?

— Никой няма да узнае, мис Кортрайт — настоя той и стисна ръцете ѝ. — Ще дойда у вас довечера, като се стъмни, никой нищо няма да разбере. — С всяка дума Мърл се примъкваше до нея и като я притисна, тя усети всяко негово опнато мускулче, за миг притвори очи и си каза, че не бива да му разреши да я целуне, побоя се — допусне ли това, ще изгуби контрол над себе си. — Вие сте много хубава, мис Кортрайт — дрезгаво говореше той, — всичко ви е хубаво, по-хубаво момиче не съм виждал. Откак сте учителка при нас, всеки ден ви наблюдавам, и все по-хубава ставате. — Той стисна ръцете ѝ в силните си лапи. — Нека дойда довечера! Моля ви се! Позволете ми, мис Кортрайт!

Джудит въздъхна дълбоко, мило му се усмихна и бавно поклати глава.

— Не Мърл — тихо рече тя, мъчейки се да е колкото може любезна. — Не забравяй, аз съм на двацет и две, а ти си само на осемнайсет. Дори да не бях учителка, дори ти да не беше ученик, разликата си остава. Сега нали разбираш?

— Че това няма значение! Мен това не ме интересува — запротестира той.

— Но за мене има, Мърл — решително рече тя и се помъчи да дръпне ръцете си. — За мен има огромно значение.

— Не виждам защо — той беше разочарован.

Тя отново му се усмихна.

— Един ден ще разбереш, Мърл.

С неочаквано Движение той я обхвана и я притегли към себе си, а тя разбра, че не се ли отскубне веднага, сигурно ще я целуне. Като го блъсна с всичка сила, тя успя да отвори вратата и скочи от автомобила.

Тих и натъжен, Мърл пое двата куфара, без да я погледне, и ги отнесе пред вратата на къщата. Стовари ги на земята, незабелязано я стрелна с поглед, завъртя се и хукна към колата. Очите ѝ бавно се напълниха със сълзи и додето автомобилът не се изгуби нагоре по улицата, Джудит не помръдна от мястото си.

В петък, щом удари последният звънец, Джудит взе първия автобус за Ню Орлеан.

Преди няколко дни писа на Ив Грейсън, че ще ѝ гостува в края на седмицата, а Ив ѝ отговори с възторжена телеграма. В Ню Орлеан пристигна на здрачаване и до апартамента на Ив отиде с такси.

Не бяха се виждали четири месеца и цели два часа бърбиха и се смяха за всичко, което им мина през ума; от самото начало обаче Джудит внимаваше да не спомене нищо за Мърл Рандолф. Ив няколко пъти се помъчи да убеди Джудит, че до края на учебната година трябвало непременно да я посещава всяка седмица. Джудит обеща, когато може, да идва, Ив пълнеше чашите с уиски и вдигаха наздрависи за предстоящите недели.

След няколко чаши Джудит най-сетне разказа на Ив за Мърл Рандолф — как непрестанно я преследвал, как ѝ пращал умолителни бележници и настоявал да я посети, как оставял тези послания върху катедрата ѝ или ги пъхал под вратата.

— Хвърлило ти е мерак момчето — с тон на всезнаеща рече Ив. — Защо не го пуснеш една вечер при себе си?

— О, но това е невъзможно! — възпротиви се Джудит. — Рисковано е. Току-виж разбрали и ще се наложи да си подам оставката и да напусна Ланкастър. Освен това, знам ли какво може да се случи, ако останем насаме?

— Мен, ако питаш, — засмя се Ив, — ще бъде най-грандиозният сеанс на целувки в историята на Ланкастър.

— Та нали тъкмо от това ме е страх — призна си Джудит.

Късно вечерта — бяха се нахранили — телефонът няколко пъти иззвъня. Ив отговаряше, че е заета и молеше да я потърсят отново на

другата вечер. През цялото време, додето не си легнаха в полунощ, Джудит се мъчеше да изкопчи от Ив точно какво работи, но Ив се засмиваше, казваше, че това съвсем не е толкова важно, за да го обсъждат в момент, когато след дълга раздяла най-после са заедно, когато има безброй други интересни теми за разговор.

На втория ден, събота, късно след обед — Джудит вече се стягаше да се връща в Ланкастър — телефонът пак иззвъня. Ив поговори с някого, после обясни на Джудит, че след малко щял да дойде някакъв неин приятел. Миг преди да се позвъни, Ив помоли Джудит да поседи в съседната стая. Още незатвори вратата зад себе си, Джудит дочу в хола мъжки глас, а след малко отчетливо хлопна и вратата от спалнята на Ив. Измина половин час; от съседната стая долитаха гласове и звуци, които тя не можа да разбере. Не мина много, и на нейната врата се почука, тя отвори — беше Ив, влезе и се отпусна на леглото.

— Къде ти е приятелят! — попита Джудит.

— Отиде си.

— Тъй скоро?

Ив кимна.

— Винаги ли тъй скоро си отива?

Ив се усмихна:

— Какво искаш да кажеш, Джудит — те или той?

— Не разбирам — каза Джудит.

Ив се надигна от леглото.

— Да пийнем нещо, Джудит.

Отидоха в кухничката и напълниха две чаши с лед и уиски. Не размениха ни дума, върнаха се в хола и седнаха на канапето.

— Вярвам, пак ще дойдеш другата неделя — каза Ив. — Ела, Джудит.

— Не знам ще мога ли толкоз скоро. Но ще дойда, стига да ме искаш, пак ще дойда.

— Тогава обещавай след две седмици да си тук, искам да те представя на моите приятели. Сигурна съм, ще ти харесат.

— Дадено — съгласи се Джудит, — обещавам.

Беше пак събота, топла пролетна вечер. Джудит пак гостуваше на Ив. Вече два месеца, разпуснеха ли учениците петък следобед, тя се

мяташе на автобуса, напускаше Ланкастър и неделя късно вечерта се връщаше от Ню Орлеан.

Тази вечер телефонът бе звънял няколко пъти и както бяха свикнали напоследък, редуваха се на слушалката. Малко след единайсет телефонът отново звънна — беше ред на Джудит. Някой, не си каза името, питаше може ли да дойде веднага.

Когато се позвъни, Ив си беше в стаята; отвори Джудит. Стъписа се, отстъпи назад и дигна ръка към устата си. Макар и в слабо осветеното антре, Джудит веднага го позна. Повече от всякога я порази високата мускулеста снага на Мърл Рандолф, късата му светла коса и срамежливото изражение. Без да я погледне, той влезе, стигна средата на хола и спря, оглеждайки се в необичайната обстановка.

Джудит затвори бавно вратата, облегна се о нея, а в главата ѝ се подгониха безредни мисли. Още недошъл на себе си, Мърл се извърна и като я видя, изумен отвори уста.

— Мис Кортрайт... — едва чуто промълви той, — мис Кортрайт, какво търсите тук?...

Джудит не успя да отговори. Стоеше, притиснала гръб до вратата, стискаше ръце и се задъхваше. Стаята сякаш ненадейно се изпълни със задушаваша, разтопена горещина.

— Но... мис Кортрайт... вие нали не сте... — невярващ, се запъваше Мърл и клатеше глава.

— А ти какво търсиш тук, Мърл? — безсилно попита тя.

— Имахме тази вечер мач в Ню Орлеан... спечелихме със 72:64. Последният мач от първенството. Треньорът ни позволи да се поразходим из града, на кино да отидем, ако щем и до полунощ да не се прибираме в хотела. Уж тръгнах на разходка, а някой ми тикна телефонния номер в ръцете — обади се, казва, ако искаш, — но отде да зная, че вие...

Джудит с мъка се усмихна.

— Радвам се, че Ланкастър е спечелил мача.

В стаята настъпи миг тишина.

— Какво ще правиш сега, Мърл? — попита го Джудит.

Мърл поклати глава.

— Не зная, мис Кортрайт... но тук не мога да остана! Отивам си.

— Чакай, Мърл!...

Той закрачи към вратата с големите си крачки и Джудит се отдръпна. Отвори със замах и без да я погледне, хукна на улицата, Джудит затвори след него и за по-сигурно заключи.

Като се допря до канапето, усети, че очите ѝ се пълнят и се строполи. Мина време, после сепнато разбра, че Ив я разтърсва и я моли да ѝ разкаже какво се е случило. Но Джудит стисна още по-силно очи и извика от болка — вик, събрал всичкото отчаяние на сърцето ѝ.

ЛАМПАТА

Бандата ученици от града мина по шосето рано привечер. Беше късна есен, но още топло, и момчетата, гологлави и с кънтящи гласове, скитаха за по-сигурно из покрайнините на града, по-далеч от полицията да отпразнуват на воля футболната си победа. Като минаваха покрай къщата на мисиз Уилкинз, спряха се и захвърлиха по една шепа камъни към малката едноетажна и небоядисана постройка.

Дребничката стара мисиз Уилкинз приближи вратата и се завзира в здрача. Момчетата я погледаха, после едно от тях извика колкото му глас държи името на Чарли.

Мисиз Уилкинз се затича обратно в стаята, грабна лампата — винаги запалена, тя стоеше до прозореца — и се върна с нея в двора. Застанали на пътя, момчетата продължаваха да я гледат — тя взе да обикаля къщата и да търси Чарли. Държеше лампата високо над главата си, та добре да вижда къде стъпва и да не се препъва. Като надникна навсякъде, спря, послуша се и после извика два-три пъти името на сина си.

— Чарли! Хей, Чарли! Къде си, Чарли, момчето ми?

В двора ненадейно полъхна ветрец, пламъкът на лампата трепна и шишето се опуши. Момчетата бяха изчезнали по пътя, не се виждаха, не се чуваха. Ръката на мисиз Уилкинз затрепери, тя вдигна очи към лампата, и то тъкмо навреме, да закрепил шишето със свободната си ръка — беше се разхлабило и за малко щеше да падне.

Тя претърси грижливо и задния двор, огледа се още веднъж из предния и продължи още половин час да обикаля наоколо, нагази дори в близката нива. Най-сетне, стигнала чак на пътя, тя реши да се прибере, залости вратата и остави лампата на масата до прозореца.

Изми опушеното шише, отпусна се на стола и загърна рамене с вълнения шал. После заприказва на глас и сегиз-тогиз млъкваше да се послуша, надничаше с надежда през прозореца.

От девет години съседите й — кой както свърне — се мъчеха най-безболезнено да й обяснят, че Чарли Уилкинз няма никога да се

върне. Но как тъй, Чарли беше неин син и тя бе убедена, че рано или късно ще се върне. И никой не успя да разколебае вярата ѝ.

— С момчето ти се случи нещастие, мисиз Уилкинз — беше ѝ казал един съсед само преди седмица — и вече няма да си дойде.

Мисиз Уилкинз бе поклатила недоверчиво глава, както правеше всеки път. Не вярваше нито дума от приказките, които съседите ѝ разказваха. Откакто го роди, Чарли стана за нея всичко на света и нея ако питаха, винаги щеше да живее.

Чарли Уилкинз бе напуснал дома преди единайсет години, замина за Ейкрън и се хвана там на работа в каучуковата фабрика. Две години по-късно полицейският началник в града получи от Ейкрън известие; в него се казваше, че Уилкинз паднал в някаква шахта с разтвор от химикали, в която, додето намерят и извадят тялото му, просто се разкапал. И понеже не изпратиха на майка му никакви останки, тя изобщо не повярва, че е мъртъв.

— Като замина, Чарли беше на двайсет години — прекъсваше тя всеки, който почваше да ѝ обяснява, че синът ѝ вече не е между живите — и ако довечера се върне, ще бъде на трийсет и една. Ще го видите, пораснал, едър и силен, с гъсти черни коси и сини очи; баща му имаше сини очи. Като замина на работа в Ейкрън, беше ми още слабичък, но ще се върне едър и силен — баща му беше такъв на неговите години. А и да се е променил, дойде ли си да ме види, ще си го позная аз! Чак толкоз не се е изменил, че да се излъжа.

Тя седеше на стола до прозореца, скръстила ръце на скута си, чакаше и се заслушваше. От време на време притваряше очи, но тоз миг се стряскаше, че е заспала и нетърпеливо надничаше през прозореца в нощта.

— Момчето ми ще се върне, няма да ме забрави — казваше си тя. — Ако щат от цял свят да дойдат да разправят, че нямало да се върне у дома, пак няма нито една думичка да повярвам, защото Чарли ми каза, че щом му е удобно, веднага ще си дойде да ме види, а Чарли никога не ме е лъгал, дори и малък като беше, тичаше по двора да гони врабците с лъжичка сол и попитам ли го „Направил ли си това и това?“, винаги истината ще ми каже, право в очите ме гледа и истината говори. Чарли винаги е бил честно момче.

Часовникът над камината удари десет. Мисиз Уилкинз го погледна и отново извърна глава към прозореца. Бе още рано за сън, тя

и без това бе свикнала да стои будна до единайсет, а понякога, както чакаше, дочакваше и полунощ.

По пътя бавно премина автомобил. Мисиз Уилкинз наостри слух, изправи се. Автомобилът приближи къщата, но не спря, продължи нататък.

— Чарли ще си дойде — каза си тя, — все някой път ще си дойде. Може с автомобил, може и пеша. Не мога да разбера защо все се мъчат да ми втълпят, че нямало да си дойде!

Тя внезапно се надигна и впи пръсти в облегалката на стола — стори ѝ се, че е чула нещо. Звукът наподобяваше проскърцването на стола, но сякаш този път идваше отвън, като че изскърца вратичката на двора.

Още неуспяла да реши откъде се донесе звукът, на вратата се похлопа. Мисиз Уилкинз вкопчи ръце една в друга. Просто не знаеше какво да помисли. При нея никога не идваха толкова късно през нощта, недоумяваше какво да стори. И както седеше разтреперана, почукването се повтори. Този път скочи развълнувана.

— Това е Чарли! — извика тя.

Как ли не си внушаваше, че не бива да плаче! Припна към килера, където, скътани в кутия, криеше празничните си дрехи. Нервно разкъса връвта, а сълзите, които се стараеше да задържи, неочаквано изпълниха очите ѝ, заслепиха я. Посегна, но не видя накъде посяга. Пипнешком се измъкна от килера и понечи да свали дрехата, с която беше.

В този миг на вратата се потропа трети път. Сега вече нямаше съмнение, някой наистина чакаше. Три пъти го чу, нямаше грешка. Най-сетне смогна да се преоблече, изу домашните пантофи и нахлузи един от неделните чехли. Другия пъкна някъде, но не ѝ остана време да запомни къде.

— Ида, ида! — развика се тя, с едната ръка заоправя коси, с другата взе да закопчава празничната рокля. — Ида, Чарли! Ида, момчето ми!

Роклята нагласи, но чехълът никъде не се виждаше. Не можа да го намери, макар че нямаше де да се дене, защото в бързината го изтърва наскоро стаята.

— Върна ли се, Чарли? Знаех си аз, нали ми обеща!

Разтича се из стаята, спря да грабне лампата и почна да наднича под столовете, под леглото.

— О, миличък Чарли! Значи си дойде, а?

Най после! Откри чехъла, обу го, пое пак лампата и се втурна към вратата.

— Чарли, Чарли, момчето ми! Знаех си, че ще дойдеш да ме видиш. През цялото време си знаех!

Стигна вратата, но треперещата ѝ ръка не можа да напипа ключалката. Остави лампата на пода и опита да отвори с две ръце.

— Тук ли си, Чарли? — високо попита тя.

— Тук съм, мамо!

— О, Чарли, момчето ми! Колко ми е драго!

— Защо не отваряш, мамо? Пусни ме да вляза! — обади се гласът.

— Моето момче! Моето момче! — изпищя мисиз Уилкинз.

Най-после ключът са превъртя и вратата се откряна. Тя се обърна, дигна лампата и стъпи на прага.

— Къде си, Чарли?

Застана на прага с лампата в ръка и втренчи поглед в двора. Никого не видя. Дворът беше гол и празен, какъвто винаги е бил.

— Къде си, Чарли! — тревожно извика тя. — Къде си?

Като излезе навън, иззад ъгъла на къщата изскочи някой.

— Тук съм мамо! — рече той. С нахлупена шапка и вдигната яка, фигурата се приближи към нея. — Не ме ли позна, мамо?

— Чарли, момчето ми, ти ли си? Ела по-близо да те видя, синко!

Пред нея, точно в светлината, струяща от лампата в ръката ѝ, застана някакво момче.

Лицето на мисиз Уилкинз се изкриви, сякаш я присви непоносима болка. Залюля се и за малко не падна на пръстта.

— Ти не си Чарли — сломено каза тя.

Групата хлапета на оградата изведнъж избухнаха в шумен смях. След като обръщаха хорските каруци нагоре по пътя и гонеха кравите от пасищата, на връщане отново приближиха къщата на мисиз Уилкинз. Тогаз един от тях, Бен Сиърз, предложи на останалите да им покаже как ще изиграе старицата. Момчетата се изпокриха в храсталака, откъдето можеха всичко да наблюдават и чуват.

— Ти не си Чарли! — повтори мисиз Уилкинз и сълзите ѝ рукнаха. — Не си ти моето момче!

Бен Сиърз дръпна шапката от главата си, обърна се и избяга от двора. Момчетата се скриха в мрака и хукнаха по пътя.

Мисиз Уилкинз остана на двора с вдигната над главата си лампа.

— Не си ти Чарли! — рече си тя полугласно, едва разбираемо. —
Защо не беше ти, Чарли? Откога те чакам!

След малко мисиз Уилкинз се затътра обратно през двора и се прибра в къщи. Затвори вратата, залости я и почна да съблича празничната дреха. Като я сгъна грижливо в кутията, прибра я в килера и отнесе лампата на масата до прозореца. Като всеки път, и сега не пропусна да я остави на обичайното ѝ място, та колкото може повече светлина да облива стъклата. После нагласи фитила — да бъде пламъкът ярък и ясен и да не опушва шишето. Доволна, че ще свети ярко и ясно, тя се отпрати към леглото. Насред стаята тежко рухна на пода.

Не можа да разбере — в чергата ли се спъна, или нейната тежест я повлече. Изпънала се на земята, тя си помисли — и това беше последната ѝ мисъл — дали, ако Чарли се върне, ще успее навреме да стане и да му отвори.

ПИСМО ДО ДЖЕНЕВИВ

За последен път те видях на днешната вечер точно преди една година.

Отворих вратата и без да се обръщам, излязох в хола. Цигарите ми останаха на масичката под лампата с абажура, но тогава не се сетих за тях. Ти затвори зад мен и заключи. Ключът се превъртя и падна на пода. Ти изтича, вдигна го и с треперещи пръсти отново го пъкна в ключалката.

После се втурна през стаята, хвърли се на леглото и заплака. Чух как се строполи върху завивките и чух първите ридания на плача ти. Така и не узнах какво се е случило след това, защото прекосих хола, озовах се на стълбището и хукнах на улицата. По това време на нощта асансьорът не работеше. След полунощ асансьорът изобщо не работеше, нали Джаневив?

Напуснах сградата и тръгнах по улицата. Навън отново валеше. Разтопеният следобед сняг, превърнал се в покривало от мътна, но блестяща вода, с падането на нощта бе замръзнал по тротоара. Под нозете навсякъде беше заледено. До ъгъла паднах два пъти. Първия път се подхлъзнах назад и краката ми полетяха пред мен; втория път паднах напред и се ударих лошо в гърдите. Като ме видя, вестникарят от будката на ъгъла се изсмя. Но той всеки път намираще на какво да се смее. Помниш ли оня следобед, когато се затичахме до ъгъла, но стигнахме тъкмо за да видим гърба на тръгващия автобус? Завтекохме се по улицата да го догоним, но той вървеше бързо. Вестникарят тогава се смя, защото бяхме изпуснали автобуса и щяхме половин час да чакаме следващия. Той ни се смя още веднъж, ако си спомняш. Беше онази вечер, когато се помъчихме да вдигнем монетата, залепена от него на тротоара. Нали не си забравила, Джаневив? Отивахме в оня малък ресторант до парка. Нея вечер останахме там до среднощ, слушахме брадатия цигулар, който свиреше славянски мелодии. Може би още помниш името на музиканта. Вече съм го забравил.

За последен път те видях преди една година, Джаневив. Каза ми да си отида. Че трябва да те оставя. Беше между два и три сутринта. От четири следобед се намирахме в твоята стая. Искях още да остана, ти също искаше да остана. Но се уплаши. Каза ми, че трябвало да си ида. Това беше всичко. Това беше краят. Отидох си.

Сега, Джаневив, е лесно да говорим, но тогава не беше. Бяхме открили нещо много по-голямо от любовта, която познавахме дотогава. Да беше само любовта, която познавахме и която ни бе тъй близка, и да нямаше нищо друго, ти никога нямаше да се изплашиш. Но то беше нещо далеч по-голямо от любовта, която знаехме. Познавахме влечението, желанието и възторга, но няхмахме представа от новата, непозната магия. Опитахме се да говорим за нея, но не налучкахме думи да си обясним значението ѝ. С изтръпнало тяло и пресекнал глас, ти тъй много се смути от нашето откритие, че те достраша да не би то самичко да ни се разкрие.

В твоята постъпка имаше здрав смисъл. Искаше да предпазиш любовта ни от един тайнствен враг. Обичахме се отдавна, Джаневив, и ти затуй се страхуваше, че между нас може да застане нещо друго. Ти се въздържаше, не ми позволяваше да подиря неизвестно, а те беше страх да направиш това сама. Може би е трябвало един от нас да поведе другия — да го поведе за ръка на това необикновено пътешествие. Но ти се уплаши — току-виж всичко ни станало ясно. Ревниво пазеща любовта ни, боеше се да я освободиш дори за миг — тогава, като се лутахме в мрака.

На днешната вечер точно преди една година... Оставих те, Джаневив, и избягах на улицата. Снегът падаше гальовно, без да бърза. Бе валило цяла вечер и когато се намерих на улицата, навсякъде белееше дълбокият нов сняг. Тротоарите бяха почистени, на паважа блестеше лед. Не стигнал ъгъла, на два пъти се подхлъзвах. После взех автобуса.

Сега съм далеч от теб, Джаневив, хиляди мили далеч. Не ти ли се струва странно, че ти и аз сме толкова далече? Мен ми се струва и странно, и невероятно. Преди една година бяхме заедно. Преди шест месеца все още скитах безцелно от град на град — дори не си спомням имената на градовете. През цялото време се мъчех да избягам от спомена за теб. Сега най-сетне мога да седна пред масата и да извикам спомена за теб.

Вън е тъмно като в рог, в камината горят цепеници. Те пропукват и пращят, а искрите полетяват като фойерверки, устремяват се в комина и изчезват в черната нощ. Вятърът носи дъжд, вали като из ведро. Сам съм.

Сам, ако не смяташ Дан. С мен е Дан, както винаги, както от първия ден на живота му и както ще бъде до последния му ден. Протегнал се е до мен, дълбоко заспал в топлината на огъня. От време на време ще изръмжи на сън или пък диво ще излае. Вчера сдави заек. Чух го — джафкаше на полето, но мина час, додето го настигне. Изяде го, върна се и направи опит да ми разкаже какво е извършил. После, уморен, изчерпан, опъна се пред огъня, опря калните си лапи на камината и заспа.

Нали го помниш Дан? Разбира се, помниш го. Никога няма да забравя как се разхождахме тримата в гората. Ти спираше, почесваше Дан по ушите, а той вдигаше поглед към тебе и се мъчеше да ти каже колко много те обича; ти разговаряше с него като с човек. Дан още те помни, Дженевив. Показа ли му някоя от вещите, останали ми от тебе, веднага усеща твоя мирис, размахва опашка и почва да ръмжи тъй, сякаш няма намерение никога да млъкне. Дан те помни, макар цяла година да не те е виждал.

Надявам се, при тебе сега вали сняг. Тъкмо тъй искам да си спомням миналата зима. Помниш ли следобеда, преди да отидем в твоята стая? Снегът беше сух и чист и като вървахме през парка, скърцането под нозете сякаш ни тласкаше нататък, нататък, додето и двамата капнахме и повече ни крачка не можахме да сторим. Като взе да се смрачава, върнахме се назад, минахме отново през парка и по леда на замръзналото езеро отидохме в твоята стая. Стоплихме ръце и тогава те целунах.

Обичах те, Дженевив. Мъчех се да ти разкажа колко те обичам, но казвах толкова малко! Нали не си забравила, Дженевив? По едно време престанах да ти говоря за обичта си и дни наред мълчах. Ти каза, че разбираш.

Заставахме до прозореца, ти се изправи пред мен с наведена глава. Останехме ли сами, ти винаги така заставаше, Дженевив. Не зная защо, беше ти навик.

После се дръпнахме от прозореца. Доця ми се да ти кажа колко много те обичам, но нима можех — думите са безсилни. Всичко

разбираща, ти се усмихна, притисна устата ми с ръка и се направи, че не си чула малкото слова, достигнали слуха ти. Ти също знаеше колко е безсмислено човек да се стреми да изкаже себе си с думи.

Приседна на леглото, притегли ме, притисна лицето ми в гърдите си и почна да галиш главата ми с нежните си пръсти. Повече не пожелах нищо да ти кажа. Щеше да бъде излишно. В този миг не съществувах нищо друго, освен твоето топло тяло, което докосвах с ръце. Сигурно знаеш защо повече нищо не изрекох — ти също не продума. След малко се обърнах и преместих лампата — да не блести в очите ти. Върнах се при теб и почнах да те целувам.

Нищо друго от живота си няма да запомня тъй, както онази вечер в твоята стая, Джаневив. Часовете минаваха, лежахме един до друг, а някъде след полунощ ти стана и ми донесе чаша вода. И пак се върна в прегръдката ми. Когато ме отпрати, беше между два и три сутринта. Отворих вратата, излязох в хола и след това изтичах по стълбите на улицата. Когато тръгнах, ти заплака; заплака, защото ме накара да си отида. Чувах те до другия край на хола, но като се спуснах по стъпалата и се намерих на улицата, звукът постепенно заглъхна и повече не го чух. През цялото време си повтарях думите, които изрече тогава. Каза ми да си вървя, защото никога не би могла да отдадеш на мъж цялата си обич.

От онази нощ, когато ме помоли да си ида, непрекъснато мисля за теб, Джаневив. Дълго време се питах ще те срещна ли пак. Сега вече ми се струва, че няма никога да те видя, Джаневив. Измина година, намирам се на хиляди мили от теб и мога да ти кажа това. Сега разбирам какво значеха твоите думи, че никога не би могла да ми дадеш — нито на мен, ни другиму — цялата си любов. Ти се страхуваше, че няма да ти достигне за твоето собствено блаженство.

Вече никога няма да се видим, Джаневив. Вчера все още не можех да кажа това, но днес годината е пълна и мога. Годината изтече, и сега е твърде късно да се връщаме назад.

Мъчно ми е, Джаневив — не за мене и не за теб; мъчно ми е за нас. Ако не бе се уплашила да изпитаме до дъно любовта си, щастиято ни можеше да продължи до смъртта. Но сега е твърде късно. Чуваш ли ме, Джаневив?

Ако някой ден при теб пристигне друг и поиска да ти признае, че те обича, остави го да ти го каже. А каже ли, че те обича, прави тогава

каквото щеш, стига и ти да го обичаш, само не го пращай да си иде! Нека остане, нека отнеме твоя страх! Не позволявай да се случи онова, което се случи с нас. И настъпи ли мигът, бъдете луди и двамата, Дженовив, само не го отпращай, както отпрати мен! Оставиш ли го да те обича тъй, както знае, ти вече никога не ще и помислиш от жена да търсиш своето блаженство.

ДОКАТО СМЕ ЖИВИ

Изпръхналата пролетна пръст тичаше покрай прозореца на вагона като широка, придошла река.

Залюлял се на тясната платформа, Тед Бъртън нетърпеливо чакаше забавянето на влака, преди да навлезе в гарата. В обгорялото лице се четеше напрегнато вълнение, смукваше от цигарата и притискаше зачервеното си чело о студеното стъкло на прозореца. Беше вперил очи в разгърналата се пред него топла низина и нервно присвиваше устни. Съзираше всяка локвичка блестяща дъждовна вода и току-що изораните нивя, — всяко разцъфнало плодно дръвче, всеки раззеленил се храсталак по синорите, но пак му беше трудно да повярва, че най-после войната е свършила и той наистина се е върнал у дома.

Носачът-негър изнесе багажа му до вратата на платформата.

— Колко остава до Риджуей? — за трети път тази сутрин попита Тед.

— Не е далеч — каза носачът и погледна през прозореца. — Виждате ли оная широка нива с пшеницата, ей-там, дето ще речеш е събрано всичкото жито на света? Като я минем, и сме в Риджуей. От Риджуей ли сте, ефрейтор?

— От там — отвърна Тед и погледна нивата. — Чудно, дали се е променил много градът, откакто заминах...

— Не, сър. Не се е променил. У нас нищо не се е променило. Все си е едно и също, откакто се помня, тъй ще си и остане. Пък и да ви кажа, промени ли се нещо, било на добро, било на зло, по-добре да се махна отгук. Вече няма да е нашият край.

— Прав сте — съгласи се Тед. — И аз се радвам, че нищо не се е променило.

— Дълго ли ви нямаше, ефрейтор? Отдавна ли напуснахте Риджуей и нашия край?

— Четири години — отвърна Тед, поклащайки глава. — Не е малко, нали?

— И къде бяхте през всичкото време? Сигурно някъде на другия край на света.

— Да. Африка, Италия, Франция.

— Господи! Че като сте бил на толкоз много места по белия свят, сега сигурно няма да ви се живее в такава провинция като Риджуей.

— Не ми берете грижата — Тед живо тръсна глава. — Готов съм да почна всичко отново, а за тази цел по-хубаво от родния край няма.

Тед се обърна и отново погледна през прозореца. Този път различи познати неща, за които често си бе спомнял и се страхуваше, че повече няма да ги види. Ето го потока Чърчман! И фермата на Палмър! И тесния прашен път за къщата на Джим Футър!

Притаи дъх, а сърцето му болезнено затупа. Полетял край него, пейзажът се замъгли, стана неясен. Тед разтърка очи с опакото на ръката си.

— Джим — прошепна той, — Джим, колко е странно да се връщам без теб!

Влакът най-сетне забави ход. Тед се изпъна като струна, поглъщайки жадно с очи появилите се пръснати къщи на покрайнините. И после изведнъж се показа и градът.

Ето го високия силос за пшеница, рампата за товарене на говеда, скрита зад високата ограда, спретнатите, добре поддържани полянки около грамадните бензинови резервоари — всичко си стоеше на старите места, точно там, дето през тия четири години стотици пъти си го бе представял.

Спирачките заскърцаха в колелата и носачът леко го побутна, да освободи вратата на платформата. На тясното пространство край него се струпаха и други войници, повечето от тях той познаваше само бегло. Влакът спря, вратата зина и острият топъл аромат на земята облъхна лицето му.

Тед скочи на перона, дори не погледна двете стъпала, и усети как токовете му хруснаха в ситния чакъл. От масата непознати лица изплуваха четири, които би разпознал навсякъде в света. Пред него се изправиха мама, татко, Сиз и Томи. Сестра му и братчето се хвърлиха и в желанието си да го прегърнат едновременно и двамата, едва не го събориха. От влака продължаваха да скачат войници и навсякъде около него ечаха викове и поздравии.

Майка му се затича, разплакана от радост и вълнение.

— Теди! Теди! — викаше го тя.

— Мамо... — промърмори той и чу собствения си глас да става дрезгав и приглушен. В очите му бликнаха сълзи, усети ги, но този път не се засрами. — О, мамо, колко се радвам, че се върнах у дома... — така се разхълца, че не довърши фразата си.

— Да, Теди — повтаряше тя, — да, Теди.

Като вдигна очи и примижа на яркото утринно слънце, той забеляза Хенри Бъртън, който смутено се усмихваше. Изглеждаше много остарял, косите му бяха посивели, но иначе сякаш не бе се променил.

— Татко — извика Тед и сложи ръка на рамото му, — здравей, татко... — Доця му се да каже нещо, да разбере баща му колко е щастлив, че отново се срещат след толкова време. — Как си татко?

Група развълнувани жени наобиколиха Тед и го отрупиха с букети. Той непохватно пое цветята.

— Посрещаме всички герои с цветя — поясни една от тях. — Добре дошъл у дома, ефрейтор Бъртън!

— Не ми трябва такива неща... — опита се да протестира той.

Но не успя да им каже нищо повече, нито да им върне цветята, защото жените изчезнаха начаса. Той тръсна букетите в ръцете на майка си.

— Мамо, тук има грешка — пресипнало каза той. — Отде накъде ще ме вземат за герой. Та те не знаят какво правят, мамо. Истинските герои останаха там. Те не се върнаха. Герои са те — момчетата, които останаха там. Джим Фостър...

— Хайде, Теди, не се вълнувай — утешително рече майка му и го потупа по ръката. — Никой не ти мисли злото. Хората се мъчат да изкажат някак благодарност на тия, които се връщат. Всеки знае, че някои няма да се върнат...

— Но те нищо не разбират, мамо! Хората, които заслужават всичко това, са мъртви. Не разбираш ли, мамо? Истинските мъже са мъртви. Обясни им, мамо! Не им позволявай подобни глупости!

Тя го хвана за ръката и бавно го поведе към автомобила в края на перона. По лицето му се стичаха сълзи, цял се тресеше от ридания. Качи се в колата, без нищо да вижда, и в този миг Таузър, огромното ескимоско куче, скочи върху него. Таузър близна мокрите му от сълзи страни, Тед го прегърна и притисна.

— Ти разбираш, Таузър, нали? — прошепна той и зарови лице в гъстата козина на кучето.

Песът заджафка, познатият глас още повече го разпали и той залая.

— Ах ти, стари мошенико! — каза Тед и склочи ръце около кучето. — Рунтавелчо такъв, как ме помниш след толкоз години? — Сиз и Томи се настаниха от двете му страни. — Страшно си ми липсвал — продължи той към Таузър. — Ех, да беше дошъл с мене! Знаеш ли колко бях самотен там? А ти какво правиш, момчето ми? Гониш ли още зайците на полето?

— Тук са и момичетата, Теди — обади се майка му. — Нали помниш Флорънс Уорън? Стори ми се, преди да дойде влакът, зърнах и Нанси Гленън. Не искаш ли да им се обадиш, Теди?

Поклащайки категорично глава, той скри лицето си още по-дълбоко в гъстата козина на Таузър. После усети, че майка му го дърпа за ръката. Изправи се и отвори очи.

— Теди, ето мистър и мисиз Фостър, родителите на Джим. Искат да те поздравят.

Погледна ги смаян — мило му се усмихнаха и додето разбере какво става, ръцете им стискаха неговата.

— Много се радваме, че се върна, Теди — каза мисиз Фостър. Той видя сълзите, които бликнаха в очите ѝ, и се помъчи да извърне глава. — Зная колко се гордеят твоите родители с тебе, колко се радват, че си отново при тях.

Майка му нервно тръшна вратата на автомобила, баща му натисна педала. Минаха край градинката пред съда и продължиха по засенчена с дървета улица. Автомобилът внезапно спря пред малка бяла къща. Сиз и Томи отвориха вратите и наскочаха.

— Защо спиращ тук, татко? — недоумяващ попита той.

— Защо не, Теди, нали сега живеем тук — каза майка му. — Тук сме у дома.

— У дома? — повтори той.

— Да, Теди. Сега живеем в града. Преди две години...

— Не знаех... — колебливо почна той.

— Да, Теди. Живеем тук от близо две години. За всичко ти писах. Не помниш ли, Теди?

— Не — опомни се той. — Такова писмо не съм получавал. Сигурно се е загубило някъде. А аз през цялото време си мислех... мислех си за фермата...

— Фермата е пак там, където си беше, синко — успокоително се намеси баща му. — Всичко си е тъй, както го остави. Нищо не се е променило, все си е същото. Всеки ден прескачам да понагледам. Всичко е в ред, сине.

Тед слезе от колата, следван по петите от Таузър, и се отправи подир майка си, баща си, Сиз и Томи към непознатата къща. Как да им каже, че е разочарован? Не биха го разбрали.

— Ще свикнеш тук — рече баща му, въвеждайки го в малката всекидневна. — За майка ти в града е много по-удобно, а и децата са по-близо до училището. Откъдето и да погледнеш, за всички е по-добре.

— Зная, татко, но...

— Но какво?

— Това не е... не е...

— Кажки какво те мъчи? — попита баща му.

— Татко, за мен тук не е дом. Не бих могъл да свикна.

Баща му го отведе до голямото кресло пред прозореца, накара го да седне и приветливо засмян го потупа по рамото.

— Уморен си от вълнение, синко — рече той. — Седни, отдъхни си. Всичко ще се оправи. Не си заслужава за такива неща да се тревожиш.

Додето му разказваха какво се бе случило в негово отсъствие, Тед рееше поглед през прозореца. Вместо безкрайните тъмни угари, проточили се чак до хоризонта, от тук се виждаха само купчина къщички, струпани една до друга между тесните улици, и непознати хора. Почувствува се изоставен и окаян. Липсваше му високият хамбар, пробил сякаш небето, дъхът на влажна пръст, който се долавяше, когато ветровете шушнат в листата на дъбовете, безконечните редици на палавите царевици, липсваха му всички неща, за които бе мечтал далече от дома.

Семейството Норис, разправяше майка му, се преместили в Канзас Сити, а Кътлърви купили голяма ферма. Сали Доул се омъжила за Франк Джоунз, имали вече две деца. Томи играел в детския бейзбол отбор на училището, а Сиз спечелила първа награда на

областния конкурс за домашна подредба. Фред Максвел, който учеше с Тед последните класове, сега бил подпредседател на банката.

— А фермата? — нетърпеливо попита Тед. Повече не можеше да чака. — С фермата нищо ли не стана, татко?

— Защо, Теди? — изненада се майка му — Какво ти става? Нали ти каза баща ти, нищо не се е променило — фермата си е на мястото. Защо си се разтревожил?

— Съжалявам, мамо — той се поуспокои. — Просто нямах търпение. Искам да ида там, още сега — той се изправи. — Не мога тук, много ми е тясно. И тия струпани къщи! И тоя народ по улиците, никого не познавам. И никой не знае какво се е случило. Погледни ги и ще разбереш — нищо не знаят.

— Какво и къде се е случило, Теди? — попита майка му. — За какво говориш?

— От където идвам.

Баща му го хвана за ръката.

— Разбира се, синко, ще отидеш на фермата. Като обядваме, всички ще отидем. Обзалагам се, колко ли си огладнял за майчините гозби!

— Вярно, мамо, — усмихна се той, — страшно съм огладнял.

Автомобилът свърна в алеята, която водеше към високия кафяв хамбар и огромната бяла къща под дъбовете. Тед се наведе и се взря в обширните поля, които се простираха във всички посоки.

— И тъй, сине, пристигнахме — каза баща му. — Харесва ли ти старият дом, така ли си го представяше?

— По-хубав е, татко — рече Тед. — Много по-хубав, отколкото си го представях. Най-величествената гледка на света.

— Може и да си прав — съгласи се баща му, — и мен много не ми се щеше да напуснем фермата, но на майка ти много ѝ се събра. Пък и не е вече толкова млада, знаеш. Трябваше да мисля за нея, затуй решихме да се преместим в града.

— Така е — съгласи се Тед. — Мама не бива повече да се блъска. Сега трябва да ѝ улесняваме живота.

Колата спря под дъбовете и Тед скочи навън. Таузър лавна, Тед му отвори задната врата и той хукна напред. Ако не бяха ръмженето и джафкането на Таузър, тук щеше да цари райска тишина.

Забързан, откъм хамбара се зададе Ед Фулър, който живееше тук и откакто се помнеше Тед, помагаше на баща му във фермата. Като позна Тед по униформата, той почти затича.

— Боже, благослови! — викна Ед, грабна ръката на Тед и почна да я тръска. — Знаех си, че ще се върнеш, Теди. Помниш ли, казах ти го още като тръгна? Разправях ви аз, нищо на света няма да му попречи да се върне у дома.

— Ти излезе прав, Ед — намеси се бащата.

— Чудесно е да се върне човек и отново да те види, Ед — рече Тед. — Само дето много продължи.

— Тук имаш грешка, Теди — остро забеляза Ед. Беше все същият Ед Фулър, приказлив и готов да спори. — Ако войната бе свършила по-бързо, от нея нямаше да има никаква полза. Почнеш ли война, най-важното е да знаеш колко дълго да я водиш, а не колко скоро да я прекратиш. Вземи например нашите генерали — знаеха си работата хората, не сбъркаха да турят край на войната, като видяха, че печелят, та по-скоро да се върнат по домовете. Като се бориш с някого, бори се, додето му пречупиш съпротивата. Викне ли „стига“, не го пускай да се изправя на крака, защото рано или късно пак ще ти налети. Нали и аз това ти казвам — няма значение с един ли се биеш, или с милиони — най-важното е да се биеш толкоз, колкото е необходимо. Те, нашите генерали, си знаеха работата. Питай в родните им градове и ще разбереш, че са научили тая мъдрост още като дечурлига, когато в междучасията са играли на войници в задния двор. Помня, бяхме се сдърпали веднъж с едного...

Късно същия следобед — бе дошло вече време да се връщат в града — Тед помоли баща си да му позволи да ноцува във фермата. Баща му неохотно се съгласи и му напомни, че тъй ще изпусне гозбите на майка си.

— Какво ще ядеш тук? Само фасула на Ед — каза баща му, поклащайки глава. — Човек трябва да е много смел, за да се реши от тоя фасул гозба да прави. Знам си аз, веднъж нали се помъчих!

— Вижте какво ще ви кажа — запротестира Ед. — Бобът е най-прекрасната храна, с която човек може да си напълни стомаха. Да не мислите, че бих похващал работа във фермата, ако нямаше фасулец? Да не дава господ един ден да остана без боб — тогаз търсете си друг да ви работи!

Беше заник слънце, когато Хенри Бъртън потегли за Риджуей. След малко Ед отиде в кухнята и запали печката. И когато Тед миг подир това го последва, на печката вече бе сложена огромна тенджерка с фасул. Седнаха край масата и додето дочакат фасула, заприказваха надълго и широко за фермата.

— Не виждам как ще я караш тук без жени — колебливо подхвърли Ед с първата лъжица. — Млад човек си, на тия години доста ще поскучаеш. Слушай, Теди, ти няма ли да се замислиш за женене, още повече искаш тук да живееш? Но да ти е ясно — и жена да ми доведеш, аз от навиците си няма да се откажа: три пъти на ден ще си ям боба и това е!

— Ще се погрижа винаги да имаш достатъчно фасул, Ед — обеща Тед. — Не се безпокой!

— Значи ли това, че наистина си решил да се жениш? А пък ако си решил, отсега вече зная за коя ще е. На Гленън момичето, дето живее оттатък Чърчмановия поток. Помня как беше лапнал по нея преди четири години, когато замина, а и тя, мен ако питаш, още не те е забравила. Оттогава с никого не е излизала — какво повече искаш? Човек като се пази, значи си има нещо на ум. Виждал съм я сегиз-тогиз да язди татък из фермата, все самичка. Да знаеш само колко се е разхубавила, Теди. Станала е кажи-речи най-хубавото момиче в нашия край, и то не само на лице, Теди...

Ед продължаваше да бърби; Тед стана и напусна кухнята.

На следната сутрин Тед Бъртън се събуди рано. Сгъна и грижливо опакова военната си униформа да не се праши и я прибра. После намери в килера старите си дрехи и ги навлече. Бяха отеснели, но докато си купи нови, щяха да му вършат работа.

В кухнята Ед му донесе огромна чиния претоплен фасул, седна от другата страна на масата и го загледа. Като хапна малко, Тед дръпна стола си назад. Ед се засегна.

— Сигурно щеше да ти хареса повече с доматиен сок — подметна Ед и му подаде шишето със сок.

— Не — каза Тед, — нещо не ми се яде тази сутрин.

— Сигурно ти е дошло до гуша във войската — поклати глава Ед. — Ако не ти се яде, изходът е един.

— А именно?

— Вземи, че се ожени — тогаз жена ще ти готви. Или мислиш, че аз ще върша тая работа, когато не ми приляга? Друго си е жената.

Като закусиха, напоиха добитъка, побелиха царевица в хамбара, свалиха фураж от сеновала. После Тед намери в склада боя и се зае да замаже излющените тук-там стени на къщата. Към десет — той още работеше — на пътя спря кола. Тед слезе от стълбата и още нестъпил на земята, чу гласа на Нанси Гленън. Обърна се и я видя — тичаше към него.

— Тед! — извика тя, задъхана и развълнувана. — Тед! Ето ме и мен!

Ръцете му се разтрепериха, остави кутията с боя на земята.

— Нима си ме забравил, Тед? — попита тя. — Аз съм, Нанси, Тед. Ето ме!

Сега тя тръгна по-бавно. Спря пред него, а той, вместо да поеме ръцете ѝ, както очакваше тя, отпусна своите. Объркана, Нанси погледна ръката му.

— Тед, какво има? Какво се е случило, Тед?

Виждайки разочарованието, което се изписа по лицето ѝ, той извърна очи и прехапа неловко устни.

— Радвам се да те видя, Нанси — каза той, все тъй приковал поглед в земята.

— Нищо не разбирам, Тед — каза безпомощно тя.

Ужасно го заболя — Нанси усети неговата враждебност и той разбра това; сега за първи път вдигна очи към нея.

— Трябваше да се сетя, че нещо се е случило — рече тя, — трябваше да го разбера, когато преди шест месеца писмата ти престанаха да идват. Друга ли има, Тед? Това ли е? Каж ми истината, Тед! Трябва всичко да знам!

— Не е тъй лесно да се обясни, Нанси — само това успя да каже той. — Не зная как да...

— Да не са те ранили, Тед, та всичко си забравил?

— Не — твърдо рече той. — Помня всяка минутка, Нанси. Нищо подобно, помня всичко... и не само нашите минути... помня и други. Нанси, нали си спомняш Джим Фостър? Та Джим Фостър...

— Разбира се, помня го — побърза да отвърне Нанси. Той разбра, че тя се опитва да му помогне, но сега не му беше до помощ, — само че аз за тебе говоря, Тед.

— Но в цялата работа е замесен Джим, Нанси, твърде много е замесен. Не разбираш ти...

— Погледни ме, Тед — примоли се тя. Той видя чистата усмивка на лицето ѝ, почувствува топлите ѝ нежни ръце на врата си. — Не помниш ли какво се случи тъкмо преди да заминеш, Тед? Прекарахме целия ден край Чърчмановия поток — ти и аз, сами бяхме. Носех кошница с продукти, а после...

Седяха в сянката на едно дърво край брега на потока, той я прегръщаше и продължително се целуваха.

— За мен никога няма да има друга, Нанси, само ти! — нежно шепнеше той. — Каквото и да се случи, помни това! Обичам те, Нанси, и щом се върна от тая война, ще се оженим. Нали ще ме чакаш, Нанси? Кажи, нали ще ме чакаш? Моля те, обеща ми, Нанси!

— Разбира се, скъпи, ще те чакам — казваше тя и се притискаше до него. — Твоя съм завинаги, Тед. Вечно твоя.

Късно следобед лятна буря ненадейно смрачи небесата. Додето се усетят, дрехите им се измокриха от рукналия порой. Не се мина много, слънцето отново огря. Свалиха мокрите дрехи и ги простряха по храсталаците да съхнат.

— Не е зле да се изкъпем, додето чакаме — предложи Нанси.

— По-добре да си пазим дрехите — каза Тед, — че току-виж, дигнал ги някой и после...

Плуваха, плискаха в реката, капнаха от умора и се изтегнаха върху тревата на слънце.

— Знаеш ли какво ще направим, като се върна? — попита Тед.

— Какво, Тед?

— Най-напред, естествено, ще се оженим. А после...

— После какво? — лукаво се усмихна тя.

— Говоря сериозно, Нанси.

— Аз също — каза тя и стисна ръката му. — Хайде, разкажи ми.

— Ще си уредим ферма, каквато никой не е виждал, с най-хубавите животни. И предимно коне. Приказни коне. Все чистокръвни.

— А крави, Тед?

— Може и крави. Да, и крави, нали ще ни трябва мляко и масло за дребосъка.

— Какъв дребосък, Тед? — засмяна попита тя.

— Тия, малките, дето припкат из къщи.
— Гъски?
— Гъските не припкат. Гъските се клатят.
— А-ха! Сещам се — телета и жребчета.
— Може би да.

Той погъделичка носа ѝ с дълъг тревен стрък, а тя се сгуши в прегръдката му. Лежаха един до друг, додето слънцето бавно потъна и се скри.

Притъмняваше, когато станаха и се облякоха. Тръгнаха към къщата на Нанси. Тед я прегърна през кръста.

— Заминавам утре в шест — рече той. — Вече няма да те видя, Нанси.

Тя отчаяно склучи ръце около снагата му и се прилепи до него, сякаш нищо на света не би могло да я откъсне.

— Не говори така, Тед! — разплака се тя. — Кажй, че ще се върнеш! Обещай ми, че ще се пазиш... заради нас!

— Не исках да кажа това, Нанси. Ще се върна, как няма да се върна. Като ме няма, нали слънцето пак ще изгрява! Щом то изгрява, помни — ще се върна! Не забравяй! Всяка сутрин слънцето ще изгрява и това ще бъде знак, че се връщам.

— Добре, Тед. Ще запомня. Всяка сутрин ще гледам слънцето и ще си повтарям думите ти. А като се върнеш, Тед, ще ме обичаш ли като сега?

— Та сега сме в самото начало, Нанси. Ти само почакай! Сега те обичам, колкото да ти покажа. Като си дойда, тогава ще разбереш какво значи обич!

— Добре, мили — прошепна тя и долепи устни до неговите, — добре!...

Когато отвори очи и видя застаналата пред него Нанси Гленън, усети, че устата му е пресъхнала, а погледът мътнее. Покри лицето си с ръце и разтърка очи. Сълзите, потекли по страните на Нанси, не го изненадаха. Едва се сдържаше да не я грабне в прегръдката си и да поиска прошка за болката, която ѝ причинява.

Нанси се обърна и бавно закрачи към автомобила на алеята. Той почака, надявайки се, че тя ще спре, ще му каже нещо, каквото и да е. Не биваше да си тръгва така. Тя отвори вратата на автомобила. Тед чу

запалването на мотора, изтича по алеята, но колата ѝ вече завиваше нататък.

— Нанси! — извика той след автомобила. — Нанси...

Същия ден следобед по алеята се зададоха майка му и баща му, а на задната седалка подскачаха Сиз и Томи. Тед отиде да ги посрещне. Баща му отнесе на верандата грамадна кошница, а майка му, метнала на ръка куп пердета, влезе в къщата.

— Опекла съм ти пудинг, Теди — рече тя. — Виж в кошницата, има пържено пиленце и кифли, аз съм ги правила. Знам, че си гладен. Та и как иначе, кой няма да огладнее, ако трябва да я кара с фасула на Ед Фулър по три път на ден.

Тед отвори кошницата и откъсна парче месо от пърженото пиле. И докато дъвчеше, майка му се зае да окачи пердетата на прозорците, да обърше праха по покъщината. Тед бе тъй съсредоточен в пилето и кифлите, че не забеляза промяната, настъпила в стаята.

— Защо е всичко това, мамо? — попита той, като се огледа. — Да не сте решили с татко да се върнете на фермата?

— Не, Теди — каза тя и поклати глава.

— Тогава защо си правиш този труд? Ние с Ед малки ли сме? Все ще се грижим за къщата. Ти не бива да се преуморяваш.

— Аз да поприготвя, пък... Само като си представя, че ще дойде някой и ще завари всичко запуснато и мръсно...

— Кой ще идва, мамо?

Тя извърна глава и изненадано се вгледа в него.

— Как „кой“! Ти знаеш много добре!

Без нищо да разбира, той вдигна рамене.

— Просто не зная за какво говориш, мамо.

— Нанси! Ето кой! Нанси Гленън! Нали ти и Нанси ще се жените.

— Не! — категорично тръсна глава той.

Майка му тежко се отпусна на стола.

— Какво те е прихванало, Теди? Откак си заминал, четири години са това, Нанси не свали пръстена, дето ѝ го даде. Или ще измислиш, че тя е развалила годежа? Нали говорих с нея, миналата седмица беше...

— Не, мамо. Нанси не е развалила годежа. Аз го развалих.

— Ти? Отде накъде...

— Трябваше, мамо. Налага се. Колко неща се случиха!

— Но как смееш, Теди, след толкоз години? Нанси е чудесно момиче... и те дочака! Какво, за бога, си решил да правиш, Теди?

— Ще уредя такава скотовъдна ферма, каквато не си виждала през живота си — разпалено почна той. — Ще направя ново пасище покрай реката, нова ограда ще дигна, расов добитък ще доставя...

— И си седнал да ме убеждаваш, че всичко туй ще стане, без да вземеш Нанси Гленън? — Тя изпитателно го изгледа. — С една дума, ще живееш тук, на фермата, сам самичък? Само с Ед Фулър, тъй ли?

— Защо, мамо, аз пак мисля да се женя. Но за друга.

— За друга?

Той кимна.

— За коя, Теди? Коя е тази друга?

— Флорънс Уорън.

Тя прикова в него мигащи очи.

— Флорънс Уорън... — бавно повтори тя. — Не знаех...

— Та откъде ще знаеш, мамо! Ти нищичко не знаеш.

— Нали Флорънс Уорън беше сгодена за Джим Фостър и, ако не бяха го убили през войната, сега и те щяха да се оженят.

— Може би тъкмо затова ще я помоля да се оженим. Защото убиха Джим...

— Нищо не разбирам, Теди.

— И едва ли някой някога ще разбере. Само Джим и аз.

Майка му дълго не откъсна очи от него, замълча, сетне се надигна и чевръсто продължи да бърше праха.

— А Флорънс Уорън знае ли за тия твои смахнати намерения? — строго попита тя.

— Още не, мамо — отвърна той. — Не съм имал случай да я видя.

— Ти сигурен ли си, че нищо ти няма? — Челото ѝ разтревожено се смръщи.

— Сигурен съм — отсече той. — Чувствам се чудесно.

На другия ден — белеха с Ед царица в хамбара — Тед му разказваше плановете си да превърне фермата в скотовъдно

стопанство. Тед говореше, а Ед мълчеше с натъжено лице. От време на време поклащаше глава, но докато Тед не млъкна, не се и обади.

— Е, и какво ще кажеш за всичко това, Ед? — попита накрая Тед.

— Вземи си друг вместо мене, Теди — отвърна Ед.

— Защо, Ед?

— Защото не съм от ония мръсни стопани, които се отказват от царевицата, за да превърнат нивите си в пасище за стадо недостойни коне. Като сея царевица, иска ми се да виждам добрините, които тя носи на света — то е все едно да приготвяваш каша на дете, което още не може да държи лъжицата, да угояваш прасета. За мен няма никакъв смисъл да си губя времето и цял хамбар да пълня със зърно, когато ще ми го излапат някакви си коне! И каква полза от конете? За пет пари работа не вършат! Разумните хора днес купуват трактори и автомобили. Разумните хора не си пръскат парите по коне от изложбите, дето освен за гледане, за друго нищо не стават.

— Но аз ще отглеждам ездитни коне, Ед. Ездитните коне всякога ще се търсят. Ще набавим чистокръвни породи и ела да видиш след някоя година дали няма да имаме най-хубавите коне, които някога са стъпвали с копито в нашия край! Няма ли да се гордееш, ако знаеш, че нашите коне са най-добрите, които човек може да намери?

— Не!

— Добре, щом мислиш тъй, тогаз ще си потърся друг съдружник. Но за теб ще ми е мъчно, защото разчитах, че ти ще ми станеш съдружник.

Ед подритна купчината царевични кочани и те се пръснаха по пода.

— Кой е казал, че си отивам? — ядоса се той. — За баща ти съм работил целия си живот и нищо че си му син! Никакъв син не може да ме изгони от тази ферма! Прави каквото щеш, аз ще си засея някъде из фермата царевица, дето няма да ти пречи на чистокръвните коне. Но мисли му, ако хвана някой от тях да прескача оградите и да ми пасе фасула и младата царевица! Хвана ли някой, на място ще го застрелям и ще му откарам трупа направо в кланицата.

— Тъй по върви, Ед — каза Тед. — Само дето ме разтревожи.

Като привършиха беленето, Тед оседла един от конете и потегли с него из полето. Отправи се към най-отдалечения край на фермата да огледа мястото, където възнамеряваше да издигне новата ограда на

пасището. На връщане яздеше бавно покрай ивицата храсти, определящи границата на Бъртъновата ферма. От другата страна беше фермата на Гленън.

Като чу тропот на копита някъде наблизко, Тед дръпна юздата и се озърна. На по-малко от стотина метра видя Нанси, която идваше към него. Тед обърна коня и зачака.

Минаха само няколко секунди, тя го позна, рязко дръпна коня и се отдалечи колкото може по-бързо. Пришпорзайки своя кон, Тед я настигна едва на другия край на нивата. Нанси отказа да спре, камо ли да разговаря. Той се видя принуден да протегне ръка и да хване коня ѝ. После скочи на земята.

— Нанси, искам да ти се извиня за лошото си поведение — каза той. — Бях много развълнуван и не знаех какво правя.

— Никакво извинение не ми дължиш, Тед Бъртън — тутакси рече тя. — Всичко е свършено. — Помъчи се да издърпа поводите от юмука му, но Тед стискаше здраво. — Тъй като вече нищо не съм за тебе, ще направиш най-добре да ми пуснеш юздата и ме оставиш да си ида.

— Но ти трябва да ме изслушаш, Нанси — умолително рече той. — Моля те, Нанси!

— А защо пък да трябва! — студено попита тя.

— Ей тъй, струва ми се, трябва.

Тя скочи от седлото и застана зад коня. Беше тъй близо до него, че му се доця да я прегърне, но почувствува, че сега няма право да я докосва.

— Не зная какво точно да кажа, Нанси — почна несигурно той. — Най-мъчното е да... да искам всичко да ти кажа, а да не зная как.

— Каквото и да кажеш, ще бъде безсмислено. — Тя се поотпусна и за пръв път на лицето ѝ се появи лека усмивка. — Ясно ми е, за тебе не съм нищо. Какво тогава имаме да си кажем?

— Но това не е вярно, Нанси — възпротиви се той.

— В такъв случай си усвоил твърде особен начин да изразяваш това, което мислиш. Може би тия четири години война са виновни. Чувала съм, някои се връщали променени.

— Но, Нанси, ти не разбираш! Аз...

— Мисля, че много добре разбирам всичко — каза тя. — Между нас има друг. Някое друго момиче...

— Да, но...

— Твоите лични работи не ме интересуват. — Тя се обърна и преди той да успее да я спре, сложи крак в стремето. Тед я сграбчи за раменете и я извърна към себе си.

— Моля те, Тед, не ме докосвай — извика тя, — пусни ме!

— Няма да те пусна, искам всичко да ти разкажа — решително каза той. — Обичам те, Нанси. И съм те обичал през цялото време. Нали ми вярваш?

Нанси скри лице в ръцете си. Той видя — главата ѝ се разтресе, сякаш я обзема слабост и пълно изтощение.

— Но ти трябва да ми повярваш, Нанси — настоя той. — Просто да ми повярваш.

— Не мога да вярвам на човек, който казва, че ме обича, а признава, че между нас има друг — каза тя. — Никога не съм чувствала подобно нещо. Кой знае, може би от многото скитане по света и такива работи са ти влезли в ума? Каквото и да е, Тед Бъртън, не желая да имам нищо общо с тебе.

— Може би тук, у дома, ти звучи странно — рече Тед, зареял поглед в притъмнялото поле. — Може би хората тук никога не биха разбрали онова, което става на война, там, където в един миг се шегуваш и смееш с другарите си и след това, в следващия миг, поглеждаш наоколо и ги виждаш да агонизират, потънали в кръв; да знаеш, че е ужасно късно да им се помогне, че нищо друго не можеш да сториш, освен да останеш с тях, докато умрат. В такъв момент сигурно ти идват необикновени разбирания за живота, но какво да ти кажа, в края на краищата няма никакво значение колко странни могат да се сторят тези разбирания на близките, при които си се върнал. Те никога няма да разберат през какво си преминал. Изведнъж осъзнаваш, че приятелят ти, с когото заедно сте преминали през пъкъла, е мъртъв. Необикновени чувства обземат човека при тази мисъл.

Нанси приседна до храстите. Двата коня, застанали сега един до друг, захрупаха тревата.

— Тъкмо тъй стана с Джим Фостър — продължи Тед. — Преди да ни мобилизират, бяхме съученици, съботен ден се боричкахме в хамбара, сърдехме се един другиму, а в неделя отивахме заедно на риба. По-добър приятел от Джим никога не съм имал. И там се случи тъй, че веднъж, когато ни хванаха на тясно, Джим спаси живота ми.

Никой не го караше, но го спаси. Спаси моя живот и плати за това със своя. Ако не беше Джим Фостър, нямаше да съм тук. Нямаше да разговаряме с тебе. Хората не разбират. И затуй си въобразяват, че герои са тия, които се връщат. Героите не се завръщат. — Тед измъкна от джоба си цигара и драсна кибрита с разтреперани пръсти. — Оная нощ в Италия — той си пое дълбоко дъх, — всичко стана тогава. От една седмица ни бяха изкарали на първа линия, беше посред зима, дълбок сняг покриваше всичко. Джим получи заповед да се промъкне с патрул от пет души, да пробие фронта и да се върне с пленници за разпит. Беше важно, трябваша ни пленници, да разберем какво ни готвят отсреща. Тръгнах с Джим...

Припадеше нощ, когато напуснаха последния свой пост и запълзяха в дълбокия сняг към германските позиции. В тази сурова планинска страна снегът на места достигаше и дори надминаваше метър дълбочина. Германските снаряди, които избухваха по склона на планината, оставяха по снега алени петна, сякаш разплискана кръв.

Приблжиха оврага недалеч от германските окопи, спуснаха се по стръмния бряг и си запробиваха път по обратния скат. Картечният огън не секваше, чуваха се заблудените куршуми, които падаха със съсък от беззвездното небе.

Успяха да навлязат в германските позиции няколко стотин метра и Джим Фостър реши, че това е достатъчно. Повери патрула на Тед, изчезна и когато след близо половин час се върна, съобщи, че е забелязал група от шестима германски войници в едно картечно гнездо.

Патрулът заобиколи гнездото и изненада германците. Те очакваха, че ще бъдат разстреляни, но като разбраха, че ще ги пленят, на драго сърце предадоха оръжието и се спуснаха заедно с тях в оврага.

Дълбоко в урвата патрулът и пленниците му се натъкнаха на многочислен немски патрул. Полетяха гранати. Оцеляха само Джим, Тед и двама от пленниците. Разбирайки добре, че немският патрул ги превишава, но твърдо решен да заведе двамата пленници при своите, Джим заповяда на Тед да тръгне с тях през другия край на урвата, а той самият щеше да задържи германския патрул. Миг след това наблизко падна граната и рани Джим.

— С мен май е свършено, Тед — отпаднало рече Джим. — Граната...

— Да се откажем, Джим — предложи Тед. — Ще получиш първа помощ и всичко е наред. Пък и да бъдеш пленник в Германия няма да е толкова лошо.

— Не — рече Джим, — не можем да направим това. Трябва да заведеш пленниците на капитана.

— Но ти ще умреш тук, Джим. Не би изкарал и половин час, ако кръвта продължава така да тече. Хайде да се предадем и да получим първа помощ, додето е време.

Тед говореше и в същото време късаше униформата си на ивици, с които се мъчеше да спре кръвта.

— А сега тръгвайте — нареди Джим. — Всеки миг ще полетят нови гранати, до един ще ви пометат. А пленниците не бива да умират. Капитанът ги чака. Ще стрелям, докато мога, а дотогава вие ще се измъкнете от оврага. Тръгвай, Тед, заповядвам ти.

— Джим, ще извикам, ще кажа, че се предаваме.

— Само смей да си отвориш устата, ще те застрелям, Тед. Бог да ми е на помощ, ще те застрелям!

— Послушай, Джим — замоли се Тед, — няма да загубим войната само защото сме се предали, когато кръвта ти изтича. Знаеш какво би казал капитанът. Ще каже, че правилно сме постъпили. Нима искат от нас да вършим самоубийство, щом не можем да доведем двама пленници.

— В нашата армия тъй лесно не се предават, приятелю — с отпаднал глас промълви Джим. — Заповедите се изпълняват докрай, само втора заповед може да ги отмени. Питам, виждаш ли ги ония на лъскавите мотоциклети тук някъде из урвата с нова заповед да върнем пленниците и да се предадем? Куриери не виждаш, нали? Няма, бога ми! Пратиха ни да вземем пленници и срокът беше от изгрев до залез, а както виждам, нощта още не е превалила. Оставам тук, а ти и пленниците се връщате при капитана. Ясно?

— Ще те убият, Джим.

— Какво от това? Ако останеш, ще убият и тебе.

— Ще те отнесем обратно. Пленниците ще помогнат.

— В никакъв случай. Щом германците разберат, че сме тръгнали, ще ни настигнат и толкоз. Оставам тук и ще ги задържам, додето имам

патрони.

Недалеч експлодираха няколко гранати. Сега вече бяха обградени от три страни, скоро щяха да им прережат единствения път.

— Тед, ще сториш ли нещо за мене? — попита Джим. — Една услуга.

— Разбира се, разбира се. Какво има, Джим? Честна дума, ще направя всичко на света, всичко, каквото поискаш.

— Добре тогава, ще ти кажа, Тед. У дома имах приятелка, Фло Уорън. Ти знаеш. Бях ѝ дал халка, искахме да се оженим, щом се върна в Риджудей, още начаса. Зная, и ти имаш приятелка, Нанси, но, Тед...

— Какво е станало с Фло Уорън, Джим? Казвай! Каквото поискаш, всичко ще изпълня. Кълна ти се, всичко, каквото кажеш, Джим.

— Вместо мене, погрижи си ти за нея, Тед. Това е всичко. Тя е моя годеница и умирайки, пак я обичам. Разкажи ѝ, че направих всичко възможно да се завърна и да се вземем, но не можах. Кажи ѝ, че трябваше да остана тук. Страхувам се да не се омъжи за човек, който не я заслужава, Тед. Не бих искал това да се случи, когато съм вече мъртъв и не мога с нищо да ѝ помогна. Ето защо, погрижи се ти за нея. Дано не се омъжи за човек, който няма да я разбира. И ако не се вземете с Нанси, искам да се ожениш за Фло. Ще зная поне, че няма да страда. Тогава ще бъда доволен. И няма да има защо да се тревожа. Но всъщност как мога да искам от тебе това? Нанси те чака...

Джим коленичи и изпразни пушката си по посока на германците. Свистейки в мрака, до тях паднаха и експлодираха още няколко гранати. Двамата германски пленници се притаиха до Джим и Тед.

— Бързай, Тед, тръгвай — заповяда Джим. — Махайте се оттук! И ако не тръгнете, обръщам пушката. Патрула все още командвам аз и ще ми се подчиняваш, иначе ще те застрелям. Хайде, мърдай!

Джим смушка Тед в ребрата с приклада. Тед разбра, че е безполезно повече да спори и запълзя из снега към края на урвата, подкарвайки пленниците пред себе си. Наближиха склона и почнаха да се катерят по стръмното. По едно време Тед чу пушката на Джим и погледна надолу. В този миг блеснаха ярки пламъци светлина, някъде избухнаха гранати и нощта се освети като ден. Пушката на Джим замлъкна. Подкарал пленниците пред себе си нагоре по склона, Тед повече не се обърна.

В очите на Нанси напиряха сълзи. Той усети ръката ѝ върху своята.

— Не зная, Тед, какво да кажа... — Гласът ѝ беше тих и неясен. — Разбирам те. Но не зная какво да кажа.

Изправиха се и застанаха зад конете.

— Тъй много се надявах да се върна при тебе, Нанси — каза той. — Никой на този свят не знае какво значи то за мен. Мислех да се оженим с тебе и заедно да заживеем тук, на фермата... Само за това съм си мислил. Но не мога да забравя Джим Фостър. И ако не беше ме отпратил нея нощ в Италия, сега нямаше да съм тук. Замислиш ли се, както аз понякога се замислям, стигаш до заключението, че Джим съвсем не е бил единственият. Хиляди момчета загинаха като него, те ми дадоха възможност да се върна жив. Как тогава да забравя Джим? Просто не мога.

— Зная — каза тихо Нанси, обърсвайки очи. — Сега разбирам, Тед, струва ми се, разбирам.

Късното следобедно слънце светеше ярко върху килима в нозете на Фло Уорън. През всичкото време, докато Тед крачеше напред-назад, тя остана неподвижна. Като ѝ разказа всичко за онази нощ в оврага, той угаси цигарата си, недопушена, почти цяла, и спря пред нея.

— Той бе най-славното момче на този свят, Фло — почтително изрече Тед, — можеше да ни остави в ръцете на германците, но не забрави, че капитанът чака сведения. Можеше да ни позволи да го измъкнем от оврага, но знаеше, че германците ще ни заловят и ликвидират. Джим настояваше един от нас двамата да се върне у дома и реши, че моите възможности да се измъкна жив са по-големи.

Седна на канапето до нея, нервно чупейки пръсти, вперил в тях очи, сякаш чакаше пръстите, а не той, да разкажат онова, което му се е събрало.

— Познавам Джим и се боя, че с мен няма да бъдеш щастлива — рече той, все тъй загледан в ръцете си.

Фло извърна живо глава и го погледна.

— Но аз няма да се омъжа за тебе, Тед — тихо каза тя. — За нищо на света.

— Но Джим поръча...

Като клатеше глава, тя се изправи и приближи писалището в другия край на стаята. Отвори чекмеджето и извади оттам спретнатата връзка писма. Намери търсения плик и го донесе при него.

— Не, Тед — спокойно продължи тя, — познавам Джим и лека-полека още по-добре го опознавам... дори по-добре и от теб. Ето, виж това писмо — Джим го изпрати много отдавна. Беше скоро след десанта в Италия. Писа ми, че каквото и да се случи... Дори и да загине там, поръча ми да остана ваша приятелка — точно тъй пише: — да остана ваша приятелка, на теб и Нанси. Тогава ми се стори необикновено, че говори такива неща. Или може би защото не исках да разбера какво иска да ми каже. Може би дори не исках да си представя, че би могъл... би могъл...

— Да очаква? — додаде Тед.

Тя кимна.

— Да, тъкмо тъй. Просто не исках да мисля, че е могъл да очаква от мен докрай да го разбера. Но той е искал да го разбера. Искал е да зная, че без него би очаквал от мен да ви бъда приятелка. Не е искал да се откъсвам от теб и Нанси, ако науча, че е пожертвувал живота си, за да спаси вашия. Не е искал моята горчивина да вгорчи вашия живот — твоя, на Нанси, моя. И това няма да стане, Тед, повярвай! Джим е бил сигурен, че дойде ли този час, ще зная как да постъпя; затова ми писа, защото трябваше всичко да науча и всичко да проумея. И затова те е помолил да дойдеш при мене, Тед. Бил е сигурен, че аз ще ти обясня нещата много по-добре от него в оня момент.

Нанси го чакаше и когато Тед зави към вратата на Гленън, излезе да го посрещне. Изтича към него и щом го погледна, разбра, че думите сега са излишни. Още непродумали, той протегна ръце и я прегърна.

— Хората в нашия град никога няма да узнаят какво е сторил Джим Фостър за тях — каза той. — Бих искал някак да им обясним, както ми обясни Фло Уорън. Мислят си, че и той, като всички други, е бил убит през войната по невнимание, случайно. Не се и сещат, че на война може да се умре и другояче. Джим загина, но дори и паметник да му вдигнат, до небето да го вдигнат, той пак няма да бъде достатъчно голям за човек като него. Ние, Нанси, ще запомним това, докато сме живи.

ГОРКИЯТ ГЛУПАК

ПРЕДСЛОВ НА АВТОРА

Като че най-разумното, което един писател може да стори, след като разказите и романите му са били вече издадени, е да онемее, да се оттегли и ако четецът има желание, да го остави сам да говори за творчеството му.

Но като автор на прозата, която следва ще ми се още веднъж да хвърля поглед назад и да си спомня дните, когато съм я писал.

Беше отдавна. Беше време на младост и на бунт, бяха години на дирене и авантюри. Беше оня период от живота, когато люлките ни подхвърляха до небето, а от въртележките слизахме със замаяни глави.

Да намислиш един разказ тогава все още не беше достатъчно.

Очите бяха вестден отворени, непрестанно вършехме нещо, откривахме доброто и злото у човека и в световните нрави. Бяха години на смут, на движение, на пътешествия. Бе време, когато смисъл имаше и в грубото слово, и в просташкия смях, и във влюбения поглед.

И все пак, преди да дойде вдъхновението, трябваше да се постигнат още много неща.

Като актьор, който запаметява ролята си, преди да излезе на сцената, налагаше се да уча реплики, да наизустявам стихове. Осъществил веднъж това, трябваше да превръщам изреченото слово в написана дума. Най-сетне хората от разказа трябваше да са такива, че дошли от живота, да могат с леснина да заживеят в света на книгата.

Надявам се, че тази новела криво-ляво ще покаже началото от приключенията на един писател в истинския свят, хората и нещата, които е търсил за своите разкази. След толкова години думите са останали същите. Те разказват за младостта и за нейните битки.

Ърскин Колдуел

ЧАСТ ПЪРВА: ЛУИЗА

ГЛАВА 1

Блонди Найлз седеше прегърбен над масата и плюеше в чашата от кафето. Беше сам. Останалите маси в кръчмата бяха пълни с изцъклени мъжища и техните изпити жени, които навсякъде ги следваха по петите. От електрическото пиано се носеше джазово парче, всички слушаха с наслада. На една от масите до стената седеше тъмнокосо момиче и току поглеждаше над хорските глави към Блонди. Мъжът до нея праметна ръка през рамото ѝ и посегна да ѝ разкопчае роклята. Тя го отблъсна. Минаваше полунощ.

Като се нахрани, Блонди бишна мръсните чинии до края на масата, но чашата от кафето задържа, да плюе в нея. Пристигна в единайсет и си поръча пържени стриди. От половин месец нагъваше само картофена салата и студени кренвирши. Сега му се бе приискало нещо по-различно. Кренвирши със салата струваха двацет и пет цента, стридите — трийсет и пет. Кафето от цикория от край време си беше пет цента.

Съдържателят се показа от задната стаичка и огледа тълпата. Грамаден и космат, Крут ходеше с еднометрови крачки. Кръчма се върти само с грубост. Още незърнал Блонди, един от келнерите му го посочи, съобщавайки, че плюел в чашите. Дребосъци бяха келнерите. Беше ги страх да се опънат на човек като Блонди.

Крут захвърли пурата, разблъска тълпата и приближи масата на Блонди. От никого не се боеше. Изплю горчивата слюнка от пурата и като изсумтя:

— Какво търсиш тук? — с един замах вдигна Блонди от стола. Висок повече от шест стъпки. Крут надхвърляше сто и двацет килограма. Преди да отвори кръчмата, държеше нощен бар, а преди това бе вдигал тежести по цирковете.

— Кой се интересува? — попита Блонди.

— Аз. И веднага ще узная — и пак посегна към Блонди с огромното си ръчище.

— Я си обирай крушите!

— Така значи! Щом не плюеш по пода като всички останали, не ти е тук мястото! — Крут пристъпи напред. — Какво си захрачил по чашите!

— Че кой ще ме спре?

— Хей, Бил! — извика Крут към стаичката. — Ела и домъкни стареца!

„Старец“ викаха на една оловна тръба със заоблени краища. Бяха ги заоблили, та да не пукат черепи — кръвта винаги привличаше полицията.

Народът заобръща глави към Блонди и Крут и зачака. Пианото свърши парчето и млъкна. Тъмнокосото момиче, което поглеждаше към Блонди, се изправи от стола да види какво става. Крут си подигна панталоните. Тълпата чакаше. Нали затуй бе дошла!

Блонди отново се изплю в чашата и я запрати към купчината чинии. Всичко полетя и се разби на пода. Крут ритна масата, катурна я и с един удар свали Блонди на земята. В този миг дотича извиканият и няколко пъти халоса Блонди по главата. Крут издърпа тръбата от ръцете на другия и на свой ред заудря. Блонди се изправи. Човекът отново го хлопна с тръбата и се дръпна, отваряйки му място да падне. Но Блонди стоеше на нозе като закован. Тълпата очакваше един хубав бой, но Блонди не шавна. На времето така бе ударил одного на ринга, че оня изхвърча на цяла педя над въжетото. Човек убиваше тогава...

Крут завъртя тръбата, цапардоса го още десетина пъти и Блонди рухна в безсъзнание до масата. Хората обърнаха гръб и електрическото пиано отново засвири.

— Стига, Бил — каза Крут. — Изхвърлете го.

Човекът грабна Блонди за краката, извлече го от вратата и го търкулна. Минувачите го сритаха в канавката, да не им се пречка.

ГЛАВА 2

Когато отвори очи, Блонди се видя подпрян до стената на кръчмата. До него коленичеше тъмнокосото момиче, което го бе поглеждало през масите.

— Как се чувстваш?

Блонди я погледна, но нищо не каза. Така пареше болката в главата, че все едно нямаше глава. Хич не му беше до приказки.

— Защо ти трябваше да плюеш в тая чаша? — настойчиво продължаваше тя.

Никога не бе я виждал, нищо общо нямаше с нея. Главата му отмаляваше от болка. А тя продължаваше да пита.

— Какво те интересува?

— Не исках да те бият.

— Теб какво ти става? Какво общо...

— Нищо нямаше да стане, ако го беше послушал. Нямаше защо да упорстваш. — Блонди не й обърна внимание и се заопипва за цигари и кибрит. Момичето го дразнеше. Искаше да е сам. — Защо ти трябваше? — пак попита тя.

— А ти защо не ме оставиш на мира? — викна той и понечи да я отпрати. — Не те познавам.

Електрическото пиано в заведението тътнеше безспир. Кръчмата работеше цяла нощ, а всеки обича да слуша добър джаз. На горния етаж имаше шест-седем стаи с легла и умивалници. Понякога, млъкнеше ли пианото и стаеше ли се тълпата за миг, оттам долитаха други шумове. Или ще се изгърбуши някое желязно легло и ще издрънчи като локомотив, който е блъснал композиция от празни вагони, или пък някой пияница ще го хванат дяволите, ще счупи прозорец и ще разбие легена на парчета. Стая се наемаше за един долар. Момичетата, които те причакват, обикновено искат пет, но никой не беше давал повече от два-три долара. Единия от тях взимаше Крут.

— Не исках да те бият — настоя тя.

— Че какво толкоз? — Той отново я блъсна. — Не те познавам.

Някой горе отвори прозорец и лисна цокало на улицата.

— Как ти е главата?

— Адски боли — рече той и разтри врат с длани.

— Май трябва да се прибереш и да легнеш. Утре ще ти бъде по-добре.

— Няма къде. По дяволите!

— Къде живееш?

— Къде да е. Ако си платя, навсякъде.

— Аз имам къде да те приютя — рече момичето. — Ще дойдеш ли? Ако останеш на улицата, може и да пострадаш. Замаян си, нали?

— Ужасно.

— Ще поспиш, ще си починеш и ще се оправииш.

— Къде?

— Зад ъгъла.

Помогна му да се изправи и го хвана през кръста. На ъгъла завиха и половин пряка по-надолу спряха пред сграда, която отвън приличаше на склад. Тя отключи вратата и в тъмното ги посрещна скърцаща стълба. До петия етаж всичко тънеше в мрак. Тя отвори една врата и запали газена лампа.

Блонди се смъкна на първия стол и се хвана за главата. От изкачването отново му се виеше свят, ушите му бучаха. Момичето застана до масата и не мръдна, додето Блонди не вдигна очи.

— Ще ти дам нещо да пийнеш — рече тя и се шмугна в една неосветена стая. — Ей сега ще се оправииш. Как жестоко те наредиха проклетниците!

Блонди се стаи на стола и се огледа. Газената лампа едва осветяваше стаята. Момичето се показа с чаша уиски, даде му я и пристъпи до умивалника да намокри пешкира. После му го сложи на челото. Стана му приятно.

— Как се казваш? — попита Блонди, но вместо нея, погледна чашата с уиски.

— Елзи — отвърна тя, — ... но съм кръстена Луиза.

— Защо го промени?

— Не зная... Някой ден пак ще стана Луиза.

— По дяволите! Луиза е по-хубаво.

Тя заобиколи масата и застана между него и лампата.

— Харесва ли ти? — В гласа ѝ звънна надежда.

Той се отпусна на облегалката и взе да си разтрива шията и слепоочията. Момичето отиде до леглото и седна. В стаята беше студено. Блонди не отвърна. Мълчаха и двамата. Подпрял лакти на коленете си, той подпираше глава, а тя не откъсваше поглед от него. От време на време постройката се разтърсваше от невероятни трясъци. Когато под тях настъпваше затишие, иззад ъгъла се дочуваха звуците на електрическото пиано в крѝчмата.

— Какво работиш? — попита Луиза.

Блонди вдигна очи. Трепкащата жълта светлина го заслепи и лицето му се сви от болка. Челото му се разполовяваше от бледорозов белег.

— Нищо. Едно време бях боксьор.

— Боксьор? — учуди се тя. — Тогава защо ги остави така да те смачкат?

— Вече никакъв боксьор не съм. Моят бивш менажер ме продаде, простакът му с простак!

— Какво значи това?

— Продаде ме, ей тъй, на улицата ме захвърли. Даде ми някакъв допинг и оттогава работи с другия боксьор. Добре скроено. Даде ми нещо, от което омекнах, и другият ме нокаутира. Сега вече не мога да се бия.

— Ами ако имаш добър менажер?

— Никой няма да ме вземе. Всички мислят, че от последния път съм свършен.

— И какво смяташ да правиш?

— Нищо. Станах скитник. Край на бокса.

Сградата отново се разтресе, този път сякаш а-ха да се срути. Трясъкът се ототърколи в нощта като планинска грѝмотевица. Точно така трещи динамит, заровен в земята, стига само да си достатъчно близо, за да чуеш.

— Хайде, спи сега — каза Луиза и се изправи от леглото. — Като се събудиш, нищо няма да ти има.

— Добре. Къде да спя?

— Тук, в леглото.

— А ти?

— Ще си постеля на земята.

— Глупости, на земята! Ти в леглото. На земята аз ще спя. И без това съм свикнал.

— Тогава и двамата в леглото — рече тя.

Блонди се огледа, едва сега виждайки по-голямата част от стаята за пръв път. В ъгъла до камината зееше празна кофа за въглища. Ръждясалият радиатор до вратата изглеждаше студен. Приблужи се и го докосна. Беше по-студен и от ръката му.

— Добре — съгласи се той и почна живо да се съблича.

— Имам само две одеяла. — Сякаш искаше да се извини. — Но ще си взема палтото. Все ще помогне.

Джазът на електрическото пиано ехтеше все по-силно и отчетливо. Проникваше през тънките стени и гърмеше, като че свирят на долния етаж. Момичето изу обувки, хвърли чорапите си и легна. Но с дрехите — какво са две одеяла? Блонди остана по панталони, гол до кръста, но след малко отново навлече ризата. С всеки миг ставаше все по-студено. И когато угаси лампата и се настани до нея, целият трепереше.

ГЛАВА 3

Солти Бенкс седеше в игралния дом на улица Мелдън и чакаше боксьора, известен под името Нокаут Харис. За да убива времето, мяташе по зелената покривка чифт зарове от слонова кост. Нокаут Харис беше негър, средна категория, а Солти — неговият менажер бе намислил нещо много важно и сега искаше да го сподели с негъра. Просто един план за печелене на пари: Нокаут, който бе доста напред в дивизионната квалификация, трябваше да загуби. Най-напред щяха да поемат колкото е възможно повече залози и от своя страна да ги зложат за победителя. А Нокаут щеше да загуби. Тогава, на втория мач, Нокаут ще спечели и отново ще оберат всички залози. Важното бе да се намери човек, който да им помогне. Толкоз пъти го бяха мамили, че Солти сега не искаше да греши в избора си на какъв да е партньор. За Нокаут не се тревожеше, той ще издържи. Но кой ще бъде третият?

Само преди две вечери Нокаут бе спечелил в десетия рунд на полуфиналите в Кливлънд. Беше в една от предварителните срещи и почти никой не забеляза Нокаут. По-късно в някои вестници писаха, че Нокаут бил като че ли на изчерпване. Новината се подхвана и след два-три дни се появи във всички вестници по цялата страна. И сега общо бе впечатлението, че Нокаут Харис не е във форма. Солти знаеше — този път лесно ще убеди негъра, че трябва да загуби. А и нещо повече — при това положение нямаше да е така трудно и със залозите. След една седмица Нокаут имаше среща във Филадельфия, след която можеха да осъществят този план. Колко му е! От два мача можеха да смъкнат петдесет хиляди. И настроението на Солти бе доста повишено. Мъчеше се да измисли някой боксьор от същата дивизия, с когото можеха да разработят плана, но от всички се боеше. Който и да бъде третият, рискуваха, защото оня би могъл да не се съгласи с втория мач. Там беше цялата работа и затова Солти чакаше Нокаут, надявайки се поне той да знае някой по-надежден.

Нокаут влезе в игралния дом и се заозърта за Солти. Носеше нов сив костюм, бежова шапка, килната на тила, и бастун с позлатена

дръжка. Минат не минат десет-петнайсет дни, купуваше си нови костюми.

— Къде, по дяволите, се губиш цял ден? — посрещна го Солти.

— Бях да видя жена си.

— Мислех, че ще отложиш таз гадория, докато се върнем от Филадельфия. Е и?

— Всичко е наред, Солти. Мога дващсет рунда да изкарам с когото кажеш.

— И на пет няма да издържиш, ако не забравиш, че имаш жена. Двете неща заедно не стават. А с алкохола? Сигурно смучеш цял ден.

— Само снощи, и то на дъното на чашата. Това е всичко, Солти.

— Добре. Но ако не оставиш тия женски истории, в петък ще загубиш, казвам ти! — Нокаут измъкна копринена кърпа и бръсна лъснатите обувки. Бе облякъл зелена копринена риза на оранжеви райета. А лицето му както винаги изглеждаше потно. — Имам нещо да ти казвам — почна Солти, хвана го за ръка и го поведе към редицата столове до стената.

— А именно? — попита Нокаут.

— Виж какво, Нокаут — поверително зашепна Солти. — Какво ще кажеш за един голям удар? — Негърът отвори уста, затвори я и се наведе към Солти. Долната му устна беше толкова месеста, че се подгъваше и докосваше брадата. — Какво ще кажеш, ако след мача в петък направим един номер? — Солти замълча, да му даде възможност по-добре да се ориентира. — Ще ти намеря партньор, от когото да паднеш и после ти пък него... Ясно? И в двата случая печелим. И всеки от нас ще пипне по дващсет и пет хиляди. Казвай!

Нокаут опъна нозе и се вгледа в острите като ножове ръбове на панталона си. Отваряше и затваряше уста машинално, после обърса потта си с копринената кърпа.

— Не знам, Солти — бавно почна той. — Малко ме е страх да падам от друг. Може да те излъжат.

— Слушай, Нокаут — и Солти го разтърси за ръкава. — Аз няма да те излъжа. Познаваш ме. Работата е за другия. Разбираш ли? Той е важният. И трябва да падне на втората среща.

— И колко, викаш, ще получа?

— Дващпет хиляди. Слушай... — Измъкна молив и взе да дращи по някакъв плик. — Ето виж!

— Много добре.

— Тогава готово — рече Солти. — Петдесет делено на две.

— Готово — съгласи се негърът. — От мен готово, стига да получа своето без никакви усложнения.

— Разбира се, Нокаут. Но кажи, не знаеш ли с кого можем да направим сделката?

Негърът се загледа в пода. Познаваше всички боксьори от дивизията. От шампиона надолу бе играл с всички. Солти не откъсваше от него очи. Нокаут беше добър боксьор. И ако се грижеше по-добре за себе си, някой ден можеше да стане ѝ шампион в своята категория.

— Ето какво, Солти — внезапно се досети той, — Знам с кого. Точно такъв ни трябва. Помниш ли, преди две-три години имаше един Блонди Найлз?

— Знам го Блонди Найлз, но той вече не играе. Отказа се. На няколко пъти почваше и пропадеше.

— Точно с него искам да се бия.

— Но как да ти го намеря? Може и година да го търсим. А представи си да е умрял.

— Точно той — настоя Нокаут. — Такъв боксьор ни трябва.

— Добре — съгласи се Солти, — ще го потърся, но не ми е съвсем по вкуса. Стига той да се съгласи, от мен дадено.

— Нали аз ще получа двайсет и пет, каквото и да стане на втория мач?

— Естествено, щом уредим всичко. А сега слушай: махни тая жена до мача във Филаделфия. На шестия рунд трябва да свършим с нокаут. Иначе не можем да продължим с другите мачове. Ясно? Изкарай сега един нокаут до седмия рунд, пък аз ти гарантирам двайсетте за следващите две срещи, стига да ме слушаш какво ти разправям. Ако има кой да се тревожи, това съм аз, аз всичко ще уреждам, и за жена ти вместо теб ще се погрижа, не се безпокой за нея. Във Филаделфия нокаут до седмия и после за два месеца ще се справим и с твоя Блонди. Страшен удар, аз ти го казвам!

— Екстра съм, Солти. Формата не се губи. — Негърът се поколеба: — Но ти е жена ми... там нещо... това не позволявам.

— Лесна работа. Всичко е наред. Още сега отивам да проверя за този Блонди. А ти по-далеч от жената!

През задната врата Солти мина в кръчмата. Там по всяко време имаше тълпа мъже, от които можеш да научиш всичко, което те интересува. Умниците. „Вътрешните.“ Всичко знаещите.

ГЛАВА 4

Луиза лежеше с широко отворени очи и се вслушваше в очакване на Блонди. От близо седмица го нямаше никакъв. На тръгване си остави палтото и каза, че за сега нямало да му трябва. Не рече нито къде отива, нито какво смята да прави. Просто си остави палтото в стаята и излезе.

Беше под нулата. Предишния ден отново бе паднал сняг и през нощта застудя. Мъжете, които работеха на долния етаж, ги нямаше и радиаторите от два дни леденееха несгрети. Пари нямаше и за кофа въглища. В стаята бе студено.

Преди Блонди да си тръгне, Луиза му бе разказала за себе си. Сега схвана колко ли невероятна му се е сторила нейната история. Като стана да върви, погледна я, сякаш го е излъгала. „Господи!“ бе възкликнал, когато му призна, че е станала проститутка по собствено желание. „Господи! За какъв дявол си го пожела?“ — шепнешком бе я попитал той. Разбра, че той не иска да му отговаря. Щеше ѝ се да му разкаже колко е била самотна, но той се надигна, повтори „Господи!“ и излезе, оставяйки палтото си. И оттогава никакъв го нямаше. А би искала да е тук. Блонди ѝ харесваше. Зад главата ѝ вятърът на зимната нощ стенеше и виеше край ъгъла. В стаята ставаше все по-студено. А шумът в къщата не стихваше. Тъпият тътен на тежка стока, която вкарват и извличат от къщата, отекуваше по всички етажи. Камионите допираха стената със задници, а мъжете почваха да товарят и разтоварват.

Някъде след три часа Луиза чу тихото щракане на бравата. Вратата бързо се затвори и без да пали лампа, до леглото се приближи Блонди. Тя не го видя, но усети голямата му сянка над себе си. Той намери опипом леглото и докосна Луиза. Огромните му ръце бяха ледени. Пръстите погалиха Луиза, а едната му ръка нежно обви шията ѝ. И тя го чу тихо да си шепне:

— Луиза, Луиза!

Докосваше я за първи път. Устните му внезапно подириха нейните в мрака и той я целуна. Луиза остана безмълвна и

неподвижна. Блонди я прегърна и с другата си ръка и силно я притисна. За миг тя изгуби дъх. Времето минаваше, а той стоеше коленичил до леглото, взел я в здравите си ръце.

— Къде беше, Блонди?

— Луиза — дрезгаво прошепна той. — Трябваше да те видя. Затова се върнах.

— Какво стана с тебе?

— И аз не знам. Но трябваше да те видя.

Лицето му бе студено, дрехите мокри от топящия се сняг. Разкопча се и свали яката. Дланите му постепенно се стопляха от топлината на тялото ѝ. Луиза таеше дъх и тръпнеше от радост, че Блонди се е върнал. Дано на сутринта не си отиде пак!

Блонди се изправи и свали мокрите дрехи. Като се наведе да развърже обувката си, тя долови в рошавата му коса студения дъх на нощта. Блонди запали цигара и трескаво дръпна десетина пъти, без да я вади от уста. После я хвърли през прозореца и тя падна в ледената вода на реката. През прозореца нахлу вихрушка сняг и едва не засипа леглото. Някъде долу в нощта продължително и на три пъти изпищя локомотив. Ако беше лято, сега вече по небето щеше да се е появила първата заря. Вятърът заблъска хлабавите панти на прозореца.

Луиза се премести в другия край на леглото и дръпна Блонди на затопления от нея чаршаф. Целият беше измръзнал и влажен и топлината го накара неволно да изтръпне. Тя се опита да стопли нозете му със своите. Блонди я обгърна през шията и я притегли.

— Колко си топла и приятна — прошепна той. — Трябваше по-рано да се върна.

— Нали утре няма пак да избягаш? — Луиза тихо заплака. Сълзите ѝ потекоха по бузите и той ги усети на лицето си.

— Искаш ли да остана?

— Ти знаеш, Блонди, че вече не мога без тебе. — Гласът ѝ пресекна, разтърсиха я ридания, които не успя да скрие. — Липсваш ми. Защо не си дойде по-рано?

— Не можех. Но повече няма да отсъствам толкова време, стига ти да ме искаш.

— Моля те, Блонди, не ме оставяй! Трябваш ми. Не искам вече да живея без тебе... аз... аз — хълцанията заглушиха думите в гърлото

й. Той целуна очите ѝ и се опита да я увери, че повече няма да я напуска. Тя отчаяно се притисна о него.

— Много те обичам, Луиза.

— Блонди, аз никога по-рано... тук има нещо... сега е някак друго... Не знаех, че може да бъде и така. Все едно, че си на небето... чудесно е...

— И аз не знаех, че целувката може да е толкова хубава — прошепна той.

— Аз също. Колко е хубаво, Блонди. — Фъртуната напяр в стената на сградата и изсъска зад ъгъла. Виеше като подплашени млади вълци, затънали посред ноц в снега. Струваше ѝ се, че се вращава в него. — Блонди, и аз те обичам — продума тя в гърдите му. — Никога не съм подозирала, че мога. Нали от това няма нищо по-хубаво, Блонди? — Притиснаха се отчаяно, сякаш някой иска да ги раздели. Ръцете му бяха здрави, просто от стомана. Затъкна завивката около раменете ѝ. — Не искам вече да си ходиш, Блонди. Толкова ми е самотно. И студено.

ГЛАВА 5

На една маса в кафенето седяха Блонди, Луиза и Солти Бенкс. Беше полунощ, бе претърпкано с мъже и жени, чийто живот обикновено почва след залез.

— Е? — попита Солти — Какво ще кажеш?

Луиза умотелно погледна Блонди.

— При участие и в двата мача получаваш близо десет хиляди.

— Приемаш, нали, Блонди? — прошепна Луиза. — Ето случай да се върнеш на ринга.

— Първо нещо да хапна — рече Блонди, — Гладен съм. После ще ви отговоря.

Солти повика келнера.

— Съгласен си, нали, Блонди? — настоя Луиза.

— Може би — отвърна той, разучавайки листа с менюто.

— Една пържолка — поръча Солти. — Но най-напред ми я донесете да я видя.

Блонди и Луиза също си поръчаха вечеря. Плащаше Солти. Тази вечер в джоба му се мъдреха цели шестстотин долара.

Електрическото пиано свиреше нещо ново. Крут бе доставил нова музика, бе смазал скърцащите колелца. От една маса се надигна момиче и се помъчи да танцува. Беше пияна. Мъжете я отнесоха обратно на стола. Високо на дясното си бедро бе вързала зелена копринена панделка, чиито краища висяха под полата. Келнерът донесе дебелия резен месо на синя чиния. Солти го обърна с вилица и се взря в червените нишки, минаващи надлъж в тесни успоредни ивици.

— Месото се избира като обувките — заобяснява той, без да отмества очи от пържолата. — Ето, виждате ли този белег тука? Запомнете! След отрязването тази ивица трябва да кърви поне половин час. А тази не. Сега ще ви кажа защо. — И той посочи двете страни на пържолата. Червеният цвят бе в няколко нюанса. Там, където кървеше, цветът бе съвсем жив. На другите места бе по-тъмен и вече покрит с черна засъхнала кръв. Келнерът го гледаше с обещени очи. — Ето

тук! — И той показа с ножа, навеждайки се над месото. — Вижте тази ивица. Тук вече се втвърдява. Като си порежете ръката, кръвта така съхне. И когато изсъхне толкова, че можеш да откъртиш кръвта с нож, значи е готово. А сега вижте тук: още кърви. Виждате ли? Кръвта се отцежда като от порязано. Вземете ли да спира и да се съсирва, време е да се метне на огъня. — Ококорен, келнерът стоеше до Солти и гледаше пържолата, сякаш не е напълно сигурен дали не го правят на глупак. — Добре, момче — каза Солти. — Тичай сега и веднага да я пуснат в нагорещения тиган по три четвърти минута от всяка страна. И нито секунда повече! Съсипете ли пържолата, ще трябва да помоля този приятел да ви изпотроши костите на носа. — Келнерът грабна чинията и се затича към кухнята. На летящата врата за миг се обърна да види изражението на Солти. — Така трябва да се яде месо — обърна се той към Луиза и Блонди. — Все едно, че избираш обувки. Най-напред цвета, после времето на огъня. Най-добрият момент да се готви месото е половин час след като е било отрязано от бута. — Луиза очакваше Блонди да каже, че не приема двата мача с Нокаут Харис, боеше се, че може да не склони. Блонди не бе сигурен в себе си, две години са това. Солти го наблюдаваше с крайчеца на околото си. — Не искаш ли да подариш на това момиче един брилянть? — Въпросът прозвуча тъй, като че Солти е готов сам да стори това, ако Блонди случайно няма пари за такава покупка. Блонди вдигна поглед към Луиза. Солти знаеше къде да бие. — Освен това, обзалагам се, че й се ще да има ново копринено бельо. Кой ще й го купи? — Блонди запали цигара. — Ако не си ти, друг ще се намери — изкусително приключи Солти. — Как ти се струва, някой друг да й свали роклята, за да й облече новото бельо?

Луиза премести поглед от Солти към Блонди, стана й неловко, не й се щеше тъй да се говори за нея. Сега тя принадлежеше само на Блонди. Блонди реши, че му стига. Угаси цигарата в подноса за хляб и нервно рече:

— Окей. Съгласен. Вадете хартиите.

Луиза го потупа по ръката и му се усмихна.

— Знаех, че ще приемеш, Блонди. Така искаш да се върнеш на ринга!

Солти разгърна договора на масата и подаде на Блонди писалка. Нищо не се споменаваше за поражение във втората среща. Солти бе

вече намислил друго. Блонди надраска името си на хартията. Подписът на Нокаут Харис бе вече там.

— И кога ще бъде мачът? — попита Блонди. — Трябва ми време да вляза във форма. От две години не съм слагал ръкавици.

— Колко време ти трябва? — попита Солти.

— Той има достатъчно време да влезе във форма — намеси се Луиза.

— Около три месеца.

— Три месеца? — повтори Солти. — И таз добра! Първият мач трябва да стане най-много до един месец. На мен и на Нокаут са ни нужни само две седмици.

— Дайте му възможност да си възстанови формата — разпалено рече Луиза. — В това състояние Блонди не може да се бие. И един рунд няма да издържи.

— Тогава месец и половина.

— Не мога — решително каза Блонди.

— Два месеца.

— Може и да ми стигнат, но може и да са малко — каза Блонди.

— Не мога да позволя на моя боксьор да се шляе повече време — рече Солти. — Ако не се подготвиш за два месеца, ще трябва да потърся друг.

— Ще се подготви — обеща Луиза. — След два месеца той ще се бие с Нокаут Харис.

Собственикът на кръчмата-кафене приближи и погледна Блонди. Бе готов отново да го изхвърли. Под мишницата на Крут висеше пистолет, а в джоба на сакото му подрънкваха боксови пръстени.

ГЛАВА 6

Солти продължаваше да яде своята кървяща пържола и да говори на Луиза. Блонди мислеше.

— Блонди — неочаквано се обади Солти, сякаш току-що му е хрумнало нещо много важно. — Хайде тази вечер да си направим празненство. Ще повикаме Нокаут Харис и ще идем някъде да пием по една бира. Какво ще кажеш?

Блонди погледна Луиза. Искаше му се тази вечер да се приберат, цяла вечер подсъзнателно бе мислил за това.

— Хайде, Блонди — настоя Луиза. — Добре ще ти дойде. И без това почваш тренировки, скоро няма да имаме тази възможност. Нали вие всичко ще платите? — обърна се тя към Солти.

— Разбира се, аз плащам! Тази вечер аз черпя.

— Добре — съгласи се Блонди. — Да вървим.

Луиза стана от масата.

— Довиждане, Блонди. Прибирам се у дома.

Блонди я изпрати до улицата. Съжаляваше, дето се е съгласил да остане със Солти. Повече му се искаше да бъде с Луиза. Все за това си бе мислил.

— Скоро ще се върна, Луиза. Предпочитам да съм с тебе.

Тя го целуна и тръгна. Като се върна на масата, забеляза Солти да говори с някого по телефона. След пет минути Солти бе при него.

— Нокаут пристига след малко — каза той.

— Къде ще отидем? — попита Блонди.

— Извън града, в една къща. Държи я мой приятел и цялата ще ни я предостави. Отлично заведение. Всичко, каквото поискаш. Попитай за Пеги Джойс и веднага ще пратят такси да я доведе. И Ева да си поискаш, ще ти я осигурят, стига да ѝ знаят телефонния номер.

След десетина минути Нокаут пристигна и със същото такси тръгнаха за къщата извън града. Минаваше един, когато се озоваха там. Солти влезе пръв. Нокаут и Блонди го последваха. Зад бара се отваряше врата към кантората на приятеля му. Горе свиреше джаз. След малко Солти се показа със съдържателя и четиримата пийнаха на

бара. Собственикът бе тлъст и розов, с такъв огромен търбух, че сигурно виждаше стъпалата си само в огледалото. Наричаха го нещо като Джокас.

— Първокласно заведение — каза му Нокаут. — А защо е първокласно?

— Дошли сме да разберем — каза Солти.

Джокас ги поведе през някакъв дълъг коридор. Зад вратите се чуваше глъчката на гуляи. Към края на коридора Джокас отвори една врата и ги покани. Стаята бе току-що опразнена и сега две прислужнички я подреждаха и почистваха. В средата имаше голяма кръгла маса със зелено сукно, а наоколо столове. Другата покъщнина се състоеше от кожено канапе и шкаф. Вдясно една врата водеше към гардероба и банята. Прислужничките наредиха столовете и изчезнаха.

— Разполагайте се като у дома си — рече Джокас и натисна звънеца на стената. — Какво да бъде?

— Всичко — отвърна Солти. — Всичко за трима, мъжки порции.

Някакъв келнер внесе половин дузина различни напитки и остави бутилките и чашите на шкафа. Две от бутилките отвори и раздаде на всекиго по чаша.

— Дявол да го вземе! — изруга Нокаут. — Ето къде ми се е идвало от два месеца насам! Докато не умра, оттук не можете ме измъкна!

— Ти по-добре внимавай с пиенето — скастри го Солти. — Боксьор си.

— И си печеля мачовете. Ти се погрижи да не спира въртележката, пък за бокса аз си имам грижата!

— Аз искам руса — обърна се Солти към Джокас. — На около двайсет и да е страстна. Повече от месец кожа без мустаци не съм виждал.

— А за вас? — попита приятелят на Солти.

— От същото и ако може повече — извика Нокаут, та чак таванът се разтресе. — И да е гореща, все едно от печката става.

— Вие каква ще искате? — обърна се той към Блонди.

— Каква да е.

— От същото и ако може повече! — отново изрева Нокаут и удари с юмрук един от тапицираните столове.

Джокас излезе и след миг в стаята се появиха три момичета. Солти посочи една, решавайки това да бъде за него, и я повика при себе си. Пъкна ръка под полата да я опипа и отсече:

— Добре! — После я накара да му седне на коленете. — Ей ти, къдравата — подвикна той към една от останалите две, — върви при нашия Блонди.

Момичето се намести на коленете на Блонди и го прегърна. Дъхтеше на уиски.

— Какво ми правиш, момченце? — попита го тя. — Ще ми направиш ли една здрава напитка?

Блонди напълни две чаши с уиски и ѝ подаде едната.

Насред стаята, обхванал с ръце третата, стърчеше Нокаут. Тя не му даваше да я целуне, но затуй пък всичко останало бе разрешено.

— Няма ли да потанцуваме? — попита Солти.

— Разбира се! — извика момичето върху коленете на Блонди. — Само налейте още!

— Господи, колко съм уморена! — простена момичето на Нокаут. — Досега върших същото с другата компания.

— Все за нещо се оплаква — каза по неин адрес русокосата на Солти. — Не ѝ обръщайте внимание. И без нея ще минем.

— Сега ще я оправя — рече Солти, приближи шкафа и напълни чашите. Момичето ги изпи всичките до една и после заедно с другите две отидоха в банята да се съблекат.

Като се върнаха, всяка изпи на един дъх още по две чаши. Всяка имаше на дясното си бедро по една ярка панделка — такава беше модата.

Блонди седеше и наблюдаваше. Неговото момиче беше с оранжева панделка. Напълни му чашата и той я надигна, мислейки за Луиза. Нокаут отново бе прегърнал другата и я душеше.

— Да танцуваме — настоя Солти.

Двамата с Нокаут взеха да тактуват с ръце, трите се прихванаха през кръста и завдигаха високо крака. После Солти даде на всяка по една чаша. Заскачаха из стаята и вече пияни, почнаха да се блъскат в мебелите. Негърът се помъчи да хване едната, но се спъна и падна по очи на пода. Беше толкова пиян, че не можа да различи момичето. Изкрещя и най-сетне успя да стигне едно от момичетата. Свали я на пода до себе си, а другите две продължиха да танцуват.

Уискито почваше да действа и на Блонди. Като пресуши две бутилки, седна тежко на канапето. Пред очите му се гърчеше едно от момичетата, толкова близо, че забеляза дори порите ѝ. Блонди посегна, сграбчи я и я хвърли до себе си. Някой угаси лампата.

Бе вече светло, когато Солти дръпна Блонди за косата. Направи му знак да става. Блонди се надигна и видя, че е заспал върху момичето. Тя спеше с отворена уста. Панделката лежеше на пода. Солти издърпа Блонди в другия край на стаята, където Нокаут спеше с другото момиче. Сетне дръпна щорите и се вгледа в момичето до негъра. Нещо не бе в ред. Изрита Нокаут и се наведе да я разгледа по-добре. На едната ѝ гърд зееше рана от ухапване. Кръвта бе спряла, но цялото ѝ тяло се бе обагрило в червено. Солти отново скрита Нокаут.

— Виж какво е направил тоя кучи син! — Солти хвана Блонди за ръката и му посочи момичето. — Да изчезваме, додето не е станало по-сложно!

Момичето спеше и дишаше тежко. Бе същото, което се оплакваше, че е уморено.

Отмъкнаха Нокаут в банята и го заляха със студена вода. Измиха кръвта и му помогнаха да се облече. После се измъкнаха през прозореца и миля по-надолу спряха до една бензиностанция. Блонди телефонира за такси и след четвърт час бяха в града.

Блонди слезе при кръчмата, а Солти и Нокаут продължиха. Като изпи три-четири кафета, той се почувствува малко по-добре и се отправи към къщата, в която бе стаята на Луиза.

Вонята на момичето от извънградското заведение още запушваше носа му и той отвори уста. Прокле се, че не се е прибрал снощи заедно с Луиза.

ГЛАВА 7

Като излезе от кръчмата, Луиза тръгна бавно към дома. Не ѝ се стоеше сама, без Блонди, затова реши колкото може повече време да убие поне в ходене. Не ѝ се хареса, дето Блонди трябваше да остане със Солти и Нокаут, но бе сигурна, че ще остане доволен, а и как иначе да му каже, че го обича?

Луиза извади кърпичка и грижливо избърса яркото червило от устните си. По-рано, когато излизаше, слагаше на устата и страните колкото може по-ярки червила, да привлича вниманието. Но сега Блонди щеше да остане при нея и тя вече няма да е онова момиче, което се мъкне по улиците и лови мъже. Сега тя принадлежи само на Блонди. Вече не е проститутка. Тя принадлежи на Блонди.

Сградите от двете страни на улицата отблъскваха ехтежа на токчетата ѝ и веднъж той звучеше тъпо, няколко стъпки по-нататък остро, металически, според настилната: на места бетонена, натрошена и хлътнала, другаде от едри камъни, нахвърляни, за да попълнят някоя дупка. Стари бяха тия тротоари, вечно влажни и мръсни. Несъзнателно тя погледна през рамо. Беше ѝ навик да поглежда назад: някой можеше да я следи. Доскоро погледът ѝ биваше изпълнен с надежда, сега със страх. Сега тя е като всички почтени момичета. Вече не е проститутка. И ако сега някой се зададе по петите ѝ, ще хукне да се скрие, да се заключи. Преди да срещне Блонди, молеше мъжете да я следват. Но сега, слава богу, тя е почтена и само негова.

Като наближи ъгъла, забеляза фигурата на мъж, но тя изникна някак неочаквано и късно и просто не ѝ остана време нито да прекоси до отсрещния тротоар, нито да се върне назад. Забърза, до вратата ѝ оставаше малко. Човекът протегна ръка, хвана я, дръпна я назад и я долепи до стената.

— Къде си тръгнала, малката? — Луиза се помъчи да се отскубне, но той я дръпна още по-плътно до себе си. — Много си се разбързала. — Луиза пак се опита да се освободи, налагайки си да не говори. Но той явно искаше да я заприказва.

— Какво толкова, малката?

— Пуснете ме! — ядосано извика тя и се дръпна с всичка сила.

Но човекът я държеше здраво и толкова грубо, че тя просто прехапа устни от болка.

— Какво толкова? — повтори той. — Искам за нещо да си поприказваме. — Не беше го виждала по-рано. На улицата винаги има непознати мъже. Но сега никой не я интересува, никой, освен Блонди. — Да дойда с тебе, а?

— Пуснете ме или ще викам за помощ. Тук наблизо живее мой приятел, може и да ви убие.

— Нека аз да ти помогна. Какво ти трябва? — Луиза се огледа, но освен тях двамата наоколо нямаше никого. Къде е сега Блонди да му види сметката на този? — Какво ще кажеш, малката? — Луиза отново се помъчи да изтегли ръка. Но той я стисна още по-здраво. И този беше като всички други. Всички по един и същ начин ти казват какво искат. Само Блонди е по-различен. — Хубавичка си — рече непознатият. — Да дойда с тебе, а? — Сега в паметта ѝ внезапно се върна мъчителният спомен за близкото минало, когато сама обикаляше същата улица и се мъчеше да намери кой да отиде с нея. Толкова често бе гладувала и единственото ѝ спасение биваха припечелените от такива мъже пари. Но ето че сега тя бягаше от един, който би ѝ оставил няколко долара. Да, но сега тя принадлежи на Блонди. — Хайде, малката, само за малко! — примоли се той. — Имам пари.

И тъкмо в този миг до слуха ѝ стигнаха тежките и бавни стъпки на полицаия. Още малко и ще се покаже иззад ъгъла. Луиза почувствува облекчение. Непознатият също долови твърдата походка на полицаия. Пусна я и изчезна в мрака. Луиза продължи, стигна вратата и влезе.

ГЛАВА 8

Блонди изкачи петте етажа и отвори вратата. Първата му работа бе да види спи ли Луиза. Но онова, което видя, го накара да се залепи до стената.

После изтича до леглото и разтри очи. Не можеше да повярва. Луиза лежеше просната напреко, главата ѝ висеше и почти допираше пода. Всичко наоколо бе в кръв, леглото бе просто напоено. Блонди се удари по главата и напрегна очи, отчаяно мъчейки се да възвърне здравия си разум. Вдигна Луиза в ръце, завика я по име, разтърси я, удари я по страните... опита всичко, което знаеше, за да я събуди. И чак сега забеляза, че главата ѝ виси някак необикновено — на врата ѝ, изпънат върху ръкава му, зееше дълбока рана от нож. Тялото ѝ бе отдавна изстинало.

Блонди седна на леглото. Сякаш внезапно се е пробудил от ужасен сън, за да се увери, че всъщност не е сън, а истина. От главата до петите тялото на Луиза бе издраскано, шията ѝ бе просто размазана, по гърдите и бедрата червенееха други рани. Ножът бе срязал левия ѝ крак до костта. В някои от раните стърчаха вълма от собствената ѝ коса. При всеки нов поглед той откриваше още и още гаври.

Внезапно скочи, изтича по стълбището и хукна по улицата, крещейки колкото сили държат. Няколко преки по-нататък един полицай го спря. В невъзможност да каже нещо свързано, той поведе полицаия обратно и му показа тялото в леглото. Полицаят тутакси изтича обратно на улицата, засвири със свирката, появи се и втори, сетне трети, четвърти. Един от тях отведе Блонди, а останалите се качиха на петия етаж при мъртвата Луиза.

В затвора го сложиха в отделна килия и го оставиха да вика, докато гърлото му пресъхна. Изтощен и объркан, най-после той се отпусна и потъна в дълбок сън.

Събуди се в края на следващия ден. Слънцето залязваше кървавочервено на запад, а мракът го следваше по петите, готов да го погълне без остатък. Той усети последните му лъчи на главата си и се помъчи да си спомни станалото. Гърлото му бе сухо и стегнато от

болката на виковете. Дрехите му бяха разпокъсани и мръсни. Сакото му го нямаше. Като забелязаха кръв на ръкава, един от полицаите го бе взел. Замаян и безсловесен, падна назад върху коравия нар и отново заспа. Когато се събуди, бе отново ден, над него стояха двама мъже, които го ръгаха с палки. Все така изгубил ума и дума, той се остави да го поведат от килията на улицата, оттам в някаква друга сграда, където в стая, която му напомни съдилище, го чакаха още мъже. Сложиха го да седне, а един от довелите го вдигна главата му. Всички погледи бяха вперени в него, някой нещо му говореше. Поиска да му каже, че трябва да говори по-високо, но като отвори уста, от нея не излезе нищо. Всички го гледаха и се мъчеха да го накарат да говори. Но той не можеше. Един от тях обвинително го посочи и се обърна към съдията, седнал най-високо от останалите. Друг разтърси главата му и също каза нещо на съдията. Говореха, спореха, сочеха го с пръст. Някой му донесе чаша вода и му направи знак да пие. Изпи водата и не откъсваше поглед от приказващите, всичките сериозни и възбудени. Приблужи го един, който му премери пулса и се опита да чуе сърцето му. После каза нещо на съдията. Подир това се върна, дълго гледа в гърлото му и дори бръкна с грубите си пръсти. Накрая съдията махна с ръка, вдигнаха го от стола и отново го върнаха в килията. Дадоха му да пие някаква черна течност и капнаха в гърлото му нещо парещо и мазно. След това се отпусна и отново заспа.

ГЛАВА 9

Като ученик Блонди старателно учеше уроците си по граматика и история, по аритметика и правопис. Стараеше се да запамети всяка дума на учителя. Но въпреки всички усилия бележките му бяха все ниски. Само по география бе отличен, беше пръв в класа. Знаеше повече и от учителя. Знаеше всички големи реки, градове и страни по земното кълбо. Знаеше къде се отглежда ориз, къде расте памук, къде става най-хубавата пшеница. Географията знаеше по-добре от всички в цялото училище. Но в останалите предмети бе вечно на опашката.

Веднъж в училището направиха общ изпит по география, учениците се наредиха покрай стените на стаята и към края на изпита тон видя, че е останал единствен. Как ли не се мъчи учителката да измисли колкото е възможно по-сложен въпрос, но и тя не бе в състояние за нищо да се сети. Накрая му дадоха награда за най-добри познания по география — нова-новеничка книга, „Детска история на Англия“, цена двайсет и пет цента, написана с молив на гърба.

На следващата година в неговия клас география нямаше. Трябваше да се учи литература, история и алгебра вместо аритметика. Поиска от учителката разрешение сам да учи география, но му казаха, че вече е голям за география. Така изостана в литературата и алгебрата, че след коледната ваканция го досрамя да ходи на училище. Тогава баща му го прати в съседната околия, да живее при самотната си леля. Още непристигнал при леля си, той вече страдаше от носталгия, но тя не го пусна да се върне. Нареди му да стои в двора пред къщата и нито веднъж не му позволи да играе на улицата с другите момчета. През лятото писа на баща си, че нека да се прибере у дома. По неизвестни причини не получи никакъв отговор. Блонди зачака писмо, но писмо изобщо не пристигна. Към края на лятото се почувствува тъй изоставен и самотен, че една нощ се облече и докато леля му спеше, излезе от къщата ѝ и тръгна — вървя цяла нощ, а на сутринта се намери в непознатата околия, недалеч от морето. Долавяше мириса на солената вода, земята тук бе равна и мочурлива. Продължи да върви по пътя и през деня. Никой дума не му каза. На смрачаване приближи

покрайнините на някакъв голям град и от двете страни на пътя се заредиха гъсто застроени къщи. С падането на нощта пред себе си видя неясно жълточервеникаво сияние, ниско легнало над къщите. Още малко и се появиха първите светлини. Вече стъпваше по паваж, а в средата на улицата прогърмяваше трамвай. От двете страни видя циментови тротоари. Пряка след пряка, най-сетне се озова в центъра на големия град, чийто въздух ехтеше от глъчка.

От бягството си до този миг не бе турял залък в уста. Мина покрай няколко ресторанта, от които се носеше полъх на ястия, вътре забеляза мъже и жени, насядали около масите да се смеят и да лапат, каквото си поискат. Какво можеше да стори? Нямаше никакви пари.

На един ъгъл спря, съгледа група мъже, които оживено разговарят, и ги попита къде би могъл да се нахрани. Един от тях му посочи ресторанта отсреща. Блонди го докосна по ръката и призна, че няма с какво да си плати. Мъжете млъкнаха, изгледаха го, после избухнаха в смях. Блонди се затича по улицата, изпроводен от подигравките им. Продължи да обикаля и да търси храна, по нозете му излязоха мехури и след час изведнъж реши да се върне при леля си. Обърна се начаса и тръгна назад по същия път, по който бе дошъл. Но колкото повече вървеше и колкото повече бързаше, толкова по-чужди му се струваха улиците и сградите. Не губейки надежда, че все пак ще открие обратния път, продължи да обикаля още час. Огладня още по-страшно. Някои от улиците бяха тъмни, плашеха го. Накрая се спря, объркан от този град и изгубен в него. Гърлото му се стегна в ридание. Повече не можеше да стои на отеκληте си нозе, падна на тротоара и заспа. Беше четиринайсетгодишен.

ГЛАВА 10

Блонди отвори очи. Един от пазачите го друсаше за рамото, а пред килията стояха Солти и Нокаут. Пазачът дръпна одеялото от Блонди и му направи знак да става. Вън бе отново ранна утрин.

— Здравей, Блонди — подвикна му Солти, — Как се чувстваш?

Нокаут Харис замислено въртеше верижката на часовника си. Пак беше с нов костюм.

— Можеш да си вървиш, приятелю — каза му пазачът. — Вече не те искат тука. Иди оттатък при капитана, иска нещо да те пита...

— Тръгвай, Блонди — каза Солти и го издърпа през вратата. — Всичко свърши. Казах им, че цяла нощ си бил с мен и с Нокаут.

Блонди се подпря на рамото му. Близо три дни не беше хапвал. Коленете му се подгъваха, едва можеше да ходи. Но главата беше бистра. Сега вече всичко си припомни.

— Как си? — попита го Харис и пое другата му ръка.

— Откриха ли оня мръсник?

— Не — отсече Солти. — Нищо не са открили. Но теб това не те засяга. Какво става с мача? Как се чувстваш?

— Не искам да се бия — каза Блонди.

— Не искал! — извика Солти и разтърси ръката му. — Сега вече няма накъде. Всичко е подготвено. Забрави тая госпожица. С нея е свършено. Аут. Забрави я, чуваш ли? И почвай да се готвиш, че време не остана.

В съседната стая го разпитаха, разказа им всичко, което знаеше за Луиза. Накрая му казаха, че ако им потрябва, ще го повикат. Солти бе платил петстотин долара гаранция.

После взеха такси и отидоха в кафенето. Насядаха, а Солти дръпна стола си по-близо до Блонди.

— Кога почваш тренировките?

— Не знам. Къде ще тренирам?

— Може и в залата на Нокаут. Той за сега ще почива, във форма е. Най-много по половин час на ден, повече не му трябва. Можеш в неговата зала...

— Добре — съгласи се Блонди. — След няколко дни почвам. Сега нещо не ме бива.

— О, за бога, я забрави тая госпожица! С нея е свършено и толкоз! Край. Отде накъде ще се мъкнеш като побъркан заради нея? Забрави я, Блонди! Предстоят ти два мача. А от нея няма и помен. Майната ѝ!

— Кой може да е бил тоя... — разсеяно попита Блонди.

— Отде да знам? Ти сега имаш работа, трябва да се готвиш. Стига си мислил за нея. И без това щеше да те захвърли. Знам ги аз тия...

— Дръж си езика, Солти! Тя беше моя! Да мълчиш! Я на теб да ти се беше случило, сигурно щеше да опищиш целия град.

— Слушай, аз с такива нямам нищо общо и заради никого не си губя от съня. Какво от това? Момичета колкото щеш. Че и по-хубави... Жена не можеш дълго да задържиш. Почват да гният. По-често ги сменяй и ще бъдеш по-щастлив. Останеш ли с една, ще заприличаш на избеляла риза. Слушай какво ти казвам, разбирам ги тия неща.

— Махай ми се от главата! Аз исках да се ожения за нея, деца да имам.

— Да се ожениш ли! — изсмя се Солти. — За какъв дявол ти е да се жениш за такава? Господи! Може да има всяка от квартала, с една решил да се връзва! И да се жени! Трябва ли ти жена, колкото искаш! И деца им прави, ако щеш. Аз сигурно имам вече двайсетина дечурлига от такива.

Блонди се наведе да яде.

— И аз имам цяло стадо деца — обади се Нокаут. — Ако можех да ги събера всичките щях да отворя театър. Какъв татко съм аз, е-хей! И близнаци си имам тук-там.

— Абе ти щеше да плюеш огън след една седмица, ако не бяхме ние с Нокаут да те измъкнем — прекъсна го Солти. — Знаеш ли тая работа?

— Какво? — Блонди се надигна, схващайки смътно смисъла на тия думи.

— Такова! Бяха ти намислили електрически стол, дето си накълцал госпожицата, ама добре, че им казахме с Нокаут къде си бил през нощта! Чак в оная къща ходиха да проверят и като разбраха, че не

лъжа, пуснаха те. Как щеше да ми се изпържиш след една седмица, ако не бях те измъкнал!

Блонди ядеше, като че умира от глад. Разбираше, че Солти говори истината. Тъкмо Солти го бе измъкнал от затвора. Беше му ясно, че ако Солти бе пожелал, положително щяха да го турят на електрическия стол. Все му е едно на Солти. Но сега той, Блонди бе негова собственост. И Солти се грижеше за него. Позволяваше си дори щедрост.

ГЛАВА 11

Стегнат в червени копринени гащета, Блонди се провря през въжетата, качи се на ринга и зачака Нокаут. Тълпата почна да дюдюка. Когато за последен път бе на това място, той спечели презрението на публиката. Падна. А тълпата не забравя. Сега никой не даваше и пукнат петак за него, никой не го чакаше да бие. Но Блонди бе решен да им покаже. Ето, той се връща на ринга! Той се връща, Нокаут Харис ще падне в нозете му и той ще бъде победител. Ей-сега ще се разправи с Нокаут Харис. Нали тълпата непрекъснато иска нокаут? Тази вечер ще получи един. Има да съжالياва Нокаут, че е оставил памука в Джорджия! Тази вечер Блонди ще го прати точно там — да бере памук!

Тълпата искаше кръв. Искаше да види как кръвта ще Шурне от носа на Блонди. Искане да види кръв по въжетата. Искане при всеки удар на Нокаут от Блонди да пръска кръв и да залива първите редици. Тълпата освиркваше и се подиграваше на човека, застанал на ринга в очакване на Нокаут Харис.

Нокаут се качи на ринга и вдигна ръце за поздрав. Тълпата пощуря. Нали тя го бе кръстила Нокаут! Сега тя очакваше от него да оправдае името си. Той изпитваше задоволството на шампион. Но по тайната уговорка със Солти, тази вечер той трябваше да падне. Блонди щеше да го победи. Нито Блонди, нито тълпата подозираха, че може да има подобна сделка. А Блонди се канеше да бие. Трябваше да изхвърли Нокаут от ринга поне за един месец. Тълпата поздравяваше Нокаут и освиркваше Блонди. Завързаха им ръкавиците.

Нокаут седеше на столчето си и се усмихваше на Блонди. Блонди го стрелкаше през ринга. Ако въздухът му стигне, ще довърши негъра. В ръцете си имаше сила за това, само въздухът да стигне! Защо сега Луиза не е тук! Тя беше сигурна, че той ще спечели. Онази вечер, преди да се появи Солти, тя го бе уверила, че ще спечели.

Реферът го извика в средата на ринга, а тълпата зарева за Нокаут. Блонди се върна в своя ъгъл и опъна мишци на въжетото. Някой отзад му

казваше какво трябва да направи. Той знае какво трябва да направи. Ще размаже кръвта на негъра по целия ринг.

Гонгът удари и тълпата млъкна. Зачака да види кой ще нанесе първия удар. И беше сигурна, че това ще е Нокаут. Блонди е страхливец, нали последния път се отказа!

Блонди се хвърли напред и посрещна Нокаут с два леви в тялото. Нокаут подскочи назад с усмивка и се опря на въжетата. Тълпата трябваше да си помисли, че си играе с Блонди. Блонди почна да се върти по ринга, мъчейки се да пробие гарда му. Нокаут искаше да си поиграе с него, но Блонди почна твърде рязко. Нокаут не беше свикнал с такова нападение. Но нали и без това в третия рунд ще падне. Блонди му нанесе още два. Нокаут се сви. Като се приближиха отново, Блонди го засипа с дъжд от къси леви и десни и го върна на въжетата. Нокаут отново се сви. Дръпна се назад и след това така удари Блонди в челюстта, че за малко не го свали. Нокаут можеше да удря. Тълпата закрещя и поиска да види Блонди на тепиха. Нокаут се дръпна назад и първият рунд свърши.

С удара на гонга Блонди се втурна напред и едва не повали негъра със силата на движението си. Нокаут се опря на въжетата, но Блонди го изтегли в центъра и докато Нокаут се опомни, бомбардира го с десетина къси. Нокаут остана в клинч. След клинча нанесе един десен точно в бъбрека на Блонди. Блонди се завъртя. Беше силен удар. Заболя го. Нокаут танцуваше и чакаше Блонди да поведе. Блонди притисна негъра до въжето и с няколко леви и десни го накара да се сгъне. От лявото око на Нокаут протече кръв. Нокаут взе да отстъпва. Не беше доволен от ръкавиците на Блонди. От тях болеше.

Блонди отново притисна негъра в ъгъла. Нокаут се помъчи да се измъкне, но Блонди го държеше с къси удари в тялото и го принуди на клинч. В средата на ринга си размениха още по няколко удара. Блонди взе да тревожи негъра. При всяко нападение на Нокаут Блонди посрещаше челюстта му с по един ляв. Нокаут се ядоса. Блонди го посрещна с един десен в челюстта, последван от серия къси с две ръце по главата и по тялото. Нокаут отстъпи. Блонди го последва до въжетата и проби гарда му с един ъперкът. Последва втори. И трети. И още един, и още един. Главата на негъра се залюля напред-назад като тренировъчната круша. Един светкавичен десен от рамото до челюстта го довърши. Блонди се канеше да продължи, ала Нокаут се свлече в

краката му. Реферът почна да брой. Десятката на Нокаут. И гонгът не можа да го спаси.

Тълпата се изправи на нозе и закрещя. Блонди страхливецът се бе върнал на ринга с най-страшния нокаут в цялата си кариера. Сега всички до един бяха с него.

ЧАСТ ВТОРА: МИСИЗ БОКС

ГЛАВА 12

Застанал на ъгъла на улица Хейстингз и булевард Линкълн, Блонди се чудеше какво да прави. Преди малко се бе видял със Солти, помъчи се да измъкне малко пари. Но както обикновено, Солти го отпрати. Парите били вързани в кърпа, но до една седмица нямало как да ги вземат. Блонди знаеше, че Солти го лъже. Нокаут Харис беше червив от пари.

Облегнат на лампата, Блонди наблюдаваше хората, които пресичат булеварда. Беше твърде късно за кино и твърде рано за леглото. Не му се ходеше в кръчмата. Още нямаше десет.

Покрай него бавно минаха две момичета, очевидно чакащи някой да ги спре. До тротоара закова автомобил с двама мъже, нещо си казаха с момичетата и продължиха. Не стана. Или момичетата не са харесали мъжете, или пък обратно. Така ще е, повече второто — има толкова много момичета, че всеки може да избира. Така ставаше. Двете стигнаха другия ъгъл, прекосиха улицата и се скриха в тъмнината.

Блонди запали цигара и се облегна на железния стълб в очакване да стане нещо. Следващия мач с Нокаут щеше да е след две седмици. И вторият път ще бие негъра.

От мрака изникна някакво момиче и спря до Блонди. Спря и зачака да я заговорят. Глобусът отгоре хвърляше ярка светлина. Не беше за изхвърляне. Няма да го е срам, ако го видят с нея.

— Здравей, Блонди — продума тя.

Блонди се изпъна и се вгледа в лицето ѝ. Сега бе вдигнала поглед към него и лампата я осветяваше добре. Никога не беше я виждал.

— Откъде знаете кой съм? — попита той.

— Нали вие сте Блонди Найлз, боксьорът?

— Да. Но откъде знаете?

— Видях ви на снимка във вестника.

— Добре. И какво ще искате?

— Нищо. Мислех си, че може да ви се харесам.

— Зависи — каза той и я обиколи. — С какво се занимавате?

— С нищо.

— И какво да правим?

— Какво да е. Каквото искате.

— Аз скоро ще си лягам. Легнете си с мене.

— Къде?

— Няма значение.

— Тогаз елате у нас.

— Чудесно — каза той. — Къде живеете?

Тя му каза адреса. Отидоха до спирката на автобуса.

— Казвам се Гертти — каза му тя, като се качиха.

— Така ли?

Беше дървена къща на три етажа. На времето сигурно е била боядисана в бяло. Сега изглеждаше запусната и мръсна.

— Ето, тук живея.

Качиха се по стъпалата и влязоха. Посрещна го особена миризма, остра и хапеща. Напомни му дезинфекционен разтвор. Блонди последва Гертти в хола и хвърли шапката си на масата. И по-рано е ходил в такива къщи. Питаше се колко ли ще му поиска момичето. Тя го поведе по стълбището към втория етаж. Навсякъде горяха лампи.

— Ето я моята стая — рече тя, отваряйки една врата.

— Прилича на първокласен хотел — каза Блонди, виждайки богато подредената стая.

Гертти го остави и изчезна. Блонди обиколи стаята, опипа леглото и столовете. Бяха широки и меко тапицирани. Леглото беше с два дюшека. Приятна стая, също като в хотел. След малко вратата се отвори и момичето въведе една по-възрастна жена.

— Това е майка ми, Блонди — представи я тя. — Мамо, това е Блонди Найлз, боксьорът, дето оная вечер би Нокаут Харис. Нали помниш, че ти разправях?

— Изглеждате чудесно — каза жената, изучавайки го с поглед. — Надявам се да ви хареса у нас. Чувствайте се като у дома си.

Блонди бе смутен от присъствието на майката. Бе чувал как на подобни места разстрелвали мъже... или може би това е съдържателната на къщата? Приблужи прозореца и погледна навън. После тихо приглади коса. Майката на момичето си излезе.

— Я кажи — поде той, когато вратата се затвори, — що за заведение е това? Тази наистина ли ти е майка? Не си ли правите някаква шега с мене?

— Разбира се, че това е майка ми. — Герти се разсмя. — Но тя няма нищо против. Лично тя много те харесва, намира те дори за красив. И е доволна, че те доведох.

— Но тук не мога да остана през нощта.

— Как да не можеш? И мама иска. Много те е харесала. Би искала да прекараш нощта с нея. — Герти замълча за миг и се усмихна. — Искаш ли да спиш с нея? Доста е дебела, но доколкото знам, на вас ви допадат по-дебеличките. Нали?

— А къде е баща ти?

— Татко е долу. Тук никога не идва.

— И какво ще каже?

— Нищо. Все му е едно.

Блонди седна на един от широките столове и млъкна... Някой на горния етаж се движеше. Изскърца стол, тръшна се врата. Дочу се нещо като човешки плач.

— И какво ще искате? Наем, закуска...

— Нищо. Нали си ми на гости.

Блонди все още нищо не можеше да проумее, но реши да приема нещата каквито са. Герти му беше интересна, нищо че е малко странна.

— Но дали ще можем да спим заедно?

— Стига да искаш.

— А какво ще каже баща ти?

— Нищо. Татко и мама не се интересуват от подобни неща. Мама дори също ще иска да спи с тебе.

— Чудесно! Тогава оставам.

Беше тихо в тази необикновена част на града. Отвън не долиташе никакъв шум. Беше тихо и мирно като на село. И въпреки това само на няколко преки от тук минаваше въздушната железница, почваше метрото.

Блонди остана на стола да чака Герти. Тя имаше поведение на глуповато момиче, но сега това беше без значение. Бе слязла на долния етаж. Къщата притихна. Но горе отново се чуха стъпките на боси нозе, отново долетя тих плач. С връщането на Герти обаче той забрави всичко.

ГЛАВА 13

Като се събуди на другия ден, Блонди бързо се облече и огледа. Герти бе вече станала и слязла на долния етаж. Блонди се изми и също слезе. Имаше нещо необикновено в тази къща и в хората, които я населяват. В нея се извършваше нещо небивало. И докато се мъчеше да открие на какво се дължи това, Блонди намери Герти и майка ѝ да закусват в трапезарията. Мисиз Бокс, майката на Герти, бе загърната в зелено кимоно и носеше на главата си шапчица от розова дантела. Тази сутрин тя му се стори огромна и яка. Снощи явно е била с корсет. Имаше малки и тлъсти ръце, украсени с шест-седем пръстена. На единия от тях бе закрепен едър диамант. На нозете си носеше чехли от кафяв филц.

Блонди застана на прага, загледан в двете жени, майка и дъщеря. Майката бе седнала с лице срещу него и ядеше рохко сварено яйце. Бъркаше в него с лъжичка, поднасяше го между устните си, а езикът го грабваше и препращаше в гърлото. С другата си ръка бе обгърнала чиния препечен хляб. Избелялото ѝ зелено кимоно се разтваряше на гърдите, прихванато чак и единствено на кръста. При всяко навеждане над яйцето гърдите ѝ, тежки и увиснали, се удряха в масата и капакът на кафеника почваше да подскача. Герти бе облечена в лилаво копринено кимоно. Косите ѝ бяха сресани и привързани със синя панделка на тила, откъдето се спущаха над гърба, достигайки облегалото на стола. Беше извънредно хубава, ала в очите ѝ все още се четеше някакъв странен блясък.

— Добро утро, Блонди — поздрави го Герти.

— Ела и седни до мене — рече мисиз Бокс. — Ей-сега ще ти донесат закуска — и тя удари звънчето, което стоеше до лакътя ѝ.

— Не сядай там, седни тук, до мене — каза Герти.

Блонди се поколеба. Готвачът внесе закуската му на поднос и остави всичко на празното място между двете жени. Блонди дръпна стола и седна.

— Как ти харесва у нас? — фамилиарно попита мисиз Бокс.

— Много е хубаво — отвърна Блонди, — само че...

— Знам какво искаш да попиташ — прекъсна го мисиз Бокс. — Искаш да знаеш що за къща е това, нали? Първо на първо, това е един почтен дом. Преди да пораснат двете ми дъщери, държах друга, по-особена къща, но после я продадох срещу доста добра цена. Сега държа къща за болни жени.

— За какви?

— За болни жени — обади се Герти.

— Да — продължи мисиз Бокс, — и сега имам пациентки. Идват за операция.

— За аборти — прошепна Герти.

— Почтен дом — настоя мисиз Бокс. — Тук няма нищо скрито-покрито. Поиска ли жената операция, постъпва при нас и я гледаме, докато стане време да си върви. На третия етаж са, та много-много не ни смуцават.

— Ас какво се занимава съпругът ви? — попита Блонди, неспособен да схване мястото на един човек, който разрешава на жена си и дъщеря си да канят чужди мъже в леглата си.

— Сега с нищо — отвърна Герти. — Върти се из къщи и помага.

— Мъжът ми е инвалид. Гледа си живота, а ние се грижим за него. Преди години нещо му се случи и се оказа от голяма полза. Сега е просто чудесен. Добър и нежен като дете.

— Какво му се е случило?

— Нещо като случайност, само че нарочно — рече Герти.

— Аз ще ти обясня. — Мисиз Бокс се наведе към Блонди. — Направиха му нещо като на мъж.

— Какво?

— На татко нищо не бива да казваш — намеси се Герти. — Не обича да говори за това.

— Ето как стана — поде мисиз Бокс и прибра кимоното на гърдите си. — Една зима мъжът ми замина на юг за Флорида, малко да поработи. Нямах пукната пара и по-голямата част от пътя минал на автостоп. Като стигнал до Южна Каролина, спрял една вечер в някакво градче и отишъл да спи в нечий хамбар. Искам да ти кажа, Блонди, че мъжът ми цял живот е бил много добър към мене. И преди да замине на юг, все преследваше момичетата, ама нищо лошо не им правеше и аз му позволявах...

— Кажи му какво станало в Южна Каролина — прекъсна я Герти. — Пак се отплесваш.

— А, да! Отишъл да спи в нечий хамбар, някъде горе на високо, не знам как му викат, дето си държат хората сеното. Като се събудил на сутринта, гледа, едно момиче събира яйца в сеното. Ако познаваше мъжа ми, щеше да се сетиш какво направил.

— Нещо с момичето — избърза Герти, нетърпелива да чуе края на историята.

— Точно така, Блонди. Изнасилил момичето. Не знам защо, ама нали ти казвам, все му шареше окото. Изнасилил горкото момиче и излязъл от хамбара.

— Тогаз го пипнали мъжете — прибави Герти.

— Затвори си устата, Гертруд, нали аз разказвам!

— И какво станало после? — попита Блонди.

— Като излизал, видяла го майката на момичето, а си знаела, че дъщеря ѝ е там да събира яйцата. Събрала просто две и две и тозчас хуква да види. Намира момичето на пода, изнасилено и така нататък. И като почва да вика, събира се народ и погват мъжа ми. Хващат го, връщат го в хамбара и момичето потвърдило. Тогаз го турили в един автомобил, откарали го вън от града и му направили операция.

— С нож — обясни Герти. — Отрязали.

— Точно така — продължи мисиз Бокс. — Нарязали му мъжкото достойнство на парчета, а да знаеш как боли!

— И оттогава не е никакъв мъж — заключи Герти.

— Та затова сега аз и дъщерите ми си правим, каквото си щем. След тая случка на юг все му е едно ние с какво се занимаваме. Моите любовници си идват у нас редовно, при дъщерите ми идват... Впрочем ти май не си виждал по-малката.

— Не — каза Блонди и се огледа.

— Няма я. Но скоро ще се върне. И с нея трябва да спиш. По-фино същество не си виждал.

— Не приказвай така мамо! Нали аз доведох Блонди. Не е честно да ми го отнемат.

— Ти мълчи, Гертруд! Довечера Блонди ще спи с мене и после, когато си поиска, ще идва при мене. Но с малката трябва да внимаваш, Блонди. Тя е истинско дете. Обещавах, нали?

Блонди гледаше с ококорени очи и явно нищо не можеше да разбере. А и какво можеше да каже!

— А кой шумя отгоре цяла нощ? — попита той.

— Олеле, боже! Дрезгаво извика мисиз Бокс. — Забравихме жената в ъгловата стая! Чух я снощи да ме вика, но съм заспала. Бас турям, че е опънала петалата. Веднага отивам да я видя. — И тя стана от масата, събаряйки стола, и излезе. При стъпките ѝ порцеланът в големия бюфет задрънча.

— Къде отива? — попита Блонди.

— Горе, да види дали жената не е умряла. Толкова са много, че време не ни остава за всички да се грижим. Всяка седмица умират по една-две. Сега имаме девет оперирани, две чакат днес доктора. Винаги е пълно при нас. Майка ми добре печели. — Блонди бе свършил закуската си и запали цигара. — Да се качим в стаята ми — предложи Герти. — Искам да си поговорим без мама, тя навсякъде си пъха носа.

Минаха през хола и заизкачваха стълбите. В подножието на стъпалата за третия етаж стоеше мисиз Бокс и носеше нещо на рамо, мъчейки се да уравни тежестта. Като зърна Блонди, пусна товара си на пода. По очертания приличаше на женско тяло.

— Коя е? — попита Герти.

Мисиз Бокс се изправи и почна да си прави вятър с реверите на кимоното.

— Онова момиче от Харпързбърг — каза тя и млъкна да си поеме дъх. — Трябва да е умряла рано снощи. Помня, че викаше, но толкова ми се спеше, че не си направих труда да видя какво иска. — Някъде долу вятърът затръшна някаква врата. Ударът прокълтя из цялата къща. — Виж — мисиз Бокс отви чаршафа от трупа, — отдавна е мъртва. Нямало е никакъв смисъл да си губя съня.

Долната половина на трупа беше почервеняла, бедрата подпухнали и посинели. Отравянето на кръвта бе обхванало цялото тяло.

— И сега какво ще правите? — попита Блонди. — Къде ще я сложите?

— Я по-добре ми помогни да я свалим до избата.

Блонди вдигна трупа и заслиза. Млада и дребна, жената отдавна бе изстинала. Тялото беше напълно вдървено. Трябва да е била хубава. Блонди се запита къде ли е сега мъжът ѝ. Мисиз Бокс и Герти вървяха

подире му и сочеха пътя. На вратата на избата мисиз Бокс запали лампата и влезе първа.

— За сега я сложи тук — нареди му тя, показвайки една грубо скована маса.

— А после? — попита той, оправяйки дрехите си.

— Довечера ще я изнесат. През деня е невъзможно. Ще видят от полицията.

— И къде ще я закарат довечера?

— В такива случаи викам едни хора. По-рано ги горях в пещта, но тия ми плащат за всеки труп, та се отказах. Не знам какво ги правят, май ги продават. Аз взимам по пет долара на парче, но те сигурно много повече. По-добрите вървят докъм дваисет и пет. Не мога да ги връщам по домовете им. Току-виж викнали полиция и ме пипнали.

Блонди и Герти се върнаха в стаята, където бяха прекарали нощта. Герти оправи леглото, свали кимоното си и навлече друго. После седна в скута на Блонди и впи влажните си устни в неговите.

ГЛАВА 14

Кастрираният Бокс можеше да постави кибритена кутия в дясната си длан, да сгъне пръсти отгоре ѝ и кутията изчезваше. Нещо повече: взимаше по една кутия във всяка длан и двете изчезваха едновременно. Недоволен от такава демонстрация, слагаше по две кутии във всяка длан, затваряше ръце и четирите кибрита се стопяваха. За нещастие сръчността му на фокусник малко издишаше при четирите кутии и затова наблюдателното око би открило как последните две потъват в джобовете на сакото му. Но общо взето, малцина бяха любителите-фокусници, които можеха да изпълнят този номер с такава бързина. С това се занимаваше почти по цял ден, имаше дори няколко тома за магиите и фокусите. В ранната си младост, много преди катастрофалното пътешествие за Флорида, бил помощник на илюзиониста Худини. Така поне твърдеше.

Седяха двамата с Блонди на задната веранда и разговаряха за живота. Бокс беше надарен събеседник. Веднъж на времето изнесъл трийсет и седем лекции за деветнайсет дни в двайсет и три щата; повикали го да замести някакъв гостуващ английски литератор, който внезапно получил алкохолен делириум. Така поне твърдеше.

Щедър лъжец беше този Бокс.

Мисиз Бокс бе поканила Блонди да остане у тях и да ѝ помага. По това време на годината в къщата имаше обикновено по дванайсет до петнайсет пациентки. Беше средата на лятото.

След миг на верандата излезе и мисиз Бокс и възторжено възкликна по адрес на лятото. Обичала лятото, защото след него идвала есен. Но защо ѝ харесва есента, така и не обясни.

Мисиз Бокс настояваше Блонди да остане, а Блонди не искаше. Но в тази жена имаше нещо, което го караше да ѝ доставя удоволствие. Не че я харесваше. Напротив, намрази я. Но тя успя да го прекърши посредством влиянието на изключителната си личност. Трябваше само да намекне, че е необходимо Блонди да се качи горе и да свърши туй или онуй, и той веднага тръгваше. Още по-необикновено бе това, като се има пред вид, че освен със силата на психиката, тя нямаше върху

него никаква друга власт. Размекваше волята му, променяше мислите му и така господстваше над него, че той не вършеше нищо без нейното одобрение. Герти я нямаше. Вече седмица Блонди не беше я виждал. Нощно време той често лежеше буден до едрите телеса на тази жена и си въобразяваше как се надига и крадешком избягва от къщата ѝ. Но не бе в състояние нищо да направи. Така пълна беше нейната власт над него. Лежеше буден до жената, чието туловище сигурно тежеше колкото три обикновени жени, а тя се извъръщаше, потупваше го по ръката и го дръпваше да се любят. Отвращаваха го тлъстите ѝ лапи, лошият ѝ дъх и огромното ѝ грозно тяло, но отвръщаше на нейните милувки. Тя самата искаше това и той нищо не можеше да откаже.

Задълженията на прислугата бяха прехвърлени върху Блонди. Рано сутринта се качваше на третия етаж, почистваше стаите, оправяше празните легла, пълнеше каните с прясна вода и изхвърляше цокалата. След това се завираше в малката кухня да измие кръвта от пъстрата мушама на масата. После ливваше газ в печката и изгаряше напоените с кръв парцали и остатъци от абортите. Следобед слизаше на втория етаж, подреждаше леглата и помиташе стаите и хола. Нощем вършеше онова, което му искаха. Веднъж-дваж в седмицата смъкваше по някой труп до избата и го опаковаше в кеневирен вързоп — в този вид после го товареха на камиона.

Мистър Бокс не вършеше нищо. Седеше по цял ден на задната веранда, пушеше и говореше, комуто се случи. Лекарят, който идваше всяка вечер и всяка сутрин да нагледа пациентките, нямаше нищо общо с никого от семейството. Не разговаряше нито с мисиз Бокс, нито с мъжа ѝ, нито с Блонди.

Блонди забрави, че му предстои втори мач с Нокаут Харис. Сега вече оставаха само два дни, но той бе загубил всякаква форма. И най-странното беше, че когато се сети за това и каза на мисиз Бокс, а тя му позволи да стане сутринта в шест, да отиде вечерта на ринга, но да се върне до полунощ, той най-напред си каза, че няма нищо по-глупаво от това някой да му нарежда какво трябва да прави, но само след миг осъзна, че ще постъпи точно така.

Бокс хвана Блонди за ръката и го поведе по стълбата за зимника. После спря наскреп път и му прошепна:

— Тук долу имам за тебе едно момиче. — Блонди погледна в лицето му и се отдръпна. Но Бокс отново го дръпна за ръката. — Имам

за тебе едно момиче — и посочи ъгъла, където слагаха кеневирените чували. Блонди се остави да го водят. В ъгъла Бокс се изправи на пръсти и пошушна в ухото на Блонди: — Виждаш ли я? Как ти харесва? Та тя е тъкмо твой тип. Ако не е, кажи ми каква искаш и аз веднага ще ти доставя. — Блонди надзърна в ъгъла, после изгледа Бокс. Там нямаше никакво момиче. Хрумна му изведнъж, че може би Бокс е скрил някой труп в чувалите и сега го води при него. — Не ти ли харесва това? — смушка го Бокс. — Казва се Хау.

— Хау ли? А презимето?

— Хау, Хау... Хау Хау Хау. — Блонди го изгледа смутен. Човекът се смееше на собствената си шега и а-ха да се пръсне от смях. Блонди поклати глава и каза, че в ъгъла не вижда нищо. — Но ето я там, легнала. Не виждаш ли? Върви да я прегърнеш! — Блонди се отдръпна от стълбата, водеща направо горе в кухнята. Никой не можеше да го накара да прегръща мъртъвци, ако тъкмо това му е хрумнало на Бокс. Бокс е луд. Но той отново бутна Блонди към ъгъла. — Не се срамувай, прегърни я! Погъделичкай я под мишниците. Тя много обича. Цяла сутрин съм я гъделичкал. — Блонди падна върху чувалите на колене. Бокс коленичи до него. Горе някъде готвачката ходеше от печката до масата. Блонди чуваше тежките ѝ стъпки. Върху чувалите нямаше никакво момиче. — Не се срамувай. Никому няма да кажа. Най-напред ѝ вземи чадъра и го отвори. После ѝ свали шушоните и шлифера. Излизала е на дъжда. — Блонди погледна надолу, но не успя нищо да види. Не бе валяло от три седмици, тревата във изгаряше, листата съхнеха на клоните. Бокс беше луд. — Тя ми е стара любовница, но сега си имам нова и ти я преотстъпвам. Като ни остане време, ще ти разкажа за нея. Живее на гробището — Блонди се наведе. Бокс застана отзад и го блъсна. — Хайде, покажи ѝ, че си мъж! — Очите му светеха възбудено, лицето му сияеше от радост. Подскачаше около Блонди ту от едната страна, ту от другата и тихо се смееше. Сетне измъкна часовника си и потупа Блонди по рамото. — Стига толкова. Пак ще дойдем. Кажи ѝ сега колко си останал доволен, върни ѝ чадъра и шлифера. Не бива да се мокри. Ха дай ѝ сега и шушоните. — Като се качваха обратно по стълбите, Бокс хвана Блонди за ръката: — На жена ми нищо да не си казал! Ще почне да ревнува.

И Блонди обеща да не казва на мисиз Бокс за момичето в зимника.

ГЛАВА 15

Блонди стоеше пред часовника в хола и чакаше минутната стрелка да стигне числото 12. Голямата вече сочеше шест. И когато се чу първият от шестте звъна, той си сложи шапката. На третия удар отвори вратата и хукна по улицата. За миг се обърна да изгледа къщата. Стори му се, че в нея има нещо мъртвешко. Пепелявосива, тя бе като стогодишна. През един от мръсните прозорци на горния етаж се процеждаше мътна жълтеникава светлина. Всичко останало тънеше в мрак. Блонди затича към входа на подземната железница. Тук имаше други хора, мъже и жени, чиито действия и постъпки никой не диктува. Купи си билет и зачака. Влакът пристигна, той се намести в крайчеца на една седалка и се взря навън да не пропусне спирката. И когато изкачваше стъпалата на спортната зала, където щяха да се бият с Нокаут Харис, мистър и мисиз Бокс изведнъж останаха някъде ужасно далеч. Стори му се, че е спал цял месец и току-що се е пробудил, тъкмо навреме за мача.

Като влезе в съблекалнята, свари Солти Бенкс да разговаря с двама души до масата. Като го видяха, скочиха и го зяпнаха с отворени уста. Солти пръв се окопоти и отново седна.

— Къде, в името Христово, се изгуби? — изненадан, но и гневен го попита той.

— Има ли някакво значение? Нали сега съм тук! — Блонди се боеше да разправи за мисиз Бокс, която не го е пускала да излиза. Солти и останалите веднага щяха да му се присмеят.

— Ти си най-невъзможният тип, с когото някога съм се захващал. От една седмица те търся из целия град, та дори и в кофите за боклук съм надничал. Къде беше, дявол те взел?

— Виж какво, Солти. Нищо ми няма и съм готов да се срещна с Нокаут Харис. И без това теб друго не те интересува. Готов съм да се бия. Ясно?

Солти се усмихна през зъби. Приблужи, опипа мускулите му, удари го по гърдите и в корема.

— Карай, Блонди! Само се пошегувах. Разбира се, че нищо ти няма. Полегни малко да починеш. Всичко съм ти приготвил. Знаех си, че ще дойдеш навреме. Въпреки това бях намерил един толкова да прилича на тебе, че и на комисията за претеглянето не можах да го познаят. И ако не беше дошъл, щях да го пусна срещу Нокаут. Но сега всичко е в ред. Лягай и почивай.

Блонди свали палтото, разхлаби колана, разкопча яката на ризата и развърза обувки. После се опъна на кушетката до прозореца. Солти направи знак на другите да излязат. Сетне дръпна стол и седна до кушетката.

— Как се чувстваш, Блонди?

— Много добре.

— Стомахът?

— Екстра.

— Ръцете?

— Да.

— Някъде омекване?

— Никъде.

— Главата?

— Отлично.

— Сигурни ли са ти ръцете? Я ги протегни да видя!

— Много са ми добре ръцете.

— Малко треперят.

— Какво? Моите ръце! Глупости. Не мърдат!

— Слушай — рече Солти и измъкна от джоба си някакво шише, — я си глътни от това да ти се успокоят нервите.

— Няма нужда. Какво е това?

— За успокояване на нервите, от лекар съм го взел. Много помага, като ти треперят ръцете.

— Нямам нужда.

— Имаш, имаш. Глътни малко и ще се справиш. Аз зная какво ти трябва. Ето.

Блонди пое зеленикавото стъкълце и потърси етикета. Нямаше.

— Добре — каза той и го надигна.

— Чудесно, Блонди. След малко излизаш на ринга.

— Готово — каза Блонди.

— Аз отивам, а ти, ако имаш нужда от нещо, отвори вратата и ме повикай.

И Солти излезе. Блонди легна и затвори очи. Лекарството на Солти наистина му помогна. Той се успокои и се отпусна.

В това време Солти отиде до съблекалнята на Нокаут и му каза, че Блонди е пристигнал и е пил от шишенцето. Нокаут остана извънредно доволен.

Час и половина по-късно Солти събуди Блонди.

— Ставай, Блонди, време е за ринга!

Блонди разтърка очи и се помъчи да дойде на себе си. Главата му тежеше, спеше му се. Солти го съблече и взе да го тупа с длани. Приливът на кръв малко го поразсъни. Лекарството действаше отлично. Нямаше го вълнението, ръцете му не шавваха. Остави на Солти да му нахлузи ръкавиците. После се качи на ринга и седна на столчето в ъгъла. Пристигна и Нокаут, тръкнаха ръкавиците и се приготвиха.

Мачът продължи минута и половина. От удара на гонга до мига, когато му се стори, че се плъзга по скута на мисиз Бокс, той се мотаеше по ринга, понесен от силата на чуждите удари. Не разбра какво става и когато дойде на себе си, видя се на кушетката в съблекалнята. Всички си бяха отишли. В сградата нямаше жива душа. Едва изправяйки се на нозе, той се протегна към дрехите си и измъкна часовника. Беше единайсет и половина. Захвърли екипа и набързо се облече. Оставаше му тъкмо толкова време, колкото да изтича до подземната железница и до полунощ да се прибере. Всичко ставаше като насън. Когато се намери отново на повърхността на земята, на три преки от къщата, до дванайсет оставаха три минути. Затича се, блъсна вратата и спря чак пред часовника на стената. Чукчето на камбаната вече се надигаше да нанесе първия удар. Още несвалил шапка, и в къщата се понесе първият звън. Остави си шапката на масата и се качи в стаята си. Като чу стъпките му в коридора, мисиз Бокс надникна през вратата и го повика с пръст. Часовникът долу отброяваше последния удар на полунощ.

ГЛАВА 16

Когато на следващата сутрин Блонди слезе за закуска, видя на масата до мисиз Бокс непознат човек. Разговаряха. С влизането на Блонди човекът стана да се запознаят. Блонди отиде до стола си и седна.

— Блонди, да ти представя Джеки Крофорт, ще поживее малко при нас. Блонди едно време е бил боксьор — обърна се тя към непознатия.

Джеки заобиколи масата и протегна ръка. Защо мисиз Бокс каза „едно време“?

— Викайте ми Джеки, всеки така ме нарича и аз нямам нищо против.

Блонди пое слабоватата му длан и я разтърси. Стори му се, че държи удавена котка. Мисиз Бокс избръска трохите от стола на Джеки и го покани отново да седне.

— Джеки е истински джентълмен — каза тя. — Също като мъжа ми. Чудесен и много нежен. — Блонди опипа отеكلото си лице. Нокаут бе удрял здравата. — Блонди, Джеки току-що ми разказваше за себе си. Цял живот се е мъчил да не бъде грубиян като останалите мъже.

— О, да, мисиз Бокс — обади се Джеки. — Тъкмо исках да ви кажа, че най-голямата ми трудност беше да потисна ужасно грубите си мъжки страсти. Понякога имам чувството, че изцяло ще ме завладеят, но се сдържам. Знаете ли, мисиз Бокс, никога не съм ся позволявал да ям сладолед, защото разпалва мъжките ми страсти. Не съм ли прав, мисиз Бокс?

— Колко си мил, Джеки! Мил и страшно женствен. Защо всички мъже не са като тебе? Само мъжът ми е такъв.

Блонди свърши закуската си и излезе. Не искаше да има нищо общо с Джеки. Мразеше го. На задната веранда откри мистър Бокс. Бокс му направи знак да седне.

— Имам нещо да ти казвам — доверително почна той. — Искаш ли да го чуеш?

— За какво става дума?

— Наведи се да ти прошепна. Не искам никой да знае, че съм ти казал. А и ти няма да им казваш. — Блонди се наведе. — Знаеш ли какво са намислили да ти направят?

— Какво и кой може да ми направи нещо?

— Те. Жена ми и Джеки.

— Какво?

— Ще вземат една ножица и ще те нагласят като мене. Нали знаеш? Както направиха и с мене.

— Вие сте луд! — извика Блонди. — Никой не е в състояние да ме... И мислите, че ще им се оставя?

Бокс се облегна назад и се закиска. Извади кибрит и няколко пъти повтори прочутия си фокус. Готвачката стъпваше тежко отгатък.

Блонди седеше неподвижен, но колкото повече мислеше, толкова повече губеше увереност и изпаднаше в страх. Влиянието на тази жена върху него беше невероятно. Тя можеше да го принуди на всичко, което си пожелае. И щом е решила да го подложи на подобна операция, така ще постъпи, че той сам накрая ще поиска същото. Изведнъж му стана ясно в какво положение се намира. Обзе го ужас. Но нищо не можеше да стори.

Следвана от Джеки, на верандата се показва мисиз Бокс. Облегнаха се на парапета и впиха погледи в Бокс и в Блонди. На лицето на Джеки грееше тържествуваща усмивка.

— След пет минути да си горе в стаята ми — поръча тя на Блонди със същия небрежен тон, с какъвто му казваше да затвори вратата. — Искам да дойдеш.

Блонди седеше и се пулеше и просто не намираше сили да откаже. Беше го страх да каже „не“. После тя и Джеки си влязоха в къщата. Свободата се намираше само на няколко метра, отвъд оградата. Там минаваше алея, излизаща на улицата, където върви надземната железница. Но той не можеше да се отмести. Тялото не се подчиняваше на мозъка. Бокс продължаваше да си играе с кибрита и да се киска. Блонди изчака петте минути. Бокс вече му бе казал какво ще правят с него. Значи е предупреден. Но ето че седеше неподвижен и чакаше изтичането на петте минути. Реши да скочи, да се прехвърли през парапета и после през оградата, но тялото му потъна още по-дълбоко в стола.

Стана и се отправи към стълбището. На масата в хола видя шапката на Джеки. Там беше и неговата. На две крачки беше вратата, незаключена. Блонди се заизкачва. Бяха двајсет и шест стъпала. Почна да брой. Петото скърцаше. Шестнайсетото беше по-тясно от другите, а на ръба разцепено. Третото отгоре кълтеше по-кухо. Двајсет и шест. Последното. Блонди стъпи отгоре му, но бързо върна крака си. В този миг вратата се отвори и мисиз Бокс го повика с пръст. Блонди изкачи и последното стъпало и се вмъкна покрай нея в стаята. Прозорецът беше отворен. Все още можеше да избяга. Извърна се да не гледа прозореца.

На леглото седеше Джеки, прихванал колене. Блонди се доближи до стола, който мисиз Бокс му показва. Беше до печката. Тя не гореше. Сега е август, горещо е. Седна изправен и с лице към мисиз Бокс.

Джеки измъкна от някъде огледалце, огледа се, оправи си вратовръзката, обърна се вдясно, после вляво — да си види ушите. В ъглите на устата му лъцяха капки слюнка. Мисиз Бокс се настани до него.

ГЛАВА 17

След това повика Блонди. Блонди стана от стола и седна на леглото между нея и Джеки, а тя поръча на Джеки да донесе голямата ножица.

— Легни, Блонди, няма да боли — каза тя и постави ръка на гърдите му, бутайки го назад.

— За бога, мисиз Бокс! Недей! Моля ти се! — развика се Блонди, виждайки огромния инструмент в ръката ѝ. — Моля ти се, мисиз, Бокс!

— Не му обръщайте внимание, скъпа мисиз Бокс — презрително рече Джеки. — Той е бил страшно груб с вас. Сега ще стане по-мил.

— Слушай, Блонди, не бъди лошо момче! Ние най-добре знаем какво ти е нужно, нали Джеки?

— Да, мисиз Бокс. Дръжте се прилично, Блонди!

— Джеки, ти ще го приготвиш, а аз ще режа. — После се обърна към Блонди. — Не мърдай, да не те заболи. За секунда ще свършим.

Безпомощен, Блонди лежеше по гръб. Жената щракаше с ножици до главата му, а Джеки се мъчеше да го разсъблече. Тогава Блонди внезапно скочи и блъсна Джеки на пода. Прекоси стаята и застана до стената.

— Проклет да си! — викна той към сгърчения Джеки. — Дръж си гнилите ръце по-далеч от мене и ме остави на мира!

Мисиз Бокс само се донамести на леглото и повика Блонди на име. Не беше нито развълнувана, нито ядосана. Просто решителна.

— Джеки, донеси ми от гардероба въжето — каза му тя, а очите ѝ сякаш щяха да пробият Блонди. Джеки енергично скочи и отвори гардероба. Блонди продължаваше да стои опрян на стената. — Вържи му ръцете на гърба! — Джеки върза ръцете на Блонди и зачака нова заповед. — Сега ела и седни до мене — каза тя на Блонди. Блонди се подчини. — Вържи му сега краката. — Джеки изпълни заръката. — Сега вече няма да има никакви затруднения — рече тя и потупа Джеки по бузата.

Джеки постави влажните си бели ръце на шията на Блонди и го дръпна на леглото. Ръцете му винаги бяха студени и влажни. После разкопча дрехите му.

— Ужас! — извика той и закри очи с ръка.

— Какво има, Джеки? — попита мисиз Бокс.

— Вижете! Той е така отвратително мъжествен! Ах, как мразя подобна гледка! Какво животинство!

— Бързай, Джеки, трябва да го оправим. — Джеки обърна глава да не гледа. Мисиз Бокс бе готова с ножицата. — Почваме ли, Джеки?

— Да — каза Джеки и гърлото му страшно засъхна.

Мисиз Бокс се наведе с ножицата.

— За бога, мисиз Бокс — ревна Блонди с всичка сила. — За бога, недей! Моля ти се, мисиз Бокс!

Вратата внезапно се отвори и в стаята се втурна Герти. Току-що пристигнала, тя бе чула виковете на Блонди. Остана така изненадана от гледката, че в миг онемя.

— Мамо! Какво си намислила?

— Махай се и ни остави на мира!

— Спрете! — изкрещя Герти.

— Слушай, Гертруд, махай се и ни остави да свършим!

Герти се спусна към леглото и изблъска Джеки. После измъкна ножицата от ръката на майка си и я хвърли през прозореца. След това развърза въжетата. Блонди се изправи, а Герти обвини шията му с ръце.

— Защо искахте да направите това? — попита тя.

— Гертруд, мисля, че ще е най-добре да ме оставиш да направя онова, което смятам за най-подходящо. Нямах право да ми пречиш.

— Но не и на Блонди! Няма да ви позволя!

— А на теб какво ти става? — ревна мисиз Бокс.

— Не давам!

— Добре тогава — каза мисиз Бокс и се надигна. — Ще почакам няколко дни да му се наситиш. Но помни, дълго не мога да чакам. Имаш достатъчно време, Гертруд. Хайде, Джеки — и тя го дръпна за ръката, — да вървим. Нека най-напред Гертруд му се насити.

Блонди седеше и просто не знаеше какво да каже, как да благодари на Герти. Опипа се боязливо, сякаш не вярваше, че още е жив. Металическият грак на ножицата още звучеше в ушите му.

— Ела в стаята ми, Блонди — каза Герти и го прихвана през кръста. — Ела да си поприказваме.

Блонди оправя дрехите си и тръгна. Той бе временно спасен.

ГЛАВА 18

Посред нощ Блонди се събуди от шум на горния етаж. Някой горе влачеше легло. На пода изтърсиха няколко тежки сандъка, очите му се напълниха с прах, припряно разговаряха мъжки и женски глас. Разсънен, Блонди продължи да се ослушва. Двамата горе излязоха от стаята и тръшнаха вратата. След малко се върнаха пак и вдигнаха още по-силен шум. На пода се стовари още нещо. Разговорът на висок глас пак се подхвана. Блонди се надигна и се помъчи да разбере какво си говорят. Които и да бяха те, очевидно не се и сещаха за болните жени. В този миг вратата на стаята му се отвори и запалвайки лампата, на прага застана мисиз Бокс.

— Ставай и ела горе — грубо заповяда тя. — Имам работа за тебе.

Блонди скочи, облече се набързо и хукна за третия етаж. Там мисиз Бокс и Джеки разговаряха с три жени, явно току-що пристигнали, които уморено се облягаха на стената. Като чува Блонди, те неспокойно се огледаха. Мъжете, донесли багажа им, бяха вече изчезнали.

— Ела — повика го мисиз Бокс. Блонди приближи. — Тази вечер всичко е препълнено. А ето и три нови, за които няма място. Трябва да си донесеш леглото тук горе и да го сложиш в кухничката. — Блонди се съгласи.

Трите жени се облягаха на стената, побелели от страх.

Блонди слезе, разглоби леглото си и на части го пренесе горе. Мисиз Бокс не му предложи никаква помощ. Той отново сглоби леглото. Една от жените побърза да седне и посегна да изуе обувките си. Може би никога вече нямаше да ги обуе. Мисиз Бокс заведе втората на последното празно легло и ѝ нареди да ляга. За третата нямаше място. За жалост, леглата бяха единични. Мисиз Бокс се изправи пред нея.

— Защо ми идвате, като нямам места?

Жената заобяснява, че не знаела нищо, лекарят ѝ казал да дойде. Но това не намали гнева на мисиз Бокс. Тя само извика Блонди в ъгъла

и му зашепна в ухото:

— В стаята до банята има една, която скоро ще умре. Свали я в избата и я сложи върху чувалите. Все едно къде ще умре, нас тук леглото ни трябва. Платила си е до края на седмицата. Докато я сваляш, аз ще настаня третата на нейното легло.

Блонди извърши всичко. Влезе при спящата жена и като запали лампата, тя се събуди. Някоя от пациентките не спеше дълбоко, защото мисиз Бокс непрекъснато сновеше от стая в стая и все търсеше коя да смъкне в избата и да вземе за нея пет долара.

— Моля ви се, не ме изнасяйте! — развика се жената. — Знам какво искате да направите с мене, да ме свалите долу в избата, там да умра. — Блонди спря до леглото ѝ. Жената изстиваше от страх. Конвулсии разтърсваха тялото ѝ. Не беше първата, която щеше да умре в зимника. — Исусе! Помощ! — викаше тя, колкото ѝ глас държи. — Повикайте мъжа ми да ме вземе!... Той не знае къде съм... кажете му да дойде да ме спаси!... Искам у дома да си умра, при Чарли и при децата!... Моля ви, не ме сваляйте долу! Викнете мъжа ми... той ще дойде и ще ме заведе у дома, при скъпите ми дечица!... Как да ги оставя? Чарли... Чарли... Чарли! Ела ме спаси, Чарли!... Боже мой! Не ги оставяй да ме смъкнат в зимника! Не чуваш ли, Чарли... Ела, преди да са ме убили! Ох, божичко, помогни ми! Чарли... Чарли!... Дечица мои сладки!...

Мисиз Бокс нахълта в стаята и така удари жената по лицето, че тя се сви от болка.

— Затваряй си устата, глупачко! Или искаш всички да те чуят? Глупачка такава! — Жената погледна мисиз Бокс през сълзи и виждайки лицето ѝ толкова близо, усещайки дъха ѝ на челото си, закрепя още по-пронизително. Мисиз Бокс хвана края на чаршафа и го натъпка в устата ѝ. — Вдигай я, идиот такъв! — изсъска тя към Блонди. — Какво чакаш, да събуди цялата улица ли?

Блонди дръпна завивката и взе жената на ръце. От кръста надолу тялото ѝ беше неподвижно. Мисиз Бокс обви главата ѝ с чаршафа и здраво го върза да не пада. Блонди свали жената и я остави на чувалите. Очите ѝ продължаваха да го следят, в тях напираше нещо, което би искала да изрече. Но мисиз Бокс го извика отгоре да побърза. Блонди покри жената с няколко чувала и тръгна. Очите ѝ продължаваха да крещят зад гърба му.

После помогна на третата да се настани. Беше младо момиче под двайсет. Боеше се. И нямаше мъж.

ГЛАВА 19

Днес Бокс беше в добро настроение. Блонди се чувствуваше уморен, главата му тежеше, но след закуската се поободри. После Бокс го покани да седнат на верандата. Някакъв човек внасяше в кухнята зарзават.

— Вчера пак бях на гости на първата си жена — зашепна Бокс.
— От месец не бяхме се виждали. Все си е същата.

— Не знаех, че сте били женен.

— Тази ми е втора. И щом умре, ще си взема трета. Човек трябва да има поне три жени. Жените се износват три пъти по-бързо от мъжа.

— И къде се видяхте с първата си жена?

— На гробището. Там живее.

— А как се видяхте, щом е мъртва?

— Шшт! Това е тайна! Аз мога да слизам при нея. Нали знаеш, там долу има много, и мъже, и жени. И добре си живеят. Изкопали си една голяма зала и я свързали с всички ковчези. Спят си в ковчезите, а после си ходят на гости и се събират в залата да пеят. Понякога танцуват. Много добре си живеят! Също като на земята. Уреждат си срещи, женят се. Но иначе всеки си гледа работата и си държи носа далече от чуждите истории. Така и трябва.

— А вие какво правите там?

— Забавлявам се. Жена ми ме заведе до своя ковчег, постоях там около час. Хубав ковчег съм й купил. Знаеш ли, много-много не му мислех, когато го купувах, но вчера, като го гледам, просто се гордея, дето съм й подарил нещо тъй луксозно и красиво. Подплатен, обточен с бяла коприна, луда е за него. Но да видиш мъжете... най-смешните хора на света. Палтата им са без гръб, а от панталоните е останала само горната част. И жените носят кожени палта, ама без гръбове. Повечето са без чорапи, с едни разранени крака... Една жена обула обувките на дъщеря си, а те с цели два номера по-малки! Срамота! Виждаш ли как се отнасят към нас, като умрем? Дават ни най-старите и най-износените дрехи... Много е весело, като се изкопае нов гроб. Всички застават и чакат да видят мъж ли е, жена ли е. И се обзалагат!

Като заровят ковчега, хвърлят се да го отворят, да видят кой пачели баса. Ако е мъж, събират се всички жени, почват да го разпитват, да флиртуват. Ако е жена, струпват се мъжете и почват да й назначават срещи. Едно само не е както трябва. Случват се мъртъвци, наслагани з ковчега на парчета... А да видиш жените със старомодните дрехи! Има някои отпреди сто години...

Мисиз Бокс, внезапно появила се на верандата, прекъсна разказа на Бокс. Поръча на Блонди да слезе до избата и да провери жива ли е още снощната жена. Блонди я намери търкулната от чувалите на цимента, мъртва. Беше се сгънала на две.

— Трябва да я изправиш — каза му тя, когато също слезе в избата. Ония няма да я вземат такава. Искат ги опънати.

Блонди се наведе над жената, но трупът бе вече вдървен и не се поддаваше. Мисиз Бокс извика мъжа си да помага. Обърнаха я, Бокс притисна раменете й о пода. Блонди издърпа краката, а мисиз Бокс седна отгоре й да я доизправи. С пукане на ставите и няколко скъсани мускула трупът бе най-сетне изопнат. Сега ония можеха да дойдат и да го отнесат. Блонди я загъна в кеневирените чували и я остави на масата, да им е по-лесно на ония с камиона. После се качи горе.

ГЛАВА 20

— Здравейте! — обади се един глас откъм вратата.

Блонди седеше на леглото и гледаше през прозореца. Над съседните покриви се виждаха последните постройките на градските окрайнини. Нататък в далечината зеленееха нивя, а хълмовете, заоблени и гористи, чезнеха в хоризонта. Гласът беше непознат и той се обърна.

— Аз съм Дороти, сестрата на Герти. — Блонди стана и се приближи до нея. Нещо в нея изведнъж го привлече. Гласът ѝ бе мек и напевен, усмивката можеше всекиго да сгрее. — Аз съм сестрата на Герти. Тя ми разказа всичко за вас. Срамота! — Повече го към прозореца. — И какво ви сториха? Успяха ли?

— За какво питате?

— За тях — рече тя и махна с ръка към вратата. — Какво са ви сторили? Знаем ги, отворителни са.

— За сега нищо... Опитаха веднъж.

— Така ли? И защо не се магнахте?

— Не мога.

— Защо?

— Отде да зная. Искам, а не мога да избягам. Не ме пуска майка ви... макар че в същност не ме е вързала. Но аз не мога. А искам.

— Довечера ще ви помогна — каза Дороти. — Майка ми има такава власт не само над вас, а над всички. С изключение на мен. Мен няма как да ме хване. Никога не се задържам дълго в тази къща.

— А какво ще каже тя?

— Оставете това. Ако допуснете да ви хване в мрежата си, тя ще ви съсипе. И тогаз ще трябва да останете тук, докато умрете. Някои вече умряха.

— Кои?

— Мъже. Мъжете, които водят. — Дороти го погледна в очите. Главата ѝ му стигаше до раменете. Блонди помисли, че ей-сега ще я прегърне и целуне. — Нали знаете, всички са луди. Всички до един: мама, татко и Герти. И аз щях да полудея, ако бях останала. Идвам

само веднъж в месеца да ги видя и бързам да се махна. Не оставайте тук, някой ден ще ви убият!

Блонди се отпусна на леглото. Думите на Дороти го накараха да изтръпне от ужас. Все беше подозирал, че с Боксови нещо не е в ред. Но нямаше сили да се отърси от влиянието на мисиз Бокс. А Дороти е очевидно здрава и нормална. За миг старата му сила се възвърна. Скочи и запрати един от столовете в стената. Ударът гръмна в цялата къща.

— За бога! Стига толкова! Отивам си. Ще полудея. Отивам си!

Дръпна вратата и се спусна по коридора към стълбището. Долу, на последното стъпало, стоеше мисиз Бокс. Тя нямаше да го пусне. Като я видя, Блонди омекна и се върна на втория етаж. Но мисиз Бокс го извика при себе си. Той се подчини.

— Какво става с тебе? Защо не се залавяш за работа?

Блонди тутакси обеща и я последва в кухнята. Тя го накара да седне, донесе му картофи и нож и му заповяда да ги обели. После си каза нещо под нос, което Блонди не чу, извика Джеки и заедно с него се качи в стаята си. След малко се появи Дороти. Доближи го и нещо му прошепна. Той поклати глава, страхуваше се.

— Не ставайте глупав! — рече тя. — Като заспят, ще ви помогна да се измъкнете.

След това се обърна и излезе от кухнята. Блонди се залови за картофите. Седял досега на любимото си място на верандата, при него се вмъкна мистър Бокс. Беше любезен и разговорлив.

— Имам една изненада за тебе — почна той. — Остави тия картофи и ела с мен да ти покажа нещо.

Заведе го отново в зимника, давайки му знак да пази тишина. Бръкна в тъмното зад старата пещ и измъкна оттам някаква торбичка. Вътре имаше дебел кожен пояс, на който бе прикрепена отдавна спечена пунгия, в която потропваха камъчета.

— Искам да ти помогна, Блонди. Много те обичам и ми се ще да ти помогна. Ония горе — и той посочи тавана — довечера ще свършат, каквото са намислили. Чух ги, като си приказваха с Джеки. Този път ще режат наистина. Но аз ще ти кажа: остави ги да правят, каквото си искат, защото после, без те да знаят, ще си направиш такъв един колан и доще ли ти се да си мъж, слагаш го и край. Също като мене. —

Блонди побърза да се съгласи. Бокс остана много доволен и съучастнически му стисна ръка.

ГЛАВА 21

Блонди отново седеше на ръба на леглото и чакаше. Дороти бе изчезнала. Преди малко Джеки бе открянал вратата, явно да се увери, че когато го потърсят с мисиз Бокс, той ще е налице. В съседната стая някой стъпваше тежко и Блонди бе сигурен, че това е мисиз Бокс. Чуваше пронизителния ѝ глас, когато разговаря с Джеки. Джеки пък отвърщаше тихо, него не можеше да чуе. Очевидно се приготвяваха за операцията. Питаше се къде може да е Дороти. Би тръгнал да я търси, но се боеше да напусне стаята. По едно време пристигна докторът за вечерната си визитация и мина по стълбите към третия етаж. Жените горе истерично се нахвърлиха отгоре му с молба да сложи край на невероятните им болки. Десет минути по-късно лекарят свърши и си отиде. Блонди не го познаваше, името му дори не знаеше. Часовникът в хола удари девет. Без Дороти почна да се чувствава безпомощен. Бе обещала да го измъкне и сега разчиташе единствено на нея. Сам нищо не би сторил. Друга беше Герти. Доведе го тук и с нищо не му помогна, освен дето оня път го спаси от ножицата на майка си. Но сега го беше изоставила. А току-виж тази вечер се върнала да помага при операцията. Колко бяха различни с Дороти.

Към девет и половина къщата стихна. Никъде не светеше лампа, освен в стаята, където чакаха мисиз Бокс и Джеки. Блонди седеше напрегнат в тъмното и очакваше появата на Дороти. Бе обещала да му помогне. Блонди се наведе през прозореца и видя светлините на камион, спрял зад къщата. Двама души се приближаваха до задната външна врата на зимника. Потънаха вътре, а след миг се показаха, носейки на рамо въздълъг вързоп, напомнящ навит на руло килим. Моторът на камиона боботеше, те хвърлиха вързопа вътре, метнаха се отгоре и колата потегли по едрите камъни на паважа. Блонди затвори прозореца и отново седна на леглото. Наближаваше десет. В стаята на мисиз Бокс някой се движеше. Блонди застина. Сам не можеше да си помогне. Защо не побърза Дороти? След малко Джеки отвори вратата и запали лампата. Приблужи с котешките си стъпки до леглото и рече нещо.

Цял разтреперан, Блонди скочи. Джеки тръгна към вратата, очаквайки Блонди да го последва. Нямаше какво да се прави. Мисиз Бокс искаше той да отиде отатък. Не оставаше друго, освен да се подчини.

Още нестигнал средата на стаята, при тях се втурна Дороти. Изблъска Джеки назад в стаята и затвори плътно вратата.

— Бързо — прошепна тя. — Сложете Джеки в гардероба и го заключете! Бързо, че мама ще чуе!

Блонди грабна Джеки и го пхна в гардероба. Завъртя ключа и го захвърли в камината. Дороти бе готова да отвори вратата. С един скок се намери при нея, отвори сам, грабна ръката ѝ и се спусна по коридора. Не го интересуваше дали вдига шум, сега Дороти е с него. Без нея никъде не би тръгнал. Сега тя му трябваше. Като стигнаха стълбището, зад тях мисиз Бокс отвори своята врата и се затича подире им. Но още неразбрала какво става, Блонди и Дороти бяха стигнали входната врата и вече се спускаха по стъпалата към улицата. Мисиз Бокс реши да ги догони, но когато излезе на предната веранда, те вече се бяха скрили зад ъгъла. Едва сега разбра, че е много късно да ги гони. Щеше да се вдигне врява, хората щяха да чуят. Победена, мисиз Бокс се върна.

Блонди и Дороти тичаха с всички сили. Приближаваха постепенно центъра на града и скочиха в първото попаднало им такси. Озоваха се в другия край на града, мили далеч от мисиз Бокс.

— Боже мой, Дороти — Блонди стисна ръката ѝ, — ако не беше ти, и досега щях да съм там, може би вече мъртъв. Какво толкова има в майка ти, та се подчинявах сляпо на всичките ѝ прищевки? Едва сега за първи път можах да се отскубна от нейната власт. Бог знае откога съм пленник.

— Тя не е с всичкия, Блонди. Но има някаква сила, която подчинява всичко живо. Затова и аз не си стоя у дома. Иначе щях да стана като Герти. Горката Герти!

Таксито спря пред някаква къща. Слязоха, Дороти плати на шофьора.

— Къде отиваме? — попита Блонди.

— Аз живея тук — отвърна Дороти. — Малко да си починем. И се виж на какво приличаш — тя вече му говореше на „ти“. — Като че ли цял месец си пиянствал.

— Сега именно ще се напия и цял месец няма да изтрезнявам — каза той. — Искам да забравя онази проклета вещица.

— Имаш право.

Качиха се в една стая на втория етаж. Дороти запали лампата и му предложи стол. Блонди седна и самодоволно протегна ръце и нозе — сега вече се чувствуваше добре, а и тази Дороти... Стори му се, че е живял в къщата на Бокс цял живот. Доця му се да прегърне това момиче, харесваше му. Изправи се до нея. Главата ѝ достигаше до рамото му. Притегли я до себе си и я целуна. Колко хубаво беше!

ЧАСТ ТРЕТА: ДОРОТИ

ГЛАВА 22

Блонди влезе в кръчмата и попита един от келнерите за Крут, собственика. Седна на една маса и зачака. Среднощната тълпа постепенно пълнеше масите. Имаше две запазени. Електрическото пиано свиреше с всички сили нови и непознати джазови парчета. Крут винаги се стараяше да предложи на клиентелата си най-модерната музика. Това му носеше добра печалба. Наближаваше дванайсет без четвърт.

Като видя Блонди, Крут зяпна от учудване.

— Ти какво търсиш тук? — попита той.

— Не е важно. Сядай — каза Блонди и ритна към Крут един от столовете. — Искам нещо да питам.

— Разбрах, че си бил...

— Виждал ли си скоро Солти Бенкс и Нокаут Харис?

— Разбира се. Ей, по това време идват, почти всяка нощ. Искаш да ги видиш ли? Казаха ми, че...

— Това исках да зная. Имаме сметки за уреждане.

— Виж к'во — почна Крут и приближи стола си, — да не ми сервираш някой скандал? Веднага ще се намериш във. При всяко сбиване губя сумата пари. Всеки предпочита да гледа как се бият другите, а не консумира.

— Няма да има бой. Имат нещо да ми дават. Това е.

— Добре, ама да си знаеш. А си почнал нещо, а...

— Дай сега нещо за ядене. Ще чакам Солти Бенкс.

Крут повика келнера да вземе поръчката на Блонди и застана зад бара. Измъкна пистолета и го зареди. Там, където е Блонди Найлз, може всичко да се очаква.

Блонди се намести и впери поглед във вратата. Дойдат ли Солти и Нокаут, веднага ще ги съзре. Келнерът му донесе да яде. Подир малко Крут отново се приближи и седна до него. Блонди продължи да лапа.

— Един съвет от мене — прошепна Крут. — Нещо в твоя полза.

— Какво именно?

— Сам нищо не можеш да направиш. Събери още неколцина. Тия дни човек сам за нищо не го бива. Искаш ли да успееш, трябва да имаш кой да ти помага.

— Слушай, аз просто ще си взема парите, които ми дължат. И край. Солти Бенкс има да ми дава пари и аз ще си ги взема.

— Нищо, аз просто ти казвам. В наше време сам за нищо не се хващай. Ако Солти не пожелае да ти даде тия пари, доста ще се озориш, ако речеш сам да си ги прибереш. Виж, да сте повечко, да. Така става днес. Мене питай. И аз като тебе смятах, че човек може сам да се справи, но ми стана ясно, че без банда заникъде. Повярвай!

— Ще си взема парите — каза Блонди — и никакви скандали няма да ти правя.

— Ето ги! — прошепна Крут и кимна към вратата. — Пристигат.

Солти и Нокаут се изправиха на прага. Помежду им стоеше някакво момиче. Солти се огледа за маса, но не забеляза Блонди. Момичето очевидно беше с Нокаут, защото не обръщаше на Солти никакво внимание. Доста пари ще му струва на Нокаут тази приятелка, помисли си Блонди. Нали е черен.

Блонди се изправи и повика Солти. Солти изненадано се извърна. Хвана Нокаут за лакътя и му посочи Блонди. За миг като че ли се поколебаха дали да останат, или да си тръгнат. Блонди прати Крут да ги повика. Приблжиха масата.

— Сядайте — рече Блонди, отваряйки широко уста. — И тримата!

Момичето с Нокаут първо разбра.

— Какво му е на този? — обърна се тя към Солти. — Да не ти е сърдит?

— Без много приказки! — изсъска Блонди. — Сядайте!

Седнаха и тримата.

— Е? Какво ще ми кажеш? — обърна се той към Солти.

И двамата с Нокаут знаеха за какво става дума. Но Солти се направи, че не е наясно.

— В какъв смисъл?

— Без заобикалки! Знаеш какво искам. Искам си десетте хилядарки, и то веднага. Омръзна ми да чакам.

— Виж какво, Блонди, още не съм ги взел — излъга Солти. — Вече два месеца тичам. И тримата имаме да взимаме. Получа ли ги,

най-напред на тебе ще дам.

— Лъжец! Отдавна си ги взел. А аз си искам своето. Е? Да или не?

Крут стоеше до стената с двама от най-едрите си келнери. Под саката и двамата имаха по един пистолет с шумозаглушител. Търговията не биваше да страда. Момичето посегна да прегърне Блонди, но той блъсна ръката ѝ. Солти сигурно разчиташе на нея.

— Чакам — с равен глас каза Блонди.

Тълпата зачака. Хората от близките маси се надигнаха да гледат, други се струпаха около вратата, та начаса да изчезнат, ако нещо се случи.

— Слушай — примоли се Солти, притиснат в ъгъла. — Утре ще ти взема парите и щом толкова бързаш, още утре вечер ще ти ги дам. Ние с Нокаут как чакаме досега? И ти ще почакаш.

— По дяволите това чакане! Аз не мога. Давам ти двацет и четири часа. И гледай да не ме излъжеш! Десет хиляди. Ни повече, ни по-малко. Не ги ли получа, ще ме принудиш сам да си ги взема. Много скъпо ще ти излезе погребението, Солти. Никой труп не струва десет хиляди, нали Нокаут?

Нокаут не обели и дума. Боеше се от Блонди.

— Да вървим — рече Солти и направи знак на момичето и на Нокаут.

— Достатъчно време ти давам — каза Блонди. — Или утре по същото време, или...

— Хайде — подкани Солти.

— Момент! — спря го Блонди. — Къде ще се видим утре?

— Тук, на ъгъла — обеща Солти. — Точно в единайсет.

Блонди седна. Солти си излезе ядосан, а Нокаут уплашен. Солти е опасен тип, с него шега не бива. Сигурно всичко ще направи само и само да не му даде парите. В този миг се появи Крут.

— Мисля, казах ти да не почваш.

— По дяволите, а ти какво искаш? Да не съм извадил револвер? Какво толкова?

— Ядоса го. Току-виж се върнал с някоя банда пистолетаджии. И си отидоха, без да са консумирали. Това са най-малко три порции!

— Солти Бенкс не може в мое присъствие нищо да направи. Не бой се, никакви стрелби няма да има.

— Както и да е, трябва да се изпаряваш. Не искам да рискувам.

— Отивам си, но не, защото ти искаш, а защото повече нямам работа тук. Ясно ли ти е? Какво имаш горе?

— Иди сам да видиш. Горе винаги има по нещо интересно.

— Точно така ще направя. Само да погледна. Не ти искам стоката. Имам си нещо по-добро.

— Върви, върви, може да си намериш нещо.

Блонди блъсна стола си назад и хвърли на масата един сребърен долар.

— Дай ми петдесет цента ресто.

Без да се колебае, Крут му върна петдесет цента. А в същност сметката възлизаше на осемдесет и пет.

ГЛАВА 23

Блонди се качи на горния етаж и тръгна по коридора. Едничкото осветление тук бе една мътна крушка в другия край. Посегна на sluка към една от вратите. Беше заключена. Втората се отвори веднага. На леглото седеше момиче с червен пенъоар. Блонди продължи нататък. Стигна последната врата и я отвори. Момичето вътре стоеше с гръб към него и гледаше през прозореца. Като го чу, обърна се.

— Здравей — поздрави тя. — Знам кой си.

— Кой съм? — Блонди влезе и застана наред стаята.

— Блонди Найлз.

— Вярно. Какво от това?

— Нали по теб беше полудяла Луиза. Всичко ми беше разправила. Наистина луда беше за тебе.

— Значи я познаваш? — Блонди протегна ръка за поздрав. — Добре ли се познавахте?

— Разбира се. Преди да я убият, все двете сме ходили. А я кажи защо никой не наказва Солти Бенкс за убийството на Луиза?

— Кого?

— Солти Бенкс.

— Отде знаеш, че Солти е убиецът на Луиза? Кой ти каза?

— Той в същност не е убиецът. Наел други двама. Знам.

— Я чуй, да не ме лъжеш? Какво общо е имал Солти Бенкс с тази история?

— Честна дума! Солти казваше, че Луиза била премного умна и само щяла да му пречи, когато се канеше да те пипне за мачовете с Нокаут.

— Хей! — Блонди я разтърси за рамото. — Кой ти е казал всичко това?

— Някакъв, казваше се Джон, Джон Големия. Един от убийците на Солти. Като ми разказа, беше пиян. И ако съзнаваше какво говори, сигурно никога не би се издал. Иначе Солти ще му види сметката.

— Чуваш ли се какво говориш? Ако лъжеш, ще те удуша!

— Не лъжа, честна дума! Луиза ми беше най-добрата приятелка. Ах, как ми се ще да видя Солти Бенкс на електрическия стол!

Блонди се отпусна на леглото, объркан и замаян. Сега вече би удушил Солти.

— Дал на двамата по сто долара, за да я очистят — продължи момичето. — И я очистили, додето вие сте били в някакво заведение въвн от града.

Блонди стана, даде на момичето една петдоларова банкнота и слезе на улицата. Прибра се при Дороти. Беше заспала. Блонди не я събуди.

ГЛАВА 24

Обедното слънце бавно освети лицето му. Когато лъчите му стигнаха до очите, Блонди се събуди и сънено Замига. Часовникът на масата показваше дванайсет. Дороти все още спеше с полуотворена уста. Беше го чакала до един и половина през нощта. Поколеба се дали да я целуне. Добро момиче беше Дороти. Но сега мисълта му бе заета с Луиза. Никога нямаше да се примири с нейната загуба. Да, той никога няма да забрави Луиза. И заради нея трябва да бъде добър с Дороти. В този миг тя отвори очи. Усмихна се и протегна ръце.

— Къде се изгуби снощи? Накрая заспах.

Той се наведе над нея.

— Дороти, довечера ще убия Солти Бенкс.

— Какво? — Тя се надигна, отметна коса от челото си и ужасена се вгледа в лицето му. — Какво?

— Ще убия Солти.

— Скъпи! — Дороти обви ръце около врата му. — Що за глупости! Нали ще те пипнат! После и тебе те чака същото.

— Той е виновен за смъртта на Луиза.

— Господи! Отде разбра?

— Снощи чух. Ще му го върна.

— Недей, скъпи! Ще те пипнат, няма да ти се размине.

— Мен ми е все едно.

— А защо не кажеш в полицията? Те ще го хванат.

— Имаш ли пистолет?

— Моля те, скъпи, недей! Аз ще отида в полицията и всичко ще им разкажа.

— Вече съм решил. Отмъщението е само моя работа. Но трябва отнякъде да намеря един пистолет.

— Тогава, нека аз! Теб ще те пратят на бесилката. Аз също мога да се справя.

— Само аз. Довечера.

Блонди стана и почна трескаво да се облича. Дороти продължи да го моли да се откаже, но той не искаше и да чуе. Почна да го

убеждава, че тъй като знаят за паричните му недоразумения със Солти, веднага ще го открият. Обеща му дори да заминат някъде далече, да забравят Солти, да заживеят безгрижно, спокойно. Облечени и двамата, тръгнаха да закусят в близката гостилница.

— Слушай, Дороти — почна Блонди. — Солти е виновен за смъртта на Луиза. С парите, които щях да спечеля от мачовете с Нокаут, щяхме да се оженим. А Солти си е правел други сметки, Луиза му е пречела да ме завербува и затова е наредил да я убият. А и парите още не ми е дал.

— Не ставай такъв, скъпи!

— Снощи го видях и му казах до довечера да ми намери парите. Обеща. И без това имаме среща довечера. С него е свършено.

— Кой ти каза, че Солти е убиецът?

— Едно момиче от кръчмата.

— Може да те е излъгала. Отде знаеш, че ти е казала истината?

— Била е приятелка на Луиза. И някой ѝ разказал всичко. А тя, понеже знаела, че ние с Луиза... та ми разказа и на мен. Истината каза. Солти е.

— Скъпи, тогава да намерим някой друг за тази работа!

— Аз сам ще я свърша. Искам да го видя как ще умре, как ще падне и няма да може да стане... Кучият му син!

— А после ще те турят на стола. Нима не знаеш?

— Не ме е грижа. И без това за нищо не ме бива. За нищо! Почнах с бокса, пропадах. Никой не пожела да ме ангажира. Трябвах им само колкото да има кого да бият техните боксьори, за да си прибират печалбите от залаганията. За нищо не ме бива. Каква е ползата да си едно нищо? По-скоро със себе си ще свърша, отколкото да дам Солти другиму. Поне една полезна работа в живота...

— Не е вярно, скъпи. Досега не си имал случай да опиташ. Попадал си все на такива като Солти Бенкс, дето и пукната пара не дават за тебе.

— Сега вече никой няма да ме вземе.

— Но и аз мога да ти помогна.

— Как?

— Като ти уреждам мачовете и се грижа за залаганията.

— Не можеш. Нали Луиза се помъчи да ме защити. Солти се разправи с нея. Никому не би позволил да му се бърка в работата.

— А защo все за Солти Бенкс мислиш? Нима няма и други менажери на тоя свят?

— Къде са, по дяволите? Не, Дороти, сега никой вече няма да ме вземе. Никой.

— Моля те, не се забърквай в такива истории заради Солти! Не заслужава.

— За него аз и пет пари не давам! Важна е Луиза. Солти Бенкс не ме интересува. Само ще го напълня с олово и толкоз! Ще го накажа заради Луиза.

— Добре, щом не искаш да ме слушаш, кажи поне с какво да ти помогна.

— Иди и ми намери един добър пистолет. С шест патрона. Ще те чакам у дома.

— Добре, скъпи. Всичко ще направя. И веднага се връщам при тебе.

— Чакам те. Колко си добра, Дороти!

ГЛАВА 25

Мисиз Бокс сновеше безшумно с филцовите си пантофи от третия етаж до избата. Когато трябваше да се качи при жените, викаше Джеки да ѝ помага. В останалото време се забавляваше с него в спалнята си. Герти бе обещала още предната вечер да доведе някой мъж, но се прибра сама. Сега отново бе отишла в града, за да пипне някого, който би заместил Блонди. Пациентките горе лежаха будни, мъчеха се и очакваха лекаря. Той и сега с нищо не би им помогнал, но те все се надяваха. Минаваше вече час от обичайното време за визитация и повечето вече бяха загубили надежда. Болките, дължащи се на липсата на всякакви грижи, бяха сами за себе си достатъчни, за да предизвикат смърт. Най-малкото я ускоряваха. Мисиз Бокс бе длъжна в отсъствие на лекаря да им помага, но за нея много по-важно бе да изнамира ония измежду тях, които би могла да смъкне долу, за да приеме нови. Чаршафите на леглата не се сменяха със седмици. Замърсеше ли се едната страна, тя обръщаше чаршафа от другата.

Мисиз Бокс се затвори в стаята си с Джеки и се заослушва кога ще се върне Герти с поредния мъж. Сега ѝ трябваше нов.

Събота вечер беше най-оживеното време в крайпътното заведение на Джокас, приятеля на Солти, единствен собственик и управител на увеселителната къща. В събота всички се качваха на горния етаж за общия танц. Минаваше за костюмиран. Мъжете си слагаха престилки и гумени ботуши, момичетата се събличаха. Музиката гръмваше и всички почваха да танцуват. Почивката се даваше след полунощ. Слизаха долу да пийнат на бара и да се помотаят за четвърт час и после отново се качваха да гледат представлението. Сега танцуваха само момичетата, а мъжете гледаха и си избираха. Избереше ли някой момиче, отиваше да си го вземе. Случваше се неколцина да се спрат на една и тогава почваше боят. Тези сбивания биваха кулминационната точка на съботната програма. В тях участваха абсолютно всички. Захващаха с добре насочени ъперкьти и смазващи челюстите удари и свършваха с това, че накрая

всеки биваше добре набит и повече нищо не можеше да направи с момичетата. При тази фаза запалваха отново лампите и келнерите поднасяха коктейли.

Стаята в горния етаж на сградата, където живееше Луиза, бе дадена под наем на две момичета. Мястото беше твърде удобно. Улицата водеше от реката към кръчмите и публичните домове. Зад сградата минаваше друга улица, цялата в магазини, някои от които работеха до полунощ, още кръчми и няколко долнопробни хотела. Новите квартирантки припечелваха хляба си, водейки в стаята мъже от улицата. Бяха хубавички, ходеха все заедно и лесно си намираха клиенти. В стаята сега имаше две легла и нафтова печка. Вечеряха обикновено по съседните кръчми, там винаги се намираше кой да плати вместо тях и след това довеждаха благодетелите си тук. Кръчмата почваше да се пълни към единайсет и до сутринта не се опразваше. Мъжете идваха след работа, някои водеха жените си да хапнат и се повеселят, други идваха сами — жени тук имаше колкото щеш. Идваха най-често ония, които живеят зле. Това беше светът на немилите и неdragите, светът край бреговете на реката.

ГЛАВА 26

Солти Бенкс остави Нокаут и момичето и поръча на шофьора да го заведе на улица Мелдън, току до брега на реката. Тук имаше заведение, посещавано от измета на бреговете и от хора, които искат несмущавани да си поговорят на тих глас. Нощем тук биваше тихо, уличните лампи мъждееха. Солти си нае стая и веднага телефонира на двама свои познати. Обадиха се тутакси, обещаха след малко да пристигнат. Солти поръча да му донесат нещо за пиене и зачака.

Беше между един и два часа.

Десет минути след повикването по телефона Джон Големия и Твърдоглавия пристигнаха. Пиха направо от бутилката. Бяха небрежни и бърбиви. Солти седеше и мислеше. Те не бързаха — бутилката беше на тяхно разположение. Твърдоглавия и Джон Големия бяха ниски и набити мъже. Имаха широки рамене и стегнати хълбоци, къси и криви крака. И двамата носеха ризи без яки. Купеха ли нова риза, откъсваха яката. Пречеше им на късите вратове.

— Имам още една работа за вас — рече най-после Солти.

— Добре — обади се Твърдоглавия. — Добре.

— Слушайте — почна Солти и им подаде втора, неразпечатана бутилка. — Има един негодник на име Блонди Найлз, дето иска да му давам някакви пари. Но аз нямам такова намерение. Ясно? От вас искам да му затворите устата. Ясно?

— Завинаги ли? — поиска да узнае Джон Големия, защото това значеше двойна цена. Само за един бой се плащаше наполовина.

— Естествено, че завинаги.

— Добре — каза Твърдоглавия. — А да му сложим ли цветя в шепата?

— Да, и то много цветя — рече Солти. — Да му стигнат за всички рождени дни.

— Добре — каза Твърдоглавия. — Добре.

— Този път по колко? — попита Джон Големия. — Същата сума ли?

— Двойно.

— Добре — съгласи се Твърдоглавия. — Добре.

— Кога стоте? — поиска да разбере Джон Големия.

— На място. Като миналия път.

— Добре.

— Утре вечер ще се видим тук точно в десет. В единайсет имам среща с него.

— Добре — обеща Твърдоглавия. — Точно в десет сме тук.

Солти отвори вратата и ги пусна да си вървят. После си отвори една бутилка, този път само за себе си.

Електрическото пиано почваше да свири рано и свиреше без прекъсване до шест сутринта. Обикновено към два го спираха за кратка почивка. По това време мъжете най-често се отправяха към горния етаж. Онези от тях, които водеха жени, взимаха и тях или им поръчваха да ги почакаат долу. Момичетата горе не мигнаха по цяла нощ.

Крут, собственикът на заведението, печелеше добри пари. Много по-добри от времето, когато вдигаше тежести в един цирк. Всички край реката познаваха това място и всеки се отбиваше по едно или друго време.

Солти се прибра отново в стаята си и седна да чака Джон Големия и Твърдоглавия. След десет минути трябваше да са тук. Седеше и ругаеше Блонди. Боеше се от него. Може да е разбрал как е загинала Луиза. Затова гледаше час по-скоро да го махне от пътя си. Разгневи ли се, Блонди ставаше опасен. А и за последния мач може да му е сърдит. Солти изруга и си погледна часовника. На вратата се похлопа. Джон Големия и Твърдоглавия бяха точни и готови за работа. Вдигнатите им яки скриваха ризите, хълбоците им се издуваха от револвери. Твърдоглавия носеше под палтото си цял автомат.

— Чудесно — неспокойно ги посрещна Солти. — Точни сте. Всичко ли е в ред?

Твърдоглавия измъкна автомата и го сложи па масата.

— Всичко. Работи като негър, смазан с терпентин. Преди да дойдем, го опитахме. Чудо!

— Всичко е в ред — потвърди Джон Големия.

— Елате сега — рече Солти и ги повика до леглото. — Внимавайте. Планът е следният: десетина-петнайсет минути ще обикаляме с автомобил около кръчмата, за да наблюдаваме кой влиза и

кой излиза. Точно в единайсет този Блонди ще бъде на ъгъла пред кръчмата да ме чака за парите. Може да е въоръжен, затуй по-далеч! Ще минем покрай ъгъла в единайсет без десет и като стигнем края на улицата при доковете, ще спрем да почакаме. Така ще имаме тъкмо време да обърнем и да се върнем до ъгъла точно в единайсет. Той вече ще е там. Няма ли го, продължаваме и пак се връщаме. Може и три пъти да минем напред-назад, важното е да го пипнем.

— Добре — каза Твърдоглавия. — Добре.

— И така, сега идва и вашият ред. Да се разберем кой от вас пръв ще натисне спусъка?

— Аз съм докторът — рече Твърдоглавия. — Джон е само милосърдната сестра.

— Добре. Щом го видим на ъгъла, почвате. Джон Големия ще ти отвори вратата да се прицелиш. Ще намалим на втора скорост, та да може веднага да потеглим.

— Добре — каза Твърдоглавия. — Добре.

— Взимаш го на око и шиеш, докато падне. Ясно? Ако падне от първия шев, изкарай му още един. Трябва да стане на решето. Никакви церемонии. Искам чиста работа.

Твърдоглавия измъкна носната си кърпа и взе да лъска цевта на автомата. Синята стомана заблестя. Не ѝ беше за пръв път. Използваха я добре.

— Още нещо — сети се Солти. — Блонди може да не е на въпросния ъгъл. Затова ще огледаме и четирите, като минаваме надолу към реката. Значи може да се наложи работа от двете страни. Джон, ти имаш грижата за вратата.

Солти погледна часовника. Беше десет и половина.

ГЛАВА 27

Дороти изпрати Блонди до вратата, наведе главата му към гърдите си и трескаво го зацелува.

— Внимавай, скъпи, пази се! Не им се оставяй!

— Бъди спокойна, след един час съм при тебе. Колко му е да се справиш със Солти! Ще ми се дори и Нокаут да е там. Може и да бъде.

— Само не се оставяй да те измамат!

— Слушай, Дороти, мен Солти ми трябва. Ти само ме чакай, до един час съм тука.

— На вратата ще те чакам. Няма да мръдна, докато не дойдеш.

Блонди отвори вратата и се спря на прага.

— Не се ли върна до два часа, повече не чакай! — каза той и затвори зад гърба си.

Дороти седна и зачака. Бе го молила да го придружи, та да има кой да се погрижи за него, ако стане нещо, но той отказа. Хвана часовника с две ръце и не мръдна.

Блонди изтича на улицата и намери такси. В единайсет без четвърт освободи колата и слезе. Намираще се само на една пряка от ъгъла, където трябваше да се срещнат със Солти. Солти бе обещал да е точен. Обиколи блока и се озова пред сградата, където бяха живели с Луиза. Тук беше и ъгълът. Мина по отсрещния тротоар, изучавайки мястото, където трябваше да застане. Солти трябваше да се приближи или по улицата, на която сега е той, или по другата, която върви успоредно на реката. И в двата случая той ще види Солти, преди Солти да го е забелязал. На ъгъла имаше електрически стълб и огромна пощенска кутия, зад която човек спокойно можеше да се скрие. Блонди се сви зад нея. Солти трябваше да падне в капана. Най-вероятно щеше да се зададе откъм горната улица и да излезе на площадчето при ъгъла отсреща. Когато е точно по средата на площадчето, Блонди ще се прицели. По-добре не можеше и да бъде. Блонди се върна при сградата и зачака. Часовникът показваше единайсет без седем.

В този миг по улицата се зададе забързан автомобил. Слизаше към реката. Блонди проследи колата и после погледна към площадчето.

Беше време Солти да се появи. И докато наблюдаваше улицата пред себе си, автомобилът се върна откъм доковете. Беше същият. Блонди погледна часовника. Оставаха три минути. Премести се зад пощенската кутия при стълба. Солти ей-сега ще дойде. Беше казал точно единайсет. От другия край се зададоха двама души и излязоха на площадчето, без да виждат Блонди. Отиваха към кръчмата. Идващият откъм реката автомобил намали хода и на втора скорост навлезе в площадчето. Блонди се озърташе за Солти. В този миг задната врата на автомобила се отвори и някакво дуло почна да плюе огън и олово. Още при първия изстрел той се дръпна зад пощенската кутия, но бе вече късно. Два куршума бяха пронизали гърдите му. След тях, като мъниста от наниз, идваха други, но те отскачаха от пощенската кутия. И понеже стреляха под ъгъл, куршумите рикошираха към реката. Преди да разбере какво се е случило, автомобилът изчезна.

Блонди падна на колене и пипна раната си. Две продълговати дупки водеха дълбоко навътре. Кръвта му шуртеше на тласъци, несмущавана от нищо. Блонди се надигна и притича през улицата. До стената на сградата отново падна. Губеше сили. Упъти се към входа на сградата, но след десетина крачки падна пак. Палтото и ризата му бяха напоени с кръв. Вдигна се на колене и запълзя покрай стената. Довлече се до вратата и я отвори. Не знаеше къде отива, помнеше само, че тук е живял с Луиза.

Много преди да достигне последния етаж, той загуби толкова много кръв, че едва успяваше да се премести от стъпало на стъпало. Почти в безсъзнание намери вратата и се строполи пред нея. После събра всички сили и я удари с глава. Вратата моментално се отвори и той се претърколи в стаята, падайки по гръб. Двете момичета изпищяха и се долепиха до стената.

— Боже мой, гледай какво нещо! — извика едната.

Той се опита да стане, но падна, този път по очи. Другата изпищя отново. Първата, която бе продумала, се наведе над Блонди и го обърна с лице нагоре.

— Познаваш ли го? — попита другата.

— Никога не съм го виждала.

— Той умира... виж! Виж как му тече кръвта!

Двете го вдигнаха и с мъка го довлякоха наред стаята. И вече се чудеха какво да го правят, когато Блонди отвори очи и видя едното

момиче.

— Луиза — едва чуто прошепна той, — Луиза!...

Не го разбраха какво казва. Само се спогледаха ужасени.

— Луиза — обади се той пак. Силите му го напускаха... Помъчи се да протегне ръка към едното момиче, но ръката падна безжизнена на пода. Двете се притиснаха една о друга. Той умираше пред очите им. Блонди отвори още веднъж очи. Езикът му едва се раздвижи в устата: — Луиза... помъчих се... да... — но фразата остана недовършена.

Двете момичета бяха тъй уплашени, че не се и сетиха да изтичат за помощ. Страхуваха се да излязат от стаята. Едната затвори вратата, а другата се надвеси над Блонди. Сърцето му бе спряло, дъхът завинаги секнал.

Изправиха се до прозореца и трескаво зашепнаха, сякаш се боят, че той може да ги чуе. После се върнаха, вдигнаха тежкия труп и го повлякоха към прозореца. С последни сили го опряха на перваза и след това го избутаха навън. Наведоха се, очаквайки да чуят плисъка във водата, и им се стори, че е минала вечност. Най-сетне долу се разнесе тежко цамбурване и всичко утихна.

— Кой беше тоя? — попита едната.

— Не го познавам.

— Представяш ли си как се е домъкнал дотук? И защо не си е отишъл да умре у дома си?

— Горкият глупак, сигурно не е имал дом — каза другата.

ГЛАВА 28

С часовника в ръце Дороти чакаше вече трети час. Наближаваше два и половина. Блонди ѝ беше обещал да се върне след един час. Закъсняваше. Дороти хвърли часовника, грабна палтото си и се спусна на улицата. До ъгъла, където Блонди трябваше да се срещне със Солти, не спря да тича. Обиколи улицата, площадчето, върна се пак назад. Нямаше никого. Нямаше го нито Блонди, нито Солти. Под лампата на ъгъла забеляза локва кръв. Наведе се и я пипна. Беше още прясна. Тръгна по следата и се намери пред вратата на сградата. Намери запалката си и продължи нагоре по стъпалата. Кръвта стигаше до последния етаж и свършваше пред една врата, цялата зацапана с още мокра червена течност. Дороти блъсна вратата и се втурна в стаята, вдигнала високо запалката да ѝ свети. Момичетата изпищяха от страх. Събуди ги викът на Дороти, когато видя локвата на пода. Изправиха се в леглата и се загърнаха в одеялата си.

— Коя сте вие? — извика едната.

Дороти запали лампата и ги изгледа. Цяла трепереше.

— Къде е той? — викна тя и раздруса едната за рамото.

— Какво искате? — попита другата.

— Къде е той? — изкрещя Дороти. — Къде е? — И двете мълчаха. — Кажете ми къде е! Какво направихте с него?

Едното момиче бе измъкнало отнякъде пистолет, но ръката ѝ се тресеше от ужас.

— Кой, застреляният ли? — попита тя.

— Да! Блонди! Къде е сега?

Другото момиче скри рамене под одеялото. От прозореца задуха влажен и студен въздух.

— Защо ни будите посред нощ? Какво искате?

— Къде е Блонди? Чувате ли? Кажете ми къде е!

— Преди няколко часа тук наистина дойде един и се хвърли през прозореца. За него ли говорите? Беше полумъртъв.

— О, господи! — извика Дороти, спусна се към прозореца и се взря в мрака. — Блонди! — Двете, момичета се сгушиха на едното

легло. Ставаше все по-студено. Дороти се обърна към тях. — Мъртъв ли е сега?

— Как да не е. Беше прострелян. Имаше рани на гърдите. Сега е на петдесет стъпки под водата. Сигурно е мъртъв.

Дороти отново се наведе от прозореца, мъчейки се да открие нещо долу. Единственият звук бе тихият плисък на вода о стената на сградата. Всичко друго бе мъртво и смълчано.

Момичетата се спогледаха, питайки се докога ще им идват среднощни гости. Спеше им се. После се обърнаха към прозореца. Но Дороти вече я нямаше там. Чу се падането на нещо тежко във водата и после всичко отново заглъхна. Момичето с револвера се изправи.

— Какво ли не става на тоя свят!

— Горката глупачка! Мен, ако питаш, не беше с всичкия си — рече другата.

— Горката ли? — презрително отвърна първата. — Искаш да кажеш прокълнатата. Този, когото тя нарече Блонди, той беше горкият глупак. Защото нямаше друг избор.

КРЪСТАН ДЯНКОВ

РАЗКАЗВАЧЪТ ЪРСКИН КОЛДУЕЛ

В коридорите на американската литература отдавна броди самотната фигура на вече попрегърбения и сребровлас Ърскин Колдуел, онзи странен разказвач, когото годините не успяха да прекарат през своето унифициращо сито. Той така и не се поддаде на толкова изкусителната булевардност, плискаща сюжети и „герои“ на всяка крачка, и предпочете да си остане при „своите“ — безкъсметните, сиромасите, подгонените, смешните в очите на порядъчна Америка, която с такова лицемерно удоволствие ги кръщаваше „гротески“, когато пиесата по романа му „Тютюнев път“ се играеше вечер след вечер на Бродуей в продължение на седем години. Американската литературна критика и досега се пита какъв етикет — в този свят на опаковките — да постави на явлението Ърскин Колдуел. Всяка национална литература има но една челна фаланга, в която крачат или най-добрите ѝ представители, или писателите с най-много продадени книги (две абсолютно различни категории!). За тях и читатели, и критика са изковали удобни епитети — веднъж ще ги нарекат „живи класици“, друг път ще видят в тяхно лице олицетворение на „добрата стара традиция“, групират ги според случая в петорки, в течения, в звена към едно или друго литературно издание, а най-често ги виждат като некоронованите господари на малки лични литературни региони с определен географски център. Голяма е изглежда нуждата на потребителя да категоризира и подрежда нещата, та някак по-лесно и безболезнено да ги възприема, поглъща и храносмила. Американската литература изобилства с такива пакетирани писателски групи и Колдуел се срещаше в коя ли не от тях. С кого ли не са го поставяли, къде ли не беше местен и неговият регион — от Юга до горите на Мейн. Но той си остана самотният попрегърбен разказвач на обикновени, всекидневни, прозаични истории, които се случват със също такива обикновени, прозаични хорица, каквито с милиони всекидневно крачат по тая земя —

угрижени, влюбени, забравени или бленувани, захвърлени на социалното буните или едва-едва кретащи през един живот, който все някак ще трябва да се изживее...

Със своя класически вече „Гютюнев път“ през 30-те години Ърскин Колдуел стана един от строителите на новия пролетарски роман в Америка. Това бе времето, когато Ъптън Синкълър, Хауърд Фаст, Клифърд Одетс, Майкъл Голд и групата на списание „Мейнстрийм“ енергично и страстно се бяха вдигнали да сплотят безчетната армия на най-жестоко пострадалите от знаменитата Голяма криза на Уолстрийт. По това време Ърскин Колдуел защити своята идеологическа позиция най-вече с оживената си обществена дейност; познаващ издъно проблемите на „дъното“, изпитал сам на гърба си неволята на много професии и заедно с това — на много унижения, той написа тогава няколко удивителни по своята социална сила памфлети и книги, които и до ден-днешен могат да се сочат като образци на действената журналистика. Достатъчно е да спомена само неговата прочута брошура „Фермерът—изполичар“, която за първи път показва на Америка нечуваните условия, в които се ражда нейният памук и нейната царица. Или пък поредицата от социално-политически проучвания „Тези лица са ви познати“, „Кажете, не са ли това САЩ?“ и др., които със силата на документалния разказ и дълбоко ангажираната репортажна фотография и сега си остават едни от най-сериозните социални документи в американската публицистична проза. И се чудя: как ли без Ърскин Колдуел, как ли без неговото перо и проникателно око щяхме да познаваме тъй добре тези критични времена в новата американска история, как без неговите деградирали страдалци в социалната утайка на САЩ щяхме да опознаем психиката и дълбоките личностни и обществени поражения на типичното американско насилие във всички посоки на житейската схема.

В огромното по обем творчество на Колдуел разказът заема водещо място. В стеснените рамки на тази малка форма той като че се разстила най-широко, диша най-свободно, вижда пай-надалеко. Винаги прости по конструкция, еднопланови в сюжетното развитие и дълбоко земни в тематичния си кръг, неговите разкази са като малки евангелия за живота на обикновения герой. В тях не се казва нещо особено сложно, не се дири миналото, не се създава обкръжението, в което се е

появил и дошъл до нас характерът, с когото писателят ни среща. Тези разкази не притежават суровата епичност на усложнения битов и социален детайл, на широкото и пълноводно повествование, на тежките фамилни обречености и невероятни приключения в света на някое сложно въображение. В тях почти няма начало и край, защото са като изрезки от действителността, като снимки, като погледи през полуоткрехната врата, долавящи само мигове от живота, дочуващи само откъслечни фрази от диалозите на хората, забелязващи само някоя незначителна подробност, която при това не е утежнена със символни подтекстове. Така, разказ след разказ, пред очите ни постепенно израства една Америка уж камерна, а не по-малко епична, уж комична, ала страшна в сляпата буря на социалната нетърпимост, уж приглушена в лесовете на Мейн, но жестока и безсмислена в памучните поля на Джорджия. Защото Колдуел-разказвачът е вдълбал писателското си длето в душите на мъчениците с всякакъв цвят на кожата, населяващи една тъжна страна с чудовищни проблеми, и е съумял да извае незабравими лица и близки до всекиго съдби.

Издание:

Ърскин Колдуел. Муха в ковчега

Американска, първо издание

Литературна група IV

Преводач, съставител: Кръстан Дянков, 1980

Редактор София Яневска

Оформление Веселин Павлов

Художник-редактор Веселин Христов

Технически редактор Васко Вергилов

Коректор Виолета Славчева

Дадена за набор на 25. V. 1980 г. Излязла от печат на 25. IX. 1980 г. Формат 60/90/16 Издателски № 1629 Издателски коли 15,75 Печатни коли 15,75 УИК 15,74 Цена 1,81 лева

Издателство „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1980

ДП „Димитър Найденов“, В. Търново

07 — 9536622411

5637—72—80

Ч—820

Разказите и повестта, съставляващи настоящия сборник, са взети от следните оригинални издания:

The Bastard & the Poor Fool

Kneel to the Rising Sun

American Earth

Southways

We Are the Living

Gulf Coast Stories

When You Think of Me

The Complete Stories of Erskine Caldwell

Въведението „Устрем, на който не можеш да кажеш «НЕ»“, е откъс от биографичната книга Call It Experience

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.